

พระไตรปิฎก เล่มที่ ๑๕

ตอนที่ ๑

พระสุตตันตปิฎก เล่มที่ ๗ สังยุตตนิกาย

สคาถวรรค

ขอนอบน้อมแด่พระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธ

เจ้าพระองค์นั้น

เทวตาสังยต

นพวรรคที่ ๑

โอฆตรณสูตรที่ ๑

[๑] ข้าพเจ้าได้สดับมาแล้วอย่างนี้-

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระวิหารเชตวัน อารามของท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐี เขตพระนครสาวัตถี ครั้นนั้นแล เมื่อปฐมยามล่วงไปแล้ว

เทวดาองค์หนึ่ง มีวรรณงาม ยังพระวิหารเชตวันทั้งสิ้นให้สว่าง เข้าไปเฝ้าพระผู้มี

พระภาคถึงที่ประทับ ครั้นแล้วถวายอภิวาทพระผู้มีพระภาค แล้วได้ยืนอยู่ ณ ที่

ควรส่วนข้างหนึ่ง ฯ

[๒] เทวดานั้น ยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้ว ได้กราบทูลคำนี้ กะพระผู้มีพระภาคว่า ข้าแต่พระองค์ผู้ไม่มีทุกข์ ข้าพระองค์ขอทูลถาม พระองค์

ข้ามโอฆะได้อย่างไร ฯ

พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า ท่านผู้มีอายุ เราไม่พักอยู่ ไม่เพียรอยู่ ข้ามโอฆะได้แล้ว ฯ

ท. ข้าแต่พระองค์ผู้ไม่มีทุกข์ ก็พระองค์ไม่พักไม่เพียร ข้ามโอฆะได้อย่างไรเล่า ฯ

พ. ท่านผู้มีอายุ เมื่อใด เรายังพักอยู่ เมื่อนั้น เรายังจมอยู่โดยแท้
เมื่อใดเรายังเพียรอยู่ เมื่อนั้น เรายังลอยอยู่โดยแท้ ท่านผู้มีอายุ เราไม่พัก
เรา

ไม่เพียร ข้ามโอชะได้แล้วอย่างนี้แล ฯ

เทวดานั้นกล่าวคาถานี้ว่า

นานหนอ ข้าพเจ้าจึงจะเห็นชีณาสวพราหมณ์ผู้ดับรอบแล้ว

ไม่พัก ไม่เพียรอยู่ ข้ามตณหาเป็นเครื่องเกาะเกี่ยวในโลก ฯ

[๓] เทวดานั้นกล่าวคำนี้แล้ว พระศาสดาทรงอนุโมทนา ครั้งนั้นแล
เทวดานั้นดำริว่า พระศาสดาทรงอนุโมทนาคำของเรา

จึงถวายอภิวัตพระผู้มีพระภาค

ทำประทักษิณแล้วก็หายไป ณ ที่นั้นแล ฯ

นิโมกขสูตรที่ ๒

[๔] ข้าพเจ้าได้สดับมาแล้วอย่างนี้-

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระวิหารเชตวัน อารามของ
ท่านอนาถปิณฑิกเศรษฐี เขตพระนครสาวัตถี ครั้งนั้นแล
เมื่อปฐมยามล่วงไปแล้ว

เทวดาองค์หนึ่ง มีวรรณงาม

ยังพระวิหารเชตวันทั้งสิ้นให้สว่างเข้าไปเฝ้าพระผู้มี

พระภาคถึงที่ประทับ ครั้นแล้วจึงถวายอภิวัตพระผู้มีพระภาค
แล้วได้ยืนอยู่ ณ

ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ฯ

[๕] เทวดานั้น ครั้นยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้วแล ได้กราบทูล
คำนี้กะพระผู้มีพระภาคว่า ข้าแต่พระองค์ผู้ไม่มีทุกข์
พระองค์ย่อมทรงทราบมรรค

เป็นทางหลักพัน ผลเป็นความหลุดพ้น นิพพานเป็นที่สงัด
ของสัตว์ทั้งหลาย

หรือหนอ ฯ

พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า ท่านผู้มีอายุ
เรารู้จักมรรคเป็นทางหลักพัน

ผลเป็นความหลุดพ้น นิพพานเป็นที่สงัด ของสัตว์ทั้งหลายโดยแท้จริง ฯ

ท. ข้าแต่พระองค์ผู้ไม่มีทุกข์

ก็พระองค์ย่อมทรงทราบมรรคเป็นทางหลัก

พ้น ผลเป็นความหลุดพ้น นิพพานเป็นที่สงัด ของสัตว์ทั้งหลายอย่างไรเล่า
ฯ

[๖] พระผู้มีพระภาคทรงวิสัชนาโดยคานานี้ว่า

ท่านผู้มีอายุ เพราะความสิ้นภพอันมีความเพลิดเพลिनเป็น
มูล เพราะความสิ้นแห่งสัญญาและวิญญาณ เพราะ
ความดับ เพราะความสงบแห่งเวทนาทั้งหลาย เราย่อมรู้จัก
มรรคเป็นทางหลักพ้น ผลเป็นความหลุดพ้น นิพพานเป็นที่
สงัด ของสัตว์ทั้งหลายอย่างนี้ ฯ

อุปเนยยสูตรที่ ๓

[๗] เทวดานั้น ครั้นยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้วแล ได้กล่าวคาถา
นี้ในสำนักพระผู้มีพระภาคว่า

ชีวิตคืออายุมีประมาณน้อย ถูกตอนเข้าไปเรื่อย เมื่อบุคคลถูก
ชราตอนเข้าไปแล้ว ย่อมไม่มีผู้ป้องกัน บุคคลเมื่อเห็นภัยนี้
ในมรณะ พึงทำบุญทั้งหลายที่นำความสุขมาให้ ฯ

[๘] ชีวิตคืออายุมีประมาณน้อย ถูกตอนเข้าไปเรื่อย เมื่อบุคคล
ถูกชราตอนเข้าไปแล้ว ย่อมไม่มีผู้ป้องกัน บุคคลเมื่อเห็น
ภัยนี้ในมรณะ พึงละอามิสในโลกเสีย มุ่งสันติเกิด ฯ

อวัจนตีสสูตรที่ ๔

[๙] เทวดานั้น ครั้นยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้วแล ได้กล่าวคาถา
นี้ในสำนักพระผู้มีพระภาคว่า

กาลทั้งหลายย่อมล่วงไป ราตรีทั้งหลายย่อมผ่านไป ชั้นแห่ง
วัยย่อมละลำดับไป บุคคลเมื่อเห็นภัยนี้ในมรณะ พึงทำบุญ
ทั้งหลายที่นำความสุขมาให้ ฯ

[๑๐] กาลทั้งหลายย่อมล่วงไป ราตรีทั้งหลายย่อมผ่านไป ชั้น
แห่งวัยย่อมละลำดับไป บุคคลเมื่อเห็นภัยนี้ในมรณะ พึงละ
อามิสในโลกเสีย มุ่งสันติเกิด ฯ

กตัตถิยสูตรที่ ๕

[๑๑] เทวดานั้น ครั้นยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้วแล ได้กราบ

ทูลถามพระผู้มีพระภาคด้วยคาถานี้ว่า

บุคคลควรตัดเท่าไร ควรละเท่าไร ควรบำเพ็ญคุณอันยิ่ง
เท่าไร ภิกษุล่วงธรรมเครื่องข้องเท่าไร พระองค์จึงตรัสว่า
เป็นผู้ข้ามโอฆะแล้ว ฯ

[๑๒] บุคคลควรตัดสังโยชน์เป็นส่วนเบื้องต้น ๕ อย่าง ควรละ
สังโยชน์เป็นส่วนเบื้องบน ๕ อย่าง ควรบำเพ็ญอินทรีย์อันยิ่ง
๕ อย่าง ภิกษุล่วงธรรมเป็นเครื่องข้อง ๕ อย่าง เรากล่าวว่า
เป็นผู้ข้ามโอฆะแล้ว ฯ

ชาครสูตรที่ ๖

[๑๓] เทวดานั้น ครั้นยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้วแล ได้กล่าว
คาถานี้ในสำนักพระผู้มีพระภาคว่า

เมื่อธรรมทั้งหลายตื่นอยู่ ธรรมประเภไหนนับว่าหลับ เมื่อ
ธรรมทั้งหลายหลับ ธรรมประเภไหนนับว่าตื่น บุคคลหมัก
หมมธุลีเพราะธรรมประเภไหน บุคคลบริสุทธิ์เพราะธรรม
ประเภไหน ฯ

พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า

[๑๔] เมื่ออินทรีย์ ๕ อย่างตื่นอยู่ นิรณ ๕ อย่าง
นับว่าหลับ เมื่อนิรณ ๕ อย่างหลับ
อินทรีย์ ๕ อย่าง นับว่าตื่น บุคคลหมักหมมธุลีเพราะ
นิรณ ๕ อย่าง บุคคลบริสุทธิ์เพราะอินทรีย์ ๕ อย่าง ฯ

อัปปกัวิทสูตรที่ ๗

[๑๕] เทวดานั้น ครั้นยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้วแล ได้กล่าว
คาถานี้ในสำนักพระผู้มีพระภาคว่า

ธรรมทั้งหลายอันชนพวกใดยังไม่แห่งตลอดแล้ว ชนพวกนั้น
ย่อมถูกจุ้งไปในวาทะของชนพวกอื่น ชนพวกนั้นชื่อว่ายังหลับ
ไม่ตื่น (กาลนี้) เป็นกาลสมควร เพื่อจะตื่นของชนพวกนั้น ฯ

[๑๖] ธรรมทั้งหลาย อันชนพวกใดแห่งตลอดดีแล้ว ชนพวกนั้น
ย่อมไม่ถูกจุ้งไปในวาทะของชนพวกอื่น บุคคลผู้รู้ดีทั้งหลาย
รู้ทั่วถึงโดยชอบแล้ว ย่อมประพฤติเสมอในหมู่สัตว์ผู้
ประพฤติไม่เสมอ ฯ

สุสัมมณฺณสูตรที่ ๘

[๑๗] เทวดานั้น ครั้นยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้วแล ได้กล่าว
คาถานี้ในสำนักพระผู้มีพระภาคว่า

ธรรมทั้งหลายอันชนพวกใดลืมนั่นแล้ว ชนพวกนั้น ย่อมถูก
จุ้งไปในวาทะของชนพวกอื่น ชนพวกนั้นชื่อว่ายังหลับไม่ตื่น
(กาลนี้) เป็นกาลควรเพื่อจะตื่นของชนพวกนั้น ฯ

[๑๘] ธรรมทั้งหลาย อันชนพวกใดไม่ลืมนั่นแล้ว ชนพวกนั้น
ย่อมไม่ถูกจุ้งไปในวาทะของชนพวกอื่น บุคคลผู้รู้ดีทั้งหลาย
รู้ทั่วถึงโดยชอบแล้ว ย่อมประพฤติเสมอในหมู่สัตว์ผู้ประพฤติ
ไม่เสมอ ฯ

มานกามสูตรที่ ๙

[๑๙] เทวดานั้น ครั้นยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้วแล ได้กล่าว
คาถานี้ในสำนักพระผู้มีพระภาคว่า

หมะย่อมไม่มีแก่บุคคลที่ปรารธนามานะ ความรู้ย่อมไม่มีแก่
บุคคลที่มีจิตไม่ตั้งมั่น บุคคลผู้เดียว เมื่ออยู่ในป่า
ประมาทแล้ว ไม่พึงข้ามพ้นฝั่งแห่งเตญุมิกวัญอันเป็นที่ตั้งแห่ง
มัจจุได้ ฯ

[๒๐] บุคคลละมานะแล้ว มีจิตตั้งมั่นดีแล้ว มีจิตดี พ้นในธรรม
ทั้งปวงแล้ว เป็นผู้เดียว เมื่ออยู่ในป่า ไม่ประมาทแล้ว
บุคคลนั้นพึงข้ามฝั่งแห่งเตญุมิกวัญเป็นที่ตั้งแห่งมัจจุได้ ฯ

อรัญญสูตรที่ ๑๐

[๒๑] เทวดานั้น ครั้นยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้วแล ได้ทูลถาม
พระผู้มีพระภาคด้วยคาถาว่า

วรรณของภิกษุทั้งหลายผู้อยู่ในป่า ฉันทอยู่คนเดียว เป็น
สัตบุรุษผู้ประพฤติธรรมอันประเสริฐ ย่อมผ่องใสด้วยเหตุ
อะไร ฯ

พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า

[๒๒] ภิกษุทั้งหลายไม่เศร้าโศกถึงปัจจัยที่ล่วงแล้ว ไม่ปรารธนา
ปัจจัยที่ยังมาไม่ถึง เลี้ยงตนด้วยปัจจัยที่เกิดขึ้นเฉพาะหน้า
วรรณ (ของภิกษุทั้งหลายนั้น) ย่อมผ่องใสด้วยเหตุนี้

เพราะความปรารถนาถึงปัจจัยที่ยังไม่มาถึง และความโศก
ถึงปัจจัยที่ล่วงแล้ว พวกพาลภิกษุจึงชুবซิด เหมือนต้นอ้อ
สดที่ถูกถอนเสียแล้ว ฉะนั้น

จบ นพวรรค ที่ ๑

สูตรที่กล่าวถึงในวรรคนั้น โอฆตรณสูตร นิโมกขสูตร อุปเนยยสูตร
อัจเจนติสูตร กติฉินทิสสูตร ชาครสูตร อปปฏิวิทิตสูตร สุตัมมกฺกสูตร
มานกามสูตร อรัญญสูตร เป็นที่ ๑๐ นพวรรค ท่านกล่าวด้วยสูตรทั้ง ๑๐
นั้น
ฉะนี้แล

นันทนวรรคที่ ๒

นันทนสูตรที่ ๑

[๒๓] สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระวิหารเชตวัน อาราม
ของท่านอนาถปิณฑิกเศรษฐี เขตพระนครสาวัตถี ณ ที่นั้นแล
พระผู้มีพระภาค
ตรัสเรียกภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย
ภิกษุเหล่านั้นทูลรับพระดำรัสของ
พระผู้มีพระภาคแล้ว ฯ

[๒๔] พระผู้มีพระภาคตรัสพระพุทฺธพจน์นี้ว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรื่อง
เคยมีมาแล้ว พวกเทวดาชั้นดาวดึงส์องค์หนึ่งแวดล้อมด้วยหมู่นางอัปสร
อิมเอบ

พรั่งพร้อมด้วยเบญจกามคุณอันเป็นทิพย์

พวกนางอัปสรบำเรออยู่ในสวนนันทวัน

ได้กล่าวคาถาในเวลานั้นว่า

เทวดาเหล่าใดไม่เห็นนันทวัน อันเป็นที่อยู่ของหมู่เทพ

สามสิบ ผู้มีศ เทวดาเหล่านั้นย่อมไม่รู้จักความสุข ฯ

[๒๕] ดูกรภิกษุทั้งหลาย เมื่อเทวดานั้นกล่าวอย่างนี้แล้ว เทวดาองค์
หนึ่งได้ย่อนกล่าวกะเทวดานั้นด้วยคาถาว่า

ดูกรท่านผู้เขลา ท่านย่อมไม่รู้จักคำของพระอรหันต์ทั้งหลาย

ว่า สังขารทั้งปวงไม่เที่ยง มีความเกิดขึ้นและเสื่อมไปเป็น
ธรรมดา เกิดขึ้นแล้วก็ดับไป ความสงบระงับสังขารเหล่านั้น
เสียได้เป็นสุข ฯ

นันทิสสูตรที่ ๒

[๒๖] เทวดานั้น ครั้นยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้วแล ได้กล่าว
คาถาในสำนักพระผู้มีพระภาคว่า

คนมีบุตรย่อมยินดีเพราะบุตรทั้งหลาย คนมีโค ย่อมยินดี
เพราะโคทั้งหลายเหมือนกันฉะนั้น เพราะอุปธิเป็นความดีของ
คน บุคคลใดไม่มีอุปธิ บุคคลนั้นไม่มียินดีเลย ฯ

[๒๗] พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

บุคคลมีบุตร ย่อมเศร้าโศกเพราะบุตรทั้งหลาย บุคคลมีโค
ย่อมเศร้าโศกเพราะโคทั้งหลายเหมือนกันฉะนั้น เพราะอุปธิ
เป็นความเศร้าโศกของคน บุคคลใดไม่มีอุปธิ บุคคลนั้น
ไม่เศร้าโศกเลย ฯ

นัตถิปุตตสมสูตรที่ ๓

[๒๘] เทวดานั้น ครั้นยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้วแล ได้กล่าว
คาถาในสำนักพระผู้มีพระภาคว่า

ความรักเสมอด้วยความรักบุตรไม่มี ทรัพย์เสมอด้วยโคย่อม
ไม่มี แสงสว่างเสมอด้วยดวงอาทิตย์ย่อมไม่มี สรรพทั้งหลาย
มีทะเลเป็นอย่างยิ่ง ฯ

[๒๙] พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

ความรักเสมอด้วยความรักตนไม่มี ทรัพย์เสมอด้วยข้าว
เปลือกย่อมไม่มี แสงสว่างเสมอด้วยปัญญาย่อมไม่มี ฝน
ต่างหากเป็นสระยอดเยี่ยม ฯ

ขัตติยสูตรที่ ๔

[๓๐] เทวดานั้น ครั้นยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้วแล ได้กล่าว
คาถาในสำนักพระผู้มีพระภาคว่า

กษัตริย์ประเสริฐสุดกว่าสัตว์ ๒ เท้า โคประเสริฐสุดกว่า
สัตว์ ๔ เท้า ภรรยาที่เป็นนางกุมารีประเสริฐสุดกว่าภรรยา
ทั้งหลาย บุตรใดเป็นผู้เกิดก่อน บุตรนั้นประเสริฐสุดกว่า

บุตรทั้งหลาย ฯ

[๓๑] พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

พระสัมพุทธเจ้าประเสริฐสุดกว่าสัตว์ ๒ เท้า สัตว์อาชาไนย
ประเสริฐสุดกว่าสัตว์ ๔ เท้า ภรรยาที่ปรนนิบัติดี ประเสริฐ
สุดกว่าภรรยาทั้งหลาย บุตรใดเป็นผู้เชื่อฟัง บุตรนั้น
ประเสริฐสุดกว่าบุตรทั้งหลาย ฯ

สกมานสูตรที่ ๕

[๓๒] (เทวดากล่าวว่า)

เมื่อนกทั้งหลายพักร้อน ในเวลาตะวันเที่ยง ป่าใหญ่
ประหนึ่งว่าครวญคราง ความครวญครางของป่านั้นเป็นภัย
ปรากฏแก่ข้าพเจ้า ฯ

[๓๓] (พระผู้มีพระภาคตรัสว่า)

เมื่อนกทั้งหลายพักร้อน ในเวลาตะวันเที่ยง ป่าใหญ่
ประหนึ่งว่าครวญคราง นั้นเป็นความยินดีปรากฏแก่เรา ฯ

นิททาตันทิสสูตรที่ ๖

[๓๔] (เทวดากล่าวว่า)

อริยมรรคไม่ปรากฏแก่สัตว์ทั้งหลายในโลกนี้ เพราะความ
หลับ ความเกียจคร้าน ความบิตกาย ความไม่ยินดี และ
ความมึนเมาเพราะภักต ฯ

[๓๕] (พระผู้มีพระภาคตรัสว่า)

เพราะขับไล่ความหลับ ความเกียจคร้าน ความบิตกาย
ความไม่ยินดี และความมึนเมาเพราะภักต ด้วยความเพียร
อริยมรรคย่อมบริสุทธิได้ ฯ

ทุกกรสูตรที่ ๗

[๓๖] (เทวดากล่าวว่า)

ธรรมของสมณะ คนไม่ฉลาด ทำได้ยาก หนได้ยาก
เพราะธรรมของสมณะนั้นมีความลำบากมาก เป็นที่ติดขัดของ
คนพาล ฯ

[๓๗] (พระผู้มีพระภาคตรัสว่า)

คนพาล ประพฤติธรรมของสมณะสิ้นวันเท่าใด หากไม่ห้าม

จิต เขาตกอยู่ในอำนาจของความดำริทั้งหลาย พึงติดขัดอยู่
ทุกข์ อารมณ์ ภิกษุยังวิตกในใจไว้ได้ เหมือนเตาหัด
อวัยวะทั้งหลายไว้ในกระดองของตน อันตณหานิสัยและ
ทิวณินิสัยไม่พัวพันแล้ว ไม่เบียดเบียนสัตว์อื่น ปรินิพพาน
แล้ว ไม่พึงติเตียนใคร ๆ

หิริสูตรที่ ๘

[๓๘] บุรุษที่เกียดกันอกุศลธรรมด้วยหิริ ได้มีอยู่น้อยคนในโลก
ภิกษุใดบรรเทาความหลับเหมือนม้าดีหลบแช่ ภิกษุนั้นมีอยู่
น้อยรูปในโลก ฯ

[๓๙] ชีณาสวภิกษุพวกใด เป็นผู้เกียดกันอกุศลธรรมด้วยหิริ
มีสติประพฤติดูแลในกาลทั้งปวง ชีณาสวภิกษุพวกนั้นมีน้อย
ชีณาสวภิกษุทั้งหลาย บรรลุนิพพานเป็นส่วนสุดแห่งทุกข์
แล้ว เมื่อสัตตนิกายประพฤตินิยามเรียบร้อย ย่อมประพฤตินิยาม
เรียบร้อย ฯ

กุกกิกาสสูตรที่ ๙

[๔๐] (เทวดากล่าวว่า)

กระท่อมของท่านไม่มีหรือ รังของท่านไม่มีหรือ เครื่อง
สืบท่อของท่านไม่มีหรือ ท่านเป็นผู้พ้นแล้วจากเครื่องผูก
หรือ ฯ

[๔๑] (พระผู้มีพระภาคตรัสว่า)

แน่ละ กระท่อมของเราไม่มี แน่ละ รังของเราไม่มี แน่ละ
เครื่องสืบท่อของเราไม่มี แน่ละ เราเป็นผู้พ้นแล้วจาก
เครื่องผูก ฯ

[๔๒] ข้าพเจ้ากล่าวแก่ท่านว่า อะไรเป็นกระท่อม ข้าพเจ้า

กล่าวแก่ท่านว่าอะไรเป็นรัง ข้าพเจ้ากล่าวแก่ท่านว่าอะไรเป็น
เครื่องสืบท่อ ข้าพเจ้ากล่าวแก่ท่านว่าอะไรเป็นเครื่องผูก ฯ

[๔๓] ท่านกล่าวมารดาว่าเป็นกระท่อม ท่านกล่าวภรรยาว่าเป็นรัง
ท่านกล่าวบุตรว่าเป็นเครื่องสืบท่อ ท่านกล่าวตณหาว่าเป็น
เครื่องผูกแก่เรา ฯ

ดีจริง กระท่อมของท่านไม่มี ดีจริง รังของท่านไม่มี ดีจริง

เครื่องสืบทอดของท่านไม่มี ดีจริง ท่านเป็นผู้พ้นแล้วจาก
เครื่องผูก ฯ

สมิทธิสูตรที่ ๑๐

[๔๔] ข้าพเจ้าได้สดับมาแล้วอย่างนี้-

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ที่ตโปทาราม

เขตพระนครราชคฤห์

ครั้งนั้นแล พระสมิทธิเถระผู้มีอายุ ตื่นขึ้นในเวลาใกล้รุ่งแห่งราตรี เข้าไปที
ลำนํ้าตโปทาเพื่อจะล้างตัว ครั้นล้างตัวแล้ว
จึงกลับขึ้นยืนมีจีวรผืนเดียวรอให้

ตัวแห้ง ฯ

[๔๕] ครั้งนั้นแล เมื่อราตรีใกล้สว่าง เทวดาองค์หนึ่ง มีวรรณงาม
ยังลำนํ้าตโปทาทั้งสิ้นให้สว่างทั่ว เข้าไปหาพระสมิทธิเถระผู้มีอายุถึงที่ใกล้
ครั้น-

*แล้ว จึงลอยอยู่ในอากาศ ได้กล่าวกะพระสมิทธิเถระผู้มีอายุด้วยคาถาว่า
ภิกษุ ท่านไม่บริโภคแล้ว ยังขอยู่ ท่านบริโภคแล้ว ก็ไม่
ต้องขอยเลย ภิกษุ ท่านบริโภคแล้ว จงขอเถิด กาลอย่า
ล่วงท่านไปเสียเลย ฯ

[๔๖] ส. เรายังไม่รู้กาล กาลยังลับ มิได้ปรากฏ เพราะ
เหตุนั้น เราไม่บริโภคแล้ว จึงยังขอยู่ กาลอย่าล่วงเราไป
เสียเลย ฯ

[๔๗] ครั้งนั้นแล เทวดานั้นลงมายืนที่พื้นดินแล้ว กล่าวกะพระสมิทธิ-
*เถระว่า ภิกษุ ท่านเป็นบรรพชิตยังหนุ่มแน่น มีผมดำประกอบด้วยปฐุมวัย
จำเรณูร่น จะเป็นผู้ไม่เพลิดเพลिनในกามทั้งหลายเสียแล้ว ภิกษุ
ท่านจงบริโภค
กามทั้งหลายเป็นของมนุษย์ อย่าละกามที่เห็นประจักษ์เสีย
วิ่งไปหาทิพยกามอัน
มีโดยกาลเลย ฯ

[๔๘] ส. ท่านผู้มีอายุ เราหาได้ละกามที่เห็นประจักษ์ วิ่งเข้าไปหา
ทิพยกามอันมีโดยกาลไม่ ท่านผู้มีอายุ เราละกามอันมีโดยกาลแล้ว
วิ่งเข้าไปหา

โลกุตตรธรรมที่เห็นประจักษ์ ท่านผู้มีอายุ ด้วยว่ากามทั้งหลายอันมีโดยกาล (เป็น

ของชั่วคราว) พระผู้มีพระภาคตรัสว่า มีทุกข์มาก มีความคับแค้นมาก ในกาม

ทั้งหลายนั้นมีโทษยิ่ง โลกุตตรธรรมนี้ อันบุคคลพึงเห็นเอง ให้ผลไม่มีกาล ควร

เรียกร้องผู้อื่นว่า ท่านจงมาดูเถิด ควรน้อมเข้ามาในตน
อันวิญญูชนทั้งหลายพึง

ทราบเฉพาะตน ฯ

[๔๙] ท. ภิกษุ ก็กามทั้งหลายอันมีโดยกาล พระผู้มีพระภาคตรัสว่า มีทุกข์มาก มีความคับแค้นมาก มีโทษมาก เป็นอย่างไร โลกุตตรธรรมนี้ อันบุคคลพึงเห็นเอง ให้ผลไม่มีกาล ควรร้องเรียกผู้อื่นว่า ท่านจงมาดูเถิด ควรน้อมเข้ามาในตน อันวิญญูชนทั้งหลาย พึงทราบเฉพาะตน เป็นอย่างไร ฯ

[๕๐] ส. ท่านผู้มีอายุ เราเป็นผู้ใหม่ บวชไม่นาน เพิ่งมาสู่ธรรมวินัยนี้ เราไม่อาจบอกท่านได้พิสดาร พระผู้มีพระภาคพระองค์นั้น เป็นพระอรหันต-

*สัมมาสัมพุทธเจ้า เสด็จประทับที่ตโปทาราม เขตพระนครราชคฤห์
ท่านเข้า

ไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคพระองค์นั้นแล้ว ทูลถามเรื่องนี้เกิด
พระผู้มีพระภาคทรง

พยากรณ์แก่ท่านอย่างใด ท่านพึงทรงจำเรื่องนั้นไว้อย่างนั้นเถิด ฯ

ท. พระผู้มีพระภาคนั้น อันพวกเทวดามีบริวารมากจำพวกอื่นแวดล้อมแล้ว ข้าพเจ้าจะเข้าไปเฝ้าไม่ได้ง่ายเลย ภิกษุ

ถ้าท่านเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาค

นั้นแล้วพึงทูลถามเรื่องนี้ แม้ข้าพเจ้าพึงมาเพื่อฟังธรรม ฯ

พระสมิทธิเถระผู้มีอายุรับต่อเทวดานั้นว่า ท่านผู้มีอายุ เราจะทูลถามอย่างนี้ แล้วจึงเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาค ครั้นเข้าไปแล้ว จึงถวายอภิวาทพระผู้มีพระภาค แล้วนั่งอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ฯ

[๕๑] พระสมิทธิเถระผู้มีอายุ ครั้นนั่งอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้ว

ได้ทูลคำนี้กะพระผู้มีพระภาคว่า ข้าพระองค์ขอประทานโอกาสกราบทูล
ข้าพระองค์

ตื่นขึ้นในเวลาใกล้รุ่งแห่งราตรี เข้าไปที่ลำน้ำตโปทาเพื่อล้างตัว
ครั้นล้างตัวแล้ว

กลับขึ้นยืน มีจีวรผืนเดียวรอให้ตัวแห้ง ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ครั้งนั้นแล
เมื่อ

ราตรีใกล้สว่าง เทวดาองค์หนึ่ง มีวรรณงาม
ยังลำน้ำตโปทาทั้งสิ้นให้สว่างทั่ว

เข้าไปหาข้าพระองค์ ครั้นแล้วจึงลอยอยู่ในอากาศ ได้กล่าวด้วยคาถาว่า
ภิกษุ ท่านไม่บริโภคน้ำแล้ว ยังขอยู่ ท่านบริโภคน้ำแล้ว ก็
ไม่ต้องขอยเลย ภิกษุ ท่านบริโภคน้ำแล้ว จงขอเถิด กาลอย่า
ล่วงท่านไปเสียเลย ฯ

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ เมื่อเทวดากล่าวอย่างนี้แล้ว ข้าพระองค์ได้กล่าว
กะเทวดานั้นด้วยคาถาว่า

เรายังไม่รู้กาล กาลยังลับ มิได้ปรากฏ เพราะเหตุนั้น เราไม่
บริโภคน้ำแล้ว จึงยังขอยู่ กาลอย่าล่วงเราไปเสียเลย ฯ

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ครั้งนั้นแล เทวดานั้นลงมายืนที่พื้นดินแล้วกล่าว
คำนี้กะข้าพระองค์ว่า ภิกษุ ท่านเป็นบรรพชิตยังหนุ่มแน่น มีผมดำ
ประกอบ

ด้วยปฐมวัยจำเริญรุ่ง จะเป็นผู้ไม่เพลิดเพลिनในกามทั้งหลายเสียแล้ว ภิกษุ
ท่านจงบริโภคน้ำกามทั้งหลายเป็นของมนุษย์ อย่าละกามที่เห็นประจักษ์
วิ่งเข้าไป

หาทิพยกามอันมีโดยกาลเลย ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ
เมื่อเทวดานั้นกล่าวอย่างนี้แล้ว

ข้าพระองค์ได้กล่าวคำนี้กะเทวดานั้นว่า ท่านผู้มีอายุ เราหาได้ละกามที่เห็น
ประจักษ์ วิ่งเข้าไปหาทิพยกามอันมีโดยกาลไม่ ท่านผู้มีอายุ
เราละกามอันมีโดย

กาลแล้ว วิ่งเข้าไปหาโลกุตรธรรมที่เห็นประจักษ์ ท่านผู้มีอายุ
ด้วยว่ากามทั้งหลาย

อันมีโดยกาล พระผู้มีพระภาคตรัสว่า มิทุกข์มาก มีความคับแค้นมาก
ในกาล

ทั้งหลายนั้นมีโทษยิ่ง โลกุตตรธรรมนี้ อันบุคคลพึงเห็นเอง ให้ผลไม่มีกาล
ควรร้องเรียกผู้อื่นว่า ท่านจงมาดูเถิด ควรน้อมเข้ามาในตน

อันวิญญูชนทั้งหลาย

พึงทราบเฉพาะตน ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ เมื่อข้าพระองค์กล่าวอย่างนี้แล้ว
เทวดานั้นได้กล่าวคำนี้กะข้าพระองค์ว่า ภิกษุ ก็กามทั้งหลายอันมีโดยกาล
พระผู้มี

พระภาคตรัสว่า มิทุกข์มาก มีความคับแค้นมาก มีโทษมากเป็นอย่างไร
โลกุตตรธรรมนี้ อันบุคคลพึงเห็นเอง ให้ผลไม่มีกาล ควรร้องเรียกผู้อื่นว่า
ท่าน

จงมาดูเถิด ควรน้อมเข้ามาในตน อันวิญญูชนทั้งหลายพึงทราบเฉพาะตน
เป็น

อย่างไร ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ เมื่อเทวดานั้นกล่าวอย่างนี้แล้ว
ข้าพระองค์ได้

กล่าวคำนี้กะเทวดานั้นว่า ท่านผู้มีอายุ เราเป็นผู้บวชใหม่
เพิ่งมาสู่ธรรมวินัยนี้

เราไม่อาจบอกท่านได้พิสดาร พระผู้มีพระภาคพระองค์นั้น
เป็นพระอรหันตสัมมา-

*สัมพุทโธเจ้า เสด็จประทับอยู่ที่ตโปทาราม เขตพระนครราชคฤห์
ท่านเข้าไปเฝ้า

พระผู้มีพระภาคพระองค์นั้นแล้ว ทูลถามเรื่องนี้เถิด

พระผู้มีพระภาคทรงพยากรณ์

แก่ท่านอย่างไร ท่านพึงทรงจำเรื่องนั้นไว้อย่างนั้นเถิด

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ

เมื่อข้าพระองค์กล่าวอย่างนี้แล้ว เทวดานั้นได้กล่าวคำนี้กะข้าพระองค์ว่า
ภิกษุ

พระผู้มีพระภาคนั้น อันพวกเทวดามีบริวารมากจำพวกอื่นแวดล้อมแล้ว
ข้าพเจ้า

จะเข้าไปเผาไม่ได้ง่ายเลย ภิกษุ

ถ้าท่านเข้าไปเผาพระผู้มีพระภาคนั้นแล้วพึงทูล

ถามเรื่องนี้ แม้ข้าพเจ้าพึงมาเพื่อฟังธรรม ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ

ถ้าคำของเทวดา

นั้นเป็นคำจริง เทวดานั้นพึงมาในที่ใกล้วิหารนี้แน่ ฯ

เมื่อพระสมิทธิเถระทูลอย่างนี้แล้ว เทวดานั้นได้กล่าวคำนี้กะพระสมิทธิ-
*เถระผู้มีอายุว่า ทูลถามเถิด ภิกษุ ทูลถามเถิด ภิกษุ

ข้าพเจ้าตามมาถึงแล้ว ฯ

[๕๒] ครั้งนั้นแล พระผู้มีพระภาคได้ตรัสกะเทวดานั้นด้วยคาถา

ทั้งหลายว่า

สัตว์ทั้งหลายมีความสำคัญในข้อที่ได้รับบอก ติดอยู่ในข้อที่ได้
รับบอก ไม่กำหนดรู้ข้อที่ได้รับบอก ย่อมมาสู่อำนาจแห่งมัจจุ
สวณชีนาสวภิกษุกำหนดรู้ข้อที่ได้รับบอก ย่อมไม่สำคัญ
ข้อที่ได้รับบอกแล้ว เพราะข้อที่ได้รับบอกนั้น ย่อมไม่มีแก่
ชีนาสวภิกษุนั้น ฉะนั้น เหตุที่จะพึงพูดถึงข้อที่ได้รับบอก
จึงมิได้มีแก่ชีนาสวภิกษุนั้น ดูกรเทวดา ถ้าท่านเข้าใจ
ก็จงพูด ฯ

เทวดานั้นทูลว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ

ข้าพระองค์ไม่ทราบเนื้อความแห่ง

ธรรมนี้ ที่พระผู้มีพระภาคตรัสโดยย่อให้ได้ความโดยพิสดารได้

ข้าแต่พระองค์

ผู้เจริญ ข้าพระองค์ขอพระโอกาส

ข้าพระองค์พึงทราบเนื้อความแห่งธรรมนี้ ที่

พระผู้มีพระภาคตรัสโดยย่อให้ได้ความโดยพิสดารได้อย่างไร

พระผู้มีพระภาค

โปรดตรัสแก่ข้าพระองค์อย่างนั้นเถิด ฯ

[๕๓] พระผู้มีพระภาคตรัสต่อไปด้วยพระคาถาว่า

บุคคลใดสำคัญว่าเราเสมอเขา ว่าเราดีกว่าเขา ว่าเราเลวกว่าเขา
บุคคลนั้นพึงวิวาทกับเขา ชีนาสวภิกษุเป็นผู้ไม่หวั่นไหวอยู่ใน
มานะ ๓ อย่าง มานะว่าเราเสมอเขา ว่าเราดีกว่าเขา ว่าเราเลว

กว่าเขา ย่อมไม่มีแก่ชีนาสวภิกษุ นั้น ดูกรเทวดา ถ้ำท่าน
เข้าใจก็จงพูดเถิด ฯ

เทวดานั้นทูลว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ

ข้าพระองค์ไม่ทราบเนื้อความแห่ง

ธรรมนี้ ที่พระผู้มีพระภาคตรัสโดยย่อให้ได้ความโดยพิสดารได้

ข้าแต่พระองค์

ผู้เจริญ ข้าพระองค์ขอประทานพระโอกาส

ข้าพระองค์พึงทราบเนื้อความแห่ง

ธรรมนี้ที่พระผู้มีพระภาคตรัสโดยย่อให้ได้ความโดยพิสดารได้อย่างใด

ขอพระผู้มี-

*พระภาคโปรดตรัสแก่ข้าพระองค์อย่างนั้นเถิด ฯ

[๕๔] พระผู้มีพระภาคตรัสต่อไปด้วยพระคาถาว่า

ชีนาสวภิกษุละบัญญัติเสียแล้ว บรรลุธรรมที่ปราศจากมานะ
แล้ว ได้ตัดค้นหาในนามรูปนี้เสียแล้ว พวกเทวดา พวกมนุษย์
ในโลกนี้ก็ดี ในโลกอื่นก็ดี ในสวรรค์ทั้งหลายก็ดี ในสถานที่
อาศัยของสัตว์ทั้งปวงก็ดี เทียวค้นหาก็ไม่พบชีนาสวภิกษุ นั้น
ผู้มีเครื่องผูกอันตัดเสียแล้ว ไม่มีทุกข์ ไม่มีค้นหา ดูกรเทวดา
ถ้ำท่านเข้าใจก็จงพูดเถิด ฯ

[๕๕] เทวดานั้นทูลว่า ข้าแต่พระองค์ ข้าพระองค์ทราบเนื้อความแห่ง

ธรรมนี้ ที่พระผู้มีพระภาคตรัสโดยย่อให้ได้ความโดยพิสดารอย่างนี้ว่า

ไม่ควรทำบาปด้วยวาจา ด้วยใจ และด้วยกาย อย่างไหนๆ ในโลก

ทั้งปวง ควรละกามทั้งหลายเสียแล้ว มีสติ มีสัมปชัญญะ

ไม่ควรเสพทุกขอัน

ประกอบด้วยโทษ ไม่เป็นประโยชน์ ฯ

จบฉันทนวรรคที่ ๒

สูตรที่กล่าวในฉันทนวรรคนี้ ฉันทนสูตร ฉันทนสูตร นัตถิปุตตสมสูตร
ขัตติยสูตร สกมานสูตร นิพาทันตสูตร ทุกกรสูตร หิริสูตร กุฎฐิกสูตร
เป็นที ๙ กับสมมติสูตร เป็นที ๑๐ ท่านกล่าวแล้วดังนี้ ฯ

สัตติวรรคที่ ๓

สัตติสูตรที่ ๑

[๕๖] เทวดานั้น ครั้นยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้ว ได้กล่าวคาถาว่า
ในสำนักพระผู้มีพระภาคว่า

ภิกษุพึงมีสติ เว้นรอบเพื่อละกามราคะ เหมือนบุรุษที่ถูก
ประหารด้วยหอก มุ่งถอนเสีย และเหมือนบุรุษที่ถูกไฟไหม้
บนศีรษะ มุ่งดับไฟ ฉะนั้น ฯ

[๕๗] พระผู้มีพระภาคตรัสพระคาถาว่า

ภิกษุพึงมีสติ เว้นรอบเพื่ออันละสักกายทิฐิ เหมือนบุรุษถูก
ประหารด้วยหอก และเหมือนบุรุษที่ถูกไฟไหม้บนศีรษะ ฯ

มุสดีสูตรที่ ๒

[๕๘] ท. วิบากย่อมไม่ถูกบุคคลผู้ไม่ถูกกรรม วิบากพึงถูก
บุคคลผู้ถูกกรรมโดยแท้ เพราะฉะนั้น วิบากย่อมถูกบุคคลผู้ถูก
กรรม ผู้ประทุษร้าย นรชนผู้ไม่ประทุษร้าย ฯ

[๕๙] ภ. บุคคลใดย่อมประทุษร้ายแก่นรชน ผู้ไม่ประทุษร้าย
เป็นผู้บริสุทธิ์ ปราศจากกิเลส บาปย่อมกลับมาถึงบุคคลนั้น
ผู้เป็นพาลแท้ ประดุจธนูอันละเอียดที่ขัดไปทวนลม ฉะนั้น ฯ

ชฎาสูตรที่ ๓

[๖๐] ท. หมูสัตว์รกทั้งภายใน รกทั้งภายนอก ถูกรกชัฏหุ้มห่อ
แล้ว ข้าแต่พระโคตม เพราะฉะนั้น ข้าพระองค์ขอถาม
พระองค์ว่า ใครพึงถางรกชัฏนี้ได้ ฯ

[๖๑] ภ. นรชนผู้มีปัญญา ตั้มนั้นแล้วในศีล อบรมจิตและ
ปัญญาให้เจริญอยู่ เป็นผู้มีคามเพียร มีปัญญารักษาตนรอด
ภิกษุนั้นพึงถางรกชัฏนี้ได้ รากะกัฏี โทสะกัฏี อวิชชากัฏี
บุคคลทั้งหลายใด กำจัดเสียแล้ว บุคคลทั้งหลายนั้น เป็น
ผู้มีอาสวะสิ้นแล้ว เป็นผู้ไกลจากกิเลส ตัณหาเป็นเครื่องยุ้ง
อันบุคคลทั้งหลายนั้นสาบสูญแล้ว นามกัฏี รูปกัฏี ปฏิฆสัณญญา
และรูปสัณญญา กัฏี ย่อมดับหมดในที่ใด ตัณหาเป็นเครื่องยุ้ง
นั้น ย่อมขาดไปในที่นั้น ฯ

มโนนิวารณสูตรที่ ๔

[๖๒] ท. บุคคลพึงห้ามใจแต่อาภรณ์ใดๆ ทุกขย่อมไม่มาถึง
บุคคลนั้นเพราะอาภรณ์นั้นๆ บุคคลนั้นพึงห้ามใจแต่อาภรณ์
ทั้งปวง บุคคลนั้นย่อมพ้นจากทุกขเพราะอาภรณ์ทั้งปวง ฯ

[๖๓] ภ. บุคคลไม่ควรห้ามใจแต่อาภรณ์ทั้งปวง ที่เป็นเหตุให้
ใจมาถึงความสำรวม บาปย่อมเกิดขึ้นแต่อาภรณ์ใดๆ บุคคล
พึงห้ามใจแต่อาภรณ์นั้นๆ ฯ

อรหันตสูตรที่ ๕

[๖๔] ท. ภิกษุใดเป็นผู้ไกลจากกิเลส มีกิจทำเสร็จแล้ว มี
อาสวะสิ้นแล้ว เป็นผู้ทรงไว้ซึ่งร่างกายอันมีในที่สุด ภิกษุนั้น
พึงกล่าวว่า เราพูดดังนี้บ้าง บุคคลทั้งหลายอื่นพูดกะเรา
ดังนี้บ้าง ฯ

[๖๕] ภ. ภิกษุใดเป็นผู้ไกลจากกิเลส มีกิจทำเสร็จแล้ว มี
อาสวะสิ้นแล้ว เป็นผู้ทรงไว้ซึ่งร่างกายอันมีในที่สุด ภิกษุนั้น
พึงกล่าวว่า เราพูดดังนี้บ้าง บุคคลทั้งหลายอื่นพูดกะเราดังนี้
บ้าง ภิกษุนั้นฉลาด ทราบคำพูดในโลก พึงกล่าวตามสมมติ
ที่พูดกัน ฯ

[๖๖] ท. ภิกษุใดเป็นพระอรหันต์ มีกิจทำเสร็จแล้ว มีอาสวะ
สิ้นแล้ว เป็นผู้ทรงไว้ซึ่งร่างกายอันมีในที่สุด ภิกษุนั้นยังติด
มานะหรือหนอ จึงกล่าวว่า เราพูดดังนี้บ้าง บุคคลทั้งหลาย
อื่นพูดกะเรา ดังนี้บ้าง ฯ

[๖๗] ภ. กิเลสเป็นเครื่องผูกทั้งหลาย มิได้มีแก่ภิกษุที่ละมานะ
เสียแล้ว มานะและคันทะทั้งปวง อันภิกษุนั้นกำจัดเสียแล้ว
ภิกษุเป็นผู้มีปัญญาดี ล่วงเสียแล้วซึ่งความสำคัญ ภิกษุนั้น
พึงกล่าวว่า เราพูดดังนี้บ้าง บุคคลทั้งหลายอื่นพูดกะเรา
ดังนี้บ้าง ภิกษุนั้นฉลาด ทราบคำพูดในโลก พึงกล่าวตาม
สมมติที่พูดกัน ฯ

ปชโชตสูตรที่ ๖

[๖๘] ท. โลกย่อมรุ่งเรืองเพราะแสงสว่างทั้งหลายใด แสงสว่าง
ทั้งหลายนั้นย่อมมีอยู่เท่าไรในโลก ข้าพระองค์ทั้งหลายมา
เพื่อจะทูลถามพระผู้มีพระภาค โฉนจะรู้จักแสงสว่างที่ทูล

ถามนั้น ฯ

[๖๙] ภ. แสงสว่างทั้งหลายมีอยู่ ๔ อย่างในโลก แสงสว่างที่ ๕ มิได้มีในโลกนี้ ดวงอาทิตย์สว่างในกลางวัน ดวงจันทร์สว่างในกลางคืน อนึ่ง ไฟย่อมรุ่งเรืองในกลางวันและกลางคืน หุกันแห่ง พระสัมพุทธเจ้าประเสริฐกว่าแสงสว่างทั้งหลาย แสงสว่างของพระสัมพุทธเจ้า เป็นแสงสว่างอย่างเยี่ยม ฯ

สรสูตรที่ ๗

[๗๐] ท. สงสารทั้งหลายย่อมกลับแต่ที่ไหน วัฏฏะย่อมไม่เป็นไปในที่ไหน นามกิติ รูปกิติ ย่อมดับหมดในที่ไหน ฯ

[๗๑] ภ. น้ำ ดิน ไฟ ลม ย่อมไม่ตั้งอยู่ในที่ใด สงสารทั้งหลายย่อมกลับแต่ที่นี่ วัฏฏะย่อมไม่เป็นไปในที่นี่ นามกิติ รูปกิติ ย่อมดับหมดในที่นี้ ฯ

มหัทธนสูตรที่ ๘

[๗๒] ท. กษัตริย์ทั้งหลายมีทรัพย์มาก มีสมบัติมาก ทั้งมีแคว้น แคว้น ไม่รู้จักพอในกามทั้งหลาย ย่อมขันแข่งซึ่งกันและกัน เมื่อกษัตริย์ทั้งหลายนั้นมัวชวนชวาย ลอยไปตามกระแสแห่ง ภพ บุคคลพวกไหนไม่มีความชวนชวาย ละความโกรธและความทะเยอทะยานเสียแล้วในโลก ฯ

[๗๓] ภ. บุคคลทั้งหลาย ละเรื้อน ละบุตร ละปศุสัตว์ที่รัก บวชแล้ว กำจัดราคะ โทสะ และอวิชชาเสียแล้ว เป็นผู้มิอาสวะสิ้นแล้ว เป็นผู้ไกลจากกิเลส บุคคลพวกนั้นเป็นผู้ไม่ชวนชวายในโลก ฯ

จตุจกกสูตรที่ ๙

[๗๔] ท. ข้าแต่พระองค์ผู้มีความเพียรมาก สรีระมีจักร ๔ มี ทวาร ๙ เต็มด้วยของไม่สะอาด ประกอบด้วยโลภะ ย่อมเป็นดังว่าเปือกตม ความออกไป (จากทุกข) ได้ จักมิได้ อย่างไร ฯ

[๗๕] ภ. ตัดความผูกโกรธด้วย กิเลสเป็นเครื่องร้อยรัดด้วย ความปรารถนาและความโลภอันลามกด้วย ถอนตัณหาอันมี อวิชชาเป็นมูลเสียแล้วอย่างนี้ ความออกไป (จากทุกข)

จึงจักมิได้ ฯ

เอณิสังคสูตรที่ ๑๐

[๗๖] ท. พวกข้าพระองค์เข้ามาเฝ้าแล้ว ขอทูลถามพระองค์
ผู้มีความเพียรชुบพอม มีแข็งดั่งเนื้อทราย มีอาหารน้อย ไม่มี
ความโลภ เป็นเหมือนราชสีห์และช้างเที่ยวไปผู้เดียว ไม่มี
ห่วงใยในกามทั้งหลาย บุคคลจะพ้นจากทุกข์ได้อย่างไร ฯ

[๗๗] ภ. กามคุณ ๕ มีใจเป็นที่ ๖ บัณฑิตประกาศแล้วในโลก
บุคคลเลิกความพอใจในนามรูปนี้ได้แล้ว ก็พ้นจากทุกข์ได้
อย่างนี้ ฯ

จบสัตติวารรคที่ ๓

สูตรที่กล่าวในสัตติวารรคนั้น สัตติสูตร พุสติสูตร ขณาสสูตร มโน-
*นิวารณสูตร อรหันตสูตร ปัชโชตสูตร สรสูตร มหัทธนสูตร จตุจกฺกสูตร
เป็นที่ ๙ กับเอณิสังคสูตร ครบ ๑๐ ฉะนี้แล ฯ

สตูลลปกายิการรคที่ ๔

สัพภิสสูตรที่ ๑

[๗๘] ข้าพเจ้าได้สดับมาแล้วอย่างนี้-

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระวิหารเชตวัน

อารามของท่าน

อนาถปิณฑิกเศรษฐี เขตพระนครสาวัตถี ครั้นนั้นแล

เมื่อปฐมยามล่วงไปแล้ว

พวกเทวดาสตูลลปกายิกา (ผู้เทิดทูนธรรมของสัตบุรุษ) มากด้วยกัน
มีวรรณงาม

ยังพระวิหารเชตวันให้สว่างทั่วกัน เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ
ครั้นแล้ว

จึงถวายอภิวัตพระผู้มีพระภาค แล้วจึงยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ฯ

[๗๙] เทวดาองค์หนึ่ง ครั้นยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้ว ได้กล่าว
คาถานี้ในสำนักพระผู้มีพระภาคว่า

บุคคลควรนั่งร่วมกับพวกสัตบุรุษ ควรทำความสนิทกับพวก

สัตบุรุษ บุคคลทราบสัทธรรมของพวกสัตบุรุษแล้ว มีแต่คุณ
อันประเสริฐ ไม่มีโทษอันลามกเลย ฯ

[๘๐] ลำดับนั้น

เทวดาอื่นอีกได้กล่าวคาถาในสำนักพระผู้มีพระภาคว่า

บุคคลควรนั่งร่วมกับพวกสัตบุรุษ ควรทำความสนิทกับพวก
สัตบุรุษ บุคคลทราบสัทธรรมของพวกสัตบุรุษแล้ว ย่อมได้-
*ปัญญา หาได้ปัญญาแต่คนอันธพาลอื่นไม่ ฯ

[๘๑] ลำดับนั้นแล เทวดาอื่นอีกได้กล่าวคาถาในสำนักพระผู้มี-

*พระภาคว่า

บุคคลควรนั่งร่วมกับพวกสัตบุรุษ ควรทำความสนิทกับพวก
สัตบุรุษ บุคคลทราบสัทธรรมของพวกสัตบุรุษแล้ว ย่อม
ไม่เศร้าโศก ในท่ามกลางแห่งเรื่องเป็นที่ตั้งแห่งความเศร้า-
*โศก ฯ

[๘๒] ลำดับนั้นแล เทวดาอื่นอีกได้กล่าวคาถาในสำนักพระผู้มี-

*พระภาคว่า

บุคคลควรนั่งร่วมกับพวกสัตบุรุษ ควรทำความสนิทกับพวก
สัตบุรุษ บุคคลทราบสัทธรรมของพวกสัตบุรุษแล้ว ย่อม
ไฟโรจน์ในท่ามกลางแห่งญาติ ฯ

[๘๓] ลำดับนั้นแล เทวดาอื่นอีกได้กล่าวคาถาในสำนักพระผู้มี-

*พระภาคว่า

บุคคลควรนั่งร่วมกับพวกสัตบุรุษ ควรทำความสนิทกับพวก
สัตบุรุษ สัตว์ทั้งหลายทราบสัทธรรมของพวกสัตบุรุษแล้ว
ย่อมไปสู่สุคติ ฯ

[๘๔] ในลำดับนั้นแล เทวดาอื่นอีก ได้กล่าวคาถาในสำนัก

พระผู้มีพระภาคว่า

บุคคลควรนั่งร่วมกับพวกสัตบุรุษ ควรทำความสนิทกับพวก
สัตบุรุษ สัตว์ทั้งหลายทราบสัทธรรมของพวกสัตบุรุษแล้ว
ย่อมดำรงอยู่สบายเนื่องๆ ฯ

ในลำดับนั้นแล เทวดาอื่นอีก ได้กราบทูลคำนี้กะพระผู้มีพระภาคว่า
ข้าแต่พระผู้มีพระภาค คำของใครหนอแลเป็นสุภาสิต ฯ

[๘๕] พระผู้มีพระภาคตรัสบอกว่า คำของพวกท่านทั้งหมดเป็นสุภาสิต
โดยปริยาย ก็แต่พวกท่านจงฟังซึ่งคำของเราบ้าง

บุคคลควรนั่งร่วมกับพวกสัตบุรุษ ควรทำความสนิทกับพวก
สัตบุรุษ บุคคลทราบสัทธิธรรมของพวกสัตบุรุษแล้ว ย่อมพ้น-
*จากทุกข์ทั้งปวง ฯ

มัจฉริยสูตรที่ ๒

[๘๖] สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระวิหารเชตวัน อาราม
ของท่านอนาถบิณฑิตเศรษฐี เขตพระนครสาวัตถี ครั้นนั้นแล
เมื่อปฐมยามล่วงไป

แล้ว พวกเทวดาสตูลลปกายิกามากด้วยกัน มีวรรณงาม
ยังพระวิหารเชตวันทั้งสิ้น

ให้สว่าง เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ
ครั้นแล้วจึงถวายอภิวาทพระผู้มี-

*พระภาค แล้วยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ฯ

[๘๗] เทวดาตนหนึ่ง ครั้นยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้ว ได้กล่าว
คาถาในสำนักพระผู้มีพระภาคว่า

เพราะความตระหนี่ และความประมาทอย่างนี้ บุคคลจึงให้
ทานไม่ได้ บุคคลผู้หวังบุญ รู้แจ้งอยู่ พึงให้ทานได้ ฯ

[๘๘] ในลำดับนั้นแล เทวดาอื่นอีก ได้กล่าวคาถาทั้งหลายนี้ในสำนัก
พระผู้มีพระภาคว่า

คนตระหนี่กลัวภัยโดยยอมให้ทานไม่ได้ ภัยนั้นนั่นแลยอมมี
แก่คนตระหนี่ผู้ไม่ให้ทาน คนตระหนี่ย่อมกลัวความหิวและ
ความกระหายได้ ความหิวและความกระหายนั้นย่อมถูกต้องคน
ตระหนี่นั้นนั่นแลผู้เป็นพาลทั้งในโลกนี้และในโลกหน้า ฉะนั้น
บุคคลควรกำจัดความตระหนี่อันเป็นสนิมในใจ ให้ทานเกิด
เพราะบุญทั้งหลายย่อมเป็นที่พึงของสัตว์ทั้งหลายในโลกหน้า ฯ

[๘๙] ในลำดับนั้นแล เทวดาอื่นอีก ได้กล่าวคาถาทั้งหลายนี้ในสำนัก
พระผู้มีพระภาคว่า

ชนทั้งหลายเหล่าใด เมื่อของมีน้อยก็แบ่งให้ เหมือนพวกเดิน
ทางไกลก็แบ่งของให้แก่พวกที่เดินทางร่วมกัน ชนทั้งหลาย

เหล่านั้น เมื่อบุคคลทั้งหลายเหล่านั้นตายแล้ว ก็ชื่อย่อม
ไม่ตาย ธรรมนี้เป็นของบัณฑิตแต่ปางก่อน ชนพวกหนึ่งเมื่อ
ของมีน้อยก็แบ่งให้ ชนพวกหนึ่งมีของมากก็ไม่ให้ ทักขิณาที่
ให้แก่ของน้อย นับเสมอด้วยพัน ฯ

[๙๐] ในลำดับนั้นแล เทวดาอื่นอีก ได้กล่าวคาถาทั้งหลายนี้ในสำนัก
พระผู้มีพระภาคว่า

ทาน พวกพาลชนเมื่อให้ ให้ได้ยาก กุศลธรรม พวกพาล-
*ชนเมื่อทำ ทำได้ยาก พวกอสังตบุรุษยอมไม่ทำตาม ธรรม
ของสังตบุรุษ อันพวกอสังตบุรุษดำเนินตามได้แสนยาก เพราะ
ฉะนั้น การไปจากโลกนี้ของพวกสังตบุรุษและของพวกอสังตบุรุษ
จึงต่างกัน พวกอสังตบุรุษยอมไปสู่สุคติ พวกสังตบุรุษยอมเป็น
ผู้ดำเนินไปสู่สวรรค์ ฯ

ในลำดับนั้นแล เทวดาอื่นอีก ได้กราบทูลคำนี้กะพระผู้มีพระภาคว่า
ข้าแต่พระผู้มีพระภาค คำของใครหนอแลเป็นสุภาสิต ฯ

[๙๑] พระผู้มีพระภาคตรัสว่า คำของพวกท่านทั้งหมดเป็นสุภาสิตโดย
ปริยาย ก็แต่พวกท่านจงฟังซึ่งคำของเราบ้าง

บุคคลแม้ใด ย่อมประพฤติธรรม ประพฤติสะอาด เป็นผู้
เลียงภริยา และเมื่อของมีน้อยก็ให้ได้ เมื่อบุรุษแสนหนึ่ง
บุชาภิกษุพันหนึ่ง หรือบริจาคตัพย์พันหาปณะ การบูชาของ
บุคคลเหล่านั้น ย่อมไม่ถึงส่วนร้อย ของบุคคลอย่างนั้น ฯ

[๙๒] ในลำดับนั้นแล เทวดาอื่นอีก ได้กล่าวกะพระผู้มีพระภาค
ด้วยคาถาว่า

การบูชาอันไพบุลย์ใหญ่โตนี้ ย่อมไม่เท่าถึงส่วนแห่งทานที่
บุคคลให้ด้วยความประพฤติธรรม เพราะเหตุอะไร เมื่อบุรุษ
แสนหนึ่งบุชาภิกษุพันหนึ่ง หรือบริจาคตัพย์พันหาปณะ
การบูชาของบุรุษเหล่านั้นย่อมไม่ถึงส่วนร้อยของบุคคลอย่าง
นั้น ฯ

[๙๓] ในลำดับนั้นแล พระผู้มีพระภาคได้ตรัสกะเทวดานั้นด้วย
พระคาถาว่า

บุคคลเหล่านั้น ตั้งอยู่ในกรรมปราศจากความสงบ (ปราศ-

*จากธรรม) โบายเขา ฆ่าเขา ทำให้เขาเศร้าโศกแล้วให้ทาน
ทานนั้นจัดว่าทานมีหน้าอันองด้วยน้ำตา จัดว่าทานเป็นไปกับ
ด้วยอาชญา จึงยอมไม่เท่าถึงส่วนแห่งทานที่ให้ด้วยความสงบ
(ประพฤติธรรม) เมื่อบุรุษแสนหนึ่งบุชาภิกษุพันหนึ่ง หรือ
บริจาคทรัพย์พันกหาปณะ การบูชาของบุรุษเหล่านั้น ย่อมไม่
ถึงส่วนร้อยของบุคคลอย่างนั้น โดยนัยอย่างนี้ ๔

สารสูตรที่ ๓

[๙๔] ครั้งนั้นแล เมื่อปฐมยามล่วงไปแล้ว พวกเทวดาสตูลปกายิกา
มากด้วยกัน มีวรรณงาม ยังพระวิหารเชตวันทั้งสิ้นให้สว่าง
เข้าไปเฝ้าพระผู้มี-

*พระภาคถึงที่ประทับ ครั้นถวายอภิวาทพระผู้มีพระภาคแล้ว จึงได้ยืนอยู่
ณ
ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ๔

[๙๕] เทวดาองค์หนึ่ง ครั้นยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้ว ได้เปล่ง
อุทานนี้ในสำนักพระผู้มีพระภาคว่า

ข้าแต่พระองค์ผู้ไม่มีทุกข์ ทานยังประโยชน์ให้สำเร็จได้แล
เพราะความตระหนี่และความประมาทอย่างนี้ บุคคลจึงให้ทาน
ไม่ได้ อันบุคคลผู้หวังบุญ รู้แจ้งอยู่ พึงให้ทานได้ ๔

[๙๖] ในลำดับนั้นแล เทวดาอื่นอีก ได้เปล่งอุทานนี้ในสำนักพระผู้มี-
*พระภาคว่า

ข้าแต่พระองค์ผู้ไม่มีทุกข์ ทานยังประโยชน์ให้สำเร็จได้แล
อนึ่ง แม้เมื่อของมีอยู่น้อย ทานก็ยังประโยชน์ให้สำเร็จได้
บุคคลพวกหนึ่ง เมื่อของมีน้อย ย่อมแบ่งให้ได้ บุคคลพวก
หนึ่ง มีของมากก็ให้ไม่ได้ ทักขิณาที่ให้แต่ของน้อย ก็นับ
เสมอด้วยพัน ๔

[๙๗] ในลำดับนั้นแล เทวดาอื่นอีก ได้เปล่งอุทานนี้ในสำนักพระผู้มี-
*พระภาคว่า

ข้าแต่พระองค์ผู้ไม่มีทุกข์ ทานยังประโยชน์ให้สำเร็จได้แล
แม้เมื่อของมีอยู่น้อย ทานก็ยังประโยชน์ให้สำเร็จได้ อนึ่ง
ทานที่ให้แม้ด้วยศรัทธาก็ยังประโยชน์ให้สำเร็จได้ นักปราชญ์

ทั้งหลายกล่าวว่าทานและการบิณฑบาต พวกวิรูปบุรุษแม้มี
น้อย ย่อมชนะคนขลาดที่มากได้ ถ้าบุคคลเชื่ออยู่ยอมให้
สิ่งของแก่น้อยได้ เพราะฉะนั้นแล ทายกนั้นยอมเป็นผู้มี
ความสุขในโลกหน้า ฯ

[๙๘] ในลำดับนั้นแล เทวดาอื่นอีก ได้เปล่งอุทานนี้ในสำนักพระผู้มี
พระภาคว่า

ข้าแต่พระองค์ผู้ไม่มีทุกข์ ทานยังประโยชน์ให้สำเร็จได้แล
แม้เมื่อของมีอยู่น้อย การให้ทานได้เป็นการดี อนึ่ง ทานที่
ให้แม้ด้วยศรัทธาก็ยังประโยชน์ให้สำเร็จได้ อนึ่ง ทานที่ให้
แก่บุคคลผู้มีธรรมอันได้แล้ว ยังเป็นการดี บุคคลใดเกิดมายอม
ให้ทานแก่ผู้มีธรรมอันได้แล้ว ผู้มีธรรมอันบรรลุแล้วด้วยความ
หมั่นและความเพียร บุคคลนั้นล่วงพ้นนรกแห่งยมราช ย่อม
เข้าถึงสถานอันเป็นทิพย์ ฯ

[๙๙] ในลำดับนั้นแล เทวดาอื่นอีก ได้เปล่งอุทานนี้ในสำนักพระผู้มี-
*พระภาคว่า

ข้าแต่พระองค์ผู้ไม่มีทุกข์ ทานยังประโยชน์ให้สำเร็จได้แล
แม้เมื่อของมีอยู่น้อย การให้ทานได้เป็นการดี ทานที่ให้แม้
ด้วยศรัทธาก็ยังประโยชน์ให้สำเร็จได้ ทานที่ให้แก่บุคคลผู้มี
ธรรมอันได้แล้ว ยังเป็นการดี อนึ่ง ทานที่บุคคลเลือกให้ยัง
เป็นการดี ทานที่เลือกให้ พระสุคตทรงสรรเสริญแล้ว
บุคคลทั้งหลายผู้ควรแก่ทักษิณา ย่อมมีอยู่ในโลกคือหมู่สัตว์
นี้ ทานทั้งหลาย อันบุคคลให้แล้วในบุคคลทั้งหลายนั้น ย่อม
มีผลมาก เหมือนพืชทั้งหลายที่บุคคลหว่านแล้วในนาดี ฯ

[๑๐๐] ในลำดับนั้นแล เทวดาอื่นอีก ได้เปล่งอุทานนี้ในสำนัก
พระผู้มีพระภาคว่า

ข้าแต่พระองค์ผู้ไม่มีทุกข์ ทานยังประโยชน์ให้สำเร็จได้แล
แม้เมื่อของมีอยู่น้อย การให้ทานได้เป็นการดี ทานที่ให้แม้
ด้วยศรัทธาก็ให้ประโยชน์สำเร็จได้ ทานที่ให้แก่บุคคลผู้มี
ธรรมอันได้แล้วยังเป็นการดี อนึ่ง ทานที่บุคคลเลือกให้ยัง
เป็นการดี อนึ่ง ความส่ำรวมแม้ในสัตว์ทั้งหลายยังเป็นการดี

บุคคลใดประพฤतिเป็นผู้ไม่เบียดเบียนสัตว์ทั้งหลายอยู่ ไม่ทำ
บาป เพราะกลัวความติเตียนแห่งผู้อื่น บัณฑิตทั้งหลายย่อม
สรรเสริญบุคคลซึ่งเป็นผู้กลัวบาป แต่ไม่สรรเสริญบุคคลผู้
กลัวในการทำบาปนั้น สัตบุรุษทั้งหลายย่อมไม่ทำบาป เพราะ
ความกลัวบาปแท้จริง ฯ

ในลำดับนั้นแล เทวดาอื่นอีก ได้กล่าวคำนี้กะพระผู้มีพระภาคว่า
ข้าแต่พระผู้มีพระภาค คำของใครหนอแลเป็นสุภาสิต ฯ

[๑๐๑] พระผู้มีพระภาคตรัสว่า คำของพวกท่านทั้งหมดเป็นสุภาสิต
โดยปริยาย แต่ว่าพวกท่านจงฟังซึ่งคำของเราบ้าง

ก็ท่านอันบัณฑิตสรรเสริญแล้วโดยส่วนมากโดยแท้ ก็แต่
ธรรมบท (นิพพาน) แหะประเสริฐว่าท่าน เพราะว่า
สัตบุรุษทั้งหลายผู้มีปัญญา ในกาลก่อนก็ดี ในกาลก่อนกว่า
ก็ดี บรรลุซึ่งนิพพานแล้วแท้จริง ฯ

นสันตีสสูตรที่ ๔

[๑๐๒] สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระวิหารเชตวัน
อารามของท่านอนาถปิณฑิกเศรษฐี เขตพระนครสาวัตถี ฯ

ครั้งนั้นแล เมื่อปฐมยามล่วงไปแล้ว พวกเทวดาสตูลลปกายมากด้วย
กัน มีวรรณงาม
ยังพระวิหารเชตวันทั้งสิ้นให้สว่างเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่
ประทับ ครั้นแล้วจึงถวายอภิวาทพระผู้มีพระภาค แล้วยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วน
ข้างหนึ่ง ฯ

[๑๐๓] เทวดาตนหนึ่ง ครั้นยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้ว ได้กล่าว
คาถาในสำนักพระผู้มีพระภาคว่า

กามทั้งหลายในหมู่มนุษย์ที่เป็นของเที่ยงย่อมไม่มี บุรุษผู้
เกี่ยวข้อแล้ว ผู้ประมาทแล้วในอารมณ์เป็นที่ตั้งแห่งความ
ใคร่ทั้งหลายอันมีอยู่ในหมู่มนุษย์นี้ ไม่มาถึงนิพพานเป็นที่ไม่
กลับมาแต่วิภวภูเป็นที่ยังแห่งมัจจุ เบญจขันธ์เกิดแต่ฉันทะ
ทุกขก็เกิดแต่ฉันทะ เพราะกำจัดฉันทะเสีย จึงกำจัดเบญจ-
*ขันธ์ได้ เพราะกำจัดเบญจขันธ์ได้ จึงกำจัดทุกขได้ อารมณ์
อันงามทั้งหลายในโลกไม่เป็นกาม ความกำหนัดที่พร้อมไป

ด้วยความดำริเป็นกามของบุรุษ อารมณ์อันงามทั้งหลายย่อม
ตั้งอยู่ในโลกอย่างนั้นนั่นแหละ บุคคลผู้มีปัญญาทั้งหลายย่อม
กำจัดฉันทะในอารมณ์ทั้งหลายนั้นโดยแท้ บุคคลพึงละความ
โกรธเสีย พึงทิ้งมานะเสีย พึงวางสังโยชน์ทั้งปวงเสีย
ทุกขทั้งหลาย ย่อมไม่ตกถึงบุคคลนั้น ผู้ไม่เกี่ยวข้องในนาม
รูป ผู้ไม่มีกิเลสเป็นเครื่องกัณฐก ชีนาสวภิกษุละบัญญัติเสีย
แล้ว ไม่ติดมานะแล้ว ได้ตัดตัณหาในนามรูปนี้เสียแล้ว
พวกเทวดา พวกมนุษย์ ในโลกนี้ก็ดี ในโลกอื่นก็ดี ใน
สวรรค์ทั้งหลายก็ดี ในสถานเป็นที่อาศัยแห่งสัตว์ทั้งปวงก็ดี
เที่ยวค้นหา ก็ไม่พบชีนาสวภิกษุนั้น ผู้มีเครื่องผูกอันตัดเสีย
แล้ว ไม่มีทุกข ไม่มีตัณหา ฯ

[๑๐๔] (ท่านพระโมฆราชกล่าว)

ก็หากว่า พวกเทวดา พวกมนุษย์ ในโลกนี้ก็ดี ในโลกอื่น
ก็ดี ไม่ได้เห็นพระชีนาสพนั้น ผู้อุดมกว่านรชน ผู้ประพฤติ
ประโยชน์เพื่อพวกนรชน ผู้พ้นแล้วอย่างนั้น เทวดาและ
มนุษย์เหล่าใด ย่อมไหว้พระชีนาสพนั้น เทวดาและมนุษย์
เหล่านั้น ย่อมเป็นผู้อันบันเทิงพึงสรรเสริญ ฯ

[๑๐๕] (พระผู้มีพระภาคตรัส)

ดูกรภิกษุ แม้พวกเทวดาและมนุษย์เหล่านั้น ย่อมเป็นผู้อัน
บันเทิงพึงสรรเสริญ พวกเทวดาและมนุษย์เหล่าใด ย่อมไหว้
ชีนาสวภิกษุนั้น ผู้พ้นแล้วอย่างนั้น ดูกรภิกษุ แม้พวก
เทวดาและมนุษย์เหล่านั้นรู้ธรรมแล้ว ละวิจิกิจฉาแล้ว ก็ย่อม
เป็นผู้ว่างแล้วซึ่งธรรมเป็นเครื่องข้อง ฯ

อุชฌมานสังญีสสูตรที่ ๕

[๑๐๖] สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระวิหารเชตวัน
อารามของท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐี เขตพระนครสาวัตถี ครั้งนั้น
เมื่อปฐมยามล่วง
ไปแล้ว พวกเทวดาผู้มีความมุ่งหมายเพ่งโทษมากด้วยกัน มีวรรณงาม
ยังพระ-

*วิหารเซตวันทั้งสี่ให้สว่างเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ
แล้วจึงได้ลอย
อยู่ในอากาศ ฯ

[๑๐๗] เทวดาคนหนึ่ง ครั้นลอยอยู่ในอากาศแล้ว ได้กล่าวคาถาใน
สำนักพระผู้มีพระภาคว่า

บุคคลใดประกาศตนอันมีอยู่โดยอาการอย่างอื่น ให้เขารู้โดย
อาการอย่างอื่น บุคคลนั้นลวงปลงใจเขากินด้วยความเป็น
ขโมย เหมือนความลวงกินแห่งพรานนก ก็บุคคลทำกรรมใด
ควรพุดถึงกรรมนั้น ไม่ทำกรรมใด ก็ไม่ควรพุดถึงกรรมนั้น
บัณฑิตทั้งหลายย่อมรู้จักบุคคลนั้น ผู้ไม่ทำ มัวแต่พุดอยู่ ฯ

[๑๐๘] พระผู้มีพระภาคตรัสคาถาทั้งหลายนี้ว่า

ใครๆ ไม่อาจดำเนินปฏิปทานี้ด้วยเหตุสักวาพุด หรือฟัง
ส่วนเดียว บุคคลผู้มีปัญญาทั้งหลาย ผู้มีมาน ย่อมพ้นจาก
เครื่องผูกของมาร ด้วยปฏิปทาอันมั่นคงนี้
บุคคลผู้มีปัญญาทั้งหลาย ทราบความเป็นไปของโลกแล้ว
รู้แล้ว เป็นผู้ดับกิเลส ข้ามค้นหาเป็นเครื่องเกี่ยวข้องใน
โลกแล้วย่อมไม่พุดโดยแท้ ฯ

[๑๐๙] ในลำดับนั้นแล เทวดาเหล่านั้นลงมายืนบนแผ่นดิน หมอบ
ลงใกล้พระบาททั้งสองของพระผู้มีพระภาคแล้ว
ได้ทูลคำนี้กะพระผู้มีพระภาคว่า

ข้าแต่พระผู้มีพระภาคผู้เจริญ โทษของพวกข้าพเจ้าล่วงไปแล้ว
พวกข้าพเจ้าเหล่า

ใด เป็นพาลอย่างไร เป็นผู้หลงแล้วอย่างไร เป็นผู้ไม่ฉลาดอย่างไร
ได้สำคัญ

แล้วว่าพระผู้มีพระภาคอันพวกเราพึงรุกราน ข้าแต่พระผู้มีพระภาคผู้เจริญ
ขอ

พระผู้มีพระภาคโปรดอดโทษของพวกข้าพเจ้านั้น
เพื่อจะสำรวมในกาลต่อไป ฯ

ในลำดับนั้นแล พระผู้มีพระภาคได้ทรงยิ้มแย้ม ฯ

[๑๑๐] ในลำดับนั้นแล เทวดาเหล่านั้นผู้เพ่งโทษโดยประมาณยิ่ง กลับ

ขึ้นไปบนอากาศ

เทวดาตนหนึ่งได้กล่าวคาถาในสำนักพระผู้มีพระภาคว่า

เมื่อเราแสดงโทษอยู่ ถ้าบุคคลใดมีความโกรธอยู่ในภายใน
มีความเคืองหนัก ย่อมไม่อดโทษให้ บุคคลนั้นย่อมสอด
สวมเวร หากว่าในโลกนี้ โทษก็ไม่มี ความผิดก็ไม่มี เวร
ทั้งหลายก็ไม่สงบ ในโลกนี้ใครพึงเป็นคนฉลาด เพราะ
เหตุไร โทษทั้งหลายของใครก็ไม่มี ความผิดของใครก็ไม่มี
ใครไม่ถึงแล้วซึ่งความหลงใหล ในโลกนี้ ใครย่อมเป็นผู้มี
ปัญญา เป็นผู้มั่งมีสติในกาลทั้งปวง ฯ

[๑๑๑] พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

โทษทั้งหลายก็ไม่มี ความผิดก็ไม่มีแก่พระตถาคตนั้น ผู้ตรัสรู้
แล้ว ผู้เฝ้าดูแก่สัตว์ทั้งปวง พระตถาคตนั้นไม่ถึงแล้วซึ่ง
ความหลงใหล พระตถาคตนั้นย่อมเป็นผู้มีปัญญา เป็นผู้มั่งมี
สติในกาลทั้งปวง เมื่อพวกท่านแสดงโทษอยู่ หากบุคคลใด
มีความโกรธอยู่ในภายใน มีความเคืองหนัก ย่อมไม่อด
โทษให้ บุคคลนั้นย่อมสอดสวมเวร เราไม่ชอบเวรนั้น เรา
ย่อมอดโทษแก่ท่านทั้งหลาย ฯ

สัทธาสูตรที่ ๖

[๑๑๒] สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับ ณ พระวิหารเชตวัน อาราม
ของท่านอนาถปิณฑิกเศรษฐี เขตพระนครสาวัตถี ครั้นนั้นแล
เมื่อปฐมยามล่วง

ไปแล้ว พวกเทวดาสตูลลกายิกามากด้วยกัน มีวรรณงาม
ยังพระวิหารเชตวัน
ทั้งสิ้นให้สว่าง เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ
ครั้นแล้วจึงถวายอภิวาท

พระผู้มีพระภาคแล้วยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ฯ

[๑๑๓] เทวดาตนหนึ่ง ครั้นยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้ว ได้กล่าว
คาถาในสำนักพระผู้มีพระภาคว่า

ศรัทธาเป็นเพื่อนสองของคน หากว่าความเป็นผู้ไม่มีศรัทธา
ไม่ตั้งอยู่ แต่นั้นบริวารยศและเกียรติยศย่อมมีแก่เขานั้น

อนึ่ง เขานั้นละทิ้งสรีระแล้วก็ไปสู่สวรรค์ บุคคลพึงละความ
โกรธเสีย พึงทิ้งมานะเสีย พึงวางสังโยชน์ทั้งปวงเสีย
กิเลสเป็นเครื่องเกี่ยวข้อง ย่อมไม่เกาะเกี่ยวบุคคลนั้น ผู้ไม่
เกี่ยวข้องในนามรูป ผู้ไม่มีกิเลสเป็นเครื่องกังวล ฯ

[๑๑๔] (พระผู้มีพระภาคตรัสว่า)

พวกชนพาลผู้มีปัญญาทราม ย่อมตามประกอบความประมาท
ส่วนนักปราชญ์ย่อมรักษาความไม่ประมาท เหมือนบุคคล
รักษาทรัพย์อันประเสริฐ บุคคลอย่าตามประกอบความประมาท
และอย่าตามประกอบความสนิทสนมด้วยอำนาจความยินดีทาง
กาม เพราะว่าบุคคลไม่ประมาทแล้วเพ่งพินิจอยู่ ย่อม
บรรลुบรมสุข ฯ

สมยสูตรที่ ๗

[๑๑๕] ข้าพเจ้าสดับมาแล้วอย่างนี้-

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ ป่ามหาวัน เขตกรุงกบิลพัสดุ์
แคว้นสักกะ กับด้วยภิกษุสงฆ์หมู่ใหญ่ประมาณ ๕๐๐ รูป
ล้วนเป็นพระอรหันต์
ก็พวกเทวดามาแต่โลกธาตุสิบแล้ว ประชุมกันมาก
เพื่อจะเห็นพระผู้มีพระภาค
และพระภิกษุสงฆ์ ฯ

[๑๑๖] ในครั้งนั้นแล เทวดา ๔ องค์ที่เกิดในหมู่พรหมชั้นสุทธาวาส
ได้มีความดำริว่า พระผู้มีพระภาคพระองค์นี้แล ประทับอยู่ ณ ป่ามหาวัน
เขต

กรุงกบิลพัสดุ์ แคว้นสักกะ กับด้วยภิกษุสงฆ์หมู่ใหญ่ประมาณ ๕๐๐ รูป
ล้วน

เป็นพระอรหันต์ ก็พวกเทวดามาแต่โลกธาตุสิบประชุมกันมาก
เพื่อจะเห็นพระผู้มี

พระภาคและพระภิกษุสงฆ์

โฉนหนอแม้เราทั้งหลายควรเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาค

ครั้นเข้าไปเฝ้าแล้ว พึงกล่าวคาถาคนละคาถา ในสำนักพระผู้มีพระภาค ฯ

[๑๑๗] ในครั้งนั้นแล พวกเทวดาทั้ง ๔ นั้นจึงหายจากหมู่พรหมชั้น

สุทรวาส มาปรากฏอยู่เฉพาะพระพักตร์พระผู้มีพระภาค
เหมือนบุรุษผู้มีกำลัง

เหยียดแขนที่คู้ออกหรือคู้แขนที่เหยียดเข้า ฉะนั้น ฯ

[๑๑๘] เทวดาองค์หนึ่ง ครั้นยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้วได้กล่าว
คาถานี้ในสำนักพระผู้มีพระภาคว่า

การประชุมใหญ่ในป่าใหญ่ มีพวกเทวดามาประชุมกันแล้ว
พวกข้าพเจ้ามาสู่ที่ชุมนุมอันเป็นธรรมนี้ เพื่อจะเยี่ยมหมู
พระผู้ที่ใครๆ ให้แพ้ไม่ได้ ฯ

[๑๑๙] ในลำดับนั้นแล เทวดาองค์อื่นอีก ได้กล่าวคาถานี้ในสำนัก
พระผู้มีพระภาคว่า

ภิกษุทั้งหลายในที่ประชุมกันตั้งจิตมั่นแล้ว ได้ทำจิตของตน
ให้ตรงแล้ว
ภิกษุทั้งหลายเป็นบัณฑิตย่อมรักษาอินทรีย์ทั้งหลาย ดุจดั่ง
ว่านายสารถีถือบังเหียน ฉะนั้น ฯ

[๑๒๐] ในลำดับนั้นแล เทวดาองค์อื่นอีก ได้กล่าวคาถานี้ในสำนัก
พระผู้มีพระภาคว่า

ภิกษุทั้งหลายนั้นตัดกิเลสดังตะปูเสียแล้ว ตัดกิเลสดังว่าลิ้ม
สลักเสียแล้ว ถอนกิเลสดังว่าเสาเขื่อนเสียแล้ว มิได้มี
ความหวั่นไหว เป็นผู้หมดจดปราศจากมลทิน อันพระ-
*พุทธเจ้าผู้มีจักขุทรงฝึกดีแล้ว เป็นหมู่นาคหนุ่มประพฤติอยู่ ฯ

[๑๒๑] ในลำดับนั้นแล เทวดาองค์อื่นอีก ได้กล่าวคาถานี้ในสำนัก
พระผู้มีพระภาคว่า

ชนเหล่าใดเหล่าหนึ่งถึงแล้วซึ่งพระพุทโธเจ้าเป็นสรณะ ชน
เหล่านั้นจักไม่ไปสู่อบายภูมิ ละคร่างกายอันเป็นของมนุษย์
แล้วจักยังหมู่เทวดาให้บริบูรณ์ ฯ

สกลิกสูตรที่ ๘

[๑๒๒] ข้าพเจ้าได้สดับมาแล้วอย่างนี้-

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ มิคทายวัน ในสวนมัททกุจฉิ
เขตพระนครราชคฤห์ ก็โดยสมัยนั้นแล
พระบาทของพระผู้มีพระภาคถูกสะเก็ด

หินกระทบแล้ว ได้ยินว่า เวทนาทั้งหลาย ของพระผู้มีพระภาคมาก
เป็นความ

ลำบากมีในพระสรีระ กล้ำแข็ง เผ็ดร้อน ไม่สำราญ ไม่ทรงสบาย ได้ยินว่า
พระผู้มีพระภาคทรงมีพระสติสัมปชัญญะอดกลั้นเวทนาทั้งหลาย
ไม่ทรงเดือดร้อน

ในครั้งนั้นแล พระผู้มีพระภาครับสั่งให้ปุณฺณาสมาภิกขุขึ้น
ทรงสำเร็จสหัสยาส

โดยพระปรสเปื้องขวา ช้อนพระบาทเหลื่อมด้วยพระบาท ทรงมีพระสติ
สัมปชัญญะอยู่ ฯ

[๑๒๓] ครั้งนั้นแล เมื่อปฐมยามล่วงไปแล้ว พวกเทวดาสตูลปกายิกา
เจ็ดร้อย มีวรรณงาม ยังสวนมัททกุกฉิหังสินให้สว่าง
เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาค

ถึงที่ประทับ ครั้นแล้วถวายอภิวาทพระผู้มีพระภาคแล้วได้ยืนอยู่ ณ
ที่ควรส่วน
ข้างหนึ่ง ฯ

[๑๒๔] เทวดาตนหนึ่งครั้งยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้ว ได้เปล่ง
อุทานนี้ในสำนักพระผู้มีพระภาคว่า พระสมณโคดมผู้เจริญเป็นนาคหนอ
ก็แหละ

พระสมณโคดม ทรงมีพระสติสัมปชัญญะ
ทรงอดกลั้นซึ่งเวทนาทั้งหลายอันมีใน

พระสรีระเกิดขึ้นแล้ว เป็นความลำบาก กล้ำแข็ง เผ็ดร้อน ไม่สำราญ
ไม่ทรง

สบาย ด้วยความที่พระสมณโคดมเป็นนาค มิได้ทรงเดือดร้อน ฯ

[๑๒๕] ในครั้งนั้นแล เทวดาอื่นอีก ได้เปล่งอุทานนี้ในสำนักพระผู้มี
พระภาคว่า พระสมณโคดมผู้เจริญ เป็นสีหะหนอ
ก็แหละพระสมณโคดมทรง

มีพระสติสัมปชัญญะอดกลั้นซึ่งเวทนาทั้งหลายอันมีในพระสรีระเกิดขึ้นแล้ว
เป็น

ความลำบาก กล้ำแข็ง เผ็ดร้อน ไม่สำราญ ไม่ทรงสบาย ด้วยความที่พระ-

*สมณโคดมเป็นสีกะ มิได้ทรงเดือดร้อน ฯ

[๑๒๖] ในครั้งนั้นแล เทวดาอื่นอีก ได้เปล่งอุทานนี้ในสำนักพระผู้มีพระภาคว่า พระสมณโคดมผู้เจริญเป็นอาชาไนยหนอ ก็แหละพระสมณโคดม

ทรงมีพระสติสัมปชัญญะอดกลั้นเวทนาทั้งหลายอันมีในพระสรีระเกิดขึ้นแล้ว เป็น

ความลำบาก กล้าแข็ง เผ็ดร้อน ไม่สำราญ ไม่ทรงสบาย ด้วยความที่พระสมณโคดมเป็นอาชาไนย มิได้ทรงเดือดร้อน ฯ

[๑๒๗] ในครั้งนั้นแล เทวดาอื่นอีก ได้เปล่งอุทานนี้ในสำนักพระผู้มีพระภาคว่า พระสมณโคดมผู้เจริญเป็นผู้องอาจหนอ ก็แหละพระสมณโคดม

ทรงมีพระสติสัมปชัญญะอดกลั้นซึ่งเวทนาทั้งหลาย อันมีในพระสรีระเกิดขึ้นแล้ว

เป็นความลำบาก กล้าแข็ง เผ็ดร้อน ไม่สำราญ ไม่ทรงสบาย ด้วยความที่พระสมณโคดมเป็นผู้องอาจ มิได้ทรงเดือดร้อน ฯ

[๑๒๘] ในครั้งนั้นแล เทวดาอื่นอีก ได้เปล่งอุทานนี้ในสำนักพระผู้มีพระภาคว่า พระสมณโคดมผู้เจริญเป็นผู้ไฝธุระหนอ ก็แหละพระสมณโคดม

ทรงมีพระสติสัมปชัญญะอดกลั้นเวทนาทั้งหลายอันมีในพระสรีระเกิดขึ้นแล้ว เป็น

ความลำบาก กล้าแข็ง เผ็ดร้อน ไม่สำราญ ไม่ทรงสบาย ด้วยความที่พระสมณโคดมเป็นผู้ไฝธุระ มิได้ทรงเดือดร้อน ฯ

[๑๒๙] ในครั้งนั้นแล เทวดาอื่นอีก ได้เปล่งอุทานนี้ในสำนักพระผู้มีพระภาคว่า พระสมณโคดมผู้เจริญเป็นผู้ฝึกแล้วหนอ ก็แหละพระสมณโคดม

ทรงมีพระสติสัมปชัญญะ
อดกลั้นซึ่งเวทนาทั้งหลายอันมีในพระสรีระเกิดขึ้นแล้ว

เป็นความลำบาก กล้าแข็ง เผ็ดร้อน ไม่สำราญ ไม่ทรงสบาย
ด้วยความที่พระ-

*สมณโคดมเป็นผู้ฝึกแล้ว มิได้ทรงเดือดร้อน ฯ

[๑๓๐] ในครั้งนั้นแล เทวดาอื่นอีก ได้เปล่งอุทานนี้ในสำนักพระผู้มี-

*พระภาคว่า ท่านทั้งหลายจงดูสมาธิที่พระสมณโคดมให้เจริญดีแล้ว อนึ่ง
จิต

พระสมณโคดมให้พ้นดีแล้ว อนึ่ง จิตเป็นไปตามราคะ

พระสมณโคดมไม่ให้น้อม

ไปเฉพาะแล้ว อนึ่ง จิตเป็นไปตามโทสะ พระสมณโคดมไม่ให้กลับมาแล้ว

อนึ่ง จิตพระสมณโคดมหาต้องตั้งใจชม ต้องคอยห้ามกันไม่

บุคคลใดพึงสำคัญ

พระสมณโคดมผู้เป็นบุรุษนาค เป็นบุรุษสีหะ เป็นบุรุษอาชาไนย

เป็นบุรุษองอาจ

เป็นบุรุษไฝธูระ เป็นบุรุษฝึกแล้วเห็นปานนี้ว่าเป็นผู้อันตนพึงล่วงเกิน

บุคคลนั้น

จะเป็นอะไรนอกจากไม่มีตา ฯ

เทวดานั้นครั้นกล่าวดังนี้แล้ว ได้กล่าวคาถาทั้งหลายนี้ว่า

พราหมณ์ทั้งหลายมีเวทห้า มีตบะ ประพฤติอยู่ตั้งร้อยปี

แต่จิตของพราหมณ์เหล่านั้นไม่พ้นแล้วโดยชอบ พราหมณ์

เหล่านั้นมีจิตเลว ย่อมไม่ลุถึงฝั่ง ฯ

พราหมณ์เหล่านั้น เป็นผู้อันตนหาครอบงำแล้ว เกี่ยวข้อง

ด้วยพรตและศีล ประพฤติตบะอันเศร้าหมองอยู่ตั้งร้อยปี

แต่จิตของพราหมณ์เหล่านั้นไม่พ้นแล้วโดยชอบ พราหมณ์

เหล่านั้นมีจิตเลว ย่อมไม่ลุถึงฝั่ง ฯ

ความฝึกฝนย่อมไม่มีแก่บุคคลที่ใครมานะ ความรู้ย่อมไม่มี

แก่บุคคลที่มีจิตไม่ตั้งมั่น บุคคลผู้เดียวเมื่ออยู่ในป่า ประมาท

อยู่แล้ว ไม่พึงข้ามพ้นฝั่งแห่งแดนมัจจุได้ ฯ

บุคคลละมานะแล้ว มีจิตตั้งมั่นดีแล้ว มีจิตดี พ้นในธรรม

ทั้งปวงแล้ว ผู้เดียว อยู่ในป่า ไม่ประมาทแล้ว บุคคลนั้น

พึงข้ามพ้นฝั่งแห่งแดนมัจจุได้ ฯ

ปฐมปัจชนนธิตุสูตรที่ ๙

[๑๓๑] ข้าพเจ้าได้สดับมาแล้วอย่างนี้

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ ภูเขาศาลาในป่ามหาวัน
เขตพระนครเวสาลี ครั้นนั้นแล เมื่อปฐมยามล่วงไปแล้ว

ธิดาของท้าวปัจชนนะ

ชื่อโกณฑา มีวรรณงาม ยังป่ามหาวันทั้งสิ้นให้สว่าง

เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาค

ถึงที่ประทับ ครั้นแล้วจึงถวายอภิวาท แล้วยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ฯ

[๑๓๒] ธิดาของท้าวปัจชนนะ ชื่อโกณฑา ครั้นยืนอยู่ ณ ที่ควร
ส่วนข้างหนึ่งแล้ว ได้กล่าวคาถาทั้งหลายนี้ในสำนักพระผู้มีพระภาคว่า

หม่อมฉันชื่อว่าโกณฑา เป็นธิดาของท้าวปัจชนนะ ย่อมไหว้

เฉพาะพระสัมพุทธเจ้าผู้เลิศกว่าสัตว์ ผู้เสด็จอยู่ในป่า เขต

พระนครเวสาลี สุนทรพจน์ว่า ธรรมอันพระสัมพุทธเจ้า

ผู้มีพระปัญญาจักร ตามตรัสรู้แล้วดังนี้ หม่อมฉันได้ยินแล้ว

ในกาลก่อน แท้จริง หม่อมฉันนั้น เมื่อพระสุคตผู้เป็นมุณี

ทรงแสดงอยู่ ย่อมรู้ประจักษ์ในกาลนี้ ชนเหล่าใดเหล่า

หนึ่งมีปัญญาทราม ตีเตียนธรรมอันประเสริฐเที่ยวไปอยู่

ชนเหล่านั้น ย่อมเข้าถึงโรฐานรอกอันร้ายกาจ ประสบทุกข์

ตลอดกาลนาน ส่วนชนทั้งหลายเหล่าใดแล ประกอบด้วย

ความอดทนและความสงบในธรรมอันประเสริฐ ชนทั้งหลาย

เหล่านั้น ละร่างกายอันเป็นของมนุษย์ แล้วจักยังหมู่

เทวดาให้บริบูรณ์ ฯ

ทุติยปัจชนนธิตุสูตรที่ ๑๐

[๑๓๓] ข้าพเจ้าได้สดับมาแล้วอย่างนี้

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ ภูเขาศาลาในป่ามหาวัน
เขตพระนครเวสาลี ครั้นนั้นแล เมื่อปฐมยามล่วงไปแล้ว

ธิดาของท้าวปัจชนนะ

ชื่อจุลโกณฑา มีวรรณงาม ยังป่ามหาวันทั้งสิ้นให้สว่าง

เข้าไปเฝ้าพระผู้มี-

*พระภาคถึงที่ประทับ ครั้นแล้วจึงถวายอภิวัตพระผู้มีพระภาค แล้วยืนอยู่ ณ ที่

ควรส่วนข้างหนึ่ง ฯ

[๑๓๔] ธิดาของท้าวปชชนนะ ชื่อจุลลโกกนทา ครั้นยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ได้กล่าวคาถาทั้งหลายในสำนักพระผู้มีพระภาคว่า

ธิดาของท้าวปชชนนะ ชื่อโกกนทา มีวรรณสว่างดังสายฟ้า
มาแล้วในที่นี้ ไหว้พระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ ได้
กล่าวแล้วซึ่งคาถาทั้งหลายนี้มีประโยชน์เทียว หม่อมฉัน
พึงจำแนกธรรมนั้นโดยปริยายแม้มาก ธรรมเช่นนั้นมิอยู่โดย
ปริยาย ธรรมเท่าใดที่หม่อมฉันศึกษาแล้วด้วยใจ หม่อมฉัน
จักกล่าวอรรถแห่งธรรมนั้นโดยย่อ ใครๆ ไม่ควรทำกรรม
อันลามกด้วยวาจา ด้วยใจ หรือด้วยกายอย่างไรๆ ในโลก
ทั้งปวง ใครๆ ละกามทั้งหลายแล้ว มีสติสัมปชัญญะ ไม่
พึงเสพทุกขอันไม่ประกอบด้วยประโยชน์ ฯ

จบ สตุลลปกายิกวรรค ที่ ๔

สูตรที่กล่าวในสตุลลปกายิกวรรคนั้น สัพภิสสูตร มัจฉริสูตร สารุสูตร
นสันติสูตร อชฌมานสังญญิสสูตร สัทธาสูตร สมยสูตร สกิลิกสูตร ปชชนน-
*ธิตุสูตรทั้ง ๒ สูตร ฉะนี้แล ฯ

อาทิตตวรรคที่ ๕

อาทิตตสูตรที่ ๑

[๑๓๕] ข้าพเจ้าได้สดับมาแล้วอย่างนี้-

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระวิหารเชตวัน อารามของ
ท่านอานาถบิณฑิกเศรษฐี เขตพระนครสาวัตถี ครั้นนั้นแล

เมื่อปฐมยามล่วง

ไปแล้ว เทวดาองค์หนึ่ง ซึ่งมีวรรณงาม ยังพระวิหารเชตวันทั้งสิ้นให้สว่าง
เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ครั้นแล้วจึงอภิวัตพระผู้มีพระภาค
แล้วยืน

อยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ฯ

[๑๓๖] เทวดานั้นยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้ว ได้กล่าวคาถาเหล่านี้ในสำนักพระผู้มีพระภาคว่า

เมื่อเรือนถูกไฟไหม้แล้ว เจ้าของเรือนขนเอาภาชนะใดออกไปได้ ภาชนะนั้นย่อมเป็นประโยชน์แก่เขา ส่วนสิ่งของที่มีได้ขนออกไป ย่อมไหม้ในไฟนั้น ฉนฺได ฯ

โลก (คือหมู่สัตว์) อันชราและมรณะเผาแล้ว ก็ฉนฺนั้น ควรนำออก (ซึ่งโรคสมบัติ) ด้วยการให้ทาน เพราะทานวัตถุที่บุคคลให้แล้ว ได้ชื่อว่านำออกดีแล้ว ฯ

ทานวัตถุที่บุคคลให้แล้วนั้นย่อมมีสุขเป็นผล ที่ยังมิได้ให้ย่อมไม่เป็นเหมือนเช่นนั้น โจรยังปล้นได้ พระราชายังริบได้ เพลิงยังไหม้ได้ หรือสูญหายไปได้ ฯ

อนึ่ง บุคคลจำต้องละร่างกายพร้อมด้วยสิ่งเครื่องอาศัยด้วยตายจากไป ผู้มีปัญญารู้ชัด ดังนี้แล้ว ควรใช้สอยและให้ทาน ฯ

เมื่อได้ให้ทานและใช้สอยตามควรแล้ว จะไม่ถูกติฉิน เข้าถึงสถานที่อันเป็นสวรรค์ ฯ

กนิหสูตรที่ ๒

[๑๓๗] เทวดาทูลถามว่า

บุคคลให้สิ่งอะไรชื่อว่าให้กำลัง ให้สิ่งอะไรชื่อว่าให้วรรณะ ให้สิ่งอะไรชื่อว่าให้ความสุข ให้สิ่งอะไรชื่อว่าให้จักขุ และบุคคลเช่นไรชื่อว่าให้ทุกสิ่งทุกอย่าง ข้าพระองค์ทูลถาม พระองค์ ขอพระองค์ตรัสบอกแก่ข้าพระองค์ด้วยเถิด ฯ

[๑๓๘] พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า

บุคคลให้อาหารชื่อว่าให้กำลัง ให้ผ้าชื่อว่าให้วรรณะ ให้ยานพาหนะชื่อว่าให้ความสุข ให้ประทีปโคมไฟชื่อว่าให้จักขุและผู้ที่ให้ที่พักพิวอาศัยชื่อว่าให้ทุกสิ่งทุกอย่าง ส่วนผู้ที่พร่ำสอนธรรมชื่อว่าให้อมฤตธรรม ฯ

อन्नสูตรที่ ๓

[๑๓๙] เทวดากราบทูลว่า

เทวดาและมนุษย์ทั้งสองพวก ต่างก็พอใจอาหารด้วยกันทั้งนั้น

เออ ก็ผู้ที่ไม่พอใจอาหารชื่อว่ายักษ์โดยแท้ ๕

[๑๔๐] พ. ชนเหล่าใดมีใจพองใสแล้ว ให้อาหารนั้นด้วยศรัทธา
อาหารนั้นแลย่อมพะนอเขาทั้งในโลกนี้และโลกหน้า เพราะ
เหตุนั้นบุคคลพึงนำความตระหนี่ให้ปราศจากไป พึงชมความ
ตระหนี่ซึ่งเป็นตัวมลทินเสียให้ท่าน เพราะบุญทั้งหลายเป็นที่
พึงของเหล่าสัตว์ในโลกหน้า ๕

เอกมุลสูตรที่ ๔

[๑๔๑] เทวดากราบทูลว่า

บาดาล มีรากอันเดียว มีความวนสอง มีมลทินสาม มี
เครื่องลาดห้ำเป็นทะเล หมุนไปได้สิบสองด้าน ภาษีข้ามพ้น
แล้ว ๕

อโนมียสูตรที่ ๕

[๑๔๒] เทวดากราบทูลว่า

ท่านทั้งหลายเชิญดูพระพุทธเจ้าพระองค์นั้น ผู้มีพระนามไม่
หราม ผู้ทรงเห็นประโยชน์อันละเอียด ผู้ให้ซึ่งปัญญา
ไม่ทรงข้องอยู่ในอาลัยคือกาม ตรัสรู้ธรรมทุกอย่าง มี
พระปรีชาดี ทรงก้าวไปในทางอันประเสริฐ ผู้ทรงแสงคุณ
อันใหญ่ ๕

อัจฉราสูตรที่ ๖

[๑๔๓] เทวดาทูลถามว่า

ปาชัญชือโมหะ อันหมุนางอัปสรประโคมแล้ว อันหมู่
ปีศาจสิงอยู่แล้ว ทำไฉนจึงจะหนีไปได้ ๕

[๑๔๔] พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า

ทางนั้นเชื่อว่าเป็นทางตรง ทิศนั้นเชื่อว่ามีภัย รถเชื่อว่าไม่มี
เสียงดัง ประกอบด้วยล้อคือธรรม หิริเป็นฝาของรถนั้น
สติเป็นเกราะกั้นของรถนั้น เรากล่าวธรรมมีสัมมาทิฏฐินำหน้า
ว่าเป็นสารถิ ยานชนิดนี้มีอยู่แก่ผู้ใด จะเป็นหญิงหรือชาย
ก็ตาม เขา (ย่อมไป) ในสำนักพระนิพพานด้วยยาน
นี้แหละ ๕

วนโรปสูตรที่ ๗

[๑๔๕] เทวดาทูลถามว่า

ชนพวกไหนมีบุญ เจริญในกาลทุกเมื่อทั้งกลางวันและกลาง-
*คืน ชนพวกไหนตั้งอยู่ในธรรม สมบูรณ์ด้วยศีลเป็นผู้
ไปสวรรค์ ฯ

[๑๔๖] พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า

ชนเหล่าใดสร้างอาราม (สวนไม้ดอกไม้ผล) ปลุกหมู่มะ
(ใช้ร่มเงา) สร้างสะพาน และชนเหล่าใดให้โรงน้ำเป็นทาน
และบ่อน้ำทั้งบ้านที่พักอาศัย ชนเหล่านั้นย่อมมีบุญ เจริญ
ในกาลทุกเมื่อทั้งกลางวันและกลางคืน ชนเหล่านั้นตั้งอยู่ใน
ธรรม สมบูรณ์ด้วยศีล เป็นผู้ไปสวรรค์ ฯ

เซตวนสูตรที่ ๘

[๑๔๗] เทวดากราบทูลว่า

ก็พระเซตวันมหาวิหารนี้นั้น อันหมู่แห่งท่านผู้แสวงคุณอยู่
อาศัยแล้ว อันพระพุทธรูปเจ้าผู้เป็นพระธรรมราชาประทับอยู่
แล้ว เป็นแหล่งที่เกิดปิติของข้าพระองค์ การงาน ๑ วิชา ๑
ธรรม ๑ ศีล ๑ ชีวิตอย่างสูง ๑ สัตว์ทั้งหลายย่อมบริสุทธิต
ด้วยคุณธรรม ๕ นี้ หาบริสุทธิตด้วยโคตรหรือด้วยทรัพย์ไม่ ฯ
เพราะเหตุนี้แหละ คนผู้ฉลาด เมื่อเห็นประโยชน์ของตน
ควรเลือกเฟ้นธรรมโดยอุบายอันแยบคาย เพราะเมื่อเลือก
เฟ้นเช่นนี้ ย่อมหมดจดได้ในธรรมเหล่านั้น ฯ
พระสารีบุตรรูปเดียวเท่านั้น (เป็นผู้ประเสริฐ) ด้วยปัญญา
ศีล และความสงบ ภิกษุใดเป็นผู้ถึงซึ่งฝั่ง ภิกษุนั้นก็มี
ท่านพระสารีบุตรนั้นเป็นเยี่ยม ฯ

มัจฉริสูตรที่ ๙

[๑๔๘] เทวดาทูลถามว่า

คนเหล่าใดในโลกนี้ เป็นคนตระหนี่ เหนียวแน่น ดีแต่ว่าเขา
ทำการกีดขวางคนเหล่าอื่นผู้ให้อยู่ ฯ
วิบากของคนพวกนั้นจะเป็นเช่นไร และสัมปรายภพของเขา
จะเป็นเช่นไร ฯ
ข้าพระองค์มาเพื่อทูลถามพระผู้มีพระภาค ไฉนข้าพระองค์จึง

จะรู้ความชื่อนั้น ๔

[๑๔๙] พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า

คนเหล่าใดในโลกนี้ เป็นคนตระหนี่ เหนียวแน่น ดีแต่ว่าเขา
ทำการกีดขวางคนเหล่าอื่นผู้ให้อยู่ ๔

คนเหล่านั้นย่อมเข้าถึงนรก กำเนิดสัตว์ดิรัจฉาน หรือยมโลก
ถ้าหากถึงความเป็นมนุษย์ ก็เกิดในสกุลคนยากจน ซึ่งจะหา
ห่อนผ้า อาหาร ความร่ำรวยและความสนุกสนานได้โดยยาก ๔
คนพาลเหล่านั้นต้องประสงค์สิ่งใดแต่ผู้อื่น เขาย่อมไม่ได้แม้
สิ่งนั้น สมความปรารถนา นั้นเป็นผลในภพนี้ และภพหน้า
ก็ยังเป็นเหตุอีกด้วย ๔

[๑๕๐] เทวดาทูลถามว่า

ก็ข้อนี้ข้าพระองค์เข้าใจชด้อย่างนี้ (แต่) จะทูลถามข้ออื่น
กะพระโคดม ชนเหล่าใดในโลกนี้ได้ความเป็นมนุษย์แล้ว
รู้ถ้อยคำ ปราศจากความตระหนี่ เลื่อมใสในพระพุทธเจ้า
พระธรรมและพระสงฆ์ เป็นผู้มีใจเคารพแรงกล้า วิบาก
ของชนเหล่านั้นจะเป็นเช่นไร และสัมปรายภพของเขาจะ
เป็นเช่นไร ข้าพระองค์มาเพื่อทูลถามพระผู้มีพระภาค ไฉน
ข้าพระองค์จึงจะรู้ความชื่อนั้น ๔

[๑๕๑] พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า

ชนเหล่าใดในโลกนี้ได้ความเป็นมนุษย์แล้ว รู้ถ้อยคำ ปราศ-
*จากความตระหนี่ เลื่อมใสในพระพุทธเจ้า พระธรรมและ
พระสงฆ์ เป็นผู้มีใจเคารพแรงกล้า ชนเหล่านั้นย่อมปรากฏ
ในสวรรค์อันเป็นที่อุบัติ หากถึงความเป็นมนุษย์ ย่อมเกิด
ในสกุลที่มั่งคั่ง ได้ผ้าอาหารความร่ำรวยและความสนุกสนาน
โดยไม่ยาก พึงมีอำนาจแผ่ไปในโคกทรัพย์ที่ผู้อื่นหาสะสม
ไว้ บันเทิงใจอยู่ นั้นเป็นวิบากในภพนี้ ทั้งภพหน้าก็เป็น
สุคติ ๔

ขุณฺณสูตรที่ ๑๐

[๑๕๒] ขุณฺณพรหมกราบทูลว่า

ภิกษุ ๗ รูปผู้เข้าถึงพรหมโลกชื่อว่าอวิหา เป็นผู้หลุดพ้นแล้ว

มีราคะ โทสะสิ้นแล้ว ข้ามเครื่องเกาะเกี่ยวในโลกได้แล้ว ฯ

พระผู้มีพระภาคตรัสถามว่า

ก็ภิกษุเหล่านั้นคือผู้ใดบ้าง ผู้ข้ามเครื่องข้องเป็นบ่วงของมารที่
ข้ามได้แสนยาก ละกายของมนุษย์แล้วก้าวล่วงซึ่งทิพย-
*โยคะ ฯ

ขณิกพรหมกราบทูลว่า

คือท่านอุปกะ ๑ ท่านผลคัณทะ ๑ ท่านปุกกุสาติ ๑ รวม
เป็น ๓ ท่าน ท่านภัททียะ ๑ ท่านฉันทเทวะ ๑ ท่านพหุ-
*ทันตี ๑ ท่านสังคิยะ ๑ (รวมเป็น ๗ ท่าน) ท่านเหล่านั้น
ล้วนแต่ละกายของมนุษย์ ก้าวล่วงทิพยโยคะได้แล้ว ฯ

[๑๕๓] พระผู้มีพระภาคตรัสถามว่า

ท่านเป็นคนมีความฉลาด กล่าวสรรเสริญภิกษุเหล่านั้น ผู้
ละบ่วงมารได้แล้ว ภิกษุเหล่านั้นตรัสรู้ธรรมของใครเล่า จึง
ตัดเครื่องผูกคือภพเสียได้ ฯ

[๑๕๔] ขณิกพรหมกราบทูลว่า

ท่านเหล่านั้น ตรัสรู้ธรรมของผู้ใดจึงตัดเครื่องผูกคือภพเสียได้
ผู้นั้นไม่มีอื่นไปจากพระผู้มีพระภาค และธรรมนั้นไม่มีอื่นไป
จากคำสั่งสอนของพระองค์ ฯ

นามและรูปดับไม่เหลือในธรรมใด ท่านเหล่านั้นได้รู้ธรรมนั้น
ในพระศาสนานี้ จึงตัดเครื่องผูกคือภพเสียได้ ฯ

[๑๕๕] พระผู้มีพระภาคตรัสถามว่า

ท่านกล่าววาจาสิกรู้ได้ยาก เข้าใจให้ดีได้ยาก ท่านรู้ธรรม
ของใคร จึงกล่าววาจาเช่นนี้ได้ ฯ

[๑๕๖] ขณิกพรหมกราบทูลว่า

เมื่อก่อนข้าพระองค์เป็นช่างหม้อ ทำหม้ออยู่ในเวฬุพิงคชนบท
เป็นผู้เลี้ยงมารดาและบิดา ได้เป็นอุบาสกของพระกัสสป
พุทธเจ้า เป็นผู้เว้นจากเมถุนธรรม เป็นผู้ประพฤติพรหมจรรย์
ไม่เกี้ยวด้วยอำมิส ได้เคยเป็นคนร่วมบ้านกับพระองค์ ทั้งได้
เคยเป็นสหายของพระองค์ในกาลปางก่อน ข้าพระองค์รู้จัก
ภิกษุ ๗ รูปเหล่านี้ ผู้หลุดพ้นแล้ว มีราคะและโทสะสิ้นแล้ว

ผู้ข้ามเครื่องข่องในโลกได้แล้ว ฯ

[๑๕๗] พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

แนะนำช่างหม้อ ท่านกล่าวเรื่องอย่างใด เรื่องนั้นได้เป็น
จริงแล้วอย่างนั้นในกาลนั้น เมื่อก่อนท่านเคยเป็นช่างหม้อ
ทำหม้ออยู่ในเวฬุพิงคชนบท เป็นผู้เลี้ยงมารดาและบิดา เป็น
อุบาสกของพระกัสสปพุทธเจ้า เป็นผู้เว้นจากเมถุนธรรม
เป็นผู้ประพฤติพรหมจรรย์ ไม่เกี่ยวข้องกับอาภิส ได้เป็นคน
เคยร่วมบ้านกันกับเรา ทั้งได้เคยเป็นสหายของเราในปาง
ก่อน ฯ

พระสังคีติกาจารย์กล่าวว่า

สหายเก่าทั้งสอง ผู้มีตนอันอบรมแล้ว ทรงไว้ซึ่งสรีระมีใน
ที่สุด ได้มาพบกันด้วยอาการอย่างนี้ ฯ

จบ อาทิตตวรรค ที่ ๕

สูตรที่กล่าวในอาทิตตวรรคนั้น คือ

อาทิตตสูตร กิณฑสูตร อันนสูตร เอกมูลสูตร อโนมียสูตร อัฉรา
สูตร วนโรปสูตร เขตวานสูตร มัจฉริสูตร ฌฎฺฐิกรสูตร ฉะนีแล ฯ

ขรารวรรคที่ ๖

ขราสูตรที่ ๑

[๑๕๘] เทวดาทูลถามว่า

อะไรหนอยังประโยชน์ให้สำเร็จ จนกระทั่งขรา อะไรหนอ
ตั้งมั่นแล้วยังประโยชน์ให้สำเร็จ อะไรหนอเป็นรัตนะของคน
ทั้งหลาย อะไรหนอโจรลักไปได้ยาก ฯ

[๑๕๙] พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า

ศีลยังประโยชน์ให้สำเร็จจนกระทั่งขรา ศรัทธาตั้งมั่นแล้วยัง
ประโยชน์ให้สำเร็จ ปัญญาเป็นรัตนะของคนทั้งหลาย บุญ
อันโจรลักไปได้ยาก ฯ

อขรสาสูตรที่ ๒

[๑๖๐] เทวดาทูลถามว่า

อะไรหนอ เพราะไม่ขำรุดจึงยังประโยชน์ให้สำเร็จ อะไรหนอ
ดำรงมั่นแล้ว ยังประโยชน์ให้สำเร็จ อะไรหนอเป็นรัตนะ
ของคนทั้งหลาย อะไรหนอบุคคลพึงนำไปให้พ้นจากพวกโจร
ได้ ฯ

[๑๖๑] พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า

ศีล เพราะไม่ขำรุดจึงยังประโยชน์ให้สำเร็จ ศรัทธา ดำรงมั่น
แล้วยังประโยชน์ให้สำเร็จ ปัญญา เป็นรัตนะของคนทั้งหลาย
บุญ อันบุคคลพึงนำไปให้พ้นจากพวกโจรได้ ฯ

มิตตสูตรที่ ๓

[๑๖๒] เทวดาทูลถามว่า

อะไรหนอเป็นมิตรของคนเดินทาง อะไรหนอเป็นมิตรใน
เรือนของตน อะไรเป็นมิตรของคนมีฐานะเกิดขึ้น อะไรหนอ
เป็นมิตรติดตามไปถึงภพหน้า ฯ

[๑๖๓] พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า

พวกเกวียน พวกโคต่างเป็นมิตรของคนเดินทาง มารดาเป็น
มิตรในเรือนของตน สหายเป็นมิตรของคนผู้มีฐานะเกิดขึ้น
เนื่องๆ บุญที่ตนทำเองเป็นมิตรติดตามไปถึงภพหน้า ฯ

วัตถุสูตรที่ ๔

[๑๖๔] เทวดาทูลถามว่า

อะไรหนอเป็นที่ตั้งของมนุษย์ทั้งหลาย อะไรหนอเป็นสหาย
อย่างยิ่งในโลกนี้ เหล่าสัตว์มีชีวิตที่อาศัยแผ่นดิน อาศัย
อะไรหนอเลี้ยงชีพ ฯ

[๑๖๕] พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า

บุตรเป็นที่ตั้งของมนุษย์ทั้งหลาย ภรรยาเป็นสหายอย่างยิ่ง
เหล่าสัตว์มีชีวิตที่อาศัยแผ่นดิน อาศัยฝนเลี้ยงชีพอยู่ ฯ

ปฐมชนสูตรที่ ๕

[๑๖๖] เทวดาทูลถามว่า

อะไรหนอยังคนให้เกิด อะไรหนอของเขาย่อมวิ่งพล่าน
อะไรหนอเวียนว้ายไปยังสงสาร อะไรหนอเป็นภัยใหญ่
ของเขา ฯ

[๑๖๗] พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า

ตัณหายังคนให้เกิด จิตของเขาย่อมวิ่งพล่าน สัตว์เวียนว้าย
ไปยังสงสาร ทุกข์เป็นภัยใหญ่ของเขา ฯ

หุติยชนสูตรที่ ๖

[๑๖๘] เทวดาทูลถามว่า

อะไรหนอยังคนให้เกิด อะไรหนอของเขาย่อมวิ่งพล่าน
อะไรหนอเวียนว้ายไปยังสงสาร สัตว์ย่อมไม่หลุดพ้นจาก
อะไร ฯ

[๑๖๙] พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า

ตัณหายังคนให้เกิด จิตของเขาย่อมวิ่งพล่าน สัตว์เวียนว้าย
ไปยังสงสาร สัตว์ย่อมไม่หลุดพ้นจากทุกข์ ฯ

ตติยชนสูตรที่ ๗

[๑๗๐] เทวดาทูลถามว่า

อะไรหนอยังคนให้เกิด อะไรหนอของเขาย่อมวิ่งพล่าน
อะไรหนอเวียนว้ายไปยังสงสาร อะไรหนอเป็นที่พำนักของ
สัตว์นั้น ฯ

[๑๗๑] พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า

ตัณหายังคนให้เกิด จิตของเขาย่อมวิ่งพล่าน สัตว์เวียนว้าย
ไปยังสงสาร กรรมเป็นที่พำนักของสัตว์นั้น ฯ

อุปปถสูตรที่ ๘

[๑๗๒] เทวดาทูลถามว่า

อะไรหนอบัณฑิตกล่าวว่าเส้นทางผิด อะไรหนอสั้นไปตามคีน
และวัน อะไรหนอเป็นมลทินของพรหมจรรย์ อะไรหนอ
มิใช่น้ำแต่เป็นเครื่องชำระล้าง ฯ

[๑๗๓] พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า

ราคะบัณฑิตกล่าวว่าเส้นทางผิด ภัยสั้นไปตามคีนและวัน
หญิงเป็นมลทินของพรหมจรรย์ หมู่สัตว์นี้ย่อมติดอยู่ในหญิง
นี้ ตบะและพรหมจรรย์นั้น มิใช่น้ำแต่เป็นเครื่องชำระล้าง ฯ

หุติยสูตรที่ ๙

[๑๗๔] เทวดาทูลถามว่า

อะไรหนอเป็นเพื่อนของคน อะไรหนอย่อมปกครองคนนั้น
และสัตว์ยินดีในอะไรจึงพ้นจากทุกข์ทั้งปวงได้ ฯ

[๑๗๕] พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า

ศรัทธาเป็นเพื่อนของคน ปัญญาย่อมปกครองคนนั้น สัตว์
ยินดีในพระนิพพานจึงพ้นจากทุกข์ทั้งปวงได้ ฯ

กวิสสูตรที่ ๑๐

[๑๗๖] เทวดาทูลถามว่า

อะไรหนอเป็นต้นเหตุของคาถา อะไรหนอเป็นเครื่องปรากฏ
(พยัญชนะ) ของคาถาเหล่านั้น คาถาอาศัยอะไรหนอ อะไร
หนอเป็นที่อาศัยของคาถา ฯ

[๑๗๗] พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า

ฉันทเป็นต้นเหตุของคาถา อักษรเป็นเครื่องปรากฏ (พยัญ-
ชนะ) ของคาถา คาถาอาศัยแล้วซึ่งชื่อ กวีเป็นที่อาศัย
ของคาถา ฯ

จบ ขรรวารค ที่ ๖

สูตรที่กล่าวในขรรวารค นั้น คือ

ขราสูตร อขรสาสูตร มิตตสูตร วัตถุสูตร ชนสูตร ๓ สูตร
อุปปถสูตร ทุตติยสูตร กับกวิสสูตร เต็มวรรคพอดี ฯ

อันธวรรคที่ ๗

นามสูตรที่ ๑

[๑๗๘] เทวดาทูลถามว่า

อะไรหนอครอบงำสิ่งทั้งปวง สิ่งทั้งปวงที่ยิ่งขึ้นไปกว่าสิ่งอะไร
ย่อมไม่มี สิ่งทั้งปวงเป็นไปตามอำนาจของธรรมอันหนึ่งคือ
อะไร ฯ

[๑๗๙] พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า

ชื่อย่อมครอบงำสิ่งทั้งปวง สิ่งทั้งปวงที่ยิ่งขึ้นไปกว่าชื่อไม่มี
สิ่งทั้งปวงเป็นไปตามอำนาจของธรรมอันหนึ่งคือชื่อ ฯ

จิตตสูตรที่ ๒

[๑๘๐] เทวดาทูลถามว่า

โลกอันอะไรย่อมนำไป อันอะไรหนอย่อมเลือกใส่ไป โลก
ทั้งหมดเป็นไปตามอำนาจของธรรมอันหนึ่งคืออะไร ฯ

[๑๘๑] พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า

โลกอันจิตย่อมนำไป อันจิตย่อมเลือกใส่ไป โลกทั้งหมด
เป็นไปตามอำนาจของธรรมอันหนึ่งคือจิต ฯ

ตัณหาสูตรที่ ๓

[๑๘๒] เทวดาทูลถามว่า

โลกอันอะไรหนอย่อมนำไป อันอะไรหนอย่อมเลือกใส่ไป
โลกทั้งหมดเป็นไปตามอำนาจของธรรมอันหนึ่งคืออะไร ฯ

[๑๘๓] พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า

โลกอันตัณหาย่อมนำไป อันตัณหาย่อมเลือกใส่ไป โลก
ทั้งหมดเป็นไปตามอำนาจของธรรมอันหนึ่งคือตัณหา ฯ

สัณฺญาสนสูตรที่ ๔

[๑๘๔] เทวดาทูลถามว่า

โลกมีอะไรหนอเป็นเครื่องประกอบไว้ อะไรหนอเป็นเครื่อง
เหี่ยวไปของโลกล้วน เพราะละขาดซึ่งธรรมอะไรจึงเรียกว่า
นิพพาน ฯ

[๑๘๕] พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า

โลกมีความเพลิดเพลนเป็นเครื่องประกอบไว้ วิตกเป็นเครื่อง
เหี่ยวไปของโลกล้วน เพราะละตัณหาเสียได้ขาด จึงเรียกว่า
นิพพาน ฯ

พินฺธนสูตรที่ ๕

[๑๘๖] เทวดาทูลถามว่า

โลกมีอะไรหนอเป็นเครื่องผูกไว้ อะไรหนอเป็นเครื่องเหี่ยว
ไปของโลกล้วน เพราะละเสียได้ซึ่งอะไร จึงตัดเครื่องผูก
ได้หมด ฯ

[๑๘๗] พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า

โลกมีความเพลิดเพลนเป็นเครื่องผูกไว้ วิตกเป็นเครื่องเหี่ยว
ไปของโลกล้วน เพราะละตัณหาเสียได้ขาด จึงตัดเครื่องผูก

ได้หมด ฯ

อัปภาหตสูตรที่ ๖

[๑๘๘] เทวดาทูลถามว่า

โลกอันอะไรหนอจำจัดแล้ว อันอะไรหนอล้อมไว้แล้ว อัน
ลูกศรคืออะไรเสียบแล้ว อันอะไรเผาแล้วในกาลทุกเมื่อ ฯ

[๑๘๙] พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า

โลกอันมฤตยูจำจัดแล้ว อันชราล้อมไว้แล้ว อันลูกศรคือ
ตัณหาเสียบแล้ว อันความอยากเผาให้ร้อนแล้วในกาล
ทุกเมื่อ ฯ

อุชทิตสูตรที่ ๗

[๑๙๐] เทวดาทูลถามว่า

โลกอันอะไรหนอดักไว้ อันอะไรหนอล้อมไว้ โลกอันอะไร
หนอปิดไว้ โลกตั้งอยู่แล้วในอะไร ฯ

[๑๙๑] พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า

โลกอันตัณหาดักไว้ อันชราล้อมไว้ โลกอันมฤตยูปิดไว้
โลกตั้งอยู่แล้วในทุกข์ ฯ

ปีหิตสูตรที่ ๘

[๑๙๒] เทวดาทูลถามว่า

โลกอันอะไรหนอปิดไว้ โลกตั้งอยู่แล้วในอะไร โลกอัน
อะไรหนอดักไว้ อันอะไรหนอล้อมไว้ ฯ

[๑๙๓] พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า

โลกอันมฤตยูปิดไว้ โลกตั้งอยู่แล้วในทุกข์ โลกอันตัณหา
ดักไว้ อันชราล้อมไว้ ฯ

อิจนาสูตรที่ ๙

[๑๙๔] เทวดาทูลถามว่า

โลกอันอะไรผูกไว้ เพราะจำจัดอะไรเสียจึงจะหลุดพ้น
เพราะอะไรได้ขาด จึงตัดเครื่องผูกได้ทุกอย่าง ฯ

[๑๙๕] พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า

โลกอันความอยากผูกไว้ เพราะจำจัดความอยากเสียได้
จึงหลุดพ้น เพราะละความอยากได้ขาด จึงตัดเครื่องผูกได้

ทั้งหมด ๔

โลกสูตรที่ ๑๐

[๑๙๖] เทวดาทูลถามว่า

เมื่ออะไรเกิดขึ้น โลกจึงเกิดขึ้น โลกย่อมชมเชยในอะไร
โลกยึดถือซึ่งอะไร โลกย่อมเดือดร้อนเพราะอะไร ๔

[๑๙๗] พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า

เมื่ออายตนะ ๖ เกิดขึ้น โลกจึงเกิดขึ้น โลกย่อมทำความ
ชมเชยในอายตนะ ๖ โลกยึดถืออายตนะ ๖ นั้นแหละ
โลกย่อมเดือดร้อนเพราะอายตนะ ๖ ๔

จบ อันธรรค ที่ ๗

สูตรที่กล่าวในอันธรรคนั้น คือ

นามสูตร จิตตสูตร ตัณหาสูตร สัญโญชนสูตร พันธสูตร
อภิปาทสูตร อุททิตสูตร ปิहितสูตร วจนาสูตร กับโลกสูตร รวมเป็น ๑๐
๔

ขัตตาวรรคที่ ๘

ขัตตวาสูตรที่ ๑

[๑๙๘] เทวดานั้น ยิน ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้ว ได้กราบทูลพระ-

*ผู้มีพระภาคด้วยคาถาว่า

ฆ่าอะไรหนอจึงอยู่เป็นสุข ฆ่าอะไรหนอจึงไม่เศร้าโศก
ข้าแต่พระโคตม พระองค์ชอบฆ่าอะไรซึ่งเป็นธรรมอันเดียว ๔

[๑๙๙] พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า

ฆ่าความโกรธเสียได้จึงอยู่เป็นสุข ฆ่าความโกรธเสียจึงไม่
เศร้าโศก แน่ะ เทวดา พระอริยเจ้าทั้งหลาย สรรเสริญ
การฆ่าความโกรธ ซึ่งมีรากเป็นพิษ มียอดหวาน เพราะฆ่า
ความโกรธนั้นเสียแล้วย่อมไม่เศร้าโศก ๔

รถสูตรที่ ๒

[๒๐๐] เทวดาทูลถามว่า

อะไรหนอเป็นสง่าของรถ อะไรหนอเป็นเครื่องปรากฏของไฟ

อะไรหนอเป็นสง่าของแว่นแคว้น อะไรหนอเป็นสง่าของ
สตรี ฯ

[๒๐๑] พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า

ธงเป็นสง่าของรถ ควันเป็นเครื่องปรากฏของไฟ พระราชา
เป็นสง่าของแว่นแคว้น ภัสดาเป็นสง่าของสตรี ฯ

วิตตสูตรที่ ๓

[๒๐๒] เทวดาทูลถามว่า

อะไรหนอเป็นทรัพย์เครื่องปลื้มใจอย่างประเสริฐของคนใน
โลกนี้ อะไรหนอที่บุคคลประพฤติดีแล้วนำความสุขมาให้
อะไรหนอเป็นรสดีกว่าบรรดาสทั้งหลาย คนมีชีวิตเป็นอยู่
อย่างไร นักปราชญ์ทั้งหลายกล่าวว่ามีชีวิตประเสริฐ ฯ

[๒๐๓] พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า

ศรัทธาเป็นทรัพย์เครื่องปลื้มใจอย่างประเสริฐของคนในโลกนี้
ธรรมที่บุคคลประพฤติดีแล้วนำความสุขมาให้ ความจริง
เท่านั้นเป็นรสที่ดียิ่งกว่ารสทั้งหลาย คนที่เป็นอยู่ด้วยปัญญา
นักปราชญ์ทั้งหลายกล่าวว่ามีชีวิตประเสริฐ ฯ

วุฒิสสูตรที่ ๔

[๒๐๔] เทวดาทูลถามว่า

บรรดาสิ่งทั้งหลาย สิ่งอะไรหนอประเสริฐ บรรดาสิ่งที่ตกไป
อะไรหนอประเสริฐ บรรดาสัตว์ที่เดินด้วยเท้า ใครเป็นผู้
ประเสริฐ บรรดาชนผู้แกล้งคารม ใครเป็นผู้ประเสริฐ ฯ

[๒๐๕] เทวดาผู้หนึ่งแก้ว่า

บรรดาสิ่งทั้งหลาย ข้าวกล้าเป็นประเสริฐ บรรดาสิ่งที่ตกไป
ฝนเป็นประเสริฐ บรรดาสัตว์ที่เดินด้วยเท้า เหล่าโคเป็น
ประเสริฐ บรรดาชนผู้แกล้งคารม บุตรเป็นประเสริฐ (เพราะ
ไม่กล่าวร้ายให้มารดาบิดา) ฯ

[๒๐๖] พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า

บรรดาสิ่งทั้งหลาย ความรู้เป็นประเสริฐ บรรดาสิ่งที่ตกไป
อริชชาเป็นประเสริฐ บรรดาสัตว์ที่เดินด้วยเท้า พระสงฆ์
เป็นประเสริฐ บรรดาชนผู้แกล้งคารม พระพุทธเจ้าเป็น

ประเสริฐ ๔

ภิตสูตฺรที่ ๕

[๒๐๗] เทวดาทูลถามว่า

ประชุมชนเป็นอันมากในโลกนี้ กล่าวอะไรหนอ มรรคาที่ดีแท้
พระพุทธเจ้าตรัสไว้ด้วยเหตุมิใช่น้อย ข้าแต่พระโคตมผู้มี
ปัญญาดุจแผ่นดิน ข้าพระองค์ขอถามถึงเหตุ นั้น ว่าบุคคล
ตั้งอยู่ในอะไรแล้วไม่พึงกลัวปรโลก ๔

[๒๐๘] พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า

บุคคลตั้งวาจาและใจไว้โดยชอบ มิได้ทำบาปด้วยกาย อยู่
ครอบครองเรือนที่มีข้าวและน้ำมาก เป็นผู้มีศรัทธา เป็นผู้
อ่อนโยน มีปกติเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ทราบถ้อยคำ ผู้ที่ตั้งอยู่
ในธรรม ๔ อย่างเหล่านี้ ชื่อว่าผู้ดำรงในธรรม ไม่ต้องกลัว
ปรโลก ๔

นชิรติสูตฺรที่ ๖

[๒๐๙] เทวดาทูลถามว่า

อะไรหนอย่อมทรุดโทรม อะไรไม่ทรุดโทรม อะไรหนอ
ท่านเรียกว่าทางผิด อะไรหนอเป็นอันตรายแห่งธรรม อะไร
หนอสั้นไปตามคิณและวัน อะไรหนอเป็นมลทินของ
พรหมจรรย์ อะไรไม่ใช่แน่แท้เป็นเครื่องชำระล้าง ในโลก
มีช่องกี่ช่องที่จิตไม่ตั้งอยู่ได้ ข้าพระองค์มาเพื่อทูลถามพระผู้-
มีพระภาค ไฉนข้าพระองค์จะรู้ความช้อนั้นได้ ๔

[๒๑๐] พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า

รูปของสัตว์ทั้งหลายย่อมทรุดโทรม นามและโคตรย่อมไม่
ทรุดโทรม ราคะท่านเรียกว่าทางผิด ความโลภเป็นอันตราย
ของธรรม วยสั้นไปตามคิณและวัน หญิงเป็นมลทินของ
พรหมจรรย์ หมู่สัตว์นี้ย่อมช้องอยู่ในหญิงนี้ ตบะและ
พรหมจรรย์ทั้งสองนั้น มิใช่แน่แท้เป็นเครื่องชำระล้าง ในโลก
มีช่องอยู่ ๖ ช่องที่จิตไม่ตั้งอยู่ได้ คือความเกียจคร้าน ๑ ความ
ประมาท ๑ ความไม่หมั่น ๑ ความไม่สำรวม ๑ ความมัก
หลับ ๑ ความอ้างเลศไม่ทำงาน ๑ พึงเว้นช่องทั้ง ๖ เหล่านั้น

เสียโดยประการทั้งปวงเกิด ฯ

อิสสรสูตรที่ ๗

[๒๑๑] เทวดาทูลถามว่า

อะไรหนอเป็นใหญ่ในโลก อะไรหนอเป็นสูงสุดแห่งภันตะ
ทั้งหลาย อะไรหนอเป็นดังสนิมศัสตราในโลก อะไรหนอ
เป็นเสนียดในโลก ใครหนอนำของไปอยู่ย่อมถูกห้าม แต่
ใครนำไปกลับเป็นที่รัก ใครหนอมาหาบ่อยๆ บัณฑิตย่อม
ยินดีต้อนรับ ฯ

[๒๑๒] พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า

อำนาจเป็นใหญ่ในโลก หญิงเป็นสูงสุดแห่งภันตะทั้งหลาย
ความโกรธเป็นดังสนิมศัสตราในโลก พวกโจรเป็นเสนียด
ในโลก โจรนำของไปอยู่ย่อมถูกห้าม แต่สมณะนำไปกลับ
เป็นที่รัก สมณะมาหาบ่อยๆ บัณฑิตย่อมยินดีต้อนรับ ฯ

กามสูตรที่ ๘

[๒๑๓] เทวดาทูลถามว่า

กุลบุตรผู้ใคร่ประโยชน์ไม่ควรให้สิ่งอะไร คนไม่ควรสละ
อะไร อะไรหนอที่เป็นส่วนดีงามควรปล่อย แต่ที่เป็นส่วน
ลามกไม่ควรปล่อย ฯ

[๒๑๔] พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า

บุรุษไม่พึงให้ซึ่งตน ไม่พึงสละซึ่งตน วาจาที่ดีควรปล่อย
แต่วาจาที่ลามกไม่ควรปล่อย

ปาเถยยสูตรที่ ๙

[๒๑๕] เทวดาทูลถามว่า

อะไรหนอย่อมรวบรวมไว้ซึ่งเสบียง อะไรหนอเป็นที่มานอน
แห่งโรคทรัพย์ทั้งหลาย อะไรหนอย่อมเสือกไสนรชนไป
อะไรหนอละได้ยากในโลก สัตว์เป็นอันมากติดอยู่ในอะไร
เหมือนนกติดบ่วง ฯ

[๒๑๖] พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า

ศรัทธาย่อมรวบรวมไว้ซึ่งเสบียง ศิริ (คือมิ่งขวัญ) เป็นที่
มานอนแห่งโรคทรัพย์ทั้งหลาย ความอยากย่อมเสือกไส

นรชนไป ความอยากละได้ยากในโลก สัตว์เป็นอันมากติด
อยู่ในความอยาก เหมือนนกติดบ่วง ฯ

ปชโชตสูตรที่ ๑๐

[๒๑๗] เทวดาทูลถามว่า

อะไรเป็นแสงสว่างในโลก อะไรหนอเป็นธรรมเครื่องตื่นอยู่ในโลก
อะไรหนอเป็นสหายในการงานของผู้เป็นอยู่ด้วยการงาน
อะไรหนอเป็นเครื่องสืบทอดชีวิตของเขา อะไรหนอ
บุคคลผู้เกียจคร้านบ้าง ไม่เกียจคร้านบ้าง ย่อมพะนอเลี้ยง
ดุจมารดาเลี้ยงดูบุตร เหล่าสัตว์มีชีวิตที่อาศัยแผ่นดินอาศัย
อะไรหนอเลี้ยงชีวิต ฯ

[๒๑๘] พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า

ปัญญาเป็นแสงสว่างในโลก สติเป็นธรรมเครื่องตื่นอยู่ในโลก
ฝูงโคเป็นสหายในการงานของผู้เป็นอยู่ด้วยการงาน ไถเป็น
เครื่องต่อชีวิตของเขา ฝนย่อมเลี้ยงบุคคลผู้เกียจคร้านบ้าง
ไม่เกียจคร้านบ้าง เหมือนมารดาเลี้ยงบุตร เหล่าสัตว์มีชีวิต
ที่อาศัยแผ่นดิน อาศัยฝนเลี้ยงชีวิต ฯ

อรณสูตรที่ ๑๑

[๒๑๙] เทวดาทูลถามว่า

คนพวกไหนหนอไม่เป็นข้าศึกในโลกนี้ พรหมจรรย์ที่อยู่
จบแล้วของชนพวกไหน ย่อมไม่เสื่อม คนพวกไหนกำหนด
รู้ความอยากได้ในโลกนี้ ความเป็นไทยมีแก่คนพวกไหนทุก
เมื่อ มารดาบิดาหรือพี่น้องย่อมไหว้บุคคลนั้น ผู้ตั้งมั่นในศีล
คือ ไครหนอ พวกกษัตริย์ย่อมอภิเษกไครหนอ ในธรรม
วินัยนี้ ผู้มีชาติต่ำ ฯ

[๒๒๐] พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า

สมณะทั้งหลายในธรรมวินัยนี้ ไม่เป็นข้าศึกในโลก พรหม-
จรรย์ที่อยู่จบแล้วของสมณะทั้งหลายย่อมไม่เสื่อม สมณะ
ทั้งหลายย่อมกำหนดรู้ความอยากได้ ความเป็นไทยย่อมมีแก่
สมณะทั้งหลายทุกเมื่อ มารดาบิดาหรือพี่น้องย่อมไหว้บุคคล
นั้น ผู้ตั้งมั่น (ในศีล) คือสมณะ ถึงพวกกษัตริย์ก็อภิเษก

สมณะในธรรมวินัยนี้ ผู้มีชาติต่ำ ๆ

จบ ภัตตาวรรค ที่ ๘

สูตรที่กล่าวในภัตตาวรรคนั้น คือ

ภัตตาสสูตร รกสูตร วิตตสูตร วุณฺณสูตร ภิตฺตสูตร นชฺชิตฺตสูตร อีสสร
สูตร กามสูตร ปาเภยยสูตร ปชฺชิตฺตสูตร และอรณสูตร ฯ

จบ เทวตาสังยุต ฯ

เทวปุตตสังยุต

วรรคที่ ๑

ปฐมกัสสปสูตรที่ ๑

[๒๒๑] ข้าพเจ้าได้สดับมาแล้วอย่างนี้-

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ในพระวิหารเชตวัน

อารามของท่าน

อนาถปิณฑิกเศรษฐี เขตพระนครสาวัตถี ฯ

ครั้งนั้น กัสสปเทวบุตร เมื่อราตรีปฐมยามสิ้นไปแล้ว มีวรรณอันงาม
ยิ่งนัก ยังพระวิหารเชตวันทั้งสิ้นให้สว่าง

เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ

ครั้นแล้ว ก็ถวายบังคมพระผู้มีพระภาคแล้ว ได้ยืนอยู่ ณ
ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง

กัสสปเทวบุตรยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้ว

ได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า

พระผู้มีพระภาคทรงประกาศภิกษุไว้แล้ว

แต่ไม่ทรงประกาศคำสอนของภิกษุ ฯ

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรกัสสปเทวบุตร ถ้าอย่างนั้นคำสอนนั้นจง
แจ่มแจ้ง ณ ที่นี้เถิด ฯ

[๒๒๒] กัสสปเทวบุตร ได้กราบทูลว่า บุคคลพึงศึกษาคำสุภาษิต

การเข้าไปนั่งใกล้สมณะ การนั่งในที่เร้นลับแต่ผู้เดียว และการสงบระงับจิต
ฯ

พระศาสดาได้ทรงพอพระทัย ฯ

ลำดับนั้น กัสสปเทวบุตรทราบว่า พระศาสดาทรงพอพระทัย จึงถวาย
บังคมพระผู้มีพระภาค ทำประทักษิณแล้วอันตรธานไปในที่นั้นเอง ฯ

หุตยกัสสปสูตรที่ ๒

[๒๒๓] ... อารามของท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐี เขตพระนครสาวัตถี ...
กัสสปเทวบุตร ยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้ว ได้ภาษิตคาถานี้
ในสำนัก

พระผู้มีพระภาคว่า

ภิกษุพึงเป็นผู้เพ่งพินิจ มีจิตหลุดพ้นแล้ว พึงหวังธรรมอันไม่
เป็นที่เกิดขึ้นแห่งทุกข์

อนึ่ง ภิกษุผู้มุ่งต่อพระอรหันต์นั้น พึงรู้ความเกิดขึ้น และ
ความเสื่อมไปแห่งโลก พึงมีใจดี อันตณหาและทิลุไม่อิง
อาศัยแล้ว ฯ

มาฆสูตรที่ ๓

[๒๒๔] ... อารามของท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐี เขตพระนครสาวัตถี
ครั้งนั้น มาฆเทวบุตร เมื่อราตรีปฐมยามสิ้นไปแล้ว มีวรรณอันงามยิ่งนัก ยัง
พระวิหารเชตวันทั้งสิ้นให้สว่าง เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ
ครั้นแล้ว

ก็ถวายบังคมพระผู้มีพระภาคแล้ว ได้ยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ฯ

[๒๒๕] มาฆเทวบุตรยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้ว ได้กราบทูล
พระผู้มีพระภาคด้วยคาถาว่า

บุคคลฆ่าอะไรสิ่ง จึงจะอยู่เป็นสุข ฆ่าอะไรสิ่ง จึงจะไม่เศร้า
โศก ข้าแต่พระโคตม พระองค์ทรงพอพระทัยการฆ่าธรรม
อะไร ซึ่งเป็นธรรมอันเดียว ฯ

[๒๒๖] พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า

บุคคลฆ่าความโกรธแล้ว ย่อมอยู่เป็นสุข ฆ่าความโกรธแล้ว
ย่อมไม่เศร้าโศก ดูกุรทำวัตถุ อริยะทั้งหลาย สรรเสริญ
การฆ่าความโกรธ ซึ่งมีรากเป็นพิษ มียอดหวาน เพราะว่า
บุคคลฆ่าความโกรธนั้นแล้วย่อมไม่เศร้าโศก ฯ

มาฆสูตรที่ ๔

[๒๒๗] มาฆเทวบุตร ยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้วได้กราบทูล

พระผู้มีพระภาคด้วยคาถาว่า

แสงสว่างในโลก มีก็อย่าง ข้าพระองค์มาเพื่อทูลถามพระ
ผู้มีพระภาคแล้ว ไฉนจะพึงทราบข้อนั้นได้ ฯ

[๒๒๘] พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า

แสงสว่างในโลกมี ๔ อย่าง อย่างที่ ๕ ไม่มีในโลกนี้
พระอาทิตย์ส่องสว่างในกลางวัน พระจันทร์ส่องสว่างใน
กลางคืน ส่วนไฟส่องสว่างในที่นั้นๆ ทั้งกลางวันและ
กลางคืน พระสัมพุทธเจ้าประเสริฐสุดกว่าแสงสว่างทั้งหลาย
แสงสว่างนี้เป็นยอดเยี่ยม ฯ

ทามลิสสูตรที่ ๕

[๒๒๙] ... อารามแห่งอนาถบิณฑิกเศรษฐี เขตพระนครสาวัตถี ครั้น
นั้น ทามลิตhevบุตร เมื่อราตรีปฐมยามสิ้นไปแล้ว มีวรรณงามยิ่งนัก
ยังพระวิหาร

เขตวันทั้งสิ้นให้สว่าง เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ
ครั้นแล้วก็ถวาย

บังคมพระผู้มีพระภาคแล้ว ได้ยื่น ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ฯ

[๒๓๐] ทามลิตhevบุตร ยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้วได้ภาษิตคาถา
นี้ ในสำนักพระผู้มีพระภาคว่า

พราหมณ์ผู้ไม่เกียจคร้าน พึงทำความเพียรนี้ เขาไม่ปรารถนา
ภพด้วยเหตุนี้ เพราะละกามได้ขาดแล้ว ฯ

[๒๓๑] พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

ทามลิตhev กิจไม่มีแก่พราหมณ์ เพราะว่า พราหมณ์ทำกิจเสร็จ
แล้ว บุคคลยังไม่ได้ทำจอดในแม่น้ำทั้งหลาย เพียงใด เขา
เป็นสัตว์เกิด ต้องพยายาม ด้วยตัวทุกอย่าง เพียงนั้น ก็ผู้นั้น
ได้ทำเป็นที่จอดแล้ว ยืนอยู่บนบก ไม่ต้องพยายาม เพราะ
ว่า เขาเป็นผู้ถึงฝั่งแล้ว ฯ

ดูกรทามลิตhevบุตร นี่เป็นข้ออุปมาแห่งพราหมณ์ ผู้มีอาสวะ
สิ้นแล้ว มีปัญญาเพ่งพิณจ ฯ

พราหมณ์นั้น ถึงที่สุดแห่งชาติและมรณะแล้ว ไม่ต้องพยายาม
เพราะเป็นผู้ถึงฝั่งแล้ว ฯ

กามทสูตรที่ ๖

[๒๓๒] กามทเทวบุตร ยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้วได้กราบทูล
พระผู้มีพระภาคว่า ข้าแต่พระผู้มีพระภาค สมณธรรมทำได้โดยยาก ข้าแต่
พระผู้มีพระภาค สมณธรรมทำได้โดยยากยิ่ง ฯ

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

ชนทั้งหลาย ผู้ตั้งมั่นแล้วด้วยศีลแห่งพระเสขะ มีตนตั้งมั่น
แล้ว ย่อมกระทำ แม้ซึ่งสมณธรรมอันบุคคลทำได้โดยยาก
ความยินดี ย่อมนำสุขมาให้แก่บุคคลผู้เข้าถึงแล้วซึ่งความ
เป็นผู้ไม่มีเรือน ฯ

[๒๓๓] กามทเทวบุตรกราบทูลว่า ข้าแต่พระผู้มีพระภาค ข้อที่หาได้ยาก
นี้ คือความสันโดษ ยินดี ฯ

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

ชนเหล่าใด ยินดีแล้วในความสงบแห่งจิต ชนเหล่าใด มีใจ
ยินดีแล้วในความอบรมจิต ทั้งกลางวันและกลางคืน ชน
เหล่านั้น ย่อมได้แม้ซึ่งสิ่งที่ได้โดยยาก ฯ

[๒๓๔] กามทเทวบุตรกราบทูลว่า ข้าแต่พระผู้มีพระภาค ธรรมชาติที่
ตั้งมั่นได้ยากนี้ คือจิต ฯ

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

ชนเหล่าใด ยินดีแล้วในความสงบอันทรีย์ ชนเหล่านั้น
ย่อมตั้งมั่น ซึ่งจิตที่ตั้งมั่นได้ยาก ดูกกรกามทเทวบุตร อริยะ
ทั้งหลายเหล่านั้นตัดข่ายแห่งมัจจุไปได้ ฯ

[๒๓๕] กามทเทวบุตรกราบทูลว่า ข้าแต่พระผู้มีพระภาค ทางที่ไปได้
ยาก คือ ทางที่ไม่เสมอ ฯ

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

ดูกกรกามทเทวบุตร อริยะทั้งหลาย ย่อมไปได้ แม้ในทางที่
ไม่เสมอ ที่ไปได้ยาก

ผู้มีใจอริยะ ย่อมเป็นผู้บ้ายศิระลงเบื้องต่ำ ตกไปในทาง
อันไม่เสมอ ทางนั้นสม่าเสมอสำหรับอริยะทั้งหลาย เพราะ
อริยะทั้งหลาย เป็นผู้สม่าเสมอ ในทางอันไม่เสมอ ฯ

ปัจจุาลจันตสูตรที่ ๗

[๒๓๖] ปัญญาจันตเทวบุตร ยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้ว ได้
ภาสิตคาถาว่า ในสำนักพระผู้มีพระภาคว่า

บุคคลผู้มีปัญญามาก ได้ประสบโอกาส ในที่คับแคบหนอ
ผู้ใดได้รู้มาน เป็นผู้ตื่น ผู้นั้นเป็นผู้หลีกออกได้อย่างองอาจ
เป็นมุณี ฯ

[๒๓๗] พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

ชนเหล่าใด แม้อยู่ในที่คับแคบ แต่ได้เฉพาแล้วซึ่งสติ
เพื่อการบรรลุลหรรณ คือพระนิพพาน ชนเหล่านั้น ตั้งมั่น
ดีแล้ว โดยชอบ ฯ

ตายนสูตรที่ ๘

[๒๓๘] ครั้งนั้น ตายนเทวบุตรผู้เป็นเจ้าลัทธินาถมาก่อน เมื่อราตรีปฐม
ยามสิ้นไปแล้ว มีวรรณอันงามยิ่งนัก ยังพระวิหารเชตวันทั้งสิ้นให้สว่าง
เข้าไป

เฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ครั้นแล้วก็ถวายบังคมพระผู้มีพระภาค
แล้วได้ยืน

อยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ฯ

[๒๓๙] ตายนเทวบุตร ยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้วได้ภาสิตคาถา
เหล่านี้ ในสำนักพระผู้มีพระภาคว่า

ท่านจงพยายามตัดกระแสนัตถหา จงบรรเทาความเสียเกิด
พราหมณ์ ฯ

มุณีไม่ละ काम ย่อมไม่เข้าถึงความที่จิตแน่วแน่ได้ ฯ

ถ้าบุคคลจะพึงทำความเพียร พึงทำความเพียรนั้นจริงๆ พึง
บากบั่นทำความเพียรนั้นให้มั่น เพราะว่าการบรรพชาที่ปฏิบัติ
ย่อหย่อน ยิ่งเรียรายโทษดุจธูลี ฯ

ความชั่วไม่ทำเสียเลยประเสริฐกว่า ความชั่วย่อมนพาลาญ
ในภายหลัง ฯ

ก็กรรมใดทำแล้ว ไม่เดือดร้อนในภายหลัง กรรมนั้นเป็น
ความดี ทำแล้วประเสริฐกว่า หย้าคาอันบุคคลจับไม่ดี ย่อม
บาดเจ็บตนเองฉันใด ฯ

ความเป็นสมณะ อันบุคคลปฏิบัติไม่ดี ย่อมจุดเข้าไปเพื่อ

เกิดในนรก ฉะนั้น ๑

กรรมอันย่อหย่อนอย่างใดอย่างหนึ่ง วัตรอันใดที่เศร้าหมอง

และพรหมจรรย์ที่น่ารังเกียจ ทั้งสามอย่างนั้น ไม่มีผลมาก ๑

ตายนเทวบุตร ครั้นได้กล่าวดังนี้แล้ว ก็ถวายบังคมพระผู้มีพระภาค ทำ
ประทักษิณแล้วอันตรธานไปในที่นั่นเอง ๑

[๒๔๐] ครั้งนั้น โดยล่วงราตรีนั้นแล้ว พระผู้มีพระภาคตรัสเรียกภิกษุ
ทั้งหลายมาว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เมื่อคืนนี้ เทวบุตรนามว่าตายนะ
ผู้เป็นเจ้าลัทธิ

เซตวันทั้งคืนให้สว่างเข้ามาหาเราถึงที่อยู่ ครั้นแล้ว ก็ภีวาทเราแล้ว
ได้ยืนอยู่

ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ตายนเทวบุตร ยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้ว
ได้ภาสิต

คาถาเหล่านี้ในสำนักของเราว่า

ท่านจงพยายามตัดกระแสน์หนา จงบรรเทาความเสียเกิด

พราหมณ์

มุนิไม่ละ काम ย่อมไม่เข้าถึงความที่จิตแน่วแน่ได้ ๑

ถ้าบุคคลจะพึงทำความเพียร พึงทำความเพียรนั้นจริงๆ พึง
บากบั่นทำความเพียรนั้นให้มั่น เพราะว่าการบรรพชาที่ปฏิบัติ
ย่อหย่อน ยิ่งเรียรายโทษดุจธูลี ๑

ความชั่ว ไม่ทำเสียเลยประเสริฐกว่า ความชั่วย่อมนิพพาน
ในภายหลัง ๑

ก็กรรมใดทำแล้วไม่เดือดร้อนในภายหลัง กรรมนั้นเป็น
ความดี ทำแล้วประเสริฐกว่า หย้าคาอันบุคคลจับไม่ดี ย่อม
บาดเจ็บตนเอง ฉะนั้น ๑

ความเป็นสมณะ อันบุคคลปฏิบัติไม่ดี ย่อมจุดเข้าไปเพื่อ
เกิดในนรก ฉะนั้น ๑

กรรมอันย่อหย่อนอย่างใดอย่างหนึ่ง วัตรอันใดที่เศร้าหมอง

และพรหมจรรย์ที่น่ารังเกียจ ทั้งสามอย่างนั้น ไม่มีผลมาก ๑

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ตายนเทวบุตรครั้นได้กล่าวดังนี้แล้ว ก็ภีวาทเรา

ทำประทัภษณแล้วอันตรธานไปในที่นั้นเอง ดูกรภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลาย
จง

ศึกษา จงเล่าเรียน จงทรงจำตายนคาถาไว้ ดูกรภิกษุทั้งหลาย
ตายนคาถาประกอบ

ด้วยประโยชน์ เป็นเบื้องต้นแห่งพรหมจรรย์ ฯ

จันทิมสูตรที่ ๙

[๒๔๑] พระผู้มีพระภาคประทับ ... เขตพระนครสาวัตถี ก็โดยสมัย
นั้น จันทิมเทวบุตรอุกอสุนิทรากุเข้าจับแล้ว
ครั้งนั้นจันทิมเทวบุตรระลึกถึงพระ
ผู้มีพระภาค ได้ภาสิตคาถานี้ในเวลานั้นว่า

ข้าแต่พระพุทธเจ้า ผู้เกลี้ยวเกล้า ขอความนอบน้อมจงมีแด่
พระองค์ พระองค์เป็นผู้หลุดพ้นแล้วในธรรมทั้งปวง ข้าพระ-
องค์ถึงเฉพาแล้ว ซึ่งฐานะอันคับขัน ขอพระองค์จงเป็นที่พึ่ง
แห่งข้าพระองค์นั้น ฯ

[๒๔๒] ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาค ทรงปรารภจันทิมเทวบุตรได้ตรัส
กะอุสิริทราหุด้วยพระคาถาว่า

จันทิมเทวบุตร ถึงตถาคตผู้เป็นพระอรหันต์ ว่าเป็นที่พึ่ง
ดูกรราหุ ท่านจงปล่อยจันทิมเทวบุตร พระพุทธเจ้าทั้งหลาย
เป็นผู้อนุเคราะห์แก่โลก ฯ

[๒๔๓] ลำดับนั้นอุสิริทราหุ ปล่อยจันทิมเทวบุตรแล้ว มีรูปอันกระ-
*หืดกระหอบ เข้าไปหาอุสิริทเวปจิตติถึงที่อยู่ ครั้นแล้วก็เป็นผู้เศร้าสลด
เกิด

ชนพอง ได้ยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ฯ

[๒๔๔] อุสิริทเวปจิตติ ได้กล่าวกะอุสิริทราหุ ผู้ยืนอยู่ ณ ที่ควร
ส่วนข้างหนึ่ง ด้วยคาถาว่า

ดูกรราหุ ทำไมหนอ ท่านจึงกระหืดกระหอบปล่อยพระจันทร์
เสีย ทำไมหนอ ท่านจึงมีรูปสลด มายืนกล้าวอยู่ ฯ

[๒๔๕] อุสิริทราหุกล่าวว่า

ข้าพเจ้าถูกขับด้วยคาถาของพระพุทธเจ้า หากข้าพเจ้าไม่พึง
ปล่อยจันทิมเทวบุตร ศีรษะของข้าพเจ้าพึงแตกเจ็ดเสี่ยง

มีชีวิตอยู่ ก็ไม่พึงได้รับความสุข ฯ

สุริยสูตรที่ ๑๐

[๒๔๖] ก็โดยสมัยนั้น สุริยเทวบุตร ถูกอสุรินทราหูเข้าจับแล้ว ครั้งนั้น สุริยเทวบุตร ระลึกถึงพระผู้มีพระภาค ได้กล่าวคาถานี้ในเวลานั้นว่า
ข้าแต่พระพุทธเจ้า ผู้แก้แล้วกล้า ขอความนอบน้อมจงมีแด่
พระองค์ พระองค์เป็นผู้หลุดพ้นแล้วในธรรมทั้งปวง ข้า-
พระองค์ถึงเฉพาแล้วซึ่งฐานะอันคับขัน ขอพระองค์จงเป็น
ที่พึงแห่งข้าพระองค์นั้น ฯ

[๒๔๗] ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคทรงปรารภสุริยเทวบุตรได้ตรัสกะ-
*อสุรินทราหูด้วยพระคาถาว่า

สุริยเทวบุตร ถึงตถาคตผู้เป็นพระอรหันต์ ว่าเป็นที่พึง ดูกรรหา
ราหู ท่านจงปล่อยสุริยะะ พระพุทธเจ้าทั้งหลาย เป็นผู้
อนุเคราะห์แก่โลก สุริยะะใดเป็นผู้ส่องแสง กระทำความสว่าง
ในที่มืดมืด มีสัณฐานเป็นวงกลม มีเดชสูง ดูกรรหา ราหู ท่าน
อย่ากลืนกินสุริยะะนั้น ผู้เที่ยวไปในอากาศ ดูกรรหา ราหู
จงปล่อยสุริยะะ ผู้เป็นบุตรของเรา ฯ

[๒๔๘] ลำดับนั้น อสุรินทราหู ปล่อยสุริยเทวบุตรแล้ว มีรูปอัน
กระหืดกระหอบ เข้าไปหาอสุรินทเวปจิตติถึงที่อยู่
ครั้นแล้วก็เป็นผู้เศร้าสลด เกิด
ชนพอง ได้ยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ฯ

[๒๔๙] อสุรินทเวปจิตติ ได้กล่าวกะอสุรินทราหู ผู้ยืนอยู่ ณ ที่
ควรส่วนข้างหนึ่ง ด้วยคาถาว่า

ดูกรรหา ทำไมหนอ ท่านจึงกระหืดกระหอบ ปล่อยพระ-
สุริยะะเสีย ทำไมหนอ ท่านจึงมีรูปเศร้าสลด มายืนกลัวอยู่ ฯ

[๒๕๐] อสุรินทราหู กล่าวว่

ข้าพเจ้าถูกขับด้วยคาถาของพระพุทธเจ้า ถ้าข้าพเจ้าไม่พึง
ปล่อยพระสุริยะะ ศีรษะของข้าพเจ้าพึงแตกเจ็ดเสี่ยง มีชีวิต
อยู่ ก็ไม่พึงได้รับความสุข ฯ

จบ วรรคที่ ๑

รวมพระสูตรในวรรคที่ ๑ นี้ มี ๑๐ สูตร คือ ปฐมกัถสप्तสูตรที่ ๑
ทุติยกัถสप्तสูตรที่ ๒ มาฆสูตรที่ ๓ มาคธสูตรที่ ๔ ทามลิสสูตรที่ ๕
กามทสูตร
ที่ ๖ ปัญจาลจันทสูตรที่ ๗ ตายนสูตรที่ ๘ จันทิมสูตรที่ ๙ และ
สุริยสูตรที่ ๑๐ ฯ

อนาถปิณฑิกวรรคที่ ๒

จันทิมสูตรที่ ๑

[๒๕๑] พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ในพระวิหารเชตวัน อารามของท่าน
อนาถปิณฑิกเศรษฐี เขตพระนครสาวัตถี ครั้งนั้น จันทิมสเทวบุตร
เมื่อปฐม
ยามสิ้นไปแล้ว มีวรรณงามยิ่งนัก ยังพระวิหารเชตวันทั้งสิ้นให้สว่าง
เข้าไปเฝ้า
พระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ครั้นแล้วก็ถวายบังคมพระผู้มีพระภาค
แล้วได้ยืนอยู่
ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ฯ

[๒๕๒] จันทิมสเทวบุตร ยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้ว ได้
กล่าวคาถานี้ ในสำนักพระผู้มีพระภาคว่า

ก็ชนเหล่าใด เข้าถึงฌาน มีจิตเป็นสมาธิ มีปัญญา มีสติ
ชนเหล่านั้น จักถึงความสวัสดิ ประดุจเนื้อในชวากเขา ไร่
รื่นยง ฉะนั้น ฯ

[๒๕๓] พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

ก็ชนเหล่าใด เข้าถึงฌาน ไม่ประมาท ละกิเลสได้ ชน
เหล่านั้น จักถึงฝั่งประดุจปลา ทำลายข่ายได้แล้ว ฉะนั้น ฯ

เวณฑสูตรที่ ๒

[๒๕๔] เวณฑเทวบุตร ยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้ว ได้กล่าว
คาถานี้ ในสำนักพระผู้มีพระภาคว่า

ชนเหล่าใด นั่งใกล้พระสุคต ประกอบตนในศาสนาของ
พระโคตม ไม่ประมาทแล้ว ศึกษาตามอยู่ ชนเหล่านั้น
ถึงความสุขแล้วหนอ ฯ

[๒๕๕] พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

ชนเหล่าใด เป็นผู้เพ่งพินิจ ศึกษาตามในข้อสั่งสอน อันเรา
กล่าวไว้แล้ว ชนเหล่านั้น ไม่ประมาทอยู่ในกาล ไม่พึงไปสู่
อำนาจแห่งมัจจุ ๑

ทีฆลัทธิสูตรที่ ๓

[๒๕๖] ข้าพเจ้าได้สดับมาแล้วอย่างนี้-

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระวิหารเวฬุวัน อันเป็นที่
ให้เหยื่อแก่กระแต เขตพระนครราชคฤห์ ครั้นนั้น ทีฆลัทธิเทวบุตร เมื่อ
ราตรีปฐมยามสิ้นไปแล้ว มีวรรณอันงามยิ่งนัก
ยังพระวิหารเวฬุวันทั้งสิ้นให้สว่าง
เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ครั้นแล้ว
ก็ถวายบังคมพระผู้มีพระภาคแล้ว
ได้ยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ๑

[๒๕๗] ทีฆลัทธิเทวบุตร ยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้ว ได้กล่าว
คาถาว่า ในสำนักพระผู้มีพระภาคว่า

ภิกษุพึงเป็นผู้มีปกติเพ่งพินิจ มีจิตหลุดพ้นแล้ว พึงหวัง
ความไม่เกิดขึ้นแห่งหทัย รู้ความเกิดขึ้นและความเสื่อมไป
แห่งโลกแล้ว มีใจดี อันตณฺหาและทิฐิไม่อิงอาศัยแล้ว มี
คุณชื่อนั้นเป็นอานิสงส์ ๑

นันทสูตรที่ ๔

[๒๕๘] นันทเทวบุตร ยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้ว ได้
กราบทูลพระผู้มีพระภาคด้วยคาถาว่า

ข้าแต่พระโคตม ผู้มีพระปัญญากว้างขวาง ข้าพระองค์ขอทูลถาม
พระองค์ถึงญาณทัสสนะ อันไม่เวียนกลับแห่งพระผู้มีพระภาค
บัณฑิตทั้งหลายเรียกบุคคลชนิดไรว่า เป็นผู้มืศีล เรียก
บุคคลชนิดไรว่า เป็นผู้มืปัญญา บุคคลชนิดไรล่วงทุกข์
อยู่ได้ เทวดาทั้งหลาย บุษาบุคคลชนิดไร ๑

[๒๕๙] พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า

บุคคลใด มีศีล มีปัญญา มีตนอบรมแล้ว มีจิตตั้งมั่น
ยินดีในฌาน มีสติ เขาปราศจากความโศกทั้งหมด ละได้ขาด

มีอาสวะสิ้นแล้ว ทรงไว้ซึ่งร่างกายมีในที่สุด บัณฑิตทั้งหลาย
เรียกบุคคลชนิดนั้นว่า เป็นผู้มีศีล เรียกบุคคลชนิดนั้นว่า
เป็นผู้มีปัญญา บุคคลชนิดนั้นล่วงทุกข์อยู่ได้ เทวดาทั้งหลาย
บูชาบุคคลชนิดนั้น ฯ

จันทนสูตรที่ ๕

[๒๖๐] จันทนเทวบุตร ยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้ว ได้
กราบทูลพระผู้มีพระภาคด้วยคาถาว่า
บุคคลผู้ไม่เกียจคร้านทั้งกลางคืนและกลางวัน จะข้ามโอชะ
ได้อย่างไรสิ ใครจะไม่จมในห้วงน้ำลึก อันไม่มีที่พึ่งพิง
ไม่มีที่ยึดเหนี่ยว ฯ

[๒๖๑] พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

บุคคลผู้สมบูรณ์ด้วยศีล ในกาลทุกเมื่อ มีปัญญา มีใจ
ตั้งมั่นดีแล้ว ปราศจากความเพียร มีตนส่งไปแล้ว ย่อมข้าม
โอชะที่ข้ามได้ยาก เข้าเว้นขาดแล้วจากกามสัญญา ล่วงรูป
สัญญาชนได้ มีภพเป็นที่ผลิตเพลินสิ้นไปแล้ว ย่อมไม่จม
ในห้วงน้ำลึก ฯ

วาสุหัตตสูตรที่ ๖

[๒๖๒] วาสุหัตตเทวบุตร ยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้ว ได้
กล่าวคาถานี้ในสำนักพระผู้มีพระภาคว่า

ภิกษุพึงมีสติเพื่อละกามราคะ งตเว้นเสีย ประดุจบุคคลถูก
แทงด้วยหอก ประดุจบุคคลถูกไฟไหม้ศირษะอยู่ ฯ

[๒๖๓] พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

ภิกษุพึงมีสติเพื่อการละสักกายทิฏฐิ งตเว้นเสีย ประดุจ
บุคคลถูกแทงด้วยหอก ประดุจบุคคลถูกไฟไหม้ศिरษะอยู่ ฯ

สุพรมสูตรที่ ๗

[๒๖๔] สุพรมเทวบุตร ยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้ว ได้
กราบทูลพระผู้มีพระภาคด้วยคาถาว่า

จิตนี้สะดุ้งอยู่เป็นนิตย์ ใจนี้หวาดเสียวอยู่เป็นนิตย์ ถ้าเมื่อ
กิจทั้งหลายยังไม่เกิดขึ้น หรือเกิดขึ้นแล้วก็ตาม ถ้าความ
ไม่สะดุ้งกลัวมีอยู่ ข้าพระองค์ทูลถามแล้ว ขอจงตรัสบอก

ชื่อนั้นแก่ข้าพระองค์ ฯ

[๒๖๕] พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

นอกจากปัญญาและความเพียร นอกจากความสำรวมอินทรีย์
นอกจากความสละวางโดยประการทั้งปวง เรายังไม่เห็นความ
สวัสดีแห่งสัตว์ทั้งหลาย ฯ

สุพรหมเทวบุตรได้กล่าวดังนี้แล้ว ฯล ฯ ก็อันตรธานไปในที่นั่นเอง ฯ

กกุฏสูตรที่ ๘

[๒๖๖] ข้าพเจ้าได้สดับมาแล้วอย่างนี้-

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระอัญจนวัน สถาน
พระราชทานอภัยแก่เนื้อ เขตเมืองสาเกต ครั้งนั้น กกุฏเทวบุตร เมื่อราตรี
ปฐมยามสิ้นไปแล้ว มีวรรณงามยิ่งนัก ยังอัญจนวันทั้งคืนให้สว่าง
เข้าไปเฝ้า

พระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ครั้นแล้ว ก็ถวายบังคมพระผู้มีพระภาคแล้ว ได้
ยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ฯ

[๒๖๗] กกุฏเทวบุตร ยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้ว ได้กราบทูล
พระผู้มีพระภาคว่า ข้าแต่พระสมณะ พระองค์ทรงยินดีอยู่หรือ ฯ

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรผู้มีอายุ เราได้อะไรจึงจะยินดี ฯ

กกุฏเทวบุตรกราบทูลว่า ข้าแต่พระสมณะ ถ้าอย่างนั้นพระองค์ทรง
เศร้าโศกอยู่หรือ ฯ

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรผู้มีอายุ เราเสื่อมอะไรจึงจะเศร้าโศก ฯ

กกุฏเทวบุตรกราบทูลว่า ข้าแต่พระสมณะ ถ้าอย่างนั้นพระองค์ไม่ทรง
ยินดีเลย ไม่ทรงเศร้าโศกเลยหรือ ฯ

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า เป็นเช่นนั้นผู้มีอายุ ฯ

[๒๖๘] กกุฏเทวบุตร กราบทูลว่า

ข้าแต่ภิกษุ พระองค์ไม่มีทุกข์บ้างหรือ ความเพลิดเพลिन

ไม่มีบ้างหรือ ความเบื่อหน่ายไม่ครอบงำพระองค์ผู้ประทับนั่ง
แต่พระองค์เดียวบ้างหรือ ฯ

[๒๖๙] พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

ดูกรท่านผู้อันคนบูชา เราไม่มีทุกข์เลย และความเพลิดเพลิน
ก็ไม่มี อนึ่ง ความเบื่อหน่าย ก็ไม่ครอบงำเราผู้นั่งแต่

ผู้เดียว ฯ

[๒๗๐] กกุรเทวบุตรกราบทูลว่า

ข้าแต่ภิกษุ ทำไมพระองค์จึงไม่มีทุกข์ ทำไมความเพลิดเพลिन
จึงไม่มี ทำไมความเบื่อหน่าย จึงไม่ครอบงำพระองค์ผู้นั้น
แต่ผู้เดียว ฯ

[๒๗๑] พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

ผู้มีทุกข์นั้นแหละ จึงมีความเพลิดเพลिन ผู้มีความเพลิดเพลิน
นั้นแหละ จึงมีทุกข์ ภิกษุยอมเป็นผู้ไม่มีความเพลิดเพลिन
ไม่มีทุกข์ ท่านจงรู้อย่างนี้เถิด ผู้มีอายุ ฯ

[๒๗๒] กกุรเทวบุตรกราบทูลว่า

นานหนอ ข้าพระองค์จึงพบเห็นภิกษุ ผู้เป็นพราหมณ์
ดับรอบแล้ว ไม่มีความเพลิดเพลिन ไม่มีทุกข์ ข้ามพ้น
เครื่องข้องในโลกแล้ว ฯ

อุตตรสูตรที่ ๙

[๒๗๓] ราชคฤหนิทาน ฯ อุตตรเทวบุตร ยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้าง
หนึ่งแล้ว ได้กล่าวคาถานี้ ในสำนักพระผู้มีพระภาคว่า

ชีวิตมีอายุน้อย ถูกขราต้อนเข้าไป ชีวิตที่ถูกขราต้อนเข้าไป
แล้ว ย่อมไม่มีที่ต้านทาน บุคคลเห็นภัยในขณะนี้แล้ว
พึงทำบุญอันจะนำความสุขมาให้ ฯ

[๒๗๔] พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

ชีวิตมีอายุน้อย ถูกขราต้อนเข้าไป ชีวิตที่ถูกขราต้อนเข้าไป
แล้ว ย่อมไม่มีที่ต้านทาน ผู้เห็นภัยในความตายนี้ พึงละ
โลกามิสเสีย มุ่งต่อสันติ ฯ

อนาถปิณฑิกสูตรที่ ๑๐

[๒๗๕] อนาถปิณฑิกเทวบุตร ยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้ว ได้
กล่าวคาถาเหล่านี้ ในสำนักพระผู้มีพระภาคว่า

ก็พระเชตวันนี้นั้น อันหมู่แห่งท่านผู้แสวงคุณพำนักอยู่
พระธรรมราชาก็ประทับอยู่แล้ว เป็นที่ให้เกิดปิติแก่ข้า
พระองค์ ฯ

สัตว์ทั้งหลาย ย่อมบริสุทธิด้วยส่วน ๕ นี้ คือ กรรม

วิชา ธรรม ศิล และชีวิตอันอุดม หาใช้บริสุทธิด้วยโคตร หรือทรัพย์ไม่ ฯ

เพราะเหตุนั้นแหละ บุรุษผู้เป็นบัณฑิต เมื่อเล็งเห็นประโยชน์ ของตน พึงเลือกเฟ้นธรรมโดยแยบคายอย่างนี้ จึงจะบริสุทธิ ในธรรมนั้น พระสารีบุตรรูปเดียวเท่านั้น เป็นผู้ประเสริฐ ด้วยปัญญา ศิล และธรรมเครื่องสงบระงับ ภิกษุใดเป็นผู้ ถึงซึ่งฝั่ง ภิกษุนั้นก็มีท่านพระสารีบุตรนั้นเป็นอย่างเยี่ยม ฯ

อนาถบิณฑิกเทวบุตร ครั้นได้กล่าวดังนี้แล้ว ก็ถวายบังคมพระผู้มี-
*พระภาค ทำประทักษิณแล้วอันตรธานไปในที่นั้นเอง ฯ

[๒๗๖] ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาค เมื่อล่วงราตรีนั้นแล้ว จึงตรัส เรียกภิกษุทั้งหลายมาว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เมื่อคืนนี้เทวบุตรองค์หนึ่ง เมื่อราตรี

ปฐมยามสิ้นไปแล้ว มีวรรณงามยิ่งนัก ยังวิหารเชตวันทั้งสิ้นให้สว่าง เข้ามาหา

เราถึงที่อยู่ ครั้นแล้ว ก็กล่าวหาเราแล้ว ได้ยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง เทวบุตรนั้น ยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้ว

ได้กล่าวคาถาเหล่านี้ในสำนัก

เราว่า

ก็พระเชตวันนี้นั้น อันหมู่แห่งท่านผู้แสวงคุณพำนักอยู่ พระธรรมราชาก็ประทับอยู่แล้ว เป็นที่ให้เกิดปีติแก่ข้า พระองค์ ฯ

สัตว์ทั้งหลายย่อมบริสุทธิด้วยส่วน ๕ นี้ คือ กรรม วิชา ธรรม ศิล และชีวิตอันอุดม หาใช้บริสุทธิด้วยโคตรหรือ ทรัพย์ไม่ ฯ

เพราะเหตุนั้นแหละ บุรุษผู้เป็นบัณฑิต เมื่อเล็งเห็นประโยชน์ ของตน พึงเลือกเฟ้นธรรมโดยแยบคายอย่างนี้ จึงจะบริสุทธิ ในธรรมนั้น พระสารีบุตรรูปเดียวเท่านั้น เป็นผู้ประเสริฐ ด้วยปัญญา ศิล และธรรมเครื่องสงบระงับ ภิกษุใดเป็นผู้ ถึงซึ่งฝั่ง ภิกษุนั้นก็มีท่านพระสารีบุตรนั้นเป็นอย่างเยี่ยม ฯ

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เทวบุตรนั้นครั้นได้กล่าวดังนี้แล้ว ก็กล่าวหาเรา ทำ

ประทักษิณแล้ว อันตรธานไปในที่นั้นเอง ฯ

[๒๗๗] เมื่อพระผู้มีพระภาคตรัสอย่างนี้แล้ว ท่านพระอานนทได้กราบ-
*นูลพระผู้มีพระภาคว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ

ก็เทวบุตรนั้นเห็นจะเป็นอนาถปิณฑิก

เทวบุตรแน่ อนาถปิณฑิกคฤหบดีได้เลื่อมใสยิ่งนักในท่านพระสารีบุตร ฯ

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรอานนท ฤๅละฯ ดูกรอานนท ข้อที่จะพึง
ถึงด้วยการนึกคิดมีประมาณเพียงใดนั้น เธอถึงแล้ว ดูกรอานนท
ก็เทวบุตรนั้น

คือ อนาถปิณฑิกเทวบุตร ฯ

จบ อนาถปิณฑิกวรรคที่ ๒

รวมพระสูตรในอนาถปิณฑิกวรรคที่ ๒ นี้มี ๑๐ สูตร คือ จันทิมสสูตร
ที่ ๑ เวณขุสูตรที่ ๒ ทิฆลัญญสูตรที่ ๓ นันทนสูตรที่ ๔ จันทนสูตรที่ ๕
วาสุหัตตสูตรที่ ๖ สุพรหมสูตรที่ ๗ กกุธสูตรที่ ๘ อุตตรสูตรที่ ๙ และ
อนาถปิณฑิกสูตรที่ ๑๐ ฯ

นاناتิตถียวรรคที่ ๓

สิวสูตรที่ ๑

[๒๗๘] ข้าพเจ้าได้สดับมาแล้วอย่างนี้-

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระวิหารเชตวัน อารามของ
ท่านอนาถปิณฑิกเศรษฐี เขตพระนครสาวัตถี ครั้งนั้น
เมื่อปฐมยามล่วงแล้ว

สิวเทวบุตร มีวรรณงามยิ่งนัก ยังพระวิหารเชตวันทั้งสิ้นให้สว่าง
เข้าไปเฝ้า

พระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ครั้นแล้ว

จึงถวายอภิวาทพระผู้มีพระภาคแล้วได้ยืน

อยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ฯ

[๒๗๙] สิวเทวบุตร ครั้นยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้ว ได้กล่าว
คาถาเหล่านี้ ในสำนักพระผู้มีพระภาคว่า

บุคคลควรสมาคมกับพวกสัตบุรุษเท่านั้น ควรทำความ

สนิทสนมกับพวกสัตว์บุรุษ บุคคลรู้ทั่วถึงพระสัทธรรมของ
พวกสัตว์บุรุษแล้ว เป็นผู้ประเสริฐ ไม่เป็นผู้ตกต่ำ บุคคล
ควรสมาคมกับพวกสัตว์บุรุษเท่านั้น ควรทำความสนิทสนม
กับพวกสัตว์บุรุษ บุคคลรู้ทั่วถึงพระสัทธรรมของพวกสัตว์บุรุษ
แล้ว ย่อมได้ปัญญา ไม่คลาดเป็นอย่างอื่น บุคคลควร
สมาคมกับพวกสัตว์บุรุษเท่านั้น ควรทำความสนิทสนมกับ
พวกสัตว์บุรุษ บุคคลรู้ทั่วถึงพระสัทธรรมของพวกสัตว์บุรุษ
แล้ว ย่อมไม่เศร้าโศกในท่ามกลางแห่งความเศร้าโศก
บุคคลควรสมาคมกับพวกสัตว์บุรุษเท่านั้น ควรทำความสนิท
สนมกับพวกสัตว์บุรุษ บุคคลรู้ทั่วถึงพระสัทธรรมของพวก
สัตว์บุรุษแล้ว ย่อม รุ่งโรจน์ในท่ามกลางหมู่ญาติ บุคคลควร
สมาคมกับพวกสัตว์บุรุษเท่านั้น ควรทำความสนิทสนมกับพวก
สัตว์บุรุษ เหล่าสัตว์รู้ทั่วถึงพระสัทธรรมของพวกสัตว์บุรุษแล้ว
ย่อมถึงสุคติ บุคคลควรสมาคมกับพวกสัตว์บุรุษเท่านั้น ควรทำ
ความสนิทสนมกับพวกสัตว์บุรุษ เหล่าสัตว์รู้ทั่วถึงพระ
สัทธรรมของพวกสัตว์บุรุษแล้ว ย่อมยืนยงตลอดไป ฯ

[๒๘๐] ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคได้ตรัสตอบสิวลเทวบุตรด้วยพระ
คาถาว่า

บุคคลควรสมาคมกับพวกสัตว์บุรุษเท่านั้น ควรทำความสนิท
สนมกับพวกสัตว์บุรุษ บุคคลรู้ทั่วถึงสัทธรรมของพวกสัตว์บุรุษ
แล้ว ย่อมพ้นจากทุกข์ทั้งปวง ฯ

เขมสูตรที่ ๒

[๒๘๑] เขมเทพบุตร ครั้นยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้ว ได้กล่าว
คาถาเหล่านี้ ในสำนักพระผู้มีพระภาคว่า

คนพาลผู้มีปัญญาทึบ ย่อมประพฤติกัปปตนเองดังศัตรู ย่อม
ทำกรรมลามกอันอำนวยผลเผ็ดร้อน บุคคลทำกรรมใดแล้ว
ย่อมเดือดร้อนภายหลัง มีหน้านองด้วยน้ำตา ร้องไห้อยู่ เสวย
ผลแห่งกรรมใด กรรมนั้นทำแล้วไม่ดีเลย บุคคลทำกรรมใด
แล้ว ไม่เดือดร้อนในภายหลัง มีหัวใจแช่มชื่นเบิกบาน เสวย
ผลแห่งกรรมใด กรรมนั้นทำแล้วเป็นการดี บุคคลรู้กรรมใดว่า

เป็นประโยชน์แก่ตน ควรรีบลงมือกระทำความดีนั้นทีเดียว อย่า
พยายามเป็นนักปราชญ์เจ้าความคิด ด้วยความคิดอย่างพอค้ำ
เกวียน พอค้ำเกวียนละหนทางสายใหญ่ที่เรียบร้อยสม่ำเสมอ
เสีย แวะไปสู่วางที่ซรุขระ เพลาก็หักสะบั้นซบเซา จันใด
บุคคลละทิ้งธรรม หันไปประพฤติดำเนินตามอธรรม ก็จันนั้น เป็น
คนเขลาเบาปัญญา ดำเนินไปสู่วางมฤตยูซบเซาอยู่ เหมือน
พอค้ำเกวียนมีเพลากวียนหักแล้ว ฉะนั้น ฯ

เสรีสูตรที่ ๓

[๒๘๒] เสรีเทพบุตร ครั้นยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้วได้กล่าว
คาถาทูลถวายพระผู้มีพระภาคว่า

เทวดาและมนุษย์ทั้งสองพวก ต่างก็พอใจอาหารด้วยกันทั้ง
นั้น เออ ก็ผู้ที่ไม่พอใจอาหารชื่อว่ายักษ์โดยแท้ ฯ

[๒๘๓] พระผู้มีพระภาคได้ตรัสตอบเสรีเทพบุตร ด้วยพระคาถาว่า
ชนเหล่าใดมีใจผ่องใส ให้ข้าวและน้ำด้วยศรัทธา ข้าวและ
น้ำนั้นแล ย่อมพะนอเขาทั้งในโลกนี้และโลกหน้า เพราะ
เหตุนั้น สมควรเปลื้องความเหนียวแน่นเสีย ครอบงำ
มลทินของใจเสีย พึงให้ทาน บุญเท่านั้นเป็นที่พึงของ
เหล่าสัตว์ในโลกหน้า ฯ

[๒๘๔] ส. น้าอัสจรรยพระเจ้าข้า ไม่เคยมีมา พระเจ้าข้า พระดำรัสนี้
พระผู้มีพระภาคตรัสแจ่มแจ้งแล้ว

ชนเหล่าใดมีใจผ่องใส ให้ข้าวและน้ำด้วยศรัทธา ข้าวและ
น้ำนั้นแล ย่อมพะนอเขาทั้งในโลกนี้และโลกหน้า เพราะ
เหตุนั้น สมควรเปลื้องความเหนียวแน่นเสีย ครอบงำ
มลทินของใจเสีย พึงให้ทาน บุญเท่านั้นเป็นที่พึงของเหล่า
สัตว์ในโลกหน้า ฯ

[๒๘๕] ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ เรื่องเคยมีมาแล้ว หม่อมฉันได้เป็น
พระเจ้าแผ่นดิน มีนามว่าเสรี เป็นทายก เป็นทานบดี
เป็นผู้กล่าวชมการให้ทาน
ที่ประตูทั้ง ๔ ด้าน หม่อมฉันได้ให้ทานแก่สมณพราหมณ์ คนกำพร้า
คนเดิน

ทางไกล วณิพกและยาจกทั้งหลาย ครั้นต่อมา
พวกฝ่ายในพากันเข้าไปหาหม่อม
ฉัน ได้พูดปรารภขึ้นว่า พระองค์ทรงบำเพ็ญทาน
แต่พวกหม่อมฉันไม่ได้ให้

ท่าน
เป็นการชอบที่พวกหม่อมฉันจะได้อาศัยใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาทให้ท่าน
กระทำบุญบ้าง หม่อมฉันจึงคิดเห็นว่า เราเองก็เป็นทาส เป็นทาสบดี
เป็นผู้กล่าว
ชมการให้ท่าน เมื่อมีผู้พูดว่า พวกหม่อมฉันจะให้ท่าน เราจะว่าอะไร
แล้วจึงมอบ

ประตูด่านแรกให้แก่พวกฝ่ายในไป เขาพากันให้ท่านในที่นั้น
ท่านของหม่อมฉันก็

ลตไป ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ครั้นต่อมา
พวกกษัตริย์พระราชวงศ์พากันเข้าไปหา
หม่อมฉัน ได้พูดปรารภขึ้นว่า พระองค์ทรงบำเพ็ญทาน
พวกฝ่ายในก็บำเพ็ญทาน แต่
พวกข้าพระพุทธเจ้าไม่ได้ให้ท่าน
เป็นการชอบที่พวกข้าพระพุทธเจ้าจะได้อาศัยใต้
ฝ่าละอองธุลีพระบาทกระทำบุญบ้าง หม่อมฉันก็คิดเห็นว่า
เราเองก็เป็นทาส เป็น

ทาสบดี เป็นผู้กล่าวชมการให้ท่าน เมื่อมีผู้พูดว่า
พวกข้าพระพุทธเจ้าจะให้ท่านเราจะ
ว่าอะไร แล้วจึงมอบประตูด่านที่สองให้แก่พวกกษัตริย์พระราชวงศ์ไป
พวกกษัตริย์

พระราชวงศ์ต่างก็พากันให้ท่านในที่นั้น ท่านของหม่อมฉันก็ลตไป
ข้าแต่พระองค์ผู้

เจริญ ครั้นต่อมา พวกพลกาย (ข้าราชการฝ่ายทหาร)
เข้าไปหาหม่อมฉันได้พูดปรารภ
ขึ้นว่า พระองค์ก็ทรงบำเพ็ญพระราชกุศล
พวกฝ่ายในก็ทรงบำเพ็ญพระกุศล

พวกกษัตริย์พระราชวงศ์ก็ทรงบำเพ็ญพระกุศล
พวกข้าพระพุทธเจ้ามิได้ให้ท่าน

เป็นการชอบที่พวกข้าพระพุทธเจ้าจะได้อาศัยใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาทให้ท่าน
กระทำ

บุญบ้าง หม่อมฉันจึงคิดเห็นว่า เราเองก็เป็นทาสก็เป็นทาสบดี เป็นผู้
กล่าวชมการให้ท่าน เมื่อมีผู้พูดว่า พวกข้าพระพุทธเจ้าจะให้ท่าน
เราว่าอะไร

แล้วจึงมอบประตูด้านที่สามให้พวกพลกายไป เขาก็พากันให้ท่านใน ที่นั้น
ท่าน

ของหม่อมฉันก็ลดไป ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ครั้นต่อมา มีพวกพราหมณ์
ศฤหบดี (ข้าราชการฝ่ายพลเรือน) เข้าไปหาหม่อมฉันได้พูดปรารภขึ้นว่า
พระองค์

ก็ทรงบำเพ็ญพระราชกุศล พวกฝ่ายในก็ทรงบำเพ็ญพระกุศล
พวกกษัตริย์พระราช-

*วงศ์ก็ทรงบำเพ็ญพระกุศล พวกข้าราชการฝ่ายทหารก็ให้ท่าน
แต่พวกข้าพระพุทธเจ้า
ไม่ได้ให้ท่าน

เป็นการชอบที่พวกข้าพระพุทธเจ้าจะได้อาศัยใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท
ให้ท่านกระทำบุญบ้าง หม่อมฉันจึงคิดเห็นว่า เราเองก็เป็นทาส
เป็นทาสบดี เป็น

ผู้กล่าวชมการให้ท่าน เมื่อมีผู้พูดว่า พวกข้าพระพุทธเจ้าจะให้ท่าน
เราว่า

อะไร แล้วจึงมอบประตูด้านที่สี่ให้พวกพราหมณ์ศฤหบดีไป
เขาต่างก็พากัน

ให้ท่านในที่นั้น ท่านของหม่อมฉันก็ลดไป ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ
พวกเจ้าหน้าที่

ทั้งหลายต่างพากันเข้าไปหาหม่อมฉัน ได้ทูลสนองขึ้นว่า
บัดนี้พระองค์จะไม่ทรง

บำเพ็ญทานในที่ไหนๆ อีกหรือ เมื่อเขาทูลอย่างนี้

หม่อมฉันจึงกล่าวตอบไปว่า

ท่านทั้งหลาย ถ้าอย่างนั้น ในห้องถิ่นชนบทนอกๆ ออกไป มีรายได้ใดๆ

เกิดขึ้น พวกท่านจงรวบรวมส่งเข้าไปในเมือง (เข้าห้องพระคลัง)

เสียกึ่งหนึ่ง

อีกกึ่งหนึ่งพวกท่านจงให้ทานแก่สมณพราหมณ์ คนกำพร้า

คนเดินทางไกล

วณิกและยาจกทั้งหลายในชนบทนั้นเกิด

(เป็นเช่นดังกราบบังคมทูลถวายนี้แหละ

พระเจ้าข้า) หม่อมฉันจึงยังไม่ถึงที่สุดแห่งบุญที่ได้บำเพ็ญไว้ แห่งกุศลที่ได้

ก่อสร้างไว้ตลอดกาลนานอย่างนี้ โดยที่จะมาคำนึงถึงว่า

เท่านี้เป็นบุญพอแล้ว

เท่านี้เป็นผลของบุญพอแล้ว หรือเท่านี้ที่เราพึงตั้งอยู่ในสามัคคีธรรม

(คือพร้อม

เพียรร่วมทำบุญกับเขาพอแล้ว) ฯ

[๒๘๖] น้าอัสจรรย พระเจ้าข้า ไม่เคยมีมา พระเจ้าข้า พระดำรัสนี้

พระผู้มีพระภาคตรัสแจ่มแจ้งแล้ว

ชนเหล่าใดมีใจผ่องใส ให้ข้าวและน้ำด้วยศรัทธา ข้าวและ

น้ำนั้นแล ย่อมพะนอเขาทั้งในโลกนี้และโลกหน้า เพราะ

เหตุนั้น สมควรเปลื้องความเหนียวแน่นเสีย ครอบงำ

มลทินของใจเสีย พึงให้ทาน บุญเท่านั้นย่อมเป็นที่พึงของ

เหล่าสัตว์ในโลกหน้า ฯ

ขุณฺณการสูตรที่ ๔

[๒๘๗] ขุณฺณการเทพบุตร ครั้นยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้ว ได้

กล่าวคาถานี้ในสำนักพระผู้มีพระภาคว่า

ภิกษุ ๗ รูป ผู้เข้าถึงพรหมโลกชื่อว่าอวิหาเป็นผู้หลุดพ้นแล้ว

สิ้นราคะ โทสะแล้ว ข้ามพ้นเครื่องข้องต่างๆ ในโลกเสีย

ได้แล้ว ฯ

พระผู้มีพระภาคตรัสถามว่า

ก็ภิกษุเหล่านั้น คือใครบ้างผู้ข้ามพ้นเครื่องข้องเป็นบ่วงมาร

อันแสนยากที่ใครๆ จะข้ามพ้นได้ ละกายของมนุษย์แล้ว
ก้าวล่วงเครื่องประกอบอันเป็นทิพย์ ฯ

ขณฺฑิการเทพบุตรกราบทูลว่า

คือ ท่านอุปกะ ๑ ท่านผลคัณทะ ๑ ท่านปุกกุสาติ ๑ รวม
เป็น ๓ ท่าน ท่านภัททียะ ๑ ท่านขันตทเวชะ ๑ ท่าน
พาหุรัคคิ ๑ ท่านลึงคียะ ๑ (รวมเป็น ๗ ท่าน) ท่านเหล่านี้นั้นล้วนแต่ละกายของมนุษย์ ก้าวล่วงเครื่องประกอบอันเป็น
ทิพย์ได้แล้ว ฯ

[๒๔๘] พระผู้มีพระภาคตรัสถามว่า

ท่านเป็นคนมีความฉลาด กล่าวสรรเสริญภิกษุเหล่านั้น ผู้
ละบ่วงมารได้แล้ว ภิกษุเหล่านั้นรู้ทั่วถึงธรรมของใคร จึงได้
ตัดเครื่องผูกคือภพเสียได้ ฯ

[๒๔๙] ข. ท่านเหล่านั้นรู้ทั่วถึงธรรมของผู้ใดจึงตัดเครื่องผูกคือ
ภพเสียได้ ผู้นั้นนอกจากพระผู้มีพระภาค และธรรมนั้นนอก
จากพระศาสนาของพระองค์แล้วเป็นไม่มี ฯ

นามและรูปดับไม่เหลือในธรรมใด ท่านเหล่านั้นได้รู้ธรรม
นั้นในพระศาสนานี้ จึงตัดเครื่องผูกคือภพได้ ฯ

[๒๕๐] พ. ท่านกล่าววจาสิกข์ รู้ได้ยาก เข้าใจให้ดีได้ยาก

ท่านรู้ทั่วถึงธรรมของใคร จึงกล่าววจาเช่นนี้ได้ ฯ

[๒๕๑] ข. ครั้งก่อนข้าพเจ้าเป็นช่างหม้อ ทำหม้ออยู่ใน

เวภพิงคชนบท เป็นผู้เลี้ยงดูมารดาบิดา เป็นอุบาสกของ

พระกัสสปพุทธเจ้า เว้นขาดจากเมถุนธรรม ประพฤติ

พรหมจรรย์ ไม่มีอาภิส ได้เคยเป็นคนรวมบ้านกับพระองค์

ทั้งเคยได้เป็นสหายของพระองค์ในปางก่อน ข้าพเจ้ารู้จักภิกษุ

ทั้ง ๗ รูปเหล่านี้ ผู้หลุดพ้นแล้ว สิ้นราคะ โทสะแล้ว

ข้ามพ้นเครื่องข้องต่างๆ ในโลกได้แล้ว ฯ

[๒๕๒] พ. แน่ นายช่างหม้อ ท่านพูดอย่างใดก็ได้เป็นจริงแล้ว

อย่างนั้นในกาลนั้น ครั้งก่อนท่านเป็นช่างหม้อ ทำหม้ออยู่

ในเวภพิงคชนบท เป็นผู้เลี้ยงดูมารดาบิดา เป็นอุบาสกของ

พระกัสสปพุทธเจ้า งดเว้นจากเมถุนธรรม ประพฤติพรหม-

จรรยา ไม่มีอาภิส ได้เป็นคนเคยร่วมบ้านกันกับเรา ทั้งได้เคย
เป็นสหายของเราในปางก่อน ฯ

พระสังคีติกาจารย์กล่าวว่า

สหายเก่าทั้งสอง ผู้มีตนอันอบรมแล้ว ทรงไว้ซึ่งสรีระมี
ในที่สุด ได้มาพบกันด้วยอาการอย่างนี้ ฯ

ขันตสูตรที่ ๕

[๒๙๓] ข้าพเจ้าได้สดับมาแล้วอย่างนี้-

สมัยหนึ่ง ภิกษุเป็นจำนวนมากอยู่ในกุฏิอันตั้งอยู่ในป่าข้างเขาหิมวันต์
แคว้นโกศล เป็นผู้พึงชาน เยอหยิง โอนเอน ปากกล้า วาจาสามหาวิ มีสติ
พินเพื่อน ขาดสัมปชัญญะ ไม่มั่นคง มีจิตคิดนอกทาง
ประพฤติเยี่ยงคฤหัสถ์ ฯ

[๒๙๔] วันหนึ่งเป็นวันอุโบสถ ๑๕ ค่ำ ขันตเทพบุตรเข้าไปหาพวกภิกษุ
เหล่านั้นถึงที่อยู่ ครั้นแล้วจึงได้กล่าวกะภิกษุเหล่านั้นด้วยคาถาทั้งหลายว่า
ครั้งก่อน พวกภิกษุผู้เป็นสาวกพระโคตมเป็นอยู่ง่าย (เลี้ยง
ง่าย) ไม่เป็นผู้มักได้แสวงหาบิณฑบาต ไม่มักได้ที่นอน
ที่นั่ง ฯ

ท่านรู้ว่าสิ่งทั้งปวงในโลกเป็นของไม่เที่ยง กระทำที่สุดแห่ง
ทุกข์ได้ ฯ

ส่วนท่านเหล่านี้ ทำตนให้เป็นคนเลี้ยงยากเหมือนชาวบ้านที่
โง่งเขากิน กินๆ แล้วก็นอน เทียวประจบไปในเรือนของ
คนอื่น ฯ

ข้าพเจ้าขอทำอัญชลีต่อท่าน ขอพุดกะท่านบางพวกในที่นี้ว่า
พวกท่านถูกเขาทอดทิ้งหมดที่พึ่ง เป็นเหมือนเปรต ฯ
ที่ข้าพเจ้ากล่าวนี้หมายเอาบุคคลจำพวกที่ประมาทอยู่ ส่วน
ท่านพวกใดไม่ประมาทอยู่ ข้าพเจ้าขอนมัสการท่านพวกนั้น ฯ

โรหิตสสูตรที่ ๖

[๒๙๕] สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระวิหารเชตวัน
อารามของท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐี เขตพระนครสาวัตถี ฯ

ครั้งนั้นแล เมื่อปฐมยามล่วงไปแล้ว โรหิตสเทพบุตรมีวรรณงามยิ่งนัก

ยังพระวิหารเซตวันทั้งสี่ให้สว่าง เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ครั้นแล้ว

จึงถวายอภิวาทพระผู้มีพระภาคแล้ว ได้ยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ฯ

โรหิตัสสเทพบุตรยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้วแล ได้กราบทูล พระผู้มีพระภาคว่า

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ บุคคลสถิตอยู่ ณ ที่ใดหนอ จึงจะไม่เกิด ไม่แก่ ไม่ตาย ไม่จุติ ไม่อุบัติ ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ อันบุคคลจะอาจบ้างหรือไม่ เพื่อที่จะรู้ เพื่อที่จะเห็น หรือเพื่อที่จะบรรลุที่สุดโลกได้ด้วยการเดินทาง ฯ

[๒๙๖] พ. อาวุโส ที่ใดเป็นที่ไม่เกิด ไม่แก่ ไม่ตาย ไม่จุติ ไม่อุบัติ เราไม่พูดถึงที่นั่นอันเป็นที่สุดของโลกว่า ควรรู้ ควรเห็น ควรบรรลุด้วยการเดินทาง ฯ

ร. น้าอัสจรรย พระเจ้าข้า ไม่เคยมีมา พระเจ้าข้า พระดำรัสนี้พระผู้มีพระภาคตรัสแจ่มแจ้ง ดังปรากฏว่า อาวุโส ที่ใดเป็นที่ไม่เกิด ไม่แก่ ไม่ตาย

ไม่จุติ ไม่อุบัติ เราไม่พูดถึงที่นั่นอันเป็นที่สุดของโลกว่า ควรรู้ ควรเห็น ควรบรรลุด้วยการเดินทาง ฯ

[๒๙๗] ร. ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ แต่ปางก่อน ข้าพระองค์เป็นฤาษี ชื่อโรหิตัสสะ เป็นบุตรของอิสสรชน มีฤทธิ์ เหาะไปในอากาศได้ มีความเร็ว

ประดุจอาจารย์สอนศิลปธนู จับธนูมั่น ชาญศึกษา ชำนาญมือ เคยประกวดยิงธนู

มาแล้ว ยิ่งผ่านเงาตาลตามขวางได้ด้วยลูกศรขนาดเบาโดยสะดวกดาย อย่างเท้าของ

ข้าพระองค์เห็นปานนี้ ประดุจจากมหาสมุทรด้านทิศบูรพา ก้าวถึงมหาสมุทรด้านทิศ

ประจิม ข้าพระองค์มาประสงค์อยู่แต่เพียงว่า เราจักบรรลุถึงที่สุดของโลกด้วยการ

เดินทาง ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ข้าพระองค์ประกอบด้วยความเร็วขนาดนี้ ด้วย

ย่างเท้าขนาดนี้ เว้นจากการกิน การขบเคี้ยว และการลิ้มรสอาหาร
เว้นจากการ

ถ่ายอุจจาระ ปัสสาวะ เว้นจากระงับความเหน็ดเหนื่อยด้วยการหลับนอน
มีอายุ

ถึงร้อยปี ดำรงชีพอยู่ถึงร้อยปี เดินทางตลอดร้อยปี
ก็ยังไม่ถึงที่สุดของโลกได้

แต่มาทำกาลกิริยาเสียในระหว่าง นาวาศจรรยัณก์ พระเจ้าข้า ไม่เคยมีมา
พระเจ้าข้า

พระดำรัสนี้ พระผู้มีพระภาคตรัสแจ่มแจ้งแล้ว ดังปรากฏว่า อาวุโส
ที่ใดเป็นที่

ไม่เกิด ไม่แก่ ไม่ตาย ไม่จุติ ไม่อุปบัติ
เราไม่พูดถึงที่นั่นอันเป็นที่สุดของโลก

ว่าควรรู้ ควรเห็น ควรบรรลุ ด้วยการเดินทาง ฯ

[๒๙๘] พ. ดุกรอาวุโส ที่ใดเป็นที่ไม่เกิด ไม่แก่ ไม่ตาย ไม่จุติ

ไม่อุปบัติ เราไม่พูดถึงที่นั่นอันเป็นที่สุดของโลก ว่าควรรู้ ควรเห็น
ควรบรรลุ

ด้วยการเดินทาง ก็ถ้าหากเรายังไม่บรรลุถึงที่สุดของโลกแล้ว
ก็จะไม่กล่าวถึงการ

กระทำที่สุดทุกข์ ก็แต่เราบัญญัติเรียกว่าโลก เหตุให้เกิดโลก
การดับของโลก

และทางให้ถึงความดับโลก ในสรีระร่าง มีประมาณวาหนึ่งนี้
และพร้อมทั้งสัญญา

พร้อมทั้งใจครอง ฯ

แต่ไหนแต่ไรมา ยังไม่มีใครบรรลุถึงที่สุดโลกด้วยการเดินทาง
และเพราะ

ที่ยังบรรลุถึงที่สุดโลกไม่ได้ จึงไม่พ้นไปจากทุกข์ ฯ

เหตุนั้นแหละ คนมีปัญญาดี ตระหนักชัดเรื่องโลก ถึงที่สุดโลกได้
อยู่จบพรหมจรรย์แล้ว รู้จักที่สุดโลกแล้ว เป็นผู้ระงับแล้ว

จึงไม่หวังโลกนี้และ

โลกหน้า ฯ

นันทสูตรที่ ๗

[๒๙๙] นันทเทพบุตร ครั้นยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง แล้วได้กล่าว
คาถาในสำนักพระผู้มีพระภาคว่า

กาลย่อมล่วงไป ราตรีย่อมผ่านไป ชันแห่งวัยย่อมละลำดับไป ฯ

บุคคลมาพิจารณาเห็นภัยในขณะนี้ ควรทำบุญอันนำความสุข
มาให้ ฯ

[๓๐๐] พ. กาลย่อมล่วงไป ราตรีย่อมผ่านไป ชันแห่งวัยย่อมละลำดับไป
บุคคลมาพิจารณาเห็นภัยในขณะนี้ มุ่งต่อสันติ ควรละโลกามิสเสีย ฯ

นันทวิสาลสูตรที่ ๘

[๓๐๑] นันทวิสาลเทพบุตร ครั้นยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้ว
จึงได้กล่าวคาถาทูลถวายพระผู้มีพระภาคว่า

ข้าแต่พระองค์ผู้เป็นมหาวิบุรุษ สรรยนต์ มีจักร ๑- ๔ มีทวาร ๒- ๙
เต็มไปด้วยของไม่สะอาด ประกอบด้วยความโลภ ย่อมเป็น
ประดุจเปือกตม ในนัจมีความออกไปจากทุกขได้ ฯ

[๓๐๒] พ. บุคคลตัดความผูกโกรธด้วย กิเลสเป็นเครื่องรัดด้วย
ความปรารถนาและความโลภอันชั่วช้าด้วย
ถอนตัณหาพร้อมทั้งวิชชาอันเป็นมูล
รากเสียได้ อย่างนี้จึงจักออกไปจากทุกขได้

สุสิมสูตรที่ ๙

[๓๐๓] สāvattānihanāna ฯ

ณ กาลครั้งหนึ่ง ท่านพระอานนท์เถระเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่
ประทับ ครั้นแล้วจึงถวายอภิวาท นั่งอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ฯ

@๑. คือ อิริยาบถทั้ง ๔ ยืน เดิน นั่ง นอน ๒. คือทั้ง ๙ ทวาร

พระผู้มีพระภาคได้ตรัสกะท่านพระอานนท์ว่า อานนท์ เธอชอบสารีบุตร
หรือไม่ ฯ

อ. ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ใครเล่าที่ไม่ใช่คนพาล ไม่ใช่คนมุทะลุ ไม่ใช่
คนงมงาย ไม่ใช่คนมีจิตวิปลาส จะไม่ชอบท่านพระสารีบุตร เพราะท่านเป็น
บัณฑิต มีปัญญามาก เป็นเจ้าปัญญา มีปัญญาชวนให้รำเริง
มีปัญญาเล่น

มีปัญญาหลักแหลม มีปัญญาแทงตลอด มีความปรารถนาล้น สันโดษ

เป็นผู้สวดกาย สวดใจ ไม่คลุกคลีด้วยหมู่ ปรรภาความเพียร
เป็นผู้เข้าใจพูด

อดทนต่อถ้อยคำ เป็นผู้ใจทักท้วงคนผิด เป็นผู้ตำหนิคนชั่ว
ข้าแต่พระองค์-

*ผู้เจริญ ใครเล่าที่ไม่ใช่คนพาล ไม่ใช่คนมุทะลุ ไม่ใช่คนงมงาย ไม่ใช่คน
มีจิตวิปลาส จะไม่ชอบท่าน ฯ

[๓๐๔] พ. อย่างนั้นๆ อานนท์ ใครเล่าที่ไม่ใช่คนพาล ไม่ใช่คนมุทะลุ
ไม่ใช่คนงมงาย ไม่ใช่คนมีจิตวิปลาส จะไม่ชอบสาริบุตร
เพราะสาริบุตรเป็น

บัณฑิต มีปัญญามาก เป็นเจ้าปัญญา มีปัญญาชวนให้รู้แจ้ง
มีปัญญาเล่น

มีปัญญาหลักแหลม มีปัญญาแทงตลอด มีความปรารถนาน้อย สันโดษ
เป็นผู้

สวดกาย สวดใจ ไม่คลุกคลีด้วยหมู่ ปรรภาความเพียร เป็นผู้เข้าใจพูด
อดทน

ต่อถ้อยคำ เป็นผู้ใจทักท้วงคนผิด เป็นผู้ตำหนิคนชั่ว อานนท์
ใครเล่าที่ไม่ใช่คน

พาล ไม่ใช่คนมุทะลุ ไม่ใช่คนงมงาย ไม่ใช่คนมีจิตวิปลาส
จะไม่ชอบสาริบุตร ฯ

[๓๐๕] ณ กาลครั้งนั้น สุสิมเทพบุตร แวดล้อมไปด้วยเทพบุตร
บริษัทเป็นอันมาก ขณะที่พระผู้มีพระภาคและพระอานนท์เถระ กำลังกล่าว
สรรเสริญคุณท่านพระสาริบุตรอยู่

ได้เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ

ครั้นแล้วจึงถวายอภิวาท แล้วยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง
เมื่อยืนเรียบร้อยแล้ว

จึงได้กราบบังคมทูลพระผู้มีพระภาคว่า จริงอย่างนั้น พระผู้มีพระภาค จริง
อย่างนั้น พระสุตต อันใครเล่าที่ไม่ใช่คนพาล ไม่ใช่คนมุทะลุ
ไม่ใช่คนงมงาย

ไม่ใช่คนมีจิตวิปลาส จะไม่ชอบท่านพระสาริบุตร เพราะท่านเป็นบัณฑิต
ฯลฯ

เป็นผู้ตำหนิคนชั่ว ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ
เพราะข้าพระองค์ได้เข้าร่วมประชุม
เทพบุตรบริษัทใดๆ ก็ได้ยินเสียงอย่างหนาหูว่า
ท่านพระสารีบุตรเป็นบัณฑิต ฯลฯ

เป็นผู้ตำหนิคนชั่ว ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ใครเล่าที่ไม่ใช่คนพาล
ไม่ใช่คนมุทะลุ
ไม่ใช่คนงมงาย ไม่ใช่คนมีจิตวิปลาส จะไม่ชอบท่าน ฯ

[๓๐๖] ครั้งนั้น เทพบุตรบริษัทของสุสิมเทพบุตร ขณะที่สุสิมเทพบุตร
กำลังกล่าวสรรเสริญคุณท่านพระสารีบุตรอยู่ เป็นผู้ปลื้มใจ เบิกบาน
เกิดปิติ

โสมนัส มีรัศมีแห่งผิวพรรณแพรวพราวปรากฏอยู่ ฯ

[๓๐๗] แก้วมณีและแก้วไพฑูรย์ อัญมณี โชติช่วง แปรเปลี่ยน
อันบุคคลขัดสีเรียบร้อมแล้ว วางไว้บนผ้ากำพลสีเหลือง
ย่อมส่องแสงแพรวพราว

รุ่งเรือง ฉ้นใด เทพบุตรบริษัทของสุสิมเทพบุตร
ขณะที่สุสิมเทพบุตรกำลังกล่าว

สรรเสริญคุณท่านพระสารีบุตรอยู่ เป็นผู้ปลื้มใจ เบิกบาน เกิดปิติโสมนัส
มีรัศมีแห่งผิวพรรณแพรวพราวปรากฏอยู่ ฯ

[๓๐๘] แห่งทองชมพูนุท เป็นของที่บุตรนายช่างทองผู้ขยันหมั่นใส่บัว
หลอมไล่จนสิ้นราศีเสร็จแล้ว วางไว้บนผ้ากำพลสีเหลือง
ย่อมขึ้นสีผุดผ่องเปล่ง-

*ปลั่ง ฉ้นใด เทพบุตรบริษัทของสุสิมเทพบุตร
ขณะที่สุสิมเทพบุตรกำลังกล่าว

สรรเสริญคุณท่านพระสารีบุตรอยู่ เป็นผู้ปลื้มใจ เบิกบาน เกิดปิติโสมนัส
มีรัศมี

แห่งผิวพรรณแพรวพราวปรากฏอยู่ ฯ

[๓๐๙] ดาวประกายพฤษ์
ขณะที่อากาศปลอดโปร่งปราศจากหมู่เมฆใน
ฤดูสหกาล ย่อมส่องแสงสุกสกาววาวระยับ ฉ้นใด เทพบุตรบริษัทของสุสิม

เทพบุตร

ขณะที่สุสิมเทพบุตรกำลังกล่าวสรรเสริญคุณท่านพระสารีบุตรอยู่ เป็นผู้ปลื้มใจ เบิกบาน เกิดปีติโสมนัส มีรัศมีแห่งผิวพรรณแพรวพราวปรากฏอยู่ ๑

[๓๑๐] พระอาทิตย์ขณะที่อากาศปลอดโปร่ง ปราศจากหมู่เมฆในฤดูสหกาล พวยพุ่งขึ้นสู่ท้องฟ้า ขจัดความมืดที่มีอยู่ในอากาศทั้งปวง ย่อมแผดแสง

แจ่มจ้าไพโรจน์ ฉั่นไฉ เทพบุตรบริษัทของสุสิมเทพบุตร ขณะที่สุสิมเทพบุตร

กำลังกล่าวสรรเสริญคุณท่านพระสารีบุตรอยู่ เป็นผู้ปลื้มใจ เบิกบาน เกิดปีติ-

*โสมนัส มีรัศมีแห่งผิวพรรณแพรวพราวปรากฏอยู่ ๑

[๓๑๑] ครั้งนั้น สุสิมเทพบุตร ได้กล่าวคาถาในสำนักพระผู้มีพระภาค ปรรากถึงท่านพระสารีบุตรว่า

ท่านพระสารีบุตรคนรู้จักท่านดีว่าเป็นบัณฑิตไม่ใช่คนมักโกรธ
มีความปรารถนาน้อย สงบเสงี่ยม ฝึกฝนมาดี มีคุณงาม
ความดีอันพระศาสดาทรงสรรเสริญ เป็นผู้แสวงคุณ ๑

[๓๑๒]

พระผู้มีพระภาคได้ภาษิตคาถาตอบสุสิมเทพบุตรปรรากถึงท่าน-
พระสารีบุตรว่า

สารีบุตรใครๆ ก็รู้จักว่าเป็นบัณฑิต ไม่ใช่คนมักโกรธ มีความ
ปรารถนาน้อย สงบเสงี่ยม อบรม ฝึกฝนมาดี จำนงอยู่ก็
แต่กาลเป็นที่ปรินิพพาน ๑

นานาตัตถียสูตรที่ ๑๐

[๓๑๓] ข้าพเจ้าได้สดับมาแล้วอย่างนี้-

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระวิหารเวฬุวัน อันเป็นที่ให้
เหยื่อแก่กระแต เขตพระนครราชคฤห์ ณ กาลครั้งหนึ่ง
เมื่อปฐมยามล่วงแล้ว

พวกเทพบุตรผู้เป็นสาวกเดียรฉัตรต่างๆ เป็นอันมาก คือ อสมเทพบุตร
สหสิ-

*เทพบุตร นิกเทพบุตร กาโกฏกเทพบุตร เวณัมพรีเทพบุตร
มาณวคามิยเทพบุตร

มีวรรณงามยิ่ง ยังพระวิหารเวฬุวันทั้งสี่สว่าง
เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ

ครั้นแล้วจึงอภิวาทพระผู้มีพระภาค แล้วยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ฯ

[๓๑๔] อสมเทพบุตร ครั้นยืนอยู่ ณ ส่วนที่ควรข้างหนึ่งแล้ว ได้กล่าว
คาถาในสำนักพระผู้มีพระภาค ประารภถึงท่านปุรณะกัสสปว่า

ครูปุรณะกัสสป เพียงแต่มองไม่เห็นบาปหรือบุญของตน
ในเพราะเหตุที่สัตว์ถูกพัน ถูกฆ่า ถูกบอย ถูกข่มเหง ใน
โลกนี้เท่านั้น ท่านบอกให้วางใจเสีย ท่านย่อมควรที่จะยก
ย่องว่าเป็นศาสดา ฯ

[๓๑๕] สหสิเทพบุตร ได้กล่าวคาถาในสำนักพระผู้มีพระภาค ประารภ
ถึงท่านมกขลิโคศล ต่อไปว่า

ครุมกขลิโคศล ส่ำรวมตนดีแล้ว เพราะรังเกียจบาปด้วยตบะ
ละวาจาที่ก่อให้เกิดความทะเลาะกับคนเสีย เป็นผู้ส่ม่าเสมอ
งดเว้นจากสิ่งที่มีโทษ พุดจริง ท่านมกขลิโคศล จัด้ว่าเป็นผู้
คงที่ ไม่กระทำบาปโดยแท้ ฯ

[๓๑๖] นิกเทพบุตร ได้กล่าวคาถาในสำนักพระผู้มีพระภาค ประารภถึง
ท่านนิครนถ์ นาฏบุตรต่อไปว่า

ครุนิครนถ์ นาฏบุตร เป็นผู้เกลียดบาป มีปัญญารักษาตัวรอด
เห็นภัยในสงสาร เป็นผู้ระมัดระวังทั้ง ๔ ยาม เปิดเผยสิ่งที่
ตนเห็นแล้วและฟังแล้ว น่าจะไม่ใช่ผู้หยาบช้าโดยแท้ ฯ

[๓๑๗] อาโกฏกเทพบุตร ได้กล่าวคาถาในสำนักพระผู้มีพระภาค
ประารภถึงพวกเดียรถีย์ต่างๆ ต่อไปอีกว่า

ท่านปทุระ กัจจายนะ ท่านนิครนถ์ นาฏบุตร และพวกท่าน
มกขลิโคศล ท่านปุรณะกัสสปเหล่านี้ ล้วนแต่เป็นศาสดา
ของหมู่ บรรลุถึงที่สุดในสมณธรรมแล้ว ท่านเหล่านั้นคง
เป็นผู้ไม่ไกลไปจากสัตบุรุษแน่นอน ฯ

[๓๑๘] เวณัมพรีเทพบุตร ได้กล่าวตอบอาโกฏกเทพบุตรด้วยคาถาว่า
สุนัขจิ้งจอกสัตว์เลวๆ ใครจะตีตนเสมอราชสีห์ แม้จะ

ไม่ใช่สัตว์สี่เท้า แต่ก็มีความที่หาตนเทียมราชสีห์ ๔
ครุของหมู่บ่าเพี้ยตัวเป็นคนแนะนำทาง แต่พูดคำเท็จ มี
มรรยาทน่ารังเกียจ จะเทียบกับสัตว์บุรุษไม่ได้ ๔

[๓๑๙] ลำดับนั้น

มารผู้ลามกเข้าสิงเวณัฏฐ์เทพบุตรแล้วได้กล่าวคาถาว่า
ในสำนักพระผู้มีพระภาคว่า

สัตว์เหล่าใด ประกอบแล้ว ในความเกลียดบาปด้วยตบะ
รักษาความสงบสงัดอยู่ ติดอยู่ในรูป ปรรณนาเทวโลก สัตว์
เหล่านั้น ย่อมสั่งสอนชอบ เพื่อปรโลกโดยแท้ ๔

[๓๒๐] ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคทรงทราบว่าเป็นมารตัวร้ายกาล
จึงได้ทรงภาสิตคาถาตอบมารผู้ลามกว่า

รูปใดๆ จะอยู่ในโลกนี้หรือโลกหน้า และจะอยู่ในอากาศ
มีรัศมีรุ่งเรืองก็ตามที่ รูปทั้งหมดเหล่านั้น อันมารสรรเสริญ
แล้ว วางดักสัตว์ไว้แล้ว เหมือนเขาเอาเหยื่อล่อเพื่อฆ่าปลา
ฉะนั้น ๔

[๓๒๑] ลำดับนั้น มาณวคามิยเทพบุตร ได้ภาสิตคาถาเหล่านี้ในสำนัก
พระผู้มีพระภาค ปรรณถึงพระผู้มีพระภาคว่า

ภูเขาวិปุละ เขากล่าวกันว่า เป็นสูงเยี่ยมกว่าภูเขาที่ตั้งอยู่ใน
พระนครราชคฤห์ เสด็จบรรพตเป็นเลิศกว่าภูเขาที่ตั้งอยู่ในป่า
หิมวันต์ พระอาทิตย์เป็นเลิศกว่าสิ่งที่ไปในอากาศ มหาสมุทร
เป็นเลิศกว่าห้วงน้ำทั้งหลาย พระจันทร์เป็นเลิศกว่าดวงดาว
ทั้งหลาย พระพุทธเจ้าโลกกล่าวว่า เป็นเลิศกว่าประชุมชน
ทั้งโลก พร้อมทั้งเทวโลก ๔

จบ นานาตัตถียวรรค ที่ ๓

รวมพระสูตรในนานาตัตถียวรรคที่ ๓ นี้ มี ๑๐ สูตร คือ สิวสูตรที่ ๑
เขมสูตรที่ ๒ เสรีสูตรที่ ๓ ฆฎิการสูตรที่ ๔ ชันตุสูตรที่ ๕ โรหิตัสสสูตรที่ ๖
นันทสูตรที่ ๗ นันทวิสาละสูตรที่ ๘ สุลิมสูตรที่ ๙ และนานาตัตถียสูตรที่ ๑๐
๔

จบ เทวปุตตสังยุตต์

โกศลสังยุตต์

ปฐมวรรคที่ ๑

ทหรัสสูตรที่ ๑

[๓๒๒] ข้าพเจ้าได้สดับมาแล้วอย่างนี้-

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระวิหารเชตวัน อารามของ
ท่านอนาถปิณฑิกเศรษฐี เขตพระนครสาวัตถี ครั้นนั้นแล

พระเจ้าปเสนทิโกศล

ได้เสด็จเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ

ครั้นแล้วจึงได้ทรงปราศรัยกับ

พระผู้มีพระภาค ครั้นผ่านการปราศรัยพอให้ระลึกถึงกันไปแล้ว

จึงประทับนั่ง ณ

ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ฯ

[๓๒๓] พระเจ้าปเสนทิโกศลประทับนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้ว ได้
ทูลถามพระผู้มีพระภาคว่า

แม้พระโคตมผู้เจริญยอมทรงปฎิญาณบ้างหรือไม่ว่า

เราได้ตรัสรู้พระสัมมาสัมโพธิญาณอย่างยอดเยี่ยม ฯ

พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า ดูกรมหาบพิตร ก็พระองค์เมื่อจะตรัสโดย
ชอบก็พึงตรัสถึงอาत्मภาพว่า

ตถาคตได้ตรัสรู้พระสัมมาสัมโพธิญาณอย่างยอด

เยี่ยม ดูกรมหาบพิตร

เพราะว่าอาत्मภาพได้ตรัสรู้จนุตตรสัมมาสัมโพธิญาณ ฯ

[๓๒๔] พระเจ้าปเสนทิโกศลทูลถามพระผู้มีพระภาคว่า ข้าแต่พระโคตม
ผู้เจริญ แม้สมณพราหมณ์บางพวก เป็นเจ้าหมู่ เจ้าคณะ เป็นคณาจารย์
มี

ชื่อเสียง มีเกียรติยศ เป็นเจ้าลัทธิ ชนส่วนมากยกย่องว่าดี คือ ปุรณะกัสสป
มักขลิโคศาล นิครนถ์ นาฏบุตร สัญชัย เวลัฏฐบุตร ปกุธะ กัจฉายนะ อชิต
เกสกัมพล ฯ

สมณพราหมณ์แม่เหล่านั้้น เมื่อถูกหม่อมฉันถามว่า ท่านทั้งหลายยอม

ปฏิกญาณได้หรือว่า เราได้ตรัสรู้พระอนุตตรสัมมาสัมโพธิญาณดังนี้
ก็ยังไม่ปฏิกญาณ

ตนได้ว่า ได้ตรัสรู้พระอนุตตรสัมมาสัมโพธิญาณ

ส่วนพระโคตมผู้เจริญยังทรง

เป็นหนุ่มโดยกำเนิดและยังทรงเป็นผู้ใหม่โดยบรรพชา

ในจึงปฏิกญาณได้แล้ว ฯ

[๓๒๕] พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า ดูกรมหาบพิตร ของ ๔ อย่าง
เหล่านี้ ไม่ควรดูถูกดูหมิ่นว่าเล็กน้อย ๔ อย่างเป็นในน ของ ๔ อย่างคือ

๑. กษัตริย์ไม่ควรดูถูกดูหมิ่นว่ายังทรงพระเยาว์

๒. งู ไม่ควรดูถูกดูหมิ่นว่าตัวเล็ก

๓. ไฟ ไม่ควรดูถูกดูหมิ่นว่าเล็กน้อย

๔. ภิกษุ ไม่ควรดูถูกดูหมิ่นว่ายังหนุ่ม

ดูกรมหาบพิตร ของ ๔ อย่างเหล่านี้ ไม่ควรดูถูกดูหมิ่นว่าเล็กน้อย ฯ

[๓๒๖] พระผู้มีพระภาคผู้พระสุคตศาสดา ครั้นตรัสไวยากรณ์ภาษิตนี้
จบลงแล้ว จึงได้ตรัสคาถาประพันธ์ต่อไปอีกว่า

นรชนไม่พึงดูถูกดูหมิ่น กษัตริย์ผู้ถึงพร้อมด้วยพระชาติ มี
พระชาติสูง ผู้ทรงพระยศว่ายังทรงพระเยาว์ เพราะเหตุว่า
พระองค์เป็นมนุษย์ชั้นสูง ได้เสวยราชสมบัติแล้ว ทรงพระ-
พิโรธขึ้น ย่อมทรงลงพระราชอาชญาอย่างหนักแก่เขาได้
ฉะนั้น ผู้รักษาชีวิตของตน พึงดเว้นการสบประมาทกษัตริย์
นั้นเสีย ฯ

นรชนเห็นงูที่บ้านหรือที่ปากก็ตาม ไม่พึงดูถูกดูหมิ่นว่าตัวเล็ก
(เพราะเหตุว่า) งูเป็นสัตว์มีพิษ (เดช) ย่อมเหี่ยวไปด้วย
รูปร่างต่างๆ งูนั้นพื้งมากัด ขายหญิงผู้พลั้งเผลอในบางคราว
ฉะนั้น ผู้รักษาชีวิตของตน พึงดเว้นการสบประมาทงู
นั้นเสีย ฯ

นรชนไม่พึงดูถูกดูหมิ่นไฟที่กินเชื้อมาก ลุกเป็นเปลว มี
ทางดำ (ที่ๆ ไฟไหม้ไปดำ) ว่าเล็กน้อย เพราะว่าไฟนั้นได้
เชื้อแล้วก็ป็นกองไฟใหญ่ พื้งลามไหม้ชายหญิงผู้พลั้งเผลอ
ในบางคราว ฉะนั้น ผู้รักษาชีวิตของตน พึงดเว้นการ

สบประมาทไฟนั้นเสีย ๔

(แต่ว่า) ปาไธที่ถูกไฟไหม้จนดำไปแล้ว เมื่อวันคืนล่วงไปๆ
พรรณหญ้าหรือต้นไม้ยังงอกขึ้นที่ป่านั้นได้ ส่วนผู้ใดถูกภิกษุ
ผู้มีศีลแผดเผา ๑- ด้วยเดช บุตรธิดาและปศุสัตว์ของผู้นั้นยอม
พินาศ ทายาทของเขากีย่อมไม่ได้รับทรัพย์มรดก เขาเป็นผู้
ไม่มีเผ่าพันธุ์ ย่อมเป็นเหมือนตาลยอดด้วน ๔
ฉะนั้นแลบุคคลผู้เป็นบัณฑิต พิจารณาเห็นงู ไฟ กษัตริย์ผู้
ทรงยศ และภิกษุผู้มีศีล ว่าเป็นภัยแก่ตน พึงประพฤติดู
โดยชอบทีเดียว ๔

[๓๒๗] เมื่อพระผู้มีพระภาคตรัสจบลงแล้ว พระเจ้าปเสนทิโกศลได้
กราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ
พระภาสิตของพระองค์แจ่มแจ้ง
นัก ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ภาสิตของพระองค์แจ่มแจ้งนัก
บุคคลหายของทีความ
เปิดของที่ปิด บอกทางแก่คนหลงทาง หรือส่องประทีปในที่มืดด้วยหวังว่า
ผู้มี
จักษุจะได้เห็นรูป ฉันทิ
พระผู้มีพระภาคได้ทรงแสดงธรรมโดยปริยายเป็นอันมาก
ก็ฉันทันเหมือนกัน ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ
ข้าพระองค์นี้ขอถึงพระผู้มีพระภาค
พระธรรมและพระภิกษุสงฆ์ว่าเป็นที่พึ่งเป็นที่ระลึก
ขอพระผู้มีพระภาคจงทรงจำ
ข้าพระองค์ว่าเป็นอุบาสก
ผู้ถึงสรณคมนั้นจนตลอดชีวิตตั้งแต่วันนี้เป็นต้นไป ๔

ปฐกสูตรที่ ๒

[๓๒๘] ข้าพเจ้าได้สดับมาแล้วอย่างนี้-

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระวิหารเชตวัน
อารามแห่งท่าน

อนาถปิณฑิกเศรษฐี เขตพระนครสาวัตถี ๔

ครั้งนั้นแล พระเจ้าปเสนทิโกศลเสด็จเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่

@๑. อธิบายว่า ผู้ใดประทุษร้ายต่อภิกษุผู้มีศีล อำนาจเดชแห่งศีลของท่าน ย่อมแผดเผา

@ผู้นั้นไปเอง มิใช่ว่าท่านผูกพยาบาทต่อเขา และผลกรรมที่ชั่วย่อมเกิดมีแก่เขาในปัจจุบัน

@ชาตินี้ เช่นเสื่อมจากสมบัติต่างๆ มีบุตริธิดาปศุสัตว์เป็นต้น ฯ
ประทับ ครั้นแล้วจึงทรงถวายบังคมพระผู้มีพระภาค แล้วประทับนั่ง ณ ที่ควร

ส่วนข้างหนึ่ง ฯ

พระเจ้าปเสนทิโกศลประทับนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้วแล ได้กราบ-
*ทูลพระผู้มีพระภาคว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ

ธรรมก็อย่างเมื่อบังเกิดขึ้นในภายใน

ของบุคคล ย่อมบังเกิดขึ้นเพื่อความไม่เป็นประโยชน์ เพื่อความทุกข์
เพื่อความ

อยู่ไม่สบาย ฯ

[๓๒๙] พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า ดูกรมหาบพิตร ธรรม ๓ อย่างแล
เมื่อบังเกิดขึ้นในภายในของบุรุษ ย่อมบังเกิดขึ้นเพื่อความไม่เป็นประโยชน์
เพื่อ

ความทุกข์ เพื่อความอยู่ไม่สบาย ธรรม ๓ อย่างเป็นไฉน ธรรม ๓ อย่าง
คือ

๑. โลภะ

๒. โทสะ

๓. โมหะ

ดูกรมหาบพิตร ธรรม ๓ อย่างนี้แล เมื่อบังเกิดขึ้นในภายในของบุคคล
ย่อมบังเกิดขึ้นเพื่อความไม่เป็นประโยชน์ เพื่อความทุกข์
เพื่อความอยู่ไม่สบาย ฯ

[๓๓๐] พระผู้มีพระภาคผู้พระสุคตศาสดา ครั้นตรัสไวยากรณัฏฐาธิตน์
จบลงแล้ว จึงได้ตรัสคาถาประพันธ์ต่อไปอีกว่า

โลภะ โทสะ และโมหะ ที่เกิดขึ้นในตนย่อมบั่นรอนบุคคล

ผู้ใจบาป เหมือนผลของตนย่อมบั่นรอนต้นเตาร้ง ฉะนั้น ฯ

ราชสูตรที่ ๓

[๓๓๑] ข้าพเจ้าได้สดับมาแล้วอย่างนี้-

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระวิหารเชตวัน อารามแห่ง
ท่านอนาถปิณฑิกเศรษฐี เขตพระนครสาวัตถี ฯ

ครั้งนั้นแล

พระเจ้าปเสนทิโกศลเสด็จเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ

*ทับ ครั้นแล้วจึงทรงถวายบังคมพระผู้มีพระภาค แล้วประทับนั่ง ณ
ที่ควรส่วน

ข้างหนึ่ง ฯ

พระเจ้าปเสนทิโกศลประทับนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้วแล ได้กราบ-

*ทูลพระผู้มีพระภาคว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ

ผู้ที่เกิดมาแล้วที่พ้นจากชราและมรณะ

มีอยู่บ้างหรือไม่ ฯ

[๓๓๒] พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า ดูกรมหาบพิตร คนเกิดมาแล้วที่

จะพ้นจากชราและมรณะไม่มีเลย แม้กษัตริย์มหาศาลซึ่งเป็นผู้มั่งคั่ง

มีทรัพย์มาก มี

โคเคมาก มีทองและเงินมากมาย

มีทรัพย์เครื่องอุปกรณ์น่าปลื้มใจมากมาย มี

ทรัพย์คือข้าวเปลือกมากมาย ก็ไม่มีพ้นจากชราและมรณะ

แม้พราหมณ์มหาศาลซึ่งเป็น

ผู้มั่งคั่ง ฯลฯ ก็ไม่มีพ้นจากชราและมรณะ แม้คฤหบดีมหาศาล

ก็ไม่มีพ้นจากชรา

มรณะ ภิกษุแม้ทุกองค์ ซึ่งเป็นพระอรหันต์ หมดสิ้นอาสวะแล้ว

อยู่จบพรหมจรรย์

แล้ว กระทำกรณียะเสร็จแล้ว วางภาระหนักลงได้แล้ว

ได้บรรลุประโยชน์ของตน

แล้ว หมดสิ้นกิเลสเครื่องประกอบไว้ในภพแล้ว

หลุดพ้นแล้วเพราะรู้โดยชอบ

ร่างกายนี้แม้แห่งพระอรหันต์เหล่านั้น ก็เป็นสภาพแตกดับ ถูกทอดทิ้งเป็น

ธรรมดา ฯ

[๓๓๓] พระผู้มีพระภาคผู้พระสุคตศาสดา ครั้นตรัสไวยากรณ์ภาษิตนี้

จบลงแล้ว จึงได้ตรัสคาถาประพันธ์ต่อไปอีกว่า

ราชรถอันวิจิตรดีเยี่ยมชำรุดโดยแท้ อนึ่ง แม้สรีระก็ยอมเข้า
ถึงชรา แต่ว่าธรรมของสัตบุรุษหาเข้าถึงชราไม่ สัตบุรุษ
เท่านั้น ย่อมรู้จักกับสัตบุรุษ ฯ

ปิยสูตรที่ ๔

[๓๓๔] ข้าพเจ้าได้สดับมาแล้วอย่างนี้-

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระวิหารเชตวัน อารามแห่ง
ท่านอนาถปิณฑิกเศรษฐี เขตพระนครสาวัตถี ฯ

ครั้งนั้นแล พระเจ้าปเสนทิโกศลเสด็จเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่
ประทับ ครั้นแล้ว จึงทรงถวายบังคมพระผู้มีพระภาคแล้วประทับนั่ง ณ
ที่ควรส่วน

ข้างหนึ่ง ฯ

พระเจ้าปเสนทิโกศลประทับนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้วแล ได้กราบ-
*ทูลพระผู้มีพระภาคว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ (วันนี้)

ข้าพระองค์เข้าที่ลับพักผ่อน

อยู่ ได้เกิดความนึกคิดอย่างนี้ว่า ชนเหล่าไหนหนอแลชื่อว่ารักตน
ชนเหล่าไหน

ชื่อว่าไม่รักตน ข้าพระองค์จึงได้เกิดความคิดต่อไปว่า ก็ชนเหล่าใดแลยอม
ประพฤติสุจริตด้วยกาย วาจา ใจ ชนเหล่านั้นชื่อว่าไม่รักตน
ถึงแม้ชนเหล่านั้นจะพึง

กล่าวอย่างนี้ว่า เรารักตน ถึงเช่นนั้น ชนเหล่านั้นก็ชื่อว่าไม่รักตน
ข้อนี้เป็น

เพราะเหตุไร ก็เพราะเหตุว่า

ชนผู้ไม่รักใคร่กันยอมทำความเสียหายให้แก่ผู้ไม่
รักใคร่กันได้โดยประการใด

ชนเหล่านั้นยอมทำความเสียหายให้แก่ตนด้วยตนเอง

ได้โดยประการนั้น ฉะนั้น ชนเหล่านั้นจึงชื่อว่าไม่รักตน

ส่วนว่าชนเหล่าใดแล

ยอมประพฤติสุจริตด้วยกาย วาจา ใจ ชนเหล่านั้นชื่อว่ารักตน
ถึงแม้ชนเหล่านั้น

จะพึงกล่าวอย่างนี้ว่า เราไม่รักตน ถึงเช่นนั้นชนเหล่านั้นก็ชื่อว่ารักตน
ข้อนั้น

เป็นเพราะเหตุไร ก็เพราะเหตุว่า
ชนผู้ที่รักใคร่กันย่อมทำความดีความเจริญ ให้
แก่ผู้ที่รักใคร่กันได้โดยประการใด ชนเหล่านั้นย่อมทำความดีความเจริญ
ให้แก่

ตนด้วยตนเองได้โดยประการนั้น ฉะนั้น ชนเหล่านั้นจึงชื่อว่ารักตน ฯ

[๓๓๕] พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ถูกแล้วๆ มหาบพิตร เพราะว่าชน
บางพวกย่อมประพฤติดุจจริตด้วยกาย วาจา ใจ ชนเหล่านั้นไม่ชื่อว่ารักตน
ถึง

แม้พวกเขาจะกล่าวอย่างนี้ว่า เราทั้งหลายมีความรักตน
ถึงเช่นนั้นพวกเขาก็ชื่อว่า

ไม่มีความรักตน ข้อนี้เป็นเพราะเหตุไร ก็เพราะเหตุว่า
ชนผู้ไม่รักใคร่กันย่อม

ทำความเสียหายให้แก่ผู้ไม่รักใคร่กันได้โดยประการใด
พวกเขาเหล่านั้นย่อมทำ

ความเสียหายแก่ตนด้วยตนเองได้โดยประการนั้น
พวกเขาเหล่านั้นจึงชื่อว่าไม่รัก

ตน ส่วนว่าชนบางพวกย่อมประพฤติดุจจริตด้วยกาย วาจา ใจ
พวกเหล่านั้นชื่อว่า

รักตน ถึงแม้พวกเขาจะกล่าวอย่างนี้ว่า เราไม่รักตน
ถึงเช่นนั้นพวกเหล่านั้นก็ชื่อ

ว่ารักตน ข้อนี้เป็นเพราะเหตุไร

ก็เพราะเหตุว่าชนผู้ที่รักใคร่กันย่อมทำความดี

ความเจริญให้แก่ชนผู้ที่รักใคร่กันได้โดยประการใด
พวกเหล่านั้นย่อมทำความดี

ความเจริญแก่ตนด้วยตนเองได้โดยประการนั้น ฉะนั้น
พวกเหล่านั้นจึงชื่อว่ารักตน ฯ

[๓๓๖] พระผู้มีพระภาคผู้พระสุคตศาสดา ครั้นตรัสไวยากรณ์ภาษิตนี้
จบลงแล้ว จึงได้ตรัสคาถาประพันธ์ต่อไปอีกว่า

ถ้าบุคคลพึงรู้ว่าตนเป็นที่รัก ไม่พึงประกอบด้วยบาป เพราะ
ว่าความสุขนั้นไม่เป็นผลที่บุคคลผู้ทำชั่วจะพึงได้โดยง่าย ฯ
เมื่อบุคคลถูกมรณะครอบงำ ละทิ้งภพมนุษย์ไปอยู่ ก็อะไร
เป็นสมบัติของเขา และเขาจะพาเอาอะไรไปได้ อนึ่ง
อะไรเล่าจะติดตามเขาไปประดุจเงาติดตามตนไป ฉะนั้น ฯ
ผู้ที่มาเกิดแล้วจะต้องตายในโลกนี้ ย่อมทำกรรมอันใดไว้ คือ
เป็นบุญและเป็นบาปทั้งสองประการ บุญและบาปนั้นแลเป็น
สมบัติของเขา และเขาจะพาเอาบุญและบาปนั้นไป (สู่ปรโลก)
อนึ่ง บุญและบาปนั้นย่อมเป็นของติดตามเขาไปประดุจเงาติด-
ตามตนไป ฉะนั้น ฯ
เพราะฉะนั้น บุคคลพึงทำกัลยาณกรรมสะสมไว้เป็นสมบัติใน
ปรโลก (เพราะว่า) บุญทั้งหลายย่อมเป็นที่พึงของสัตว์ทั้งหลาย
ในปรโลก ฯ

อัตตรักขิตสูตรที่ ๕

[๓๓๗] พระเจ้าปเสนทิโกศล ประทับนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้ว
ได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ
วันนี้หม่อมฉันได้เข้าที่ลับ
พักนอนอยู่ ได้เกิดความนึกคิดอย่างนี้ว่า ชนพวกไหนหนอแล
ชื่อว่าเป็นผู้รักษา
ตน ชนพวกไหนหนอแล ชื่อว่าเป็นผู้ไม่รักษาตน
ข้าพระองค์ได้คิดต่อไปว่า
ก็ชนบางพวกแลย่อมประพฤติกุศลด้วยกาย วาจา ใจ
ชนพวกนั้นชื่อว่าเป็นผู้
ไม่รักษาตน ถึงแม้พลช้าง พลม้า พลรถ หรือพลเดินเท้า จะพึงรักษาเขา
ถึง
เช่นนั้นชนพวกนั้น ก็ชื่อว่าไม่เป็นผู้รักษาตน ชื่อนั้นเป็นเพราะเหตุไร
ก็เพราะ
เหตุว่า การรักษาเช่นนั้น เป็นการรักษากายนอก
มิใช่เป็นการรักษากายใน ฉะนั้น

ชนพวกนั้นจึงเชื่อว่าเป็นผู้ไม่รักษาตน
ส่วนว่าชนบางพวกยอมประพฤตีสุจริตด้วย
กาย วาจา ใจ ชนพวกนั้นเชื่อว่าเป็นผู้รักษาตน ถึงแม้ว่าพลข้าง พลม้า
พลรถ

หรือพลเดินเท้า จะไม่รักษาเขา
ถึงเช่นนั้นชนพวกนั้นก็เชื่อว่าเป็นผู้รักษาตน
ข้อนั้นเป็นเพราะเหตุไร ก็เพราะเหตุว่าการรักษาเช่นนั้น
เป็นการรักษาภายใน มิใช่
เป็นการรักษาภายนอก ฉะนั้น ชนพวกนั้นจึงเชื่อว่าเป็นผู้รักษาตน ฯ

[๓๓๘] พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า ถูกแล้วๆ มหาบพิตร ก็ชนบาง
พวกยอมประพฤตีสุจริตด้วยกาย วาจา ใจ

ชนพวกนั้นเชื่อว่าเป็นผู้ไม่รักษาตน

ถึงแม้ชนพวกนั้นจะมีพลข้าง พลม้า พลรถ หรือพลเดินเท้า คอยรักษา ถึง
เช่นนั้นชนพวกนั้นก็เชื่อว่าเป็นผู้ไม่รักษาตน ข้อนั้นเป็นเพราะเหตุไร
ก็เพราะเหตุว่า

การรักษาเช่นนั้นเป็นการรักษาภายนอก มิใช่เป็นการรักษาภายใน ฉะนั้น
ชนพวก

นั้นจึงเชื่อว่าเป็นผู้ไม่รักษาตน ส่วนว่าชนบางพวกยอมประพฤตีสุจริตด้วยกาย
วาจา ใจ

ชนพวกนั้นเชื่อว่าเป็นผู้รักษาตน ถึงแม้ชนพวกนั้นจะไม่มีพลข้าง พลม้า
พลรถ

หรือพลเดินเท้า คอยรักษา ถึงเช่นนั้นชนพวกนั้นก็เชื่อว่าเป็นผู้รักษาตน
ข้อนั้นเป็น

เพราะเหตุไร ก็เพราะเหตุว่าการรักษาเช่นนั้นเป็นการรักษาภายใน
มิใช่เป็นการ

รักษาภายนอก ฉะนั้น ชนพวกนั้นจึงเชื่อว่าเป็นผู้รักษาตน ฯ

[๓๓๙] พระผู้มีพระภาคผู้พระสุคตศาสดา ครั้นตรัสไวยากรณ์ภาษิตนี้
จบลงแล้ว จึงได้ตรัสคาถาประพันธ์ต่อไปอีกว่า

การสำรวมด้วยกายเป็นการดี การสำรวมด้วยวาจาเป็นการดี
การสำรวมด้วยใจเป็นการดี การสำรวมในที่ทั้งปวงเป็นการดี

บุคคลสำรวมในที่ทั้งปวงแล้วมีความละเอียดรอบาป เรากล่าวว่า
เป็นผู้รักษาดน ๔

อัปปกสูตรที่ ๖

[๓๔๐] ข้าพเจ้าได้สดับมาแล้วอย่างนี้-

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระวิหารเชตวัน อารามแห่ง
ท่านอนาถปิณฑิกเศรษฐี เขตพระนครสาวัตถี ๔

ครั้งนั้นแล พระเจ้าปเสนทิโกศลเสด็จเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่
ประทับ ครั้นแล้วจึงถวายบังคมพระผู้มีพระภาคแล้วประทับนั่ง ณ
ที่ควรส่วน

ข้างหนึ่ง ๔

พระเจ้าปเสนทิโกศลประทับนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้ว ได้กราบทูล
พระผู้มีพระภาคว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ

วันนี้หม่อมฉันได้เข้าที่ลับพักนอนอยู่

ได้เกิดความคิดอย่างนี้ว่า สัตว์เหล่าใดได้โศกทรัพย์ยิ่งๆ แล้ว

ย่อมไม่มัวเมา

ไม่ประมาท ไม่ถึงความติดอยู่ในกามคุณ

และไม่ประพฤติผิดในสัตว์ทั้งหลาย

สัตว์เหล่านั้นมีจำนวนน้อยในโลก สอนว่าสัตว์เหล่าใดได้โศกทรัพย์ยิ่งๆ
แล้ว

ย่อมมัวเมา ประมาท ถึงความติดอยู่ในกามคุณ

และประพฤติผิดในสัตว์ทั้งหลาย

สัตว์เหล่านั้นแลมีจำนวนมากมายในโลก ๔

[๓๔๑] พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า ถูกแล้วๆ มหาบพิตร สัตว์
เหล่าใดได้โศกทรัพย์ยิ่งๆ แล้ว ย่อมไม่มัวเมา ไม่ประมาท ไม่ถึงความติดอยู่
ในกามคุณ และไม่ประพฤติผิดในสัตว์ทั้งหลาย

สัตว์เหล่านั้นมีจำนวนน้อยในโลก

สอนว่าสัตว์เหล่าใดได้โศกทรัพย์ยิ่งๆ แล้ว ย่อมมัวเมา ประมาท

ถึงความติด

อยู่ในกามคุณ และประพฤติผิดในสัตว์ทั้งหลาย

สัตว์เหล่านั้นแลมีจำนวนมาก

มายในโลก ฯ

[๓๔๒] พระผู้มีพระภาคผู้พระสุคตศาสดา ครั้นตรัสไวยากรณ์ภาษิตนี้ จบลงแล้ว จึงได้ตรัสคาถาประพันธ์ต่อไปอีกว่า

สัตว์ทั้งหลายเป็นผู้กำหนดกล้าในโศครุทรัพย์ ที่น่าใคร่ มักมาก
หลงใหลในกามคุณ ย่อมไม่รู้สึกรู้สการก้าวล่วง (ประพฤติ
ผิดในสัตว์พวกอื่น) เหมือนพวกเนื้อไม่รู้สึกรู้สแล้วซึ่งโคงดักไว้
ฉะนั้น ผลเผ็ดร้อนย่อมมีแก่สัตว์พวกนั้นในภายหลัง เพราะ
ว่ากรรมเช่นนั้นมิมีวิบากเลวทราม ฯ

อรรถกรณสูตรที่ ๗

[๓๔๓] พระเจ้าปเสนทิโกศล ประทับนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้ว
ได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ วันนี้หม่อมฉันได้นั่ง
ณ ที่

พิจารณาคดี เห็นกษัตริย์มหาศาลบ้าง พราหมณ์มหาศาลบ้าง
คฤหบดีมหาศาลบ้าง

ซึ่งเป็นผู้มั่งคั่ง มีทรัพย์มาก มีโศครุมาก มีทองและเงินมากมาย
มีทรัพย์เครื่อง

อุปกรณ์น่าปลื้มใจมากมาย มีทรัพย์คือข้าวเปลือกมากมาย
ยังกล่าวมุสาทั้งที่รู้สึก

อยู่ เพราะเหตุแห่งกาม เพราะเรื่องกาม เพราะมีกามเป็นค้ำมูล
หม่อมฉันได้

เกิดความนึกคิดอย่างนี้ว่า

เป็นการไม่สมควรเลยด้วยการที่เราจะพิจารณาคดีในบัดนี้

(เพราะ) บัดนี้ ราชโอรสนามว่าวิทูรทัมมะผู้มีหน้าสีนบาน จักปรากฏโดยการ
พิจารณาคดี ฯ

[๓๔๔] พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า ชอบแล้วๆ มหาบพิตร กษัตริย์
มหาศาล พราหมณ์มหาศาล คฤหบดีมหาศาล แม้บางพวกเป็นผู้มั่งคั่ง
มีทรัพย์

มาก ฯลฯ มีทรัพย์คือข้าวเปลือกมากมาย ยังจักกล่าวมุสาทั้งที่รู้สึกอยู่
เพราะเหตุ

แห่งกาม เพราะเรื่องกาม เพราะมีกามเป็นค้ำมูล
ข้อนั้นจักเป็นไปเพื่อความ

เสื่อมประโยชน์ เพื่อความทุกข์แก่พวกเขาตลอดกาลนาน ฯ

[๓๔๕] พระผู้มีพระภาคผู้พระสุคตศาสดา ครั้นตรัสไวยาภรณ์ภาษิตนี้
จบลงแล้ว จึงได้ตรัสคาถาประพันธ์ต่อไปอีกว่า

สัตว์ทั้งหลายเป็นผู้กำหนดกล้าในโศกทรัพย์ที่น่าใคร่ มักมาก
หลงใหลในกามคุณ ย่อมไม่รู้สึกรสการล่วงเกิน เหมือนพวกปลา
กำลังเข้าไปสู่เครื่องดัก ซึ่งอ้าดักอยู่ ฉะนั้น ผลอันเผ็ดร้อน
ย่อมมีแก่สัตว์พวกนั้นในภายหลัง เพราะว่ากรรมเช่นนั้นมิวิบาก
เลวทราม ฯ

มัลลิกาสูตรที่ ๘

[๓๔๖] ข้าพเจ้าได้สดับมาแล้วอย่างนี้-

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระวิหารเชตวัน
อารามแห่ง

ท่านอนาถปิณฑิกเศรษฐี เขตพระนครสาวัตถี ฯ

ก็โดยสมัยนั้นแล พระเจ้าปเสนทิโกศลได้ประทับ ณ ปราสาทอัน
ประเสริฐชั้นบน พร้อมด้วยพระนางมัลลิกाराชเทวี ฯ
ครั้งนั้นแล

พระเจ้าปเสนทิโกศลได้ตรัสกับพระนางมัลลิกाराชเทวีว่า แนะ

มัลลิกา ก็คนอื่นคือใครเล่าซึ่งเป็นที่รักยิ่งกว่าตน ย่อมมีแก่เธอหรือหนอแล
ฯ

พระนางมัลลิกาได้ทูลสนองว่า ข้าแต่ महाराजเจ้า
ก็คนอื่นคือใครเล่าซึ่ง

เป็นที่รักยิ่งกว่าตน ย่อมไม่มีแก่หม่อมฉันแล

ก็คนอื่นคือใครเล่าซึ่งเป็นที่รักยิ่ง

กว่าตน ย่อมมีแก่พระองค์หรือไฉน ฯ

พระเจ้าปเสนทิโกศลตรัสว่า แนะมัลลิกา คนอื่นใครๆ ซึ่งเป็นที่รักยิ่ง
กว่าตนย่อมไม่มีแม้แก่ฉัน ฯ

[๓๔๗] ครั้งนั้นแล พระเจ้าปเสนทิโกศลเสด็จลงจากปราสาทเข้าไปเฝ้า

พระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ครั้นแล้ว จึงถวายบังคมพระผู้มีพระภาค
แล้วประทับ

นั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ฯ

พระเจ้าปเสนทิโกศลประทับนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้ว
ได้กราบทูล

พระผู้มีพระภาคว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ

วันนี้หม่อมฉันได้อยู่ที่ปราสาทอัน

ประเสริฐชั้นบนกับด้วยพระนางมัลลิกाराชเทวี

ได้พูดกับพระนางมัลลิกाराชเทวีว่า

แถมัลลิกา ก็คนอื่นคือใครเล่าซึ่งเป็นที่รักยิ่งกว่าตน ย่อมมีอยู่หรือหนอแล

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ครั้นหม่อมฉันพูดอย่างนี้แล้ว

พระนางมัลลิกाराชเทวีได้ทูล

สนองหม่อมฉันว่า ข้าแต่พระมหาราชเจ้า

ก็คนอื่นคือใครเล่าซึ่งเป็นที่รักยิ่งกว่าตน

ย่อมไม่มีแก่หม่อมฉันแล ก็คนอื่นใครๆ

ซึ่งเป็นที่รักยิ่งกว่าตนย่อมมีอยู่แก่พระ

องค์หรือไฉน ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ

ครั้นพระนางมัลลิกาทูลสนองอย่างนี้แล้ว

หม่อมฉันได้พูดกับพระนางมัลลิกाराชเทวีว่า แถมัลลิกา คนอื่นใครๆ

ซึ่งเป็น

ที่รักยิ่งกว่าตน ย่อมไม่มีแก่ฉันแล ฯ

[๓๔๘] ครั้นนั้นแล พระผู้มีพระภาคทรงทราบเนื้อความนั้นแล้ว จึงได้
ตรัสพระคาถาในเวลานั้นว่า

บุคคลค้นหาด้วยจิตตลอดทิศทั้งหมด ไม่ได้พบใครซึ่งเป็นที่รัก

ยิ่งกว่าตนในที่ไหนๆ เลย สัตว์ทั้งหลายเหล่าอื่นก็รักตนมาก

เช่นนั้นเหมือนกัน ฉะนั้น ผู้รักตนจึงไม่ควรเบียดเบียนสัตว์อื่น ฯ

ยัญญสูตรที่ ๙

[๓๔๙] ข้าพเจ้าได้สดับมาแล้วอย่างนี้-

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระวิหารเชตวัน อารามแห่ง
ท่านอนาถปิณฑิกเศรษฐี เขตพระนครสาวัตถี ฯ

ก็โดยสมัยนั้นแล พระเจ้าปเสนทิโกศลได้ตระเตรียมการบูชามหายัญ
โคผู้ ๕๐๐ ตัว ลูกโคผู้ ๕๐๐ ตัว ลูกโคตัวเมีย ๕๐๐ ตัว แพะ ๕๐๐ ตัว และ
แกะ ๕๐๐ ตัว ถูนำไปผูกไว้ที่หลักเพื่อบูชาयัญ แม้ชนบางคนของพระเจ้า
ปเสนทิโกศลนั้น เป็นทาส คนใช้หรือกรรมกรที่มีอยู่
แม้ชนเหล่านั้นถูกอาชญา

ถูกภัยคุกคาม มีหน้านองด้วยน้ำตาร้องไห้พลาถ กระทำบริกรรมไปพลาถ ฯ

[๓๕๐] ครั้งนั้นแล พวกภิกษุหลายรูปครองผ้าเรียบร้อยแล้วในเวลาเช้า
ถือบาตรและจีวรเข้าไปสู่กรุงสาวัตถี เพื่อบิณฑบาต
กลับจากบิณฑบาตในเวลาหลัง

ภัตแล้ว เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ

ถวายบังคมพระผู้มีพระภาคแล้ว

ได้นั่งอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ฯ

ภิกษุเหล่านั้นนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้ว

ได้กราบทูลพระผู้มีพระภาค

ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ

วันนี้พระเจ้าปเสนทิโกศลได้ตระเตรียมการบูชามหายัญ

โคผู้ ๕๐๐ ตัว ลูกโคผู้ ๕๐๐ ตัว ลูกโคตัวเมีย ๕๐๐ ตัว แพะ ๕๐๐ ตัว และ
แกะ ๕๐๐ ตัว ถูนำไปผูกไว้ที่หลักเพื่อบูชาयัญ แม้ชนบางคนของพระเจ้า
ปเสนทิโกศลนั้น เป็นทาส คนใช้ หรือกรรมกร ที่มีอยู่

ชนแม้เหล่านั้นถูกอาชญา

ถูกภัยคุกคาม มีหน้านองด้วยน้ำตาร้องไห้พลาถ กระทำบริกรรมไปพลาถ ฯ

[๓๕๑] ครั้งนั้นแล พระผู้มีพระภาคทรงทราบเนื้อความนั้นแล้ว จึงได้
ตรัสพระคาถาเหล่านี้ในเวลานั้นว่า

มหายัญที่มีการตระเตรียมมาก มีการฆ่าแพะ แกะ โค และ
สัตว์ชนิดต่างๆ คือ อัสวเมธ ๑- ปุริสเมธ ๒- สัมมาปาสะ ๓-
วาชเปยยะ ๔- นิรัคคพะ ๕- มหายัญเหล่านั้น เป็นยัญไม่มี
ผลมาก (เพราะ) พระพุทธเจ้าเป็นต้นผู้แสวงหาคุณอันยิ่งใหญ่
ผู้ดำเนินปฏิบัติทางอันชอบ ย่อมไม่เข้าไปใกล้ยัญนั้น ฯ

@๑. อัสวเมธ ได้แก่การฆ่าม้าบูชาयัญ แต่ชื่อนี้หมายความกว้างกว่านั้น
คือ หมายถึง

@ถึงยัญที่บูชาด้วยสมบัติทุกอย่าง เว้นที่ดินแลคน ซึ่งเขาตั้งเสายัญ ๒๑
เสา สำหรับผูก

@ปศุสัตว์ที่จะต้องฆ่าประมาณ ๕๙๗ ชนิด เพื่อบูชายัญ
แล้วทำการบูชาอยู่หลายวันกว่าจะ

@เสร็จพิธี แต่ฉบับพม่าเพี้ยนไปเป็น สสุสมเอร แปลว่าสัสสมเอร
เป็นยัญในพระพุทธศาสนา

@ที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงแก่พระเจ้ามหาราชิตราชนในกฏตันตสูตร
หมายความว่า การเก็บค่า

@นาตามธัญญาหารที่สำเร็จผลสืบส่วน เก็บไว้เป็นส่วนหลวงส่วนหนึ่ง
นี้เป็นสังคหวัตถุ

@ประการหนึ่งของพระเจ้าจักรพรรดิ ไม่ตรงกับเรื่องในพระสูตรนี้ ๔

@๒. ปุริสเมธ ได้แก่การฆ่าคนบูชายัญ
แต่ความจริงหมายเฉพาะยัญที่บูชาด้วย

@สมบัติต่างๆ อย่างอัสวเมธนั้น แต่รวมที่ดินเข้าด้วย
แต่ในพระพุทธศาสนา หมายถึงการ

@พระราชทานทรัพย์เป็นเบี้ยเลี้ยงและบำเหน็จบำนาญแก่ทวยหาญทุก ๖
เดือน เป็นสังคห-

@วัตถุของพระเจ้าจักรพรรดิประการหนึ่ง ๕

@๓. สัมมาปาสะ ได้แก่การผูกสัตว์บูชายัญ
โดยเขาทำพิธีเหวี่ยงท่อนไม้สำหรับ

@ตอนสัตว์เข้าไปที่หลักบูชาเพลิงทั้งคู่ แล้วร้ายเวทตรงที่ท่อนไม้นั้นตก
ทำการบูชาตามพิธี

@ผู้บูชาต้องเป็นคนได้เดินทางย้อนไปตามแม่น้ำสรสดีแล้วด้วย
จึงจะเข้าพิธีได้ แต่ที่ใน

@พระพุทธศาสนาจัดเป็นสังคหวัตถุของพระเจ้าจักรพรรดิ
หมายถึงการเรียกหนังสือสาร

@กรรมธรรม์กู่แต่ชาวเมืองที่ขัดสนแล้วพระราชทานทรัพย์ให้กู่
โดยไม่เรียกดอกเบี้ยเป็น

@เวลา ๓ ปี ๕

@๔. วาซเปยยะ ได้แก่อยัญอีกชนิดหนึ่งซึ่งเขาผูกปศุสตร์ ๑๗ ชนิดบูชา
แต่ที่เป็น

@สังคหวัตถุของพระเจ้าจักรพรรดิ
หมายถึงการตรัสพระวาจาอันอ่อนหวาน เป็นที่ดูดีมีน้ำ

@ใจของประชาชน ฯ

@๕. นิรคคพะ ได้แก่อยัญที่ไม่ต้องมีหลักยัญสำหรับบูชา
หมายถึงพิธีชนิดเดียวกับ

@อัสวเมธ แต่บูชาด้วยสมบัติทุกอย่าง ไม่มียกเว้นอะไร
ฉะนั้นจึงมีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า

@สรรพเมธ

แต่ที่ในพระพุทธศาสนาจัดเป็นสังคหวัตถุของพระเจ้าจักรพรรดิ
หมายถึงผลที่

@พระมหากษัตริย์สังเคราะห์ด้วยสังคหวัตถุ ๔ ข้างต้นนั้น
ที่เป็นเหตุให้รัฐมั่งคั่งสมบูรณ์

@ไม่มีโจรผู้ร้ายและประชาราษฎร์บันเทิงใจเป็นอยู่ อย่างที่กล่าวว่า
ประตุเรือนไม่ต้องลงลิ้ม

@กลอนระว่างก็ได้ฉะนั้น ฯ

ส่วนยัญใด มีการตระเตรียมน้อย ไม่มีการฆ่า แพะ แกะ
โค และสัตว์ชนิดต่างๆ ซึ่งบุคคลบูชาสืบทระกูลทุกเมื่อ
พระพุทธเจ้าเป็นต้นผู้แสวงหาคุณอันยิ่งใหญ่ ผู้ดำเนินปฏิบัติ
อันชอบ ย่อมเข้าไปใกล้ยัญนั้น ฯ
ผู้มีปัญญาควรบูชายัญนั้น ยัญนั้นเป็นยัญมีผลมาก เมื่อบุคคล
บูชายัญนั้นนั้นแหละ ย่อมมีแต่ความดี ไม่มีความชั่วช้า
เลวทราม ยัญก็เป็นยัญอย่างไพบุลย์ และเทวดาย่อม
เลื่อมใส ฯ

พันธนสูตรที่ ๑๐

[๓๕๒] ก็โดยสมัยนั้นแล หมู่มหาชนถูกพระเจ้าปเสนทิโกศลให้จองจำ
ไว้แล้ว บางพวกถูกจองจำด้วยเชือก บางพวกถูกจองจำด้วยโซ่คา
บางพวกถูก
จองจำด้วยโซ่ตรวน ฯ

ครั้งนั้นแล

ภิกษุหลายรูปครองผ้าเรียบร้อยแล้วในเวลาเช้าถือบาตและจีวร

เข้าไปสู่พระนครสาวัตถี เพื่อบิณฑบาต

ครั้งกลับจากบิณฑบาตในเวลาหลัง

ภัตตาหารแล้ว เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ

ครั้นแล้วจึงถวายบังคม

พระผู้มีพระภาค แล้วได้นั่งอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ฯ

พวกภิกษุเหล่านั้นนั่งอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้ว

ได้กราบทูลพระผู้มี-

*พระภาคว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ

วันนี้หมู่มหาชนถูกพระเจ้าปเสนทิโกศลให้

จองจำไว้แล้ว บางพวกถูกจองจำด้วยเชือก บางพวกถูกจองจำด้วยข้อคา
บางพวก

ถูกจองจำด้วยโซ่ตรวน ฯ

[๓๕๓] ครั้งนั้นแล พระผู้มีพระภาคทรงทราบเนื้อความนั้นแล้ว จึงได้
ตรัสพระคาถาเหล่านี้ในเวลานั้นว่า

นักปราชญ์ทั้งหลายไม่ได้กล่าวเครื่องจองจำที่ทำด้วยเหล็ก ทำ
ด้วยไม้ และทำด้วยหญ้า (เชือก) ว่าเป็นเครื่องจองจำที่มัน

นักปราชญ์ทั้งหลายกล่าวความรักใคร่พอใจนักในแก้วมณี
และกุณฑล และความห่วงอาลัยในบุตรและภรรยาทั้งหลาย
ว่าเป็นเครื่องจองจำที่มัน พาให้ตกต่ำ เป็นเครื่องจำที่หย่อนๆ
แต่ปลดปล่อยได้ยาก นักปราชญ์ทั้งหลายตัดเครื่องจองจำ
แม้เช่นนั้นออกบวช เป็นผู้ไม่มีความห่วงอาลัย ละกามสุข
เสียแล้ว ฯ

จบ วรรคที่ ๑

รวมพระสูตรในปฐมวรรคที่ ๑ นี้ คือ

ทหสูตรที่ ๑ ปุริสสูตรที่ ๒ ราชสูตรที่ ๓ ปิยสูตรที่ ๔ อัตตรักขิต-

*สูตรที่ ๕ อัปปกสูตรที่ ๖ อรรถกรณสูตรที่ ๗ มัลลิกาสูตรที่ ๘

ยัญญสูตรที่ ๙

หุติยวรรคที่ ๒

ชฎิลสูตรที่ ๑

[๓๕๔] สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระวิหารบุพพาราม
ปราสาทของมิกคารมารดา เขตพระนครสาวัตถี ๙

ก็สมัยนั้น ในเวลาเย็น

พระผู้มีพระภาคเสด็จออกจากที่ทรงพักนอนแล้ว

ประทับนั่งที่ภายนอกชุ่มประตุ ๙

ครั้งนั้น

พระเจ้าปเสนทิโกศลเสด็จเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ

ครั้นแล้วก็ถวายบังคมพระผู้มีพระภาค แล้วประทับนั่ง ณ
ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ๙

[๓๕๕] ก็สมัยนั้น ชฎิล ๗ คน นิครนถ์ ๗ คน อเจลก ๗ คน

เอกสาฎกนิครนถ์ ๗ คน ปริพาชก ๗ คน ผู้มีขนรักแร้ เล็บ และขนยาว
ถือ

เครื่องบริขารต่างๆ เดินผ่านไปในที่ไม้ไผ่ไกล พระผู้มีพระภาค ๙

ทันใดนั้น

พระเจ้าปเสนทิโกศลก็เสด็จลุกจากอาสนะทรงกระทำพระภุช

เฉวียงพระอังสาข้างหนึ่ง ทรงจดพระชานุมณฑลเบื้องขวา ณ พื้นแผ่นดิน
ทรง

ประนมอัญชลีไปทางชฎิล ๗ คน นิครนถ์ ๗ คน อเจลก ๗ คน เอกสาฎก-

*นิครนถ์ ๗ คน ปริพาชก ๗ คน เหล่านั้นแล้ว ทรงประกาศพระนาม ๓
ครั้งว่า

ท่านเจ้าข้า ข้าพเจ้าคือพระราชาปเสนทิโกศล... ท่านเจ้าข้า

ข้าพเจ้าคือพระราชา

ปเสนทิโกศล ๙

ลำดับนั้น เมื่อชฎิล ๗ คน นิครนถ์ ๗ คน อเจลก ๗ คน เอกสาฎก-
*นิครนถ์ ๗ คน ปริพาชก ๗ คน เหล่านั้น เดินผ่านไปได้ไม่นาน พระเจ้า

ปเสนทิโกศล เสด็จเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ครั้นแล้ว
ก็ถวายบังคม

พระผู้มีพระภาคแล้ว ประทับนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ฯ

พระเจ้าปเสนทิโกศลประทับนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้ว ได้กราบทูล
พระผู้มีพระภาคว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ พวกนักบวชเหล่านั้น
คงเป็นพระ-

*อรหันต์ หรือท่านผู้บรรลุพระอรหัตตมรรคเหล่าใดเหล่าหนึ่งในโลก ฯ

[๓๕๖] พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรมหาบพิตร พระองค์เป็นคฤหัสถ์
บริโภคคาม ครอบครองเรือน บรรทมเบียดพระโอรสและพระชายา
ทาจฺรณจันท์

อันมาแต่แคว้นกาสิ ทรงมาลาของหอมและเครื่องลูบไล้ ยินดีเงินและทอง
ยากที่

จะรู้เรื่องนี้ว่า คนพวกนี้เป็นพระอรหันต์ หรือคนพวกนี้บรรลุอรหัตตมรรค ฯ

ดูกรมหาบพิตร ศิลปพึงรู้ได้ด้วยการอยู่ร่วมกัน ก็ศิลปนั้นจะพึงรู้ได้โดย
กาลนาน ไม่ใช่ด้วยกาลเล็กน้อย ผู้สนใจจึงจะรู้ได้ ผู้ไม่สนใจก็ไม่รู้
ผู้มีปัญญา

จึงจะรู้ได้ ผู้มีปัญญาทราบดีไม่รู้ ฯ

ดูกรมหาบพิตร ความสะอาดพึงรู้ได้ด้วยการงาน
ก็ความสะอาดนั้นจะพึง

รู้ได้ด้วยกาลนาน ไม่ใช่ด้วยกาลเล็กน้อย ผู้สนใจจึงจะรู้ได้ ผู้ไม่สนใจก็ไม่รู้
ผู้มีปัญญาจึงจะรู้ได้ ผู้มีปัญญาทราบดีไม่รู้ ฯ

ดูกรมหาบพิตร กำลังใจพึงรู้ได้ในคราวมีอันตราย ก็กำลังใจนั้น จะพึงรู้
ได้ด้วยกาลนาน ไม่ใช่ด้วยกาลเล็กน้อย ผู้สนใจจึงจะรู้ได้ ผู้ไม่สนใจก็ไม่รู้
ผู้มีปัญญาจึงจะรู้ได้ ผู้มีปัญญาทราบดีไม่รู้ ฯ

ดูกรมหาบพิตร ปัญญาพึงรู้ได้ด้วยการสนทนา
ก็ปัญญานั้นจะพึงรู้ได้ด้วย

กาลนาน ไม่ใช่ด้วยกาลเล็กน้อย ผู้สนใจจึงจะรู้ได้ ผู้ไม่สนใจก็ไม่รู้
ผู้มีปัญญา

จึงจะรู้ได้ ผู้มีปัญญาทราบดีไม่รู้ ฯ

[๓๕๗] พระเจ้าปเสนทิโกศลกราบทูลว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ น้า-

*อัสจรรย ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ เรื่องไม่เคยมีแล้ว ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ
เท่าที่

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรมหาบพิตร พระองค์เป็นคฤหัสถ์
บริโศคกาม...

ยากที่จะรู้เรื่องนี้... ผู้มีปัญญาจึงจะรู้ได้ ผู้มีปัญญาทราบดีก็ไม่ว่า ดังนี้
เป็นอันตรัส

ดีแล้ว ฯ

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ นักบวชเหล่านั้นเป็นคณของหม่อมฉัน
เป็นจารบุรุษ

เป็นคนสืบข่าวลับ เทียวสอดแนมไปยังชนบทแล้วพากันมา
ในภายหลังข้าพระองค์

จึงจะรู้เรื่องราวที่คนเหล่านั้นสืบได้ก่อน ฯ

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ บัดนี้คนเหล่านั้น ชำระล้างละอองธุลีนั้นแล้ว
อาบดี ประเทืองผิวดี โกนผมและหนวดแล้ว นุ่งห่มผ้าขาว
เอิบอ้อมเพียบพร้อม

ด้วยเบญจกามคุณ บำเรอข้าพระองค์อยู่ ฯ

[๓๕๘] ลำดับนั้นแล พระผู้มีพระภาคทรงทราบความนี้แล้ว จึงได้ทรง
ภาสิตพระคาถาเหล่านี้ในเวลานั้นว่า

คนผู้เกิดมาดี ไม่ควรไว้วางใจ เพราะผิวพรรณและรูปร่าง
ไม่ควรไว้วางใจ เพราะการเห็นกันชั่วครู่เดียว เพราะว่า
นักบวชผู้ไม่สำรวมทั้งหลาย ย่อมเทียวไปยังโลกนี้ ด้วย
เครื่องบริวารของเหล่านักบวชผู้สำรวมดีแล้ว ประดุจกุณฑล-
*ดิน และมาสกลโลหะหุ้มด้วยทองคำปลอมไว้ คนทั้งหลาย
ไม่บริสุทธิในภายใน งามแต่ภายนอก แวดล้อมด้วยบริวาร
ท่องเที่ยวอยู่ในโลก ฯ

ปัญจราชสูตรที่ ๒

[๓๕๙] พระผู้มีพระภาคประทับ ... เขตพระนครสาวัตถี ฯ

ก็สมัยนั้น พระราชา ๕ พระองค์ มีพระเจ้าปเสนทิโกศลเป็นประมุข
ผู้เอิบอ้อมเพียบพร้อมได้รับบำเรออยู่ด้วยเบญจพิธกามคุณ
เกิดถ้อยคำโต้เถียงกัน

ขึ้นว่า อะไรหนอเป็นยอดแห่งกามทั้งหลาย ฯ

ในพระราชาเหล่านั้น บางองค์ได้ตรัสอย่างนี้ว่า
รูปทั้งหลายเป็นยอดแห่ง
กามทั้งหลาย ฯ

บางองค์ได้ตรัสอย่างนี้ว่า เสียงทั้งหลายเป็นยอดแห่งกามทั้งหลาย ฯ
บางองค์ได้ตรัสอย่างนี้ว่า กลิ่นทั้งหลายเป็นยอดแห่งกามทั้งหลาย ฯ
บางองค์ได้ตรัสอย่างนี้ว่า รสทั้งหลายเป็นยอดแห่งกามทั้งหลาย ฯ
บางองค์ได้ตรัสอย่างนี้ว่า

โภกฐัพพะทั้งหลายเป็นยอดแห่งกามทั้งหลาย ฯ

เพราะเหตุที่พระราชาเหล่านั้น
ไม่อาจทรงยังกันและกันให้เข้าพระทัยได้
จึงพระเจ้าปเสนทิโกศล ได้ตรัสกะพระราชาเหล่านั้นว่า
มาเถิดท่านสหายทั้งหลาย

เราจักเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ
ครั้นแล้วจักทูลถามความข้อนี้กะพระ-

*ผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคจักทรงพยากรณ์แก่เราทั้งหลายอย่างใด
เราทั้งหลาย

พึงจำคำพยากรณ์นั้นไว้อย่างนั้นเถิด ฯ

พระราชาเหล่านั้น ทรงรับพระดำรัสของพระเจ้าปเสนทิโกศลแล้ว ฯ

[๓๖๐] ครั้งนั้น พระราชา ๕ พระองค์เหล่านั้น มีพระเจ้าปเสนทิโกศล
เป็นประมุข เสด็จเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ
ครั้นแล้วก็ถวายบังคม

พระผู้มีพระภาคแล้ว ประทับนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ฯ

พระเจ้าปเสนทิโกศล ประทับนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้ว ได้กราบทูล
พระผู้มีพระภาคว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ข้าพระองค์ทั้งหลายในที่นี่
เป็นราชา-

*ทั้ง ๕ คน เอิบอ้อมเพียบพร้อมได้รับบำเรออยู่ด้วยเบญจกามคุณ
เกิดมีถ้อยคำ

โต้เถียงกันขึ้นว่า

อะไรหนอเป็นยอดแห่งงามทั้งหลาย บางท่านกล่าวอย่างนี้ว่า
รูปทั้งหลาย
เป็นยอดแห่งงามทั้งหลาย บางท่านกล่าวอย่างนี้ว่า
เสียงทั้งหลายเป็นยอดแห่ง
งามทั้งหลาย บางท่านกล่าวอย่างนี้ว่า
กลิ่นทั้งหลายเป็นยอดแห่งงามทั้งหลาย
บางท่านกล่าวอย่างนี้ว่า รสทั้งหลายเป็นยอดแห่งงามทั้งหลาย
บางท่านกล่าวอย่างนี้
ว่า โผฏฐัพพะทั้งหลายเป็นยอดแห่งงามทั้งหลาย ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ
อะไร
หนอเป็นยอดแห่งงามทั้งหลาย ฯ

[๓๖๑] พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรมหาบพิตร ยอดสุดแห่งความ
พอใจนั้นแหละ อาตมภาพกล่าวว่าเป็นยอดในเบญจกามคุณ
ดูกรมหาบพิตร รูป-
*เหล่าใดเป็นที่พอใจของคนบางคน
รูปเหล่านั้นไม่เป็นที่พอใจของคนบางคน เขา
ดีใจ มีความดำริบริบูรณ์ด้วยรูปเหล่าใด รูปอื่นจากรูปเหล่านั้น จะยิ่งกว่า
หรือ
ประณีตกว่า เขาก็ไม่ปรารถนา รูปเหล่านั้นเป็นอย่างยิ่งสำหรับเขา
รูปเหล่านั้น
เป็นยอดเยี่ยมสำหรับเขา ดูกรมหาบพิตร เสียงเหล่าใด ... ดูกรมหาบพิตร
กลิ่นเหล่าใด ... ดูกรมหาบพิตร รสเหล่าใด ... ดูกรมหาบพิตร โผฏฐัพพะ
เหล่าใด เป็นที่พอใจของคนบางคน โผฏฐัพพะเหล่านั้น
ไม่เป็นที่พอใจของคน
บางคน เขาดีใจ มีความดำริบริบูรณ์ด้วยโผฏฐัพพะเหล่าใด
โผฏฐัพพะอื่นจาก
โผฏฐัพพะเหล่านั้น จะยิ่งกว่า หรือประณีตกว่า เขาก็ไม่ปรารถนา
โผฏฐัพพะ
เหล่านั้นเป็นอย่างยิ่งสำหรับเขา
โผฏฐัพพะเหล่านั้นเป็นยอดเยี่ยมสำหรับเขา ฯ

[๓๖๒] ก็สมัยนั้น จันหนั่งคลิกอุบาสกนั่งอยู่ในบริษัทนั้น ๑

ลำดับนั้น จันหนั่งคลิกอุบาสกลุกจากอาสนะ

ทำผ้าห่มเจวียงป่าข้างหนึ่ง

ประนมอัญชลีไปทางพระผู้มีพระภาค แล้วได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า
ข้าแต่

พระผู้มีพระภาค เหตุอย่างหนึ่ง ย่อมแจ่มแจ้งกะข้าพระองค์ ข้าแต่พระสุคต
เหตุอย่างหนึ่งย่อมแจ่มแจ้งกะข้าพระองค์ ๑

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรจันหนั่งคลิกะ ขอเหตุ นั้นจงแจ่มแจ้งเกิด ๑

ลำดับนั้น จันหนั่งคลิกอุบาสก

ได้สรรเสริญพระผู้มีพระภาคเฉพาะพระ-

*พิกตร ด้วยคาถาที่สมควรแก่เหตุ นั้นว่า

ดอกปทุมช่อโกกนุท บานในเวลาเช้า ยังไม่สิ้นกลิ่น

ยังมีกลิ่นหอมอยู่ ฉันทไศ ทานจงดูพระอังคีรส ผู้ไพโรจน์อยู่

ดุจดวงอาทิตย์ รุ่งโรจน์อยู่ในอากาศ ฉะนั้น ๑

[๓๖๓] ลำดับนั้น พระราชา ๕ พระองค์เหล่านั้น ทรงให้จันหนั่งคลิก
อุบาสกห่มด้วยผ้า ๕ ผืน (คือพระราชทานผ้าห่ม ๕ ผืน) ๑

ทันใดนั้น จันหนั่งคลิกอุบาสก ก็ถวายให้พระผู้มีพระภาคทรงห่มด้วย
ผ้า ๕ ผืนเหล่านั้น ๑

โทณปากสูตรที่ ๓

[๓๖๔] พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ... เขตพระนครสาวัตถี ๑

ก็สมัยนั้น พระเจ้าปเสนทิโกศลเสวยพระสุอาหารหุงด้วยข้าวสารหนึ่ง-

*ทะนาน ครั้งนั้น พระเจ้าปเสนทิโกศลเสวยแล้วทรงอืดอืด

เสด็จเข้าไปเฝ้าพระ-

*ผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ครั้นแล้วก็ถวายบังคมพระผู้มีพระภาค
แล้วประทับนั่ง ณ

ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ๑

[๓๖๕] ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคทรงทราบว่า พระเจ้าปเสนทิโกศล
นั้นเสวยแล้วทรงอืดอืด จึงได้ทรงภาสิตพระคาถาในเวลานั้นว่า

มนุษย์ผู้มีสติอยู่ทุกเมื่อ รู้จักประมาณในโภชนะที่ได้มา

ย่อมมีเวทนาเบาบาง เขาย่อมแก่ช้า ครองอายุได้ยืนนาน ๑

[๓๖๖] ก็สมัยนั้น มาณพเชื้อสุทัตตะ ยืนอยู่เบื้องพระปฤษฎางค์
พระเจ้าปเสนทิโกศล ฯ

ลำดับนั้น พระเจ้าปเสนทิโกศลจึงตรัสเรียกสุทัตตะมาณพมารับสั่งว่า
มาเถิด เจ้าสุทัตตะ เจ้าจงเรียนคาถานี้ในสำนักพระผู้มีพระภาค
แล้วจงกล่าวใน

เวลาเราบริโภคอาหาร อนึ่ง เราจะให้นิตยภัตแก่เจ้าวันละ ๑๐๐
กหาปณะทุกวัน ฯ

สุทัตตะมาณพรับสนองพระดำรัสพระเจ้าปเสนทิโกศลว่า
เป็นพระมหา-

*กรุณาอย่างยิ่ง พระพุทธเจ้าข้า ดังนี้
แล้วเรียนคาถานี้ในสำนักพระผู้มีพระภาค

กล่าวในเวลาทีพระเจ้าปเสนทิโกศล เสวยพระกระยาหารว่า

มนุษย์ผู้มีสติอยู่ทุกเมื่อ รู้จักประมาณในโภชนะที่ได้มา

ย่อมมีเวทนาเบาบาง เขาย่อมแก่ช้า ครองอายุได้ยืนนาน ฯ

[๓๖๗] ครั้งนั้น พระเจ้าปเสนทิโกศล ทรงดำรงอยู่โดยมีพระกระยาหาร
หนึ่งทะนานข้าวสุกเป็นอย่างมากเป็นลำดับมา ฯ

ในลำดับต่อมา พระเจ้าปเสนทิโกศลมีพระวรกายกระปรี้กระเปร่าดี ทรง
ลูบพระวรกายด้วยฝ่าพระหัตถ์ ทรงเปล่งพระอุทานนี้ในเวลานั้นว่า
พระผู้มีพระภาค

พระองค์นั้น ทรงอนุเคราะห์เราด้วยประโยชน์ทั้ง ๒ คือ ประโยชน์ภพนี้ และ
ประโยชน์ภพหน้าหนอ ฯ

ปฐมสังคามวัตถุสูตรที่ ๔

[๓๖๘] พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ... เขตพระนครสาวัตถี ฯ

ครั้งนั้น พระเจ้าแผ่นดินมคธอชาตศัตรู เวเทหิบุตร ทรงตระเตรียม
จตุรงคินีเสนา ยกไปรุกรานพระเจ้าปเสนทิโกศล ถึงแคว้นกาสิ ฯ

พระเจ้าปเสนทิโกศลได้ทรงสดับข่าวว่า พระเจ้าแผ่นดินมคธอชาตศัตรู
เวเทหิบุตร ทรงตระเตรียมจตุรงคินีเสนายกมารุกรานเราถึงแคว้นกาสิ ฯ

ลำดับนั้น พระเจ้าปเสนทิโกศลจึงทรงจัดจตุรงคินีเสนา ยกออกไปต่อสู้
พระเจ้าแผ่นดินมคธ อชาตศัตรู เวเทหิบุตร ป้องกันแคว้นกาสิ ฯ

ครั้งนั้น พระเจ้าแผ่นดินมคธอชาตศัตรู เวเทหิบุตร กับพระเจ้าปเสน-

*ทีโกศล ทรงทำสงครามกันแล้ว แต่ในสงครามครั้งนั้น

พระเจ้าแผ่นดินมคอ-

*อชาตศัตรู เวเทหิบุตรทรงขานะพระเจ้าปเสนทีโกศล ฯ

ฝ่ายพระเจ้าปเสนทีโกศลผู้ปราชัย ก็เสด็จล่าทัพกลับพระนครสาวัตถิ
ราชธานีของพระองค์ ฯ

[๓๖๙] ครั้งนั้น เวลาเช้า ภิกษุเป็นจำนวนมากนุ่งห่มแล้ว ถือบาตรและ
จีวรเข้าไปบิณฑบาตยังพระนครสาวัตถิ

เที่ยวบิณฑบาตไปในพระนครสาวัตถิแล้ว

ในเวลาปัจฉาภัต กลับจากบิณฑบาตแล้ว

เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ

ครั้นแล้ว ก็ถวายบังคมพระผู้มีพระภาค แล้วนั่งอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ฯ

ภิกษุเหล่านั้นนั่งอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้ว

ได้กราบทูลพระผู้มีพระภาค

ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ขอประทานพระโอภาส

พระเจ้าแผ่นดินมคออชาตศัตรู

เวเทหิบุตร ทรงตระเตรียมจตุรงคินีเสนา

ยกมารุกรานพระเจ้าปเสนทีโกศลถึง

แคว้นกาสิ พระเจ้าปเสนทีโกศลได้ทรงสดับข่าวว่า

พระเจ้าแผ่นดินมคออชาตศัตรู

เวเทหิบุตร ทรงตระเตรียมจตุรงคินีเสนา ยกมารุกรานเราถึงแคว้นกาสิ

ข้าแต่-

*พระองค์ผู้เจริญ ลำดับนั้น พระเจ้าปเสนทีโกศล จึงทรงจัดจตุรงคินีเสนา

ยก

ออกไปต่อสู้พระเจ้าแผ่นดินมคออชาตศัตรู เวเทหิบุตร ปองกันแคว้นกาสิ
ครั้งนั้น

พระเจ้าแผ่นดินมคออชาตศัตรู เวเทหิบุตร

กับพระเจ้าปเสนทีโกศลทรงทำสงคราม

กันแล้ว แต่ในสงครามครั้งนั้น พระเจ้าแผ่นดินมคออชาตศัตรู เวเทหิบุตร

ทรง

ขานะพระเจ้าปเสนทีโกศล ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ฝ่ายพระเจ้าปเสนทีโกศล

ผู้ปราชัย ก็เสด็จล่าทัพกลับพระนครสาวัตถิราชธานีของพระองค์ ฯ

[๓๗๐] พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย พระเจ้าแผ่นดิน
มคธชาตศัตรู เวเทหิบุตร มิมิตรเลวทราม มีสหายเลวทราม
มีพระทัยน้อมไป

ในคนเลวทราม ดูกรภิกษุทั้งหลาย ฝ่ายพระเจ้าปเสนทิโกศล มิมิตรดีงาม
มี

สหายดีงาม มีพระทัยน้อมไปในคนดีงาม ดูกรภิกษุทั้งหลาย
วันนี้พระเจ้าปเสน-

*ทิโกศลทรงแพมาแล้วอย่างนี้ จักบรรทมเป็นทุกข์ตลอดราตรีนี้นี้ ฯ

[๓๗๑] พระผู้มีพระภาคผู้พระสุคตศาสดา ครั้นตรัสไวยากรณ์ภาษิตนี้
จบลงแล้ว จึงได้ตรัสคาถาประพันธ์ต่อไปอีกว่า

ผู้ชานะยอมก่อเวร ผู้แพ้ย่อมนอนเป็นทุกข์ บุคคลละความ
ชนะและความแพ้เสียแล้ว จึงสงบรับ นอนเป็นสุข ฯ

หุติยสังคามวัตถุสูตรที่ ๕

[๓๗๒] ครั้งนั้น พระเจ้าแผ่นดินมคธชาตศัตรู เวเทหิบุตร ทรง
ตระเตรียมจตุรงคินีเสนา ยกไปรุกรานพระเจ้าปเสนทิโกศลถึงแคว้นกาสิ ฯ

พระเจ้าปเสนทิโกศลได้ทรงสดับข่าวว่า พระเจ้าแผ่นดินมคธชาตศัตรู
เวเทหิบุตร ทรงตระเตรียมจตุรงคินีเสนา ยกมารุกรานเราถึงแคว้นกาสิ ฯ

ลำดับนั้น พระเจ้าปเสนทิโกศลจึงทรงจัดจตุรงคินีเสนา ยกออกไปต่อสู้
พระเจ้าแผ่นดินมคธชาตศัตรู เวเทหิบุตร ป้องกันแคว้นกาสิ ฯ

ครั้งนั้น พระเจ้าแผ่นดินมคธชาตศัตรู เวเทหิบุตร กับพระเจ้าปเสน-

*ทิโกศลทรงทำสงครามกันแล้ว

แต่ในสงครามครั้งนั้นพระเจ้าปเสนทิโกศลทรง

ชานะพระเจ้าแผ่นดินมคธชาตศัตรู เวเทหิบุตร

และทรงจับพระองค์เป็นเชลย

ศึกได้ ฯ

[๓๗๓] ครั้งนั้น พระเจ้าปเสนทิโกศลได้มีพระดำริว่า ถึงแม้พระเจ้า
แผ่นดินมคธชาตศัตรู เวเทหิบุตรนี้ จะประทุษร้ายเราผู้มีได้ประทุษร้าย
แต่เธอก็ยัง

เป็นพระภาคิไนยของเรา อย่ากระนั้นเลย เราควรยึดพลช้างทั้งหมด
ยึดพลม้า

ทั้งหมด ยึดพลรถทั้งหมด

ยึดพลเดินเท้าทั้งหมดของพระเจ้าแผ่นดินมคธอชาติศัตรู

เวเทหิบุตร แล้วปล่อยพระองค์ไปทั้งยังมีพระชนม์อยู่เถิด ๑

ลำดับนั้น พระเจ้าปเสนทิโกศลทรงยึดพลช้างทั้งหมด ทรงยึดพลม้า
ทั้งหมด ทรงยึดพลรถทั้งหมด ทรงยึดพลเดินเท้าทั้งหมด
ของพระเจ้าแผ่นดิน

มคธอชาติศัตรู เวเทหิบุตร แล้วทรงปล่อยพระองค์ไปทั้งยังมีพระชนม์อยู่ ๑

[๓๗๔] ครั้งนั้น เวลาเช้า ภิกษุเป็นจำนวนมาก นุ่งห่มแล้ว ถือบาตร
และจีวร เข้าไปบิณฑบาตยังพระนครสาวัตถี
เที่ยวบิณฑบาตไปในพระนครสาวัตถี

แล้ว ในเวลาปัจฉาภัต กลับจากบิณฑบาตแล้ว

เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่

ประทับ ครั้นแล้วก็ถวายบังคมพระผู้มีพระภาค แล้วนั่งอยู่ ณ
ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ๑

ภิกษุเหล่านั้น นั่งอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้ว ได้กราบทูลพระผู้มี
พระภาคว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ขอประทานพระโอภาส
พระเจ้าแผ่นดินมคธ

อชาติศัตรู เวเทหิบุตร ทรงตระเตรียมจตุรงคินีเสนา

ยกมารุกรานพระเจ้าปเสนทิ-

*โกศลถึงแคว้นกาฬี พระเจ้าปเสนทิโกศลได้ทรงสดับข่าวว่า
พระเจ้าแผ่นดินมคธ

อชาติศัตรู เวเทหิบุตร ทรงตระเตรียมจตุรงคินีเสนา

ยกมารุกรานเราถึงแคว้นกาฬี

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ลำดับนั้น

พระเจ้าปเสนทิโกศลจึงทรงจัดจตุรงคินีเสนา

ยกออกไปต่อสู้พระเจ้าแผ่นดินมคธอชาติศัตรู เวเทหิบุตร

ป้องกันแคว้นกาฬี

ครั้งนั้น พระเจ้าแผ่นดินมคธชาตศัตรู เวเทหิบุตรกับพระเจ้าปเสนทิโกศล
ทรง

ทำสงครามกันแล้ว ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ แต่ในสงครามครั้งนั้น
พระเจ้าปเสน-

*ทิโกศลทรงขานะพระเจ้าแผ่นดินมคธชาตศัตรู เวเทหิบุตร
และทรงจับพระองค์

เป็นเชลยศึกได้ด้วย ครั้งนั้น พระเจ้าปเสนทิโกศลได้มีพระดำริว่า
ถึงแม้พระเจ้า

แผ่นดินมคธชาตศัตรู เวเทหิบุตรนี้ จะประทุษร้ายเราผู้มีได้ประทุษร้าย
แต่เธอ

ก็ยังเป็นพระภาคิไนยของเรา อย่ากระนั้นเลยเราควรยึดพลช้างทั้งหมด
ยึดพลม้า

ทั้งหมด ยึดพลรถทั้งหมด ยึดพลเดินเท้าทั้งหมด

ของพระเจ้าแผ่นดินมคธชาตศัตรู

เวเทหิบุตร แล้วปล่อยพระองค์ไปทั้งยังมีพระชนม์อยู่เกิด

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ

ลำดับนั้น พระเจ้าปเสนทิโกศลทรงยึดพลช้างทั้งหมด ทรงยึดพลม้าทั้งหมด
ทรง

ยึดพลรถทั้งหมด ทรงยึดพลเดินเท้าทั้งหมด

ของพระเจ้าแผ่นดินมคธชาตศัตรู

เวเทหิบุตร แล้วทรงปล่อยพระองค์ไปทั้งยังมีพระชนม์อยู่ ฯ

[๓๗๕] ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคทรงทราบเนื้อความนี้แล้วจึงได้ทรง
ภาสิตพระคาถาเหล่านี้ในเวลานั้นว่า

บุรุษจะแย่งชิงเขาได้ ก็ช่วงเวลาที่การแย่งชิงของเขายังพอสำเร็จ
ได้ แต่เมื่อใด คนเหล่านี้ยอมแย่งชิง ผู้แย่งชิงนั้น ย่อม
ถูกเขากลับแย่งชิงเมื่อนั้น ฯ

เพราะว่า คนพาลยอมสำคัญว่า เป็นฐานะตราบเท่าที่บาป
ยังไม่ให้ผล แต่บาปให้ผลเมื่อใด คนพาลยอมเข้าถึงทุกข์
เมื่อนั้น ฯ

ผู้ช่าย่อมได้รับการฆ่าตอบ ผู้ชานะยอมได้รับการชนะตอบ

ผู้ด่าย่อมได้รับการด่าตอบ และผู้ซึ่งเคียดย่อมได้รับความ
ซึ่งเคียดตอบ ฉะนั้น เพราะความหมุนเวียนแห่งกรรม ผู้แย้ง
ซึ่งนั้น ย่อมถูกเขากลับแย้งซึ่งคืน ฯ

ธิตุสูตรที่ ๖

[๓๗๖] สāvātthīnihan ฯ

ครั้งนั้น

พระเจ้าปเสนทิโกศลเสด็จเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ
ครั้นแล้ว ก็ถวายบังคมพระผู้มีพระภาคแล้ว ประทับนั่ง ณ
ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ฯ

ลำดับนั้น ราชบุรุษเข้าไปเฝ้าพระเจ้าปเสนทิโกศลถึงที่ประทับ ครั้นแล้ว
ก็กราบทูล ณ ที่ใกล้พระกรรณของพระเจ้าปเสนทิโกศลว่า ข้าแต่พระองค์
ผู้ประเสริฐ พระนางมัลลิกาเทวีทรงประสูติพระธิดาแล้ว ฯ

เมื่อบุรุษกราบทูลอย่างนี้แล้ว พระเจ้าปเสนทิโกศลก็ไม่ทรงเบิกบาน
พระทัย ฯ

[๓๗๗] ครั้งนั้น พระผู้มีพระภาคทรงทราบว่า พระเจ้าปเสนทิโกศล
ไม่ทรงเบิกบานพระทัย จึงได้ทรงภาษิตพระคาถาเหล่านี้ในเวลานั้นว่า

ดูกรมหาบพิตรผู้เป็นใหญ่ยิ่งกว่าปวงชน แท้จริง แม้สตรี
บางคนก็เป็นผู้ประเสริฐ พระองค์จงชูปเลียงไว้ สตรีที่มี
ปัญญา มีศีล ปฏิบัติแม่พัวพ่อพัวดั่งเทวดา จงรักสามิ ฯ
บุรุษที่เกิดจากสตรีนั้น ย่อมเป็นคนแกลั่วกล้า เป็นเจ้าแห่ง
ทิศได้ บุตรของภริยาดีเช่นนั้น แม้ราชสมบัติก็ครอบครอง
ได้ ฯ

ปฐมอัปปมาหสูตรที่ ๗

[๓๗๘] พระผู้มีพระภาคประทับ ... เขตพระนครสāvātthī ... พระเจ้า
ปเสนทิโกศล ประทับนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้ว
ได้กราบทูลพระผู้มีพระภาค

ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ธรรมอย่างหนึ่งที่ยึดไว้ได้ซึ่งประโยชน์ทั้ง ๒ คือ
ประโยชน์ภพนี้ และประโยชน์ภพหน้า มีอยู่หรือ พระเจ้าข้า ฯ

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรมหาบพิตร ธรรมอย่างหนึ่งที่ยึดไว้ได้ซึ่ง
ประโยชน์ทั้ง ๒ คือ ประโยชน์ภพนี้ และประโยชน์ภพหน้ามีอยู่ ฯ

พระเจ้าปเสนทิโกศลกราบทูลถามว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ
ธรรมอย่าง-

*หนึ่งที่ยึดไว้ได้ซึ่งประโยชน์ทั้ง ๒ คือ ประโยชน์ภพนี้
และประโยชน์ภพหน้า
คืออะไร ฯ

[๓๗๙] พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรมหาบพิตร ธรรมอย่างหนึ่งที่ยึด
ไว้ได้ซึ่งประโยชน์ทั้ง ๒ คือ ประโยชน์ภพนี้ และประโยชน์ภพหน้า คือ
ความ
ไม่ประมาท ฯ

ดูกรมหาบพิตร รอยเท้าของสัตว์ทั้งหลายที่สัญจรไปบนแผ่นดิน
ชนิดใด

ชนิดหนึ่ง รอยเท้าเหล่านั้นทั้งหมด ย่อมถึงการรวมลงในรอยเท้าข้าง
รอยเท้าข้าง

ย่อมกล่าวกันว่า เป็นเล็กลงารอยเท้าเหล่านั้น เพราะเป็นของใหญ่
ข้อนี้มีอุปมา

ฉันใด ดูกรมหาบพิตร ธรรมอย่างหนึ่งที่ยึดไว้ได้ซึ่งประโยชน์ทั้ง ๒ คือ
ประโยชน์

ภพนี้ และประโยชน์ภพหน้า คือความไม่ประมาท ก็มีอุปมาฉันนั้น ฯ

[๓๘๐] พระผู้มีพระภาคผู้พระสุคตศาสดา ครั้นตรัสไวยาภรณ์ภาษิตนี้
จบลงแล้ว จึงได้ตรัสคาถาประพันธ์ต่อไปอีกว่า

บุคคลปรารถนาอยู่ซึ่งอายุ ความไม่มีโรค วรรณะ สวรรค์
ความเกิดในตระกูลสูง และความยินดีอันโอฬารต่องๆ ไป
พึงบำเพ็ญความไม่ประมาท บัณฑิตทั้งหลายย่อมสรรเสริญ
ความไม่ประมาทในบุญกิริยาทั้งหลาย บัณฑิตผู้ไม่ประมาท
ย่อมยึดไว้ได้ซึ่งประโยชน์ทั้ง ๒ คือ ประโยชน์ภพนี้ และ
ประโยชน์ภพหน้า เพราะยึดไว้ได้ซึ่งประโยชน์ ผู้มีปัญญา
จึงได้นามว่า "บัณฑิต" ฯ

หุติยอัปมาทสูตรที่ ๘

[๓๘๑] พระผู้มีพระภาคประทับ ... เขตพระนครสาวัตถี ...

พระเจ้าปเสนทิโกศลประทับนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้ว
ได้กราบทูลพระผู้มี

พระภาคว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ขอประทานพระโอภาส
ความปริวิตกแห่งใจ

บังเกิดขึ้นแก่ข้าพระองค์ผู้เข้าที่ลับพักผ่อนอยู่อย่างนี้ว่า
ธรรมที่พระผู้มีพระภาค

ตรัสดีแล้วนั้นแหละ สำหรับผู้มีมิตรดี มีสหายดี มีจิตน้อมไปในคนที่ดี
ไม่ใช่

สำหรับผู้มีมิตรชั่ว มีสหายชั่ว มีจิตน้อมไปในคนที่ชั่ว ฯ

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรมหาบพิตร ข้อนี้เป็นอย่างนั้น ดูกรมหา-
*บพิตร ข้อนี้เป็นอย่างนั้น ดูกรมหาบพิตร

ธรรมที่อาตมภาพกล่าวดีแล้วนั้นแหละ

สำหรับผู้มีมิตรดี มีสหายดี มีจิตน้อมไปในคนดี ไม่ใช่สำหรับผู้มีมิตรชั่ว มี
สหายชั่ว มีจิตน้อมไปในคนที่ชั่ว ฯ

[๓๘๒] ดูกรมหาบพิตร สมัยหนึ่ง อาตมภาพอยู่ที่นิคมของหมู่เจ้า
ศากยะ ชื่อว่านครกะ ในสักกชนบท ดูกรมหาบพิตร ครั้งนั้น ภิกษุอาณนท์
เข้าไปหาอาตมภาพถึงที่อยู่ ครั้นแล้ว ก็อภิวาทอาตมภาพ แล้วนั่งอยู่ ณ
ที่ควร

ส่วนข้างหนึ่ง ดูกรมหาบพิตร ภิกษุอาณนท์นั่งอยู่ ณ
ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้ว

ได้กล่าวกะอาตมภาพว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ความเป็นผู้มีมิตรดี
มีสหายดี

มีจิตน้อมไปในคนที่ดี เป็นคุณกึ่งหนึ่งแห่งพรหมจรรย์ ดูกรมหาบพิตร
เมื่อภิกษุ

อาณนท์กล่าวอย่างนี้แล้ว อาตมภาพได้กล่าวกะภิกษุอาณนท์ว่า
ดูกรอาณนท์

เธออย่ากล่าวอย่างนั้น ดูกรอาณนท์ ความเป็นผู้มีมิตรดี มีสหายดี
มีจิตน้อมไป

ในคนที่ดีนี้ เป็นพรหมจรรย์ทั้งสิ้นทีเดียว ดูกรอาณนท์ นี้ภิกษุผู้มีมิตรดีพึง

ปรารภนา ภิกษุผู้มีมิตรดี มีสหายดี มีจิตน้อมไปในคนที่ดี
จักเจริญอริยมรรค

มีองค์แปด จักกระทำซึ่งอริยมรรคมีองค์แปดให้มากได้ ฯ

[๓๘๓] ดูกุรอานนห์ ก็ภิกษุผู้มีมิตรดี มีสหายดี มีจิตน้อมไปในคนที่ดี
ย่อมเจริญอริยมรรคมีองค์แปด
ย่อมกระทำซึ่งอริยมรรคมีองค์แปดให้มากได้
อย่างไร ฯ

ดูกุรอานนห์ ภิกษุในศาสนานี้ ย่อมเจริญสัมมาทิฐิ อันอาศัยวิเวก
อาศัยวิราคะ อาศัยนิโรธ น้อมไปเพื่อความสละคืน
ย่อมเจริญสัมมาสังกัปปะ ...

ย่อมเจริญสัมมาวาจา ... ย่อมเจริญสัมมากัมมันตะ ...

ย่อมเจริญสัมมาอาชีวะ ...

ย่อมเจริญสัมมาวายามะ ... ย่อมเจริญสัมมาสติ ... ย่อมเจริญสัมมาสมาธิ
อัน

อาศัยวิเวก อาศัยวิราคะ อาศัยนิโรธ น้อมไปเพื่อความสละคืน ฯ

ดูกุรอานนห์ ภิกษุผู้มีมิตรดี มีสหายดี มีจิตน้อมไปในคนที่ดี ย่อมเจริญ
อริยมรรคมีองค์แปด ย่อมกระทำซึ่งอริยมรรคมีองค์แปดให้มากได้
อย่างนี้แล ฯ

ดูกุรอานนห์ โดยปริยายแม้นี้ พึงทราบว่ ความเป็นผู้มีมิตรดี
มีสหายดี

มีจิตน้อมไปในคนที่ดี นี่เป็นพรหมจรรย์ทั้งสิ้นทีเดียว ฯ

ดูกุรอานนห์ ด้วยว่าอาศัยเราเป็นมิตรดี สัตว์ทั้งหลายผู้มีความเกิดเป็น
ธรรมดา ย่อมหลุดพ้นจากความเกิดได้
สัตว์ทั้งหลายผู้มีความแก่เป็นธรรมดา ย่อม
หลุดพ้นจากความแก่ได้ สัตว์ทั้งหลายผู้มีความเจ็บป่วยเป็นธรรมดา
ย่อมหลุดพ้น

จากความเจ็บป่วยได้ สัตว์ทั้งหลายผู้มีความตายเป็นธรรมดา
ย่อมหลุดพ้นจาก

ความตายได้ สัตว์ทั้งหลายผู้มีความโศก ความรำไร ความทุกข์
ความเสียใจ

และความคับแค้นใจเป็นธรรมดา ย่อมหลุดพ้นจากความโศก ความรำไร ความทุกข์ ความเสียใจ และความคับแค้นใจได้ ๔

ดูกรอานนท์ โดยปริยายนี้แล พึงทราบว่า ความเป็นผู้มีมิตรดี มีสหายดี มีจิตน้อมไปในคนที่ดีนี้ เป็นพรหมจรรย์ทั้งสิ้นทีเดียว ๔

[๓๘๔] ดูกรมหาบพิตร เพราะเหตุนี้แหละ พระองค์พึงทรงสำเหนียก อย่างนี้ว่า เราจักเป็นผู้มีมิตรดี มีสหายดี มีจิตน้อมไปในคนที่ดี

ดูกรมหาบพิตร

พระองค์พึงทรงสำเหนียกอย่างนี้แล ๔

ดูกรมหาบพิตร ธรรมอย่างหนึ่งนี้ คือความไม่ประมาทในกุศลธรรมทั้งหลาย พระองค์ผู้มีมิตรดี มีสหายดี มีจิตน้อมไปในคนที่ดี พึงทรงอาศัยอยู่เถิด ๔

ดูกรมหาบพิตร เมื่อพระองค์ไม่ประมาท อาศัยความไม่ประมาท หมุ่นางสนมผู้ตามเสด็จจักมีความคิดอย่างนี้ว่า พระราชาเป็นผู้ไม่ประมาท

อาศัยความ

ไม่ประมาท ถ้ากระนั้น แม้พวกเราจักเป็นผู้ไม่ประมาท

อาศัยความไม่ประมาท ๔

ดูกรมหาบพิตร เมื่อพระองค์ไม่ประมาท อาศัยความไม่ประมาท แม้กษัตริย์ทั้งหลายผู้ตามเสด็จจักมีความคิดอย่างนี้ว่า

พระราชาเป็นผู้ไม่ประมาท อาศัย

ความไม่ประมาท ถ้ากระนั้น แม้พวกเราจักเป็นผู้ไม่ประมาท

อาศัยความไม่

ประมาท ๔

ดูกรมหาบพิตร เมื่อพระองค์ไม่ประมาท อาศัยความไม่ประมาท แม้กองทัพ (ข้าราชการฝ่ายทหาร) ก็จักมีความคิดอย่างนี้ว่า

พระราชาเป็นผู้ไม่

ประมาท อาศัยความไม่ประมาท ถ้ากระนั้น

แม้พวกเราจักเป็นผู้ไม่ประมาท

อาศัยความไม่ประมาท ๔

ดูกรมหาบพิตร เมื่อพระองค์ไม่ประมาท อาศัยความไม่ประมาท แม้

ชาวนิคมและชาวชนบทก็จักมีความคิดอย่างนี้ว่า
พระราชาก็เป็นผู้ไม่ประมาท อาศัย
ความไม่ประมาท ถ้ากระนั้น แม้พวกเราจักเป็นผู้ไม่ประมาท
อาศัยความไม่
ประมาท ฯ

ดูกรมหาบพิตร เมื่อพระองค์ไม่ประมาท อาศัยความไม่ประมาท แม้
พระองค์เองก็จักเป็นผู้ได้รับคุ้มครองแล้ว ได้รับรักษาแล้ว
แม่หมูนางสนมก็จัก
เป็นผู้ได้รับคุ้มครองแล้ว ได้รับรักษาแล้ว แม่เรือนคลังก็จักเป็นอันได้รับ
คุ้มครองแล้ว ได้รับรักษาแล้ว ฯ

[๓๘๕] พระผู้มีพระภาคผู้พระสุคตศาสดา ครั้นตรัสไวยากรณ์ภาษิตนี้
จบลงแล้ว จึงได้ตรัสคาถาประพันธ์ต่อไปอีกว่า

บุคคลผู้ปรารถนาโศกะอันโอฬารต่อๆ ไป พึงบำเพ็ญความ
ไม่ประมาท บัณฑิตทั้งหลาย ย่อมสรรเสริญความไม่ประมาท
ในบุญกิริยาทั้งหลาย บัณฑิตผู้ไม่ประมาทย่อมยึดไว้ได้ซึ่ง
ประโยชน์ทั้ง ๒ คือประโยชน์ภพนี้ และประโยชน์ภพหน้า
เพราะยึดไว้ได้ซึ่งประโยชน์ ผู้มีปัญญาจึงได้นามว่า
"บัณฑิต" ฯ

ปฐมาปุตตกสูตรที่ ๙

[๓๘๖] สāvātthīnīhan ฯ

ครั้งนั้น

พระเจ้าปเสนทิโกศลเสด็จเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ
ในเวลาเที่ยงวัน ครั้นแล้ว ก็ถวายบังคมพระผู้มีพระภาคแล้วประทับนั่ง ณ
ที่ควร

ส่วนข้างหนึ่ง ฯ

พระผู้มีพระภาคได้ตรัสกะพระเจ้าปเสนทิโกศลผู้ประทับนั่ง ณ
ที่ควรส่วน

ข้างหนึ่งว่า เชิญเถอะมหาบพิตร พระองค์เสด็จมาจากไหนหนอ
ในเวลาเที่ยงวัน ฯ

พระเจ้าปเสนทิโกศลกราบทูลว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ คฤหบดีผู้เป็น

เศรษฐีในพระนครสาวัตถินี กระทำกาลกิริยาแล้ว
หม่อมฉันให้ชนทรัพย์สมบัติ
อันไม่มีบุตรรับมรดกนั้น มาไว้ภายในพระราชวังแล้วก็มา
เข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ
เฉพาะเงินเท่านั้นมี ๘,๐๐๐,๐๐๐ ส่วนเครื่องรูปยะไม่ต้องพูดถึง
ก็แต่คฤหบดีผู้เป็น
เศรษฐีนั้น ได้บริโภคอาหารเห็นปานนี้ คือบริโภคปลายข้าวกับน้ำส้มพววม
ได้ใช้
ผ้าเครื่องนุ่งห่มเห็นปานนี้
คือนุ่งห่มผ้าเนื้อหยาบที่ตัดเป็นสามชั้นเย็บติดกัน ได้ใช้
ยานพาหนะเห็นปานนี้ คือใช้รถเกาๆ กันร่มทำด้วยใบไม้ ฯ
[๓๘๗] พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรมหาบพิตร ข้อนี้เป็นอย่างนั้น
ดูกรมหาบพิตร ข้อนี้เป็นอย่างนั้น ดูกรมหาบพิตร
อัสตบรุชได้โกะอันโอฬาร
แล้ว ไม่ยังตนให้ได้รับความสุข ให้ได้รับความอึดหนำเลย
ไม่ยังมารดาและบิดา
ให้ได้รับความสุข ให้ได้รับความอึดหนำ
ไม่ยังบุตรและภรรยาให้ได้รับความสุข
ให้ได้รับความอึดหนำ ไม่ยังทาสกรรมกรให้ได้รับความสุข
ให้ได้รับความอึดหนำ
ไม่ยังมิตรและอำมาตย์ให้ได้รับความสุข ให้ได้รับความอึดหนำ
ไม่ยังทักซิณณานัน
มีผลในเบื้องบน มีอารมณ์ดี มีวิบากเป็นสุข เป็นไปเพื่อสวรรค์ ให้ตั้งอยู่ใน
สมณพราหมณ์ทั้งหลาย
โกะเหล่านั้นของเขาที่มิได้ใช้สอยโดยชอบอย่างนี้
พระราชาทรงหลายยอมนำไปบ้าง โจรทั้งหลายยอมนำไปบ้าง
ไฟยอมไหม้เสียบ้าง
น้ำยอมพัดไปเสียบ้าง ทายาททั้งหลายผู้ไม่เป็นที่รักยอมนำไปบ้าง ฯ
ดูกรมหาบพิตร เมื่อเป็นเช่นนี้ โกะที่มิได้ใช้สอยโดยชอบของเขา
เหล่านั้น ย่อมถึงความหมดสิ้นไปเปล่าโดยไม่ถึงการบริโภค ฯ

ดูกรมหาบพิตร ในที่ของอมนุษย์ มีสระโบกขรณีซึ่งมีน้ำใส มีน้ำเย็น มีน้ำจืดสนิท ใสตลอด มีหาดดี น้ำรื่นรมย์ น้ำนั้นคนไม่พึงตักเอาไปเลย ไม่พึง

ดื่ม ไม่พึงอาบ หรือไม่พึงกระทำตามความต้องการได้ ดูกรมหาบพิตร ก็เมื่อ

เป็นเช่นนี้ น้ำที่มิได้บริโภคโดยชอบนั้น พึงถึงความหมดสิ้นไปเปล่า โดยไม่ถึง

การบริโภค แม้ฉันใด ดูกรมหาบพิตร อัสตบุรุษได้โภคะอันโอฬารแล้ว ไม่ยัง

ตนให้ได้รับความสุข ให้ได้รับความอิมหนำเลย ฯลฯ ดูกรมหาบพิตร เมื่อเป็น

เช่นนี้ โภคะที่มิได้บริโภคโดยชอบของเขาเหล่านั้น ย่อมถึงความหมดสิ้นไป

เปล่าโดยไม่ถึงการบริโภค ฉะนั้นเหมือนกัน ฯ

[๓๘๘] ดูกรมหาบพิตร ส่วนอัสตบุรุษได้โภคะอันโอฬารแล้ว ย่อมยังตนให้ได้รับความสุข ให้ได้รับความอิมหนำ

ย่อมยังมารดาและบิดาให้ได้รับความ

สุข ให้ได้รับความอิมหนำ ย่อมยังบุตรและภรรยาให้ได้รับความสุข ให้ได้รับ

ความอิมหนำ ย่อมยังทาสกรรมกรให้ได้รับความสุข ให้ได้รับความอิมหนำ ย่อม

ยังมิตรและอำมาตย์ให้ได้รับความสุข ให้ได้รับความอิมหนำ ย่อมประดิษฐานไว้

ซึ่งทักษิณอันมีผลในเบื้องบน มีอารมณดี มีวิบากเป็นสุข เป็นไปเพื่อสวรรค์

ในสมณพราหมณ์ทั้งหลาย โภคะเหล่านั้นของเขา ที่บริโภคโดยชอบอยู่อย่างนี้

พระราชาทรงหลายย่อมนำไปไม่ได้ โจรทั้งหลายย่อมนำไปไม่ได้ ไฟย่อมไหม้ไหม้

น้ำย่อมไม่พัดไป ทายาททั้งหลายผู้ไม่เป็นที่รักย่อมนำไปไม่ได้ ฯ

ดูกรมหาบพิตร เมื่อเป็นเช่นนี้ โภคะที่บริโภคอยู่โดยชอบของเขาเหล่านั้น ย่อมถึงการบริโภค ไม่ถึงความหมดสิ้นไปเปล่า ๆ

ดูกรมหาบพิตร ในที่ไม่ไกลคามหรือนิคม มีสระโบกขรณี ซึ่งมีน้ำใส มีน้ำเย็น มีน้ำจืดสนิท ใสตลอด มีหาดดี น้ำรื่นรมย์ น้ำนั้นคนพึงตักไปบ้าง พึงดื่มบ้าง พึงอาบบ้าง พึงกระทำตามความต้องการบ้าง ดูกรมหาบพิตร ก็เมื่อ

เป็นเช่นนี้ น้ำที่บริโภคอยู่โดยชอบนั้น พึงถึงการบริโภค ไม่ถึงความหมดสิ้นไป

เปล่า แม้ฉันใด ดูกรมหาบพิตร สัตบุรุษได้โภคะอันโอฬารแล้ว ย่อมยังตนให้

ได้รับความสุข ให้ได้รับความอิมหนา ฯลฯ เมื่อเป็นเช่นนี้ โภคะที่บริโภคอยู่

โดยชอบของเขาเหล่านั้น ย่อมถึงการบริโภค ไม่ถึงความหมดสิ้นไปเปล่า ฉัน

นั้นเหมือนกัน ฯ

[๓๘๙] พระผู้มีพระภาคผู้พระสุคตศาสดา ครั้นตรัสไวยากรณภาษิตนี้ จบลงแล้ว จึงได้ตรัสคาถาประพันธ์ต่อไปอีกว่า

น้ำมีอยู่ในที่ของมนุษย์ คนย่อมงดน้ำที่ไม่พึงดื่มฉันนั้น ฉันใด
คนชั่วได้ทรัพย์แล้ว ย่อมไม่บริโภคด้วยตนเอง ย่อมไม่ให้
ทาน ฉันนั้น ส่วนวิญญูชนผู้มีปัญญา ได้โภคะแล้ว เขา
ย่อมบริโภค และทำกิจ เขาเป็นคนอาจหาญ เลี้ยงดูหมู่
ญาติ ไม่ถูกติเตียน ย่อมเข้าถึงแดนสวรรค์ ฯ

หุติยาปุตตกสูตรที่ ๑๐

[๓๙๐] ครั้นนั้น พระเจ้าปเสนทิโกศล เสด็จเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาค ถึงที่ประทับในเวลาเที่ยงวัน ครั้นแล้ว ก็ถวายบังคมพระผู้มีพระภาคแล้ว ประทับ

นั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ฯ

พระผู้มีพระภาคได้ตรัสกะพระเจ้าปเสนทิโกศลผู้ประทับนั่ง ณ ที่ควรส่วน

ข้างหนึ่งว่า เชิญเถอะมหาบพิตร พระองค์เสด็จมาจากไหนหนอ
ในเวลาเที่ยงวัน ฯ

พระเจ้าปเสนทิโกศลกราบทูลว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ คฤหบดีผู้เป็น
เศรษฐีในพระนครสาวัตถีนี้ กระทำกาลกิริยาแล้ว
หม่อมฉันให้ชนทรัพย์สมบัติ
อันไม่มีบุตรรับมรดกนั้น มาไว้ในพระราชวังแล้วก็มา ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ
เฉพาะเงินเท่านั้นมี ๑๐,๐๐๐,๐๐๐ ส่วนเครื่องรูปะไม่ต้องพูดถึง
ข้าแต่พระองค์
ผู้เจริญ ก็คฤหบดีผู้เป็นเศรษฐีนั้น ได้บริโภคอาหารเห็นปานนี้
คือบริโภคปลาย
ข้าวกับน้ำส้มพววม ได้ใช้ผ้าเครื่องนุ่งห่มเห็นปานนี้
คือนุ่งห่มผ้าเนื้อหยาบที่ตัด
เป็นสามชั้นเย็บติดกัน ได้ใช้ยานพาหนะเห็นปานนี้ คือใช้รถเกาๆ
กันร่มาด้วย
ใบไม้ ฯ

[๓๙๑] พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรมหาบพิตร ข้อนี้เป็นอย่างนั้น
ดูกรมหาบพิตร ข้อนี้เป็นอย่างนั้น ดูกรมหาบพิตร เรื่องเคยมีมาแล้ว
คฤหบดี
ผู้เป็นเศรษฐีนั้น ได้สั่งให้จัดบิณฑบาตถวายพระปัจเจกสัมพุทธะ นามว่า
ตครสิขี
ว่าท่านทั้งหลาย จงถวายบิณฑะแก่สมณะแล้วลุกจากอาสนะเดินหลีกไป
แต่ครั้ง
ถวายแล้ว ภายหลังได้มีวิปถีสารว่า บิณฑบาตนี้
หาสหรือกรรมกรพึงบริโภคยัง
ดีกว่า นอกจากนี้เขายังปลงชีวิตบุตรน้อยคนเดียวของพี่ชาย
เพราะเหตุทรัพย์
สมบัติอีก ดูกรมหาบพิตร การที่คฤหบดีผู้เป็นเศรษฐีนั้น
สั่งให้จัดบิณฑบาต
ถวายพระตครสิขีปัจเจกสัมพุทธะ ด้วยวิบากของกรรมนั้น
เขาจึงเข้าถึงสุคติโลก

สวรรค์ ๗ ครั้ง ด้วยวิบากอันเป็นส่วนเหลือของกรรมนั้นเหมือนกัน
ได้ครอง

ความเป็นเศรษฐีในพระนครสาวัตถีนี้แหละถึง ๗ ครั้ง ฯ

ดูกรมหาบพิตร การที่คฤหบดีผู้เป็นเศรษฐีนั้นถวายแล้วภายหลังได้มี
วิปัสสการว่า บิณฑบาตนี้หาสหรือกรรมกรพึงบริโภคยังดีกว่า
ด้วยวิบากของกรรม

นั้น จิตของเขาจึงไม่น้อมไปเพื่อบริโภคอาหารอันโอฬาร

จิตของเขาจึงไม่น้อมไป

เพื่อใช้ผ้าเครื่องนุ่งห่มอันโอฬาร

จิตของเขาจึงไม่น้อมไปเพื่อใช้ยานพาหนะอัน

โอฬาร จิตของเขาจึงไม่น้อมไปเพื่อบริโภคเบญจกามคุณอันโอฬาร ฯ

ดูกรมหาบพิตร ก็แหละการที่คฤหบดีผู้เป็นเศรษฐีนั้น

ปลงชีวิตบุตรน้อย

คนเดียวของพี่ชาย เพราะเหตุทรัพย์สมบัติ ด้วยวิบากของกรรมนั้น
เขาจึงถูกไฟ

เผาอยู่ในนรกหลายปี หลายพันปี หลายแสนปี

ด้วยวิบากอันเป็นส่วนเหลือของ

กรรมนั้นเหมือนกัน ทรัพย์สมบัติอันไม่มีบุตรรับมรดกของเขานี้

จึงถูกขมเข้า

พระคลังหลวงเป็นครั้งที่ ๗ ฯ

ดูกรมหาบพิตร ก็บุญเก่าของคฤหบดีผู้เป็นเศรษฐีนั้นหมดสิ้นแล้ว และ
บุญใหม่ก็ไม่ได้สะสมไว้ ฯ

ดูกรมหาบพิตร ก็ในวันนี้ คฤหบดีผู้เป็นเศรษฐี ถูกไฟเผาอยู่ใน
มหาโรฐานรก ฯ

พระเจ้าปเสนทิโกศลกราบทูลว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ คฤหบดีผู้เป็น
เศรษฐี เข้าถึงมหาโรฐานรกรกอย่างนั้นหรือ ฯ

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า อย่างนั้นมหาบพิตร คฤหบดีผู้เป็นเศรษฐี เข้า
ถึงมหาโรฐานรกรแล้ว ฯ

[๓๙๒] พระผู้มีพระภาคผู้พระสุคตศาสดา ครั้นตรัสไวยากรณ์ภาชิตนี้
จบลงแล้ว จึงได้ตรัสคาถาประพันธ์ต่อไปอีกว่า

ข้าวเปลือก ทรัพย์ เงินทอง หรือข้าวของ ที่หวงแหนอย่าง
ใดอย่างหนึ่งมีอยู่ ทาส กรรมกร คนใช้ และผู้อาศัยของ
เขา พึงพาเอาไปไม่ได้ทั้งหมด จะต้องถึงซึ่งการละทิ้งไว้
ทั้งหมด ฯ

ก็บุคคลทำกรรมใด ด้วยกาย ด้วยวาจา หรือด้วยใจ กรรม
นั้นแหละ เป็นของๆ เขา และเขาย่อมพาเอากรรมนั้นไป
อนึ่งกรรมนั้นย่อมติดตามเขาไป เหมือนเงาติดตามตน ฉะนั้น
เพราะฉะนั้น บุคคลควรทำกรรมดี สังสมไว้สำหรับภพหน้า
บุญทั้งหลายย่อมเป็นที่พึงของสัตว์ทั้งหลายในโลกหน้า ฯ

จบ วรรคที่ ๒

รวมพระสูตรในวรรคที่ ๒ นี้ มี ๑๐ สูตร คือ ขณฺฑิลสูตรที่ ๑ ปญฺจ-
*ราชสูตรที่ ๒ โทณปากสูตรที่ ๓ สังคามวัตถุสูตร กล่าวไว้ ๒ สูตร เป็นที่
๔

และที่ ๕ อิตฺตสูตรที่ ๖ อัปฺปมาทสูตร ๒ สูตร เป็นที่ ๗ และที่ ๘ กัปปุตตก-
*สูตร กล่าวไว้ ๒ สูตร เป็นที่ ๙ และที่ ๑๐ ครบวรรคพอดี ฯ

ตติยวรรคที่ ๓

บุคคลสูตรที่ ๑

[๓๙๓] ข้าพเจ้าได้สดับมาแล้วอย่างนี้-

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ในพระเชตวัน อารามของท่าน
อนาถบิณฑิกเศรษฐี เขตพระนครสาวัตถี ฯ

ครั้งนั้นแล พระเจ้าปเสนทิโกศล เสด็จเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่
ประทับ ครั้นแล้วทรงถวายอภิวาทพระผู้มีพระภาค แล้วได้ประทับนั่ง ณ
ที่ควร

ส่วนข้างหนึ่ง ฯ

พระผู้มีพระภาคได้ตรัสกะท้าวเธอผู้ประทับนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งว่า
ดูกรมหาบพิตร บุคคล ๔ จำพวกนี้มีปรากฏอยู่ในโลก บุคคล ๔
จำพวกเป็นไฉน

บุคคล ๔ จำพวกคือ บุคคลผู้มีดีแล้วมีดีต่อไปจำพวก ๑

บุคคลผู้มีดีแล้วกลับ

สว่างต่อไปจำพวก ๑ บุคคลผู้สว่างแล้วกลับมีดีต่อไปจำพวก ๑

บุคคลผู้สว่างแล้ว

คงสว่างต่อไปจำพวก ๑ ฯ

[๓๙๔] ดูกรมหาบพิตร ก็อย่างไร บุคคลชื่อว่ามีดีแล้วคงมีดีต่อไป
ดูกรมหาบพิตร บุคคลบางคนในโลกนี้ เกิดมาภายหลังในตระกูลอันต่ำ
คือใน

ตระกูลจันทาล ในตระกูลช่างจักสาน ในตระกูลพราน ในตระกูลช่างรถ
หรือ

ในตระกูลคนเทหยากเยื่อ ซึ่งขัดสน มีข้าวน้ำโภชนาหารน้อย

มีอาชีพผิดเคื่อง

เป็นตระกูลที่หาอาหารและผ้าถุงห่มได้โดยยาก

และเขาเป็นคนที่มิพิวพรรณนาราม

ไม่น่าดูไม่น่าชม เป็นคนเล็กแคระ มีอาพาธมาก เป็นคนเสียจักษุ เป็นง่อย

เป็นคนกระลอกหรือเป็นเปลี้ย ๑- มักหาข้าว น้ำ ผ้าถุงห่ม ยวดยาน

ดอกไม้

ของหอม เครื่องลูบไล้ ที่นอน ที่อยู่อาศัย เครื่องประทีปไม้ใคร่ได้ เขาซ้ำ

ประพฤติทุจจริตด้วยกาย วาจา ใจ ครั้นเขาประพฤติทุจจริตด้วยกาย วาจา
ใจแล้ว

@๑. คนกระลอก คือเดินขาเขยยก ฯ คนเปลี้ย คือเป็นอัมพาต

ตายแถบหนึ่ง

ครั้นตายไปย่อมเข้าถึงอบาย หุคติ วินิบาต นรก ดูกรมหาบพิตร

บุรุษพึงไป

จากความมืดทึบสู่ความมืดทึบ หรือพึงไปจากความมืดมัวสู่ความมืดมัว

หรือพึง

ไปจากโลหิตอันมีมลทินสู่โลหิตอันมีมลทิน ฉันทไธ ดูกรมหาบพิตร

ตถาคตกล่าว

ว่าบุคคลนี้ มีอุปไมยฉันทันนั้น ดูกรมหาบพิตร อย่างนี้แล

บุคคลชื่อว่าเป็นผู้มีดีแล้ว

คงมืดต่อไป ๕

[๓๙๕] दुग्धमहापतिर गौंयंरु भुक्कुषींरुเป็นผู้มืดแล้วกลับสว่าง
ต่อไป दुग्धमहापतिर भุक्कुषींरुบางคนในโลกนี้

เป็นคนที่เกิดมาภายหลังในตระกูล

อันต่ำทราม คือในตระกูลจันฑาล ในตระกูลช่างจักสาน ในตระกูลพราน
ใน

ตระกูลช่างรถ หรือในตระกูลคนเทหยากเยื่อ ขัดสน

มีข้าวน้ำโภชนาหารน้อย

มีอาชีพผิดเคื่อง เป็นตระกูลที่หาอาหารและผ้านุ่งห่มได้โดยยาก

และเขาเป็นคน

มีผิวพรรณทราม ไม่น่าดูไม่น่าชม เป็นคนเล็กแคระ เป็นคนมีอาพาธมาก
เป็น

คนเสียจักษุ เป็นคนง่อย เป็นคนกระจอก หรือเป็นคนเปลี้ย มักหาข้าว น้ำ

ผ้า ยวดยาน ดอกไม้ ของหอมเครื่องลูบไล้ ที่นอน ที่อยู่อาศัย และเครื่อง

ประทีปไม้ใคร่ได้ แม้กระนั้น เขาก็ประพฤติสุจริตด้วยกาย วาจา ใจ

ครั้งเขา

ประพฤติสุจริตด้วยกาย วาจา ใจแล้ว ครั้นตายไป

ย่อมเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์

दुग्धमहापतिर भुरुषंพิงขึ้นจากแผ่นดินสู่บัลลังก์

หรือพิงขึ้นจากบัลลังก์สู่หลังม้า

หรือพิงขึ้นจากหลังม้าสู่คอช้าง หรือพิงขึ้นจากคอช้างสู่ปราสาท แม้ฉันใด

ดูกร

มहापतिर ตถาคตย่อมกล่าวว่า บุคคลนี้มีอุปไมยฉันนั้น ดูग्धमहापतिर
อย่างนี้

แล บุคคลชื่อว่าเป็นผู้มืดแล้วกลับสว่างต่อไป ๕

[๓๙๖] दुग्धमहापतिर गौंयंरु भुक्कुषींरुเป็นผู้สว่างแล้วกลับมืด
ต่อไป दुग्धमहापतिर भुक्कुषींरุบางคนในโลกนี้

เป็นผู้เกิดมาภายหลังในตระกูลสูง

คือในตระกูลขัตติยมหาศาล ในตระกูลพราหมณมหาศาล

หรือในตระกูลคฤหบดี

มหาศาล มั่งคั่ง มีทรัพย์มาก มีโภคสมบัติมาก มีทองและเงินล้นเหลือ
มีของ

ใช้น้ำปลื้มใจล้นเหลือ มีทรัพย์คือข้าวเปลือกล้นเหลือ

และเขาเป็นคนมีรูปงาม

หน้าดูน่าชม ประกอบด้วยความงามแห่งผิวเป็นเยี่ยม มักหาข้าว น้ำ ผ้า
ยวดยาน

ดอกไม้ ของหอม เครื่องลูบไล้ ที่นอน ที่อยู่อาศัย

และเครื่องประทีปได้สะดวก

แต่เขากลับประพฤติหุจรีตด้วยกาย วาจา ใจ

ครั้นเขาประพฤติหุจรีตด้วยกาย วาจา

ใจแล้ว ครั้นตายไป ย่อมเข้าถึงอบาย หุคติ วินิบาต นรก दुกรมหาบพิตร

บุรุษลงจากปราสาทสู่คอช้าง หรือลงจากคอช้างสู่หลังม้า

หรือลงจากหลังม้าสู่

บัลลังก์ หรือลงจากบัลลังก์สู่พื้นดิน หรือจากพื้นดินเข้าไปสู่ที่มีด แม้ฉันใด

दुกรมหาบพิตร ตถาคตกล่าวว่า บุคคลนี้มีอุปไมยฉันนั้นนั้น दुกรมหาบพิตร

อย่างนี้แล

บุคคลชื่อว่าเป็นผู้สว่างแล้วกลับมืดต่อไป ฯ

[๓๙๗] दुกรมหาบพิตร ก็อย่างไร บุคคลชื่อว่าเป็นผู้สว่างแล้วคงสว่าง

ต่อไป दुกรมหาบพิตร บุคคลบางคนในโลกนี้

เป็นคนเกิดมาภายหลังในตระกูล

สูง คือในตระกูลชัตติยมหาศาล ในตระกูลพราหมณมหาศาล

หรือในตระกูล

คฤหบดีมหาศาล อันมั่งคั่ง มีทรัพย์มาก มีโภคสมบัติมาก มีทองและเงินล้น

เหลือ มีของใช้น้ำปลื้มใจล้นเหลือ มีทรัพย์คือข้าวเปลือกล้นเหลือ

และเขาเป็น

คนมีรูปสวย หน้าดูน่าชม ประกอบด้วยความงามแห่งผิวเป็นเยี่ยม มักหาข้าว

น้ำ

ผ้า ยวดยาน ดอกไม้ ของหอม เครื่องลูบไล้ ที่นอน ที่อยู่อาศัยและเครื่อง

ประทีปได้สะดวก เขาย่อมประพฤติสุจรีตด้วยกาย วาจา ใจ

ครั้นเขาประพฤติ

สุจริตด้วยกาย วาจา ใจแล้ว ครั้นตายไป ย่อมเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์ ดูกรม
มหาบพิตร บุรุษพึงก้าวไปด้วยดีจากบัลลังก์สู่บัลลังก์
หรือพึงก้าวไปด้วยดีจากหลัง

ม้าสู่หลังม้า หรือพึงก้าวไปด้วยดีจากคอช้างสู่คอช้าง
หรือพึงก้าวไปด้วยดีจาก

ปราสาทสู่ปราสาท แม้ฉันใด ดูกรมมหาบพิตร ตถาคตย่อมกล่าวว่า
บุคคลนี้มี

อุปไมยฉันนั้น ดูกรมมหาบพิตร อย่างนี้แล
บุคคลเชื่อว่าเป็นผู้สว่างแล้วคงสว่างต่อไป

ดูกรมมหาบพิตร บุคคล ๔ จำพวกนี้แล มีปรากฏอยู่ในโลก ดังนี้ ฯ

[๓๙๘] พระผู้มีพระภาคผู้พระสุคตศาสดา ครั้นตรัสไวยากรณภาษิตนี้
จบลงแล้ว จึงได้ตรัสพระคาถาประพันธ์ต่อไปอีกว่า

ดูกรมมหาบพิตร บุรุษเขี้ยวใจไม่มีศรัทธา เป็นคนตระหนี่
เหนียวแน่น มีความดำริชั่ว เป็นมิจฉาทิฐิ ไม่มีความเอื้อเฟื้อ
ยอมด่า ย่อมบริภาษสมณะหรือพราหมณ์หรือวณิกอื่น ๆ
เขาเป็นคนไม่มีประโยชน์ เป็นคนมักซึ่งเคียด ย่อมห้ามคน
ที่กำลังจะให้โภชนาหารแก่คนที่ขอ ดูกรมมหาบพิตรผู้เป็นใหญ่
ยิ่งของพระราชารัษฎร์ คนเช่นนั้นเมื่อตายไป ย่อมเข้าถึงนรก
อันร้ายแรง นี้ชื่อว่าผู้มีมืดแล้วคงมืดต่อไป ฯ

ดูกรมมหาบพิตร บุรุษ (บางคน) เป็นคนเขี้ยวใจ (แต่) เป็น
คนมีศรัทธา ไม่มีความตระหนี่ เขามีความดำริประเสริฐ มีใจ
ไม่ฟุ้งซ่าน ย่อมให้ทาน ย่อมลูกรับสมณะหรือพราหมณ์ หรือ
วณิกอื่น ๆ ย่อมสำเหนียกในจรรยาอันเรียบร้อย ไม่ห้าม
คนที่กำลังจะให้โภชนาหารแก่คนที่ขอ ดูกรมมหาบพิตรผู้เป็น
ใหญ่ยิ่งของพระราชารัษฎร์ คนเช่นนั้นเมื่อตายไป ย่อมเข้าถึง
ไตรทิพสถาน นี้ชื่อว่าผู้มีมืดแล้วกลับสว่างต่อไป ฯ

ดูกรมมหาบพิตร บุรุษ (บางคน) ถึงหากจะมั่งมี (แต่) ไม่มี
ศรัทธา เป็นคนมีความตระหนี่เหนียวแน่น มีความดำริชั่ว
เป็นมิจฉาทิฐิ ไม่มีความเอื้อเฟื้อ ย่อมด่า ย่อมบริภาษสมณะหรือ
พราหมณ์ หรือวณิกอื่น ๆ เขาเป็นคนไม่มีประโยชน์ เป็น

คนมักซึ่งเคียด ย่อมห้ามคนที่กำลังจะให้โภชนาหารแก่คนที่ขอ
ดูกรมหาบพิตรผู้เป็นใหญ่ยิ่งของประชากรภูริ คนเช่นนั้น
เมื่อตายไป ย่อมเข้าถึงนรกอันร้ายแรง นี่ชื่อว่า ผู้สว่างแล้ว
กลับมืดต่อไป ๕

ดูกรมหาบพิตร บุรุษ (บางคน) ถึงหากจะมั่งมี ก็เป็นคนมี-
*ศรัทธา ไม่มีความตระหนี่ เขามีความดำริประเสริฐ มีใจไม่
ฟุ้งซ่าน ย่อมให้ทาน ย่อมลุกรับสมณะหรือพราหมณ์หรือแม่
วณิกอื่น ๆ ย่อมสำเหนียกในจรรยาอันเรียบร้อย ไม่ห้าม
คนที่กำลังจะให้โภชนาหารแก่ผู้ที่ขอ ดูกรมหาบพิตรผู้เป็น
ใหญ่ยิ่งของประชากรภูริ คนเช่นนั้นเมื่อตายไป ย่อมเข้าถึง
ไตรทิพสถาน นี่ชื่อว่าผู้สว่างแล้วคงสว่างต่อไป ดังนี้ ๕

อัยยิกาสูตรที่ ๒

[๓๙๙] สาวัตถินิทาน ๕

ครั้งนั้นแลเป็นเวลากลางวัน

พระเจ้าปเสนทิโกศลเสด็จเข้าไปเฝ้าพระผู้มี-

*พระภาคถึงที่ประทับ ถวายอภิวาทพระผู้มีพระภาคแล้ว ประทับอยู่ ณ
ที่ควร

ส่วนข้างหนึ่ง ๕

พระผู้มีพระภาคได้ตรัสกะท้าวเธอผู้ประทับนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งว่า
เชิญเถิดมหาบพิตร พระองค์เสด็จมาจากไหนหนอแต่วัน ๕

พระเจ้าปเสนทิโกศลกราบทูลว่า พระพุทธเจ้าข้า

พระอัยยิกาของหม่อม-

*ฉัน ผู้ทรงชรา เป็นผู้เฒ่า เป็นผู้ใหญ่ ล่วงกาลผ่านวัย มีพระชนม์พรรษา
๑๒๐

พรรษา ได้เสด็จทิวคตเสียแล้ว ท่านเป็นที่รัก
เป็นที่พอใจของหม่อมฉันมาก

พระพุทธเจ้าข้า หากหม่อมฉันจะพึงได้สมหวังว่า
ขอพระอัยยิกาเจ้าของเราอย่าได้

เสด็จทิวคตเลย ดังนี้ แม้ด้วยใช้ช่างแก้วแลกไซร์
หม่อมฉันพึงให้แม่ซึ่งช่างแก้ว

เพื่อให้ได้สมหวัง ดังนี้ พระพุทธเจ้าข้า หากหม่อมฉันพึงได้สมหวังว่า
ขอพระ-

*อัยยิกาเจ้าของเราอย่าได้เสด็จทิวงคตเลย แม้วัยใช้ม้าแก้วแลกละไรร
หม่อมฉัน

พึงให้แม่ซึ่งม้าแก้วเพื่อให้ได้สมหวัง พระพุทธเจ้าข้า
หากหม่อมฉันพึงได้สมหวัง

ว่า ขอพระอัยยิกาเจ้าของเราอย่าได้เสด็จทิวงคตเลย ดังนี้
แม้วัยใช้บ้านสวย

แลกละไรร หม่อมฉันพึงให้แม่ซึ่งบ้านสวยเพื่อให้ได้สมหวัง พระพุทธเจ้าข้า
หาก

หม่อมฉันพึงได้สมหวังว่า

ขอพระอัยยิกาเจ้าของเราอย่าได้เสด็จทิวงคตเลย ดังนี้

แม้วัยใช้ชนบทแลกละไรร หม่อมฉันพึงให้แม่ซึ่งชนบทเพื่อให้ได้สมหวัง
พระ-

*พุทธเจ้าข้า พระผู้มีพระภาคเจ้าได้ตรัสคำนี้ไว้ว่า สัตว์ทั้งหลายทั้งปวง
มีมรณะ

เป็นธรรมดา มีมรณะเป็นที่สุด ไม่ล่วงพ้นมรณะไปได้เลย ดังนี้
เป็นคำตรัส

ที่ชอบ เป็นของอัศจรรย์ไม่เคยมีมาแล้ว ฯ

[๔๐๐] พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ชื่อนั้นเป็นอย่างนั้น มหาบพิตร ชื่อนั้น
เป็นอย่างนั้น มหาบพิตร สัตว์ทั้งหลายทั้งปวง มีความตายเป็นธรรมดา
มีความ

ตายเป็นที่สุด ไม่ล่วงพ้นความตายไปได้เลย ดูกรมหาบพิตร ภาชนะดิน
ชนิด

ใดชนิดหนึ่ง ทั้งที่ดิบทั้งที่สุก ภาชนะดินเหล่านั้นทั้งหมด

มีความแตกเป็นธรรมดา

มีความแตกเป็นที่สุด ไม่ล่วงพ้นความแตกไปได้เลย แม้ฉันใด

ดูกรมหาบพิตร

สัตว์ทั้งหลายทั้งปวง มีความตายเป็นธรรมดา มีความตายเป็นที่สุด
ไม่ล่วงพ้น

ความตายไปได้เลย ฉะนั้นเหมือนกันแล ฯ

[๔๐๑] พระผู้มีพระภาคผู้พระสุคตศาสดา ครั้นตรัสไวยาภรณ์ภาษิตนี้ จบลงแล้ว จึงได้ตรัสคาถาประพันธ์ต่อไปอีกว่า

สัตว์ทั้งหลายทั้งปวงต้องตาย เพราะชีวิตมีความตายเป็นที่สุด
สัตว์ทั้งหลายจักไปตามกรรม เข้าถึงผลแห่งบุญและบาป คือ
ผู้มีกรรมเป็นบาป จักไปสุนรค ส่วนผู้มีกรรมเป็นบุญ จักไป
สุสุคติ ฯ

เพราะฉะนั้น พึงทำกรรมงามอันจะนำไปสู่สัมปรายภพ สัมสม
ไว้ บุญทั้งหลายย่อมเป็นที่พึงของสัตว์ทั้งหลายในปรโลก ฯ

โลกสูตรที่ ๓

[๔๐๒] สาวตถินิทาน ฯ

พระเจ้าปเสนทิโกศลประทับนั่ง ณ

ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้วได้ทูลพระผู้มี-

*พระภาคว่า พระพุทธเจ้าข้า ธรรมเท่าไรหนอแลเมื่อเกิดขึ้นแก่โลก
ย่อมเกิดขึ้น

เพื่อไม่เป็นประโยชน์เกื้อกูล เพื่อทุกข์ เพื่อความอยู่ไม่สำราญ ฯ

[๔๐๓] พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรมหาบพิตร ธรรม ๓ อย่างแล
เมื่อเกิดขึ้นแก่โลก ย่อมเกิดขึ้นเพื่อไม่เป็นประโยชน์เกื้อกูล เพื่อทุกข์
เพื่อความ

อยู่ไม่สำราญ ธรรม ๓ อย่างเป็นไฉน ฯ

๑. ดูกรมหาบพิตร ธรรมคือความโลภแล เมื่อเกิดขึ้นแก่โลกย่อมเกิด
ขึ้นเพื่อไม่เป็นประโยชน์เกื้อกูล เพื่อทุกข์ เพื่อความอยู่ไม่สำราญ ฯ

๒. ดูกรมหาบพิตร ธรรมคือโทสะความประทุษร้ายแล เมื่อเกิดขึ้น
แก่โลก ย่อมเกิดขึ้นเพื่อไม่เป็นประโยชน์เกื้อกูล เพื่อทุกข์ เพื่อความอยู่ไม่
สำราญ ฯ

๓. ดูกรมหาบพิตร ธรรมคือโมหะความหลงแล เมื่อเกิดขึ้นแก่โลก
ย่อมเกิดขึ้นเพื่อไม่เป็นประโยชน์เกื้อกูล เพื่อทุกข์ เพื่อความอยู่ไม่สำราญ
ฯ

ดูกรมหาบพิตร ธรรม ๓ อย่างนี้แล เมื่อเกิดขึ้นแก่โลก ย่อมเกิดขึ้น
เพื่อไม่เป็นประโยชน์เกื้อกูล เพื่อทุกข์ เพื่อความอยู่ไม่สำราญ ฯ

[๔๐๔] พระผู้มีพระภาคผู้พระสุคตศาสดา ครั้นตรัสไวยากรณ์ภาษิตนี้ จบลงแล้ว จึงได้ตรัสคาถาประพันธ์ต่อไปอีกว่า

โลกะ โทสะ และโมหะ อันบังเกิดแก่ตนย่อมเบียดเบียน
บุรุษ ผู้มีใจเป็นบาป ดุจผลของตนเบียดเบียนไม้เตารัง
ฉะนั้น ฯ

อิสัสตถสูตรที่ ๔

[๔๐๕] สาวัตถินิทาน ฯ

พระเจ้าปเสนทิโกศลประทับนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้วได้กราบทูล
พระผู้มีพระภาคว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ทาน
บุคคลพึงให้ในที่ไหนหนอแล ฯ

พ. ดุกรมหาบพิตร จิตย่อมเลื่อมใสในที่ใด พึงให้ในที่นั้นแล ฯ

ป. ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ และทานที่ให้แล้วในที่ไหนจึงมีผลมาก ฯ

[๔๐๖] พ. ดุกรมหาบพิตร ทานพึงให้ในที่ไหนนั้นเป็นข้อหนึ่ง และทาน
ที่ให้แล้วในที่ไหนจึงมีผลมาก นั้นเป็นอีกข้อหนึ่ง ดุกรมหาบพิตร
ทานที่ให้แล้ว

แก่ผู้มีศีลแลมีผลมาก ทานที่ให้แล้วในผู้ทุศีลหาจะมีผลมากไม่

ดุกรมหาบพิตร และ

ด้วยเหตุนั้น อาตมภาพจักย้อนถามมหาบพิตรในปัญหากรรมข้อนั้นบ้าง
มหาบพิตร

พอพระทัยอย่างไร พึงพยากรณ์อย่างนั้น ฯ

[๔๐๗] มหาบพิตรจะสำคัญความข้อนั้นเป็นไฉน ณ ที่นี้การยุทธ์พึง
ปรากฏเฉพาะหน้าแต่พระองค์ สงครามพึงปะทะกัน

ถ้าหากุมารที่เป็นกษัตริย์ผู้ไม่

ได้ศึกษา ไม่ได้หัดมือ ไม่ได้รับความชำนาญ ไม่ได้ประลองการยิง เป็นคน
ขลาด เป็นคนมักสั่น เป็นคนมักสะดุ้ง เป็นคนมักวิ่งหนี พึงมาอาสาไซร้
พระองค์

พึงทรงชูปะเหลี่ยงบุรุษนั้นหรือ และพระองค์พึงทรงต้องการบุรุษเช่นนั้นหรือ ฯ

ป. ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ข้าพระองค์ไม่พึงชูปะเหลี่ยงบุรุษเช่นนั้น และ
ข้าพระองค์ไม่ต้องการบุรุษเช่นนั้นเลย ฯ

พ. ถ้าว่า กุมารที่เป็นพราหมณ์ ผู้ไม่ได้ศึกษา ฯลฯ พึงมาอาสาไสร
ฯลฯ

ถ้าว่า กุมารที่เป็นแพศย์ ผู้ไม่ได้ศึกษา ฯลฯ พึงมาอาสาไสร ฯลฯ

ถ้าว่า กุมารที่เป็น

ศูทร ผู้ไม่ได้ศึกษา ฯลฯ พึงมาอาสาไสร

พระองค์พึงทรงชุบเลี้ยงบุรุษนั้นหรือ

และพระองค์พึงทรงต้องการบุรุษเช่นนั้นหรือ ฯ

ป. ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ข้าพระองค์ไม่พึงชุบเลี้ยงบุรุษนั้น และข้า-
*พระองค์ไม่พึงต้องการบุรุษเช่นนั้นแล ฯ

[๔๐๘] พ. ดูกรมหาบพิตร พระองค์จะทรงสำคัญความข้อนั้นเป็นไฉน
ณ ที่นี้การยุทธ์พึงปรากฏแก่พระองค์ สงครามพึงปะทะกัน ถ้าว่า
กุมารที่เป็นกษัตริย์

ผู้ศึกษาดีแล้ว ได้หัดมือแล้ว ได้รับความชำนาญแล้ว

ได้ประลองการยิงมาแล้ว

ไม่เป็นคนขลาด ไม่เป็นคนสัน ไม่เป็นคนสะดุ้ง ไม่เป็นคนมักว้างหนี พึงมา
อาสาไสร พระองค์พึงทรงชุบเลี้ยงบุรุษนั้นหรือ

และพระองค์พึงทรงมีพระประสงค์

บุรุษเช่นนั้นหรือ ฯ

ป. ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ หม่อมฉันพึงชุบเลี้ยงบุรุษนั้น และหม่อมฉัน
พึงต้องการบุรุษเช่นนั้น ฯ

พ. ถ้าว่า กุมารที่เป็นพราหมณ์ ผู้ศึกษาดีแล้ว ฯลฯ พึงมาอาสาไสร
ฯลฯ

ถ้าว่า กุมารที่เป็นแพศย์ ผู้ศึกษาดีแล้ว ฯลฯ พึงมาอาสาไสร ฯลฯ ถ้าว่า
กุมาร

ที่เป็นศูทร ผู้ศึกษาดีแล้ว ฯลฯ พึงมาอาสาไสร

พระองค์จะพึงทรงชุบเลี้ยงบุรุษ

นั้นหรือ และพระองค์จะพึงทรงมีพระประสงค์บุรุษเช่นนั้นหรือ

ป. ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ หม่อมฉันพึงชุบเลี้ยงบุรุษนั้น และหม่อมฉัน
พึงต้องการบุรุษเช่นนั้น ฯ

[๔๐๙] พ. ฉะนั้นนั้นแล มหาบพิตร แม้หากว่า กุลบุตรออกจากเรือน

ตระกูลใดๆ เป็นผู้บวชหาเรือนมิได้ และกุลบุตรนั้น เป็นผู้มืองค์ ๕ อันละได้
แล้ว เป็นผู้ประกอบแล้วด้วยองค์ ๕ ทานที่ให้แล้วในกุลบุตรนั้น
ย่อมเป็นทาน

มีผลมาก องค์ ๕ อันกุลบุตรนั้นละได้แล้วเป็นไฉน

กามฉันทะอันกุลบุตรนั้นละ

ได้แล้ว พยาบาทอันกุลบุตรนั้นละได้แล้ว ถินมิทธะอันกุลบุตรนั้นละได้แล้ว
อุทธัจจกุกกุกจะอันกุลบุตรนั้นละได้แล้ว วิจิกิจฉนาอันกุลบุตรนั้นละได้แล้ว
องค์ ๕

เหล่านี้อันกุลบุตรนั้นละได้แล้ว กุลบุตรนั้นเป็นผู้ประกอบด้วยองค์ ๕
เป็นไฉน

กุลบุตรนั้นเป็นผู้ประกอบแล้วด้วยศีลชั้นธัมมอันเป็นของพระอเสขะ
เป็นผู้ประกอบ

แล้วด้วยสมาธิชั้นธัมมอันเป็นของพระอเสขะ

เป็นผู้ประกอบแล้วด้วยปัญญาชั้นธัมม

อันเป็นของพระอเสขะ

เป็นผู้ประกอบแล้วด้วยวิมุตติชั้นธัมมอันเป็นของพระอเสขะ

เป็นผู้ประกอบแล้วด้วยวิมุตติญาณทัสสนชั้นธัมม อันเป็นของพระอเสขะ
กุลบุตรนั้น

เป็นผู้ประกอบแล้วด้วยองค์ ๕ เหล่านี้ ทานที่ให้แล้วในกุลบุตรผู้มืองค์ ๕
อันละ

ได้แล้ว ผู้ประกอบแล้วด้วยองค์ ๕ ดังนี้ ย่อมมีผลมาก ฯ

[๔๑๐] พระผู้มีพระภาคผู้พระสุคตศาสดา ครั้นตรัสไวยากรณ์ภาษิตนี้
จบลงแล้ว จึงได้ตรัสคาถาประพันธ์ต่อไปอีกว่า

ศีลปะการยังแม่น กำลังเข้มแข็ง และความกล้าหาญมีอยู่
ในชายหนุ่มผู้ใด พระราชาผู้ทรงพระประสงค์ด้วยการยุทธ
พึงทรงชบเลี้ยงชายหนุ่มเช่นนั้น ไม่พึงทรงชบเลี้ยงชายหนุ่ม
ผู้ไม่กล้าหาญ เพราะเหตุแห่งชาติ ฉันทิใด ฯ
ธรรมะคือขันติ และโสรจจะ ตั้งอยู่แล้วในบุคคลใด บุคคล
พึงบูชาบุคคลนั้นผู้มีปัญญา มีความประพฤติเยี่ยงพระอริยะ
แม้มีชาติทราหมณ์ ฉันทิใดเหมือนกัน ฯ

พึงสร้างอาศรมอันเป็นที่รื่นรมย์ ยังผู้พหุสุดทั้งหลายให้สำนึก
อยู่ ณ ที่นั้น พึงสร้างบ่อน้ำไว้ในป่าที่ก้นธารน้ำ และสะพาน
ในที่ที่เป็นหล่ม พึงถวายเป็นข้าว น้ำ ของเคี้ยว ผำ และ
เสนาสนะในท่านผู้ซื้อตรงทั้งหลาย ด้วยน้ำใจอันผ่องใส
เมฆมีสายฟ้าแลบแปลบปลาบ (เมฆอันประกอบด้วยท้องแถว
แห่งสายฟ้า) มียอดตั้งร้อยกระหึ่มอยู่ ยังแผ่นดินให้โชกชุ่มอยู่
ย่อมยังที่ดอนและที่ลุ่มให้เต็ม แม้นใด ๆ

ทายกผู้มีศรัทธา เป็นบัณฑิตได้ฟังแล้ว ย่อมจัดหาโภชนา-
หารมาเลี้ยงวณิก ด้วยข้าวน้ำให้อิ่มหนา บันเทิงใจ เทียวไป
ในโรงทาน สั่งว่า ท่านทั้งหลายจงให้ ท่านทั้งหลายจงให้
ดังนี้ และทายกนั้นบันลือเสียงเหมือนเสียงกระหึ่มแห่งเมฆ
เมื่อฝนกำลังตก ฉะนั้น ธารแห่งบุญอันไพบูรณ์นั้น ย่อมยัง
ทายกผู้ให้ ให้ชุ่มชื่น ๆ

ปัพพโตปมสูตรที่ ๕

[๔๑๑] สาวตถินิทาน ๆ

ครั้งนั้นแล พระเจ้าปเสนทิโกศลได้เสด็จเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่
ประทับในตอนกลางวัน ครั้นแล้วได้ทรงอภิเษกแล้วประทับอยู่ ณ ที่ควร
ส่วนข้างหนึ่ง ๆ

พระผู้มีพระภาคจึงได้ตรัสกะท้าวเธอว่า เชิญเถิดมหาบพิตร พระองค์
เสด็จมาแต่ไหนหนอ แต่วัน ๆ

ป. ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ พระราชาผู้กษัตริย์ ได้มูรธาภิเษกแล้ว ผู้มา
แล้วเพราะความเมาในความเป็นใหญ่
ผู้อันความกำหนัดในกามกลุ้มรมแล้ว ผู้ถึง
แล้วซึ่งความมั่นคงในชนบท
ผู้ชำนะซึ่งปฐพีมณฑลอันใหญ่แล้วครอบครองอยู่
ย่อมมีราชกรณียะอันใด
บัดนี้หม่อมฉันถึงแล้วซึ่งความชวนชวายเป็นราชกรณียะ
เหล่านั้น ๆ

[๔๑๒] พ. ดูกรมหาบพิตร พระองค์จะทรงสำคัญความชื่อนั้นเป็นไฉน

ณ ที่นี้ข้าราชการของพระองค์ ผู้ควรเชื่อถือ มีวาจาเป็นหลักฐาน
ฟังมาแต่ทิศ

ตะวันออก เขาเข้ามาเฝ้าพระองค์ แล้วฟังกราบทูลอย่างนี้ว่า

ขอเดชะพระมหา-

*ราชเจ้า ขอพระองค์ฟังทรงทราบใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท

ข้าพระพุทธเจ้าฟังมาจาก

ทิศตะวันออก ณ ที่นั้น ข้าพระพุทธเจ้าได้เห็นภูเขาใหญ่สูงเทียมเมฆ
กำลังกลิ้ง

บดปวงสัตว์มา พระพุทธเจ้าข้า สิ่งใดที่พระองค์จะฟังทรงกระทำ

ขอได้โปรด

กระทำเสีย ลำดับนั้น ข้าราชการคนที่ ๒ ผู้ควรเชื่อถือ มีวาจาเป็นหลักฐาน

ฟังมาแต่ทิศใต้ ฯลฯ ถัดนั้น ข้าราชการคนที่ ๓ ผู้ควรเชื่อถือ

มีวาจาเป็นหลักฐาน

ฟังมาจากทิศตะวันตก ฯลฯ ต่อจากนั้น ข้าราชการคนที่ ๔ ผู้ควรเชื่อถือ

มีวาจา

เป็นหลักฐาน ฟังมาจากทิศเหนือ เขาเข้ามาเฝ้าพระองค์แล้ว

ฟังกราบทูลอย่างนี้ว่า

ขอเดชะพระมหाराชาเจ้า ขอพระองค์ฟังทรงทราบใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท

ข้า-

*พระพุทธเจ้าฟังมาจากทิศเหนือ ณ ที่นั้น

ข้าพระพุทธเจ้าได้เห็นภูเขาใหญ่สูง

เทียมเมฆ กำลังกลิ้งบดปวงสัตว์มา พระพุทธเจ้าข้า

สิ่งใดที่พระองค์จะฟังทรง

กระทำ ขอได้โปรดกระทำเสียเถิด ฯ

ดูกรมหาบพิตร ครั้นเมื่อมหาภัยอันร้ายกาจ

ที่ทำให้มนุษย์พินาศใหญ่โต

ถึงเพียงนี้ บังเกิดขึ้นแล้วแก่พระองค์ อะไรเล่า ที่พระองค์จะฟังทรงกระทำใน

ภาวะแห่งมนุษย์ที่ได้แสนยาก ฯ

ป. ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ครั้นเมื่อมหาภัยอันร้ายกาจ ที่ทำให้มนุษย์

พินาศอันใหญ่โตถึงเพียงนั้น บังเกิดขึ้นแก่หม่อมฉัน

อะไรจะพึงเป็นกิจที่หม่อมฉัน

พึงกระทำ ในภาวะแห่งมนุษย์ที่ได้แสนยากเล่า นอกจากการประพฤติธรรม

นอกจากการประพฤติสมาสมา นอกจากการสร้างกุศล

นอกจากการทำบุญ ฯ

[๔๑๓] พ. ดุกรมหาบพิตร อาตมภาพขอถวายพระพรให้พระองค์ทรง
ทราบ ดุกรมหาบพิตร ชราและมรณะย่อมครอบงำพระองค์ ดุกรมหาบพิตร
ก็และเมื่อชราและมรณะครอบงำพระองค์อยู่ อะไรเล่า

จะพึงเป็นกิจที่มหาบพิตรพึง

กระทำ ฯ

ป. ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ก็และเมื่อชราและมรณะครอบงำหม่อมฉันอยู่
อะไรเล่าจะพึงเป็นกิจที่หม่อมฉันควรจะทำ นอกจากการประพฤติธรรม
นอกจาก

การประพฤติสมาสมา นอกจากการสร้างกุศล นอกจากการทำบุญ

ข้าแต่พระองค์

ผู้เจริญ การรบด้วยช้างเหล่าใด ย่อมมีแก่พระราชอาเป็นผู้เป็นกษัตริย์
ผู้ได้มูรธา-

*ภิเชกแล้ว ผู้เมาแล้วเพราะความเมาในความเป็นใหญ่

ผู้อันความกำหนัดในกาม

กลุ้มรุมแล้ว ผู้ถึงแล้วซึ่งความมั่นคงในชนบท

ผู้ชานะซึ่งปฐพีมณฑลอันใหญ่ แล้ว

ครอบงำอยู่ ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ เมื่อชราและมรณะครอบงำอยู่

คติวิสัยแห่งการรบ

ด้วยช้างแม่เหล่านั้น ไม่มีเลย ๑- ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ

การรบด้วยม้าแม่เหล่านั้น

๔๗๗ การรบด้วยรถแม่เหล่านั้น ๔๗๗ การรบด้วยทหารเดินเท้าแม่เหล่านั้น
ย่อมมี

แก่พระราชอาผู้เป็นกษัตริย์ ผู้ได้มูรธาภิเชกแล้ว

ผู้เมาแล้วเพราะความเมาในความเป็นใหญ่

เป็นใหญ่ ผู้อันความกำหนัดในกามกลุ้มรมแล้ว
ผู้ถึงแล้วซึ่งความมั่นคงในชนบท
ผู้ชำนาญปฐพีมณฑลอันใหญ่แล้วครอบงำอยู่ ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ
เมื่อชรามรณะ
ครอบงำอยู่ คติวิสัยแห่งการรบด้วยทหารเดินเท้าแม่เหล่านั้ไม่มีเลย
ข้าแต่พระองค์
ผู้เจริญ ในราชสกุลนี้ มหาอำมาตย์ผู้มีมนต์
ซึ่งสามารถจะใช้มนต์ทำลายข้าศึก
ที่ยกมา ก็มีอยู่เหมือนกัน ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ
แต่เมื่อชรามรณะครอบงำ
คติวิสัยแห่งการรบด้วยมนต์ แม่เหล่านั้ห้ามมีไม่ อนึ่ง
ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ
ในราชสกุลนี้ เงินทองทั้งที่อยู่ในพื้นดิน ทั้งที่อยู่ในเวหาส ซึ่งพวกหม่อมฉัน

สามารถใช้เป็นเครื่องมือยุแหย่ให้ข้าศึกที่ยกมาแตกกันก็มีอยู่เป็นอันมาก
ข้าแต่

พระองค์ผู้เจริญ แต่เมื่อชรามรณะครอบงำ
คติวิสัยแห่งการรบด้วยทรัพย์แม่
เหล่านั้ห้ามมีไม่ ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ก็แลเมื่อชรามรณะครอบงำอยู่
อะไรเล่า

จะพึงเป็นกิจที่หม่อมฉันควรทำ นอกจากการประพடுத்தธรรม
นอกจากการประพฤติ

สม่าเสมอ นอกจากการสร้างกุศล นอกจากการทำบุญ ฯ

[๔๑๔] ป. ถูกแล้วๆ มหาบพิตร ก็เมื่อชรามรณะครอบงำอยู่ อะไร

@๑. สุตวิสัยที่จะรบด้วยช้าง

เล่าจะพึงเป็นกิจที่พระองค์ควรทำนอกจากการประพடுத்தธรรม
นอกจากประพฤติ

สม่าเสมอ นอกจากการสร้างกุศล นอกจากการทำบุญ ฯ

[๔๑๕] พระผู้มีพระภาคผู้พระสุคตศาสดา ครั้นตรัสไวยากรณ์ภาษิตนี้
จบลงแล้ว จึงได้ตรัสคาถาประพันธ์ต่อไปอีกว่า ฯ

ภูเขาใหญ่แล้วด้วยศิลา จดทองคำ กลึงบดสัตว์มาโดยรอบ
ทั้ง ๔ ทิศ แม่น้ำใด ชราและมัจจุก็ฉนั้นนั้น ย่อมครอบงำ
สัตว์ทั้งหลาย คือ พวกกษัตริย์ พวกพราหมณ์ พวกแพศย์
พวกศูทร พวกจัณฑาล และคนเทมุลฝอย ไม่เว้นใครๆ
ไว้เลย ย่อมยำยเสียสิ้น ณ ที่นั้น ไม่มียุทธภูมิสำหรับ
พลช้าง พลม้า ไม่มียุทธภูมิสำหรับพลรถ ไม่มียุทธภูมิ
สำหรับพลราบ และไม่อาจจะเอาชนะแม้ด้วยการรบด้วย
มนต์หรือด้วยทรัพย์ เพราะฉะนั้นแล บุรุษผู้เป็นบัณฑิต
มีปัญญา เมื่อเล็งเห็นประโยชน์ตน พึงตั้งศรัทธาไว้ในพระ-
*พุทธเจ้า ในพระธรรมและในพระสงฆ์ ผู้ใดมีปรกติประพฤติ
ธรรมด้วยกาย ด้วยวาจา หรือด้วยใจ บัณฑิตทั้งหลายย่อม
สรรเสริญผู้นั้น ในโลกนี้นั้นเทียว ผู้นั้นละโลกนี้ไป ย่อม
บันเทิงในสวรรค์ ฯ

จบ โกสลสังยุต

รวมพระสูตรในตติยวรรคนี้ มี ๕ สูตร คือ ปุคคสูตรที่ ๑ อัยยิกา-
*สูตรที่ ๒ โลกสูตรที่ ๓ อีสัสถสูตรที่ ๔ ปัพพโตปมสูตรที่ ๕ โกสลสังยุต-
*วรรคนี้มี ๕ สูตร พระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐ สุกตตรัสเทศนาแล้ว ฯ

มารสังยุต

ปฐมวรรคที่ ๑

ตโปกรรมสูตรที่ ๑

[๔๑๖] ข้าพเจ้าได้สดับมาแล้วอย่างนี้-

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคได้ตรัสรู้ใหม่ๆ ประทับอยู่ที่ต้นไม้ชपाल
นิโครธ ใกล้ฝั่งแม่น้ำเนรัญชรา ณ ตำบลอรุเวลา ครั้งนั้นแล

พระผู้มีพระภาค

ทรงประทับพักพ่อนอยู่ในที่ลับ ได้เกิดความปริวิตกแห่งพระทัยอย่างนี้ว่า
โอ เรา

เป็นผู้พ้นจากทุกกรกิริยานั้นแล้ว โอ สาธุ

เราเป็นผู้พ้นแล้วจากทุกกรกิริยาอันไม่

ประกอบด้วยประโยชน์นั้น โอ สาธุ เราเป็นสัตว์ที่บรรลุปริญาณแล้ว ฯ

[๔๑๗] ครั้งนั้นแล มารผู้มีบาปได้ทราบความปริวิตกแห่งพระทัยของพระผู้มีพระภาคด้วยจิต จึงเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ แล้วได้กราบทูล

พระผู้มีพระภาคด้วยคาถาว่า

มาณพทั้งหลายย่อมบริสุทธิได้ด้วยการบำเพ็ญตบะใด ท่าน
หลีกจากตบะนั้นเสียแล้ว เป็นผู้ไม่บริสุทธิ มาสำคัญตนว่า
เป็นผู้บริสุทธิ ท่านพลาดจากมรรคาแห่งความบริสุทธิเสีย
แล้ว ฯ

[๔๑๘] ครั้งนั้นแล พระผู้มีพระภาคทรงทราบว่า นี่มารผู้มีบาป จึงได้ตรัสถามมารผู้มีบาปด้วยพระคาถาว่า

เรารู้แล้วว่า ตบะอื่นๆ อย่างใดอย่างหนึ่ง ไม่ประกอบด้วย
ประโยชน์ ตบะทั้งหมดหาอำนวยการประโยชน์ให้ไม่ ดุจไม้แฉะ
หรือไม้ถ่อ ไม่อำนวยการประโยชน์บนบก ฉะนั้น (เรา) จึง
เจริญมรรค คือ ศีล สมาธิ และปัญญา เพื่อความตรัสรู้
เป็นผู้บรรลุความบริสุทธิอย่างยอดเยี่ยมแล้ว ดูกรมารผู้กระทำ
ซึ่งที่สุด ตัวท่านเป็นผู้ที่เรากำจัดเสียได้แล้ว ฯ

ครั้งนั้นแล มารผู้มีบาปเป็นทุกข์เสียใจว่า พระผู้มีพระภาคทรงรู้จักเรา
พระสุคตทรงรู้จักเรา ดังนี้ จึงได้อันตรธานไปในที่นั่นเอง ฯ

นาคสูตรที่ ๒

[๔๑๙] ข้าพเจ้าได้สดับมาแล้วอย่างนี้-

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคได้ตรัสรู้แล้วใหม่ๆ ประทับอยู่ที่ต้นไม้อชปาลนิโครธ ใกล้ฝั่งแม่น้ำเนรัญชรา ณ อุรุเวลาประเทศ
ก็โดยสมัยนั้นแล

พระผู้มีพระภาคประทับนั่งในที่กลางแจ้ง ในราตรีกาลอันมืดทึบ
และฝนกำลังตก

ประปรายอยู่ ฯ

[๔๒๐] ครั้งนั้นแล มารผู้บาปใคร่จะให้เกิดความกลัว ความครั่นคร้าม
ชนลูกชนพองแด่พระผู้มีพระภาค จึงเนรมิตเพศเป็นพระยาช้างใหญ่
เข้าไปใกล้

พระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ

พระยาช้างนั้นมีสีระเหมือนกับก้อนหินใหญ่สีดำ

งาทั้งสองของมันเหมือนเงินบริสุทธิ์ งวงเหมือนงอนไถใหญ่ ฯ

[๔๒๑] ครั้งนั้นแล พระผู้มีพระภาคทรงทราบว่า นี่มารผู้มีบาป ดังนี้
แล้วได้ตรัสกะมารผู้มีบาปด้วยพระคาถาว่า

ท่านจำแลงเพศทั้งที่งามและไม่งาม ท่องเที่ยวอยู่ตลอดเวลา
อันยืดยาวนาน มารผู้มีบาปเอ๋ย ไม่พอที่ท่านจะทำการจำแลง
เพศนั้นเลย ดูกรรมารผู้กระทำซึ่งที่สุด ตัวท่านเป็นผู้ที่เรา
กำจัดเสียได้แล้ว ฯ

ครั้งนั้นแล มารผู้มีบาปเป็นทุกข์เสียใจว่า พระผู้มีพระภาคทรงรู้จักเรา
พระสุคตทรงรู้จักเรา ดังนี้ จึงได้อันตรธานไปในที่นั้นเอง ฯ

สุกสูตรที่ ๓

[๔๒๒] ข้าพเจ้าได้สดับมาแล้วอย่างนี้-

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคได้ตรัสรู้แล้วใหม่ๆ ประทับอยู่ที่ต้นไม้อชปาลนิโครธ ใกล้ฝั่งแม่น้ำเนรัญชรา ณ อุรุเวลาประเทศ
ก็โดยสมัยนั้นแล

พระผู้มีพระภาคประทับนั่งในที่กลางแจ้งในราตรีอันมืดทึบ และฝนกำลังตก
ประปรายอยู่ ฯ

[๔๒๓] ครั้งนั้นแล มารผู้มีบาปใคร่จะให้เกิดความกลัว ความครั่นคร้าม
ชนลูกชนพองแต่พระผู้มีพระภาค จึงเข้าไปใกล้พระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ
แล้ว

แสดงเพศต่างๆ หลากหลาย ทั้งที่งามทั้งที่ไม่งาม
ในที่ไม้ใกล้แต่พระผู้มีพระภาค ฯ

[๔๒๔] ครั้งนั้นแล พระผู้มีพระภาคทรงทราบว่า นี่มารผู้มีบาป ดังนี้
จึงตรัสกะมารผู้มีบาปด้วยพระคาถาทั้งหลายว่า

ท่านจำแลงเพศทั้งที่งามทั้งที่ไม่งาม ท่องเที่ยวอยู่ตลอดเวลา
อันยืดยาวนาน มารผู้มีบาปเอ๋ย ไม่พอที่ท่านจะทำการจำแลง
เพศนั้นเลย ดูกรรมารผู้กระทำซึ่งที่สุด ตัวท่านเป็นผู้ที่เรากำจัด
เสียได้แล้ว ฯ

และชนเหล่าใดสำรวจดีแล้ว ด้วยกาย ด้วยวาจา และ

ด้วยใจ ชนเหล่านั้น ย่อมไม่เป็นผู้ตกอยู่ในอำนาจของมาร
ชนเหล่านั้น ย่อมไม่เป็นผู้เดินตามหลัง ฯ

ครั้งนั้นแล มารผู้มีบาปเป็นทุกข์เสียใจว่า พระผู้มีพระภาค ทรงรู้จักเรา
พระสุคตทรงรู้จักเรา จึงได้อันตรธานไปในที่นั้นเอง ฯ

ปฐมปาສສຸຕຣທີ່ ໔

[໔໒໕] ข้าพเจ้าได้สดับมาแล้วอย่างนี้-

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ที่ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน เขตพระ
นครพาราณสี ณ ที่นั้นแล พระผู้มีพระภาคตรัสเรียกภิกษุทั้งหลายว่า
ดูกรภิกษุ
ทั้งหลาย ฯ

ภิกษุเหล่านั้นได้ทูลรับพระดำรัสของพระผู้มีพระภาคแล้ว ฯ

พระผู้มีพระภาคได้ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ความหลุดพ้นอย่างยอดเยี่ยม
เราบรรลุลแล้ว ความหลุดพ้นอย่างยอดเยี่ยม เรากระทำให้แจ้งแล้ว
เพราะ

การกระทำไว้ในใจโดยแยบคาย
เพราะการตั้งความเพียรไว้ชอบโดยแยบคาย

ดูกรภิกษุทั้งหลาย
แม้เธอทั้งหลายก็จงบรรลุซึ่งความหลุดพ้นอย่างยอดเยี่ยม จง
กระทำให้แจ้งซึ่งความหลุดพ้นอย่างยอดเยี่ยม
เพราะการกระทำไว้ในใจโดยแยบคาย
เพราะการตั้งความเพียรไว้ชอบโดยแยบคายเถิด ฯ

[໔໒໖] ครั้งนั้นแล มารผู้มีบาปได้เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ
แล้วได้ทูลพระผู้มีพระภาคด้วยคาถาว่า

ท่านเป็นผู้ที่ถูกเราผูกไว้แล้วด้วยบ่วงของมารทั้งที่เป็นของทิพย์
ทั้งที่เป็นของมนุษย์ ท่านเป็นผู้ที่ถูกเราผูกไว้แล้วด้วยเครื่อง
ผูกของมาร ดูกรสมณะ ท่านจักไม่หลุดพ้นจากวิสัยของ
เราไปได้ ฯ

[໔໒໗] ครั้งนั้นแล พระผู้มีพระภาคทรงทราบว่ นีมารผู้มีบาป จึงได้
ตรัสกะมารผู้มีบาปด้วยพระคาถาว่า

เราเป็นผู้พ้นแล้วจากบ่วงของมาร ทั้งที่เป็นของทิพย์ ทั้งที่เป็น

ของมนุษย์ เราเป็นผู้พ้นแล้วจากเครื่องผูกของมาร ดูกรมาร
ผู้กระทำซึ่งความพินาศ ท่านเป็นผู้ที่เรากำจัดเสียได้แล้ว ฯ
ครั้งนั้นแล มารผู้มีบาปเป็นทุกข์เสียใจว่า พระผู้มีพระภาคทรงรู้จักเรา
พระสุดทรรู้จักเรา ดังนี้ จึงได้อันตรธานไปในที่นั่นเอง ฯ

หุติยปาສສູຕຣທີ່ ໕

[໔໒໔] ข้าพเจ้าได้สดับมาแล้วอย่างนี้-

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ที่ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน เขตพระ
นครพาราณสี ณ ที่นั้นแล พระผู้มีพระภาคตรัสเรียกภิกษุทั้งหลายว่า
ดูกรภิกษุ
ทั้งหลาย ฯ

ภิกษุเหล่านั้นได้ทูลรับพระดำรัสของพระผู้มีพระภาคแล้ว ฯ

พระผู้มีพระภาคได้ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย

เราพ้นแล้วจากบ่วงทั้งปวง

ทั้งที่เป็นของทิพย์ ทั้งที่เป็นของมนุษย์ ดูกรภิกษุทั้งหลาย

แม้เธอทั้งหลายก็พ้นแล้ว

จากบ่วงทั้งปวง ทั้งที่เป็นของทิพย์ ทั้งที่เป็นของมนุษย์ ดูกรภิกษุทั้งหลาย

เธอ

ทั้งหลายจงเที่ยวจาริกไปเพื่อประโยชน์เกื้อกูลแก่ชนหมู่มาก

เพื่อความสุขแก่ชน

หมู่มาก เพื่ออนุเคราะห์โลก เพื่อประโยชน์ เพื่อเกื้อกูล

เพื่อความสุขแก่เทวดา

และมนุษย์ทั้งหลาย เธอทั้งหลายอย่าได้ไปด้วยกัน ๒ รูป โดยทางเดียวกัน

ดูกรภิกษุ

ทั้งหลาย เธอทั้งหลายจงแสดงธรรม งามในเบื้องต้น งามในท่ามกลาง

งามในที่สุด

จงประกาศพรหมจรรย์ พร้อมทั้งอรรถ พร้อมทั้งพยัญชนะ บริสุทธิ์บริบูรณ์

สิ้นเชิง สัตว์ทั้งหลายผู้มีธลีในจักขุน้อยมีอยู่

เพราะไม่ได้ฟังธรรมย่อมเสื่อมรอบ

ผู้รู้ทั่วถึงซึ่งธรรมจักมี ดูกรภิกษุทั้งหลาย

แม้เราก็จักไปยังอุรุเวลาเสนานิคม เพื่อ

แสดงธรรม ๔

[๔๒๙] ครั้งนั้นแล มารผู้มีบาปเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ แล้วได้ทูลพระผู้มีพระภาคด้วยคาถาว่า

ท่านเป็นผู้ที่ถูกเราผูกไว้แล้วด้วยบ่วงทั้งปวง ทั้งที่เป็นของทิพย์
ทั้งที่เป็นของมนุษย์ ท่านเป็นผู้ที่ถูกเราผูกไว้แล้ว ด้วยเครื่อง
พันธนาการอันใหญ่ ดุจรสณะ ท่านจักไม่พ้นไปจากวิสัย
ของเราได้ ๔

[๔๓๐] ครั้งนั้นแล พระผู้มีพระภาคทรงทราบวา นี้มารผู้มีบาป
จึงได้ตรัสถามมารผู้มีบาปด้วยพระคาถาว่า

เราเป็นผู้พ้นแล้วจากบ่วงทั้งปวง ทั้งที่เป็นของทิพย์ ทั้งที่เป็น
ของมนุษย์ เราเป็นผู้พ้นแล้วจากเครื่องพันธนาการอันใหญ่
ดูกรมารผู้กระทำซึ่งความพินาศ ท่านเป็นผู้ที่เรากำจัด
เสียได้แล้ว ๔

ครั้งนั้นแล มารผู้มีบาปเป็นทุกข์ เสียใจว่า พระผู้มีพระภาคทรงรู้จักเรา
พระสุคตทรงรู้จักเรา ดังนี้ จึงได้อันตรธานไป ณ ที่นั้นเอง ๔

สัปสสูตรที่ ๖

[๔๓๑] ข้าพเจ้าได้สดับมาแล้วอย่างนี้-

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระวิหารเวฬุวันอันเป็นสถาน
ที่พระราชาทานเหี้ยมแก่กระแต เขตกรุงราชคฤห์ ๔

ก็โดยสมัยนั้นแล พระผู้มีพระภาคได้ประทับนั่งในที่กลางแจ้งในราตรี
อันมืดทึบ และฝนกำลังตกประปรายอยู่ ๔

[๔๓๒] ครั้งนั้นแล มารผู้มีบาปใคร่จะให้เกิดความกลัว ความครั่นคร้าม
ชนลูกชนพองแก่พระผู้มีพระภาค จึงนิรมิตเพศเป็นพระยางูใหญ่เข้าไปใกล้
พระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ

กายของพระยางูนั้นเป็นเหมือนเรือลำใหญ่ที่ขุดด้วยขง
ทั้งต้น พังพานของมันเป็นเหมือนเสือลำแพนผืนใหญ่
สำหรับปุดากแป้งของช่าง

ทำสุรา นัยน์ตาของมันเป็นเหมือนถาดสำริดใบใหญ่ของพระเจ้าโกศล
ลิ้นของมัน

แลบออกจากปากเหมือนสายฟ้าแลบ ในขณะที่เมฆกำลังกระหึ่ม ฉะนั้น
เสียง
หายใจเข้าออกของมัน เหมือนเสียงสับช่างทองที่กำลังฟนลมอยู่ก็ปานกัน
ฯ

[๔๓๓] ครั้นนั้นแล พระผู้มีพระภาคทรงทราบว่ นีมารผู้มีบาป ดังนี้
จึงได้ตรัสกะมารผู้มีบาปด้วยพระคาถาทั้งหลายว่า

มุนีเสพรือนว่างเปล่าเพื่อยู้อาศัย มุนีนั้นเป็นผู้มีตนอัน
สำรวมแล้ว เขาสละความอาลัยในอัตภาพนั้นเที่ยวไป เพราะ
การสละความอาลัยในอัตภาพแล้วเที่ยวไปนั้น เหมาะสมแก่
ผู้เช่นนั้น ฯ

สัตว์ที่สัญจรไปมากก็มาก สิ่งที่น่ากลัวก็มาก อนึ่ง เหลือบ
และสัตว์เลื้อยคลานก็ชุกชุม (แต่) มหามุนีผู้อยู่ในเรือน
ว่างเปล่า ย่อมไม่ยังแม้แต่ชนให้ไหว ในเพราะสิ่งที่น่ากลัว
เหล่านั้น ฯ

ถึงแม้ท้องฟ้าจะพึงแตก แผ่นดินจะพึงไหว สัตว์ทั้งหลาย
พึงสะดุ้งกลัวกันหมดก็ตามที แม้ถึงว่าหอกหรือหลาวจะจ่ออยู่
ที่อกก็ตามเถิด พระพุทธเจ้าทั้งหลายย่อมไม่ทรงทำการป้องกัน
ในเพราะอุปธิ (คือขันธ) ทั้งหลาย ฯ

ครั้นนั้นแล มารผู้มีบาป เป็นทุกข์ เสียใจว่า พระผู้มีพระภาคทรงรู้จักเรา
พระสุคตทรงรู้จักเรา ดังนี้ จึงได้อันตรธานไปในที่นั่นเอง ฯ

สุปปติสูตรที่ ๗

[๔๓๔] ข้าพเจ้าได้สดับมาแล้วอย่างนี้-

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระวิหารเวฬุวัน อันเป็นสถาน
ที่พระราชาทานเหี้ยมแก่กระแต เขตกรุงราชคฤห์ ฯ

ครั้นนั้นแล

พระผู้มีพระภาคเสด็จจงกรมอยู่ในที่กลางแจ้งเกือบตลอดราตรี
ในสมัยใกล้รุ่งแห่งราตรี

ทรงล้างพระบาทแล้วเสด็จเข้าพระวิหารทรงสำเร็จสัพ-

*ไสยาโดยพระปรตเปื้องขวา ทรงเลื่อมพระบาทด้วยพระบาท ทรงมีพระ
สติสัมปชัญญะ ทรงทำความเข้าใจในอันจะเสด็จลุกขึ้นไว้ในพระฤทัย ฯ

[๔๓๕] ครั้งนั้นแล มารผู้มีบาปได้เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ แล้วได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคด้วยคาถาว่า

ท่านหลับหรือ ท่านจะหลับเสียทำไมนะ ท่านหลับเป็นตาย
เทียวหรือนี่ ท่านหลับโดยสำคัญว่า เราได้เรือนว่างเปล่า
กระนั้นหรือ เมื่อพระอาทิตย์ขึ้นโตงแล้ว ท่านยังจะหลับ
อยู่หรือนี่ ฯ

[๔๓๖] ครั้งนั้นแล พระผู้มีพระภาคทรงทราบวา นี้มารผู้มีบาป จึงได้ตรัสกะมารผู้มีบาปด้วยพระคาถาว่า

พระพุทธเจ้าซึ่งไม่มีตณฺหาจุจาย ซึ่งสละไปในอารมณ์ต่างๆ
สำหรับจะนำไปสู่ภพไหนๆ ย่อมบรรทมหลับ เพราะความ
สิ้นไปรอบแห่งอุปธิทั้งปวง กงการอะไรของท่านในเรื่องนี้เล่า
มารเอ๋ย ฯ

ครั้งนั้นแล มารผู้มีบาป เป็นทุกข์ เสียใจว่า พระผู้มีพระภาคทรงรู้จักเรา พระสุคตทรงรู้จักเรา ดังนี้ จึงได้อันตรธานไปในที่นั้นเอง ฯ

นันทนสูตรที่ ๘

[๔๓๗] ข้าพเจ้าได้สดับมาแล้วอย่างนี้-

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระวิหารเชตวัน
อารามของท่าน

อนาถปิณฑิกเศรษฐี เขตพระนครสาวัตถี ฯ

[๔๓๘] ครั้งนั้นแล มารผู้มีบาปได้เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ แล้วได้กล่าวคาถานี้ในสำนักพระผู้มีพระภาคว่า

คนมีบุตร ย่อมผลิตเพลินเพราะบุตร คนมีโคก็ย่อม
ผลิตเพลินเพราะโค ฉะนั้นเหมือนกัน อุปธิทั้งหลายนั้นแล
เป็นเครื่องผลิตเพลินของนรชน เพราะคนที่ไม่มียุติ
หาผลิตเพลินไม่ ฯ

[๔๓๙] ครั้งนั้นแล พระผู้มีพระภาคทรงทราบวา นี้มารผู้มีบาป จึงได้ตรัสกะมารผู้มีบาปด้วยพระคาถาว่า

คนมีบุตร ย่อมเศร้าโศกเพราะบุตร คนมีโคก็ย่อมเศร้าโศก
เพราะโค ฉะนั้นเหมือนกัน อุปธิทั้งหลายนั้นแล เป็นเหตุ
เศร้าโศกของนรชน เพราะคนที่ไม่มียุติหาเศร้าโศกไม่ ฯ

ครั้งนั้นแล มารผู้มีบาป เป็นทุกข์ เสียใจว่า พระผู้มีพระภาคทรงรู้จักเรา พระสุคตทรงรู้จักเรา ดังนี้ จึงได้อันตรธานไปในที่นั้นเอง ฯ

ปฐมาอายุสูตรที่ ๙

[๔๔๐] ข้าพเจ้าได้สดับมาแล้วอย่างนี้-

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระวิหารเวฬุวัน อันเป็นสถานที่พระราชทานเหยื่อแก่กระแต เขตกรุงราชคฤห์ ฯ

ณ ที่นั้นแล พระผู้มีพระภาคตรัสเรียกภิกษุทั้งหลายว่า
ดูกรภิกษุทั้งหลาย
ดังนี้ ฯ

ภิกษุเหล่านั้นทูลรับพระดำรัสพระผู้มีพระภาคแล้ว

พระผู้มีพระภาคได้ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย อายุของมนุษย์ทั้งหลายนี้
น้อยนัก จำต้องไปสู่สัมปรายภพ ควรทำกุศล ควรประพฤติพรหมจรรย์
สัตว์

ผู้เกิดมาแล้วจะไม่ตายไม่มี ดูกรภิกษุทั้งหลาย คนที่เป็นอยู่นาน
ย่อมเป็นอยู่ได้

เพียงร้อยปี หรือจะอยู่เกินไปได้บ้าง ก็มีน้อย ฯ

[๔๔๑] ครั้งนั้นแล มารผู้มีบาปได้เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ
แล้วได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคด้วยคาถาว่า

อายุของมนุษย์ทั้งหลายยืนยาว คนดีไม่ควรดูหมิ่นอายุนั้นเลย
ควรประพฤติดุจเด็กอ่อนที่มุงแต่จะกินนม ฉะนั้น การมาแห่ง
มัจจุไม่มี ฯ

[๔๔๒] ครั้งนั้นแล พระผู้มีพระภาคทรงทราบว่ นีมารผู้มีบาป จึงได้
ตรัสกะมารผู้มีบาปด้วยพระคาถาว่า

อายุของมนุษย์ทั้งหลายน้อย คนดีควรดูหมิ่น
อายุนั้นเสีย ควรประพฤติดุจคนที่ถูกไฟไหม้ศีรษะ ฉะนั้น
การที่จะไม่มาแห่งมัจจุไม่มีเลย ฯ

ครั้งนั้นแล มารผู้มีบาป เป็นทุกข์ เสียใจว่า พระผู้มีพระภาคทรงรู้จัก
เรา พระสุคตทรงรู้จักเรา ดังนี้ จึงได้อันตรธานไปในที่นั้นแล ฯ

ทุติยาอายุสูตรที่ ๑๐

[๔๔๓] สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระวิหารเวฬุวัน อัน

เป็นสถานที่พระราชทานเหยื่อแก่กระแต เขตกรุงราชคฤห์ ๕

ณ ที่นั้นแล พระผู้มีพระภาคได้ตรัสข้อนี้ว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย อายุของมนุษย์ทั้งหลายนี้น้อยนัก จำต้องไปสู่สัมปรายภพ ควรทำกุศล ควรประพฤติ

พรหมจรรย์ สัตว์ผู้เกิดแล้วจะไม่ตายไม่มีเลย ดูกรภิกษุทั้งหลาย คนที่เป็นอยู่นาน

ย่อมเป็นอยู่ได้เพียงร้อยปี หรือจะเกินขึ้นไปก็น้อย ดังนี้ ๕

[๔๔๔] ครั้งนั้นแล มารผู้มีบาป ได้เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ แล้วได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคด้วยคาถาว่า

วันคืนย่อมไม่ผ่านพ้นไป ชีวิตย่อมไม่รุกรันไป อายุย่อมจร

ตามสัตว์ทั้งหลายไป ดุจกงจรตามธูปรถไป ฉะนั้น ดังนี้ ๕

[๔๔๕] ครั้งนั้นแล พระผู้มีพระภาคทรงทราบว่า นี่มารผู้มีบาป จึงได้ตรัสกะมารผู้มีบาปด้วยพระคาถาว่า

วันคืนย่อมผ่านพ้นไป ชีวิตย่อมรุกรันไป อายุของสัตว์ทั้งหลาย

ย่อมสิ้นเปลืองไป ดุจน้ำแห่งแม่น้ำน้อย ฉะนั้น ดังนี้ ๕

ครั้งนั้นแล มารผู้มีบาป เป็นทุกข์ เสียใจว่า พระผู้มีพระภาคทรงรู้จักเรา พระสุคตทรงรู้จักเรา ดังนี้ จึงได้อันตรธานไปในที่นั้นแล ๕

จบ วรรคที่ ๑

รวมพระสูตรในปฐมวรรคนี้มี ๑๐ สูตร คือ

ตโปกรรมสูตรที่ ๑ นาคสูตรที่ ๒ สุกสูตรที่ ๓ ปาสสูตรมี ๒ สูตรเป็นที่ ๔ และที่ ๕ สัปปสูตรที่ ๖ สุปปติสูตรที่ ๗ นันทนสูตรที่ ๘ อายุสูตรอีก ๒ สูตรเป็นที่ ๙ และที่ ๑๐

ทุติยวรรคที่ ๒

ปาสานสูตรที่ ๑

[๔๔๖] สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ ภูเขาคิชฌกูฏ เขตกรุงราชคฤห์ ๕

ก็สมัยนั้นแล พระผู้มีพระภาคประทับนั่งในที่แจ้ง ในเวลากลางคืนอันมืด และฝนกำลังตกประปรายอยู่ ๕

[๔๔๗] ครั้งนั้นแล มารผู้มีบาปต้องการจะยังความกลัว ความหวาดเสียว
ชนพองสยองเกล้า ให้เกิดขึ้นแก่พระผู้มีพระภาค จึงเข้าไป ณ
ที่พระผู้มีพระภาค

ประทับอยู่ ครั้นแล้ว กลิ้งศีกาก้อนใหญ่ๆ ไปใกล้พระผู้มีพระภาค ฯ

[๔๔๘] ครั้งนั้นแล พระผู้มีพระภาคทรงทราบว่า นี่มารผู้มีบาป จึงตรัส
สําทักกะมารผู้มีบาปด้วยพระคาถาว่า

แม้ถึงว่าท่านจะพึงกลิ้งภูเขาคิชฌกูฏหมดทั้งสิ้น ความหวั่น
ไหวก็จะมีแก่พระพุทธรเจ้าทั้งหลายผู้หลุดพ้นแล้วโดยชอบ
แน่แท้ ฯ

ลำดับนั้น มารผู้มีบาปเป็นทุกข์เสียใจว่า พระผู้มีพระภาคทรงรู้จักเรา
พระสุคตทรงรู้จักเรา ดังนี้ จึงได้หายไปในที่นั้นเอง ฯ

สหัสสูตรที่ ๒

[๔๔๙] สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระวิหารเชตวัน อาราม
ของท่านอนาถปิณฑิกเศรษฐี เขตพระนครสาวัตถี ฯ

ก็สมัยนั้นแล พระองค์แวดล้อมด้วยบริษัทหมู่ใหญ่ ทรงแสดงธรรมอยู่ ฯ

ครั้งนั้นแล มารผู้มีบาปได้มีความคิดเห็นอย่างนี้ว่า พระสมณโคดมนี้แล
แวดล้อมด้วยบริษัทหมู่ใหญ่ แสดงธรรมอยู่ ถ้ากระไรเราพึงเข้าไปใกล้ ณ
ที่พระ

สมณโคดมประทับอยู่ เพื่อการกำบังจักขุเกิด ฯ

[๔๕๐] ลำดับนั้น มารผู้มีบาปเข้าไปใกล้พระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ
ครั้นแล้ว กล่าวกะพระผู้มีพระภาคด้วยคาถาว่า

ท่านเป็นผู้อ่องอาจในบริษัท บันลือสีหนาท ดุจราชสีห์ ฉะนั้น
หรือ ก็ผู้ที่พอจะต่อสู้ท่านยังมี ท่านเข้าใจว่าเป็นผู้ชนะแล้ว
หรือ ฯ

[๔๕๑] พระผู้มีพระภาค ตรัสตอบด้วยพระคาถาว่า

ตถาคตเป็นมหาวิรบุรุษ อ่องอาจในบริษัท บรรลุทสพลญาณ ข้าม
ตัณหาอันเป็นเหตุข้องในโลกเสียได้ บันลืออยู่โดยแท้ ฯ

ครั้งนั้นแล มารผู้มีบาปเป็นทุกข์ เสียใจว่า พระผู้มีพระภาคทรงรู้จักเรา
พระสุคตทรงรู้จักเรา ดังนี้ จึงได้หายไปในที่นั้นเอง ฯ

สกลิกสูตรที่ ๓

[๔๕๒] ข้าพเจ้าได้สดับมาแล้วอย่างนี้-

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ มัททกุจฉิมิคทายวัน เขต
กรุงราชคฤห์ ฯ

ก็โดยสมัยนั้นแล พระบาทของพระผู้มีพระภาคถูกสะเก็ดหินเจาะแล้ว
ได้ยินว่า เวทนาทั้งหลาย อันยัง เป็นไปในพระสรีระ เป็นทุกข์ แรงกล้า เผ็ด
ร้อน ไม่เป็นที่ยินดี ไม่เป็นที่ทรงสบาย ย่อมเป็นไปแต่พระผู้มีพระภาค
พระองค์

มีพระสติสัมปชัญญะอดกลั้นซึ่งเวทนาเหล่านั้น ไม่กระสับกระส่าย ฯ

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งให้ลาดผ้าสังฆาฏิเป็น ๔ ชั้น แล้วสำเร็จ
สีหไสยา โดยพระปรศ์เบื้องขวา พระบาทซ้ายเหลื่อมพระบาทขวา มีพระสติ
สัมปชัญญะ ฯ

[๔๕๓] ครั้งนั้นแล มารผู้มีบาปเข้าไปเฝ้าพระองค์ถึงที่ประทับ แล้วทูล
ถามพระผู้มีพระภาคด้วยคาถาว่า

ท่านนอนด้วยความเขลา หรือมัวเมาคิดกาพย์กลอนอยู่
ประโยชน์ทั้งหลายของท่านไม่มีมาก ท่านอยู่ ณ ที่นั่งที่นอน
อันสงัดแต่ผู้เดียว ตั้งหน้านอนหลับ นี้อะไร ท่านหลับ
ที่เดียวหรือ ฯ

[๔๕๔] พระผู้มีพระภาคจึงตรัสตอบว่า

เราไม่ได้นอนด้วยความเขลา ทั้งมิได้มัวเมาคิดกาพย์กลอนอยู่
เราบรรลुประโยชน์แล้วปราศจากความโศก อยู่ ณ ที่นั่งที่นอน
อันสงัดแต่ผู้เดียว นอนรำพึงด้วยความเอ็นดูในสัตว์ทั้งปวง ฯ
ลูกศรเข้าไปในอกของชนเหล่าใด ร้อยหทัยให้ลุ่มหลงอยู่ แม้
ชนเหล่านั้นในโลกนี้ ผู้มีลูกศรเสียบอกอยู่ ยังได้ความหลับ
เราผู้ปราศจากลูกศรแล้ว ไฉนจะไม่หลับเล่า ฯ

เราเดินทางไปในทางที่มีราชสีห์เป็นต้น ก็มีได้หวาดหวั่น ถึง
หลับในที่เช่นนั้นก็มีได้กลัวเกรง กลางคืนและกลางวันย่อม
ไม่ทำให้เราเดือดร้อน เราย่อมไม่พบเห็นความเสื่อมอะไรๆ

ในโลก ฉะนั้น เราผู้มีความเอ็นดูในสัตว์ทั้งปวงจึงนอนหลับ ฯ

ครั้งนั้นแล มารผู้มีบาปเป็นทุกข์ เสียใจว่า พระผู้มีพระภาคทรงรู้จักเรา
พระสุคตทรงรู้จักเรา ดังนี้ จึงได้หายไปในที่นั้นเอง ฯ

ปฏิจจุปสูตรที่ ๔

[๔๕๕] ข้าพเจ้าได้สดับมาแล้วอย่างนี้-

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ ศาลาหลังหนึ่ง
ในพราหมณคาม
ในแคว้นโกศล ฯ

ก็โดยสมัยนั้นแล พระผู้มีพระภาคแวดล้อมด้วยคฤหัสถ์บริษัทธิหมู่ใหญ่
ทรงแสดงธรรมอยู่ ฯ

ลำดับนั้น มารผู้มีบาปได้มีความคิดขึ้นว่า พระสมณโคดมนี้แวดล้อม
ด้วยคฤหัสถ์บริษัทธิหมู่ใหญ่ ทรงแสดงธรรมอยู่ ถ้ากระไรเราพึงเข้าไปใกล้
พระสมณโคดมถึงที่ประทับ เพื่อการกำบังจักขุเถิด ฯ

[๔๕๖] ลำดับนั้น มารผู้มีบาปเข้าไปใกล้พระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ
ครั้ง

แล้ว จึงทูลถามพระผู้มีพระภาคด้วยคาถาว่า

ท่านพร่ำสอนผู้อื่นด้วยสิ่งใด สิ่งนั้นไม่สมควรแก่ท่าน เมื่อ
ท่านกล่าวถึงธรรมนั้น อย่าได้ข้องอยู่ในความยินดียินร้าย ฯ

[๔๕๗] พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า

พระสัมพุทธเจ้ามีปรกตอนุเคราะห์ด้วยจิตอันเกื้อกูล ทรงพร่ำ
สอนผู้อื่นด้วยสิ่งใด ตถาคตมีจิตหลุดพ้นจากความยินดียินร้าย
ในสิ่งนั้นแล้ว ฯ

ครั้งนั้นแล มารผู้มีบาปเป็นทุกข์ เสียใจว่า พระผู้มีพระภาคทรงรู้จักเรา
พระสุคตทรงรู้จักเรา ดังนี้ จึงได้หายไปในที่นั้นนั่นเอง ฯ

มานสสูตรที่ ๕

[๔๕๘] ข้าพเจ้าได้สดับมาแล้วอย่างนี้-

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระวิหารเชตวัน
อารามของท่าน

อนาถปิณฑิกเศรษฐี เขตพระนครสาวัตถี ฯ

[๔๕๙] ครั้งนั้นแล มารผู้มีบาปได้เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ
ครั้งแล้ว ได้กล่าวกะพระผู้มีพระภาคด้วยคาถาว่า

บ่วงใดมีใจไปได้ในอากาศ กำลังเที่ยวไป ข้าพระองค์จักคล้อง
พระองค์ไว้ด้วยบ่วงนั้น สมณะ ท่านไม่พ้นเรา ฯ

[๔๖๐] พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า

เราหมดความพอใจในรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ อันเป็น
ของรื่นรมย์ใจแล้ว แนะมาร เรากำจัดท่านได้แล้ว ฯ

ลำดับนั้น มารผู้มีบาปเป็นทุกข์ เสียใจว่า พระผู้มีพระภาคทรงรู้จักเรา
พระสุดทรรู้จักเรา ดังนี้ จึงได้หายไปในที่นั้นนั่นเอง ฯ

ปัตตสูตรที่ ๖

[๔๖๑] พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระวิหารเชตวัน อารามของท่าน
อนาถปิณฑิกเศรษฐี เขตพระนครสาวัตถี ฯ

ก็สมัยนั้นแล พระผู้มีพระภาคทรงยังภิกษุทั้งหลายให้เห็นแจ้ง ให้สมา-
*ทาน ให้आจหาญ ให้ร่าเริง ด้วยธรรมิกถาเกี่ยวกับอุปาทานชั้น ๕
ก็ภิกษุ

เหล่านั้นทำในใจให้สำเร็จประโยชน์ น้อมนิมมาด้วยความเต็มใจ
เสียดสลดสดับ

ธรรมอยู่ ฯ

ครั้งนั้นแล มารผู้มีบาปได้มีความคิดว่า พระสมณโคดมนี้แล ยังภิกษุ
ทั้งหลายให้เห็นแจ้ง ให้สมาทาน ให้आจหาญ ให้ร่าเริง
ด้วยธรรมิกถาเกี่ยวกับ

อุปาทานชั้น ๕ ก็ภิกษุเหล่านั้นทำในใจให้สำเร็จประโยชน์
น้อมนิมมาด้วยความ

เต็มใจ เสียดสลดสดับธรรมอยู่ ถ้ากระไร

เราพึงเข้าไปใกล้พระสมณโคดมถึงที่

ประทับ เพื่อการกำบังตาเถิด ฯ

ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุเหล่านั้นได้วางบาตรเป็นอันมากไว้ในที่กลางแจ้ง
ฯ

[๔๖๒] ลำดับนั้น มารผู้มีบาปแปลงเพศเป็นโคเดินไปยังที่บาตรเหล่านี้นางอยู่ ฯ

ลำดับนั้น ภิกษุรูปหนึ่งจึงบอกกะภิกษุอีกรูปหนึ่งว่า ภิกษุๆ โค นั้นพึง
ทำบาตรทั้งหลายให้แตก ฯ

เมื่อภิกษุนั้นพูดอย่างนั้นแล้ว พระผู้มีพระภาคได้ตรัสกะภิกษุนั้นว่า
ภิกษุ

นั่นมิใช่โค นั่นเป็นมารผู้มีบาป มาเพื่อกำบังตาพวกเธอ ฯ

[๔๖๓] ครั้งนั้นแล พระผู้มีพระภาคทรงทราบว่า ผู้นี้เป็นมารผู้มีบาป จึงตรัสกะมารผู้มีบาปด้วยพระคาถาว่า

พระอริยสาวกย่อมเปื้อนนายในรูป เวทนา สัญญา สังขาร
และวิญญาณ อย่างนี้ว่า เราไม่ใช่ นั่นไม่ใช่ของเรา
แม้มารและเสนามารแสวงหาอยู่ในที่ทั้งปวง ก็ไม่พบอริยสาวก
ผู้เปื้อนนายแล้วอย่างนี้ มีอรรถภาพอันเกษมล่วงพ้นสังโยชน์
ทั้งปวงแล้ว ฯ

ลำดับนั้น มารผู้มีบาปเป็นทุกข์ เสียใจว่า พระผู้มีพระภาคทรงรู้จักเรา
พระสுகตทรงรู้จักเรา ดังนี้ จึงได้หายไปในที่นั้นนั่นเอง ฯ

อายตนสูตรที่ ๗

[๔๖๔] ครั้งหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ ภูเขาคาสลา ป่า
มหาวัน เขตเมืองเวสาลี ฯ

ก็โดยสมัยนั้นแล พระผู้มีพระภาคทรงยังภิกษุทั้งหลายให้เห็นแจ้ง ให้
สมาทาน ให้อาจหาญ ให้ร่าเริง ด้วยธรรมิกขาเกี่ยวด้วยผัสสาชยตนะ ๖ ฯ

ก็ภิกษุเหล่านั้นทำในใจให้สำเร็จประโยชน์ น้อมนิกมาด้วยความเต็มใจ
เงียโสตกลงสดับธรรมอยู่ ฯ

ครั้งนั้นแล มารผู้มีบาปได้มีความคิดว่า พระสมณโคดมนี้แล ยังภิกษุ
ทั้งหลายให้เห็นแจ้ง ให้สมาทาน ให้อาจหาญ ให้ร่าเริง ด้วยธรรมิกขาเกี่ยว
ด้วยผัสสาชยตนะ ๖ และภิกษุเหล่านั้นทำในใจให้สำเร็จประโยชน์ น้อมนิก
มาด้วยความเต็มใจ เงียโสตกลงสดับธรรมอยู่ ถ้ากระไร
เราพึงเข้าไปเฝ้าพระ-

*สมณโคดมถึงที่ประทับ เพื่อกำบังตาเถิด ฯ

[๔๖๕] ครั้งนั้นแล มารผู้มีบาปเข้าไปใกล้พระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ
ครั้นแล้ว ได้ร้องเสียงดังพิลึกพิ๊งกลัว ประดุจแผ่นดินจะถล่ม ในที่ใกล้
พระผู้มีพระภาค ฯ

ลำดับนั้น ภิกษุรูปหนึ่งจึงกล่าวกะภิกษุอีกรูปหนึ่งอย่างนี้ว่า ภิกษุ ภิกษุ
แผ่นดินนี้เห็นจะถล่มเสียละครมัง ฯ

เมื่อภิกษุนั้นกล่าวอย่างนี้แล้ว พระผู้มีพระภาคจึงตรัสกะภิกษุนั้นว่า ดูกร
ภิกษุ แผ่นดินนี้ย่อมไม่ถล่ม ดูกรภิกษุ นั้นมารผู้มีบาปมาแล้ว เพื่อกำบังตา

พวกเธอ ๔

[๔๖๖] ลำดับนั้นแล พระผู้มีพระภาคทรงทราบว่า นี่เป็นมารผู้มีบาป
จึงตรัสกะมารผู้มีบาปด้วยพระคาถาว่า

รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ และธรรมาภรณ์ทั้งสิ้นนี้
เป็นโลกามิสอันแรงกล้า โลกหมกมุ่นอยู่ในอาภรณ์เหล่านี้
ส่วนสาวกของพระพุทธเจ้ามีสติก้าวล่วงโลกามิสนั้น และ
ก้าวล่วงปวงมารแล้ว รุ่งเรืองอยู่ดุจพระอาทิตย์ ฉะนั้น ๔

ลำดับนั้น มารผู้มีบาปเป็นทุกข์ เสียใจว่า พระผู้มีพระภาคทรงรู้จักเรา
พระสុคตทรงรู้จักเรา ดังนี้ จึงได้หายไปในที่นั้นนั่นเอง ๔

ปิณฑิกสูตรที่ ๘

[๔๖๗] สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ บ้านพราหมณ์ใน
ปัญจสาลคาม แคว้นมคธ ๔

ก็สมัยนั้นแล ที่บ้านพราหมณ์ ในปัญจสาลคาม มีนักชัตถุภักษ์แจกของ
แก่พวกเด็กๆ ครั้นรุ่งเช้า พระผู้มีพระภาคทรงครองแล้ว
ทรงถือบาตรและจีวร

เสด็จเข้าไปสู่บ้านพราหมณ์ในปัญจสาลคามเพื่อบิณฑบาต ๔

ก็โดยสมัยนั้นแล

พราหมณ์ผู้คฤหบดีชาวปัญจสาลคามถูกมารผู้มีบาปเข้า
ดลใจ ด้วยประสงค์ว่า พระสมณโคดมอย่าได้บิณฑบาตเลย ๔

พระผู้มีพระภาคเจ้าเสด็จเข้าสู่บ้านพราหมณ์ในปัญจสาลคามเพื่อบิณฑบา
ต

ด้วยบาตรเปล่าอย่างใด ก็เสด็จกลับมาด้วยบาตรเปล่าอย่างนั้น ๔

[๔๖๘] ลำดับนั้น มารผู้มีบาปเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ
ครั้นแล้ว จึงกล่าวกะพระผู้มีพระภาคว่า สมณะ ท่านได้บิณฑบาตบ้างไหม
๔

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า แนะมารผู้มีบาป ท่านได้กระทำให้เราไม่ได้
บิณฑบาตมิใช่หรือ ๔

มารผู้มีบาปกราบทูลว่า ถ้าอย่างนั้น ขอพระผู้มีพระภาคจงเสด็จเข้าไปสู่

บ้านพราหมณ์ในปัญจสาลคาม เพื่อบิณฑบาตครั้งที่สองอีกเกิด
พระเจ้าข้า ข้า-

*พระองค์จักกระทำให้พระผู้มีพระภาคได้บิณฑบาต ฯ

[๔๖๙] พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

มารมาขัดขวางตถาคต ได้ประสพสิ่งมิใช่บุญแล้ว ดูกรมารผู้มี-
บาป ท่านเข้าใจว่า "บาปย่อมไม่ให้ผลแก่เรา" ฉะนั้นหรือ
พวกเราไม่มีความกังวล ย่อมอยู่เป็นสุขสบายหนอ พวกเรา
จักมีปิตีเป็นภักษา ดุจอาภัสสรเทพ ฉะนั้น ฯ

ครั้งนั้นแล มารผู้มีบาปเป็นทุกข์ เสียใจว่า พระผู้มีพระภาคทรงรู้จักเรา
พระสุดทรรู้จักเรา ดังนี้ จึงได้หายไปในที่นั้นนั่นเอง ฯ

กัถสกุสูตรที่ ๙

[๔๗๐] สāvātthīnihan ฯ

ก็สมัยนั้นแล พระผู้มีพระภาคทรงยังภิกษุทั้งหลายให้เห็นแจ้ง ให้
สมาทาน ให้อาจหาญ ให้ร่าเริง ด้วยธรรมิกเถาเกี่ยวด้วยพระนิพพาน
และภิกษุ

เหล่านั้นทำในใจให้สำเร็จประโยชน์ น้อมน้อมมาด้วยความเต็มใจ
เงี้ยวโศตลงสดับ

ธรรมอยู่ ฯ

ครั้งนั้นแล มารผู้มีบาปได้มีความคิดว่า พระสมณโคดมนี้แล ทรงยัง
ภิกษุทั้งหลายให้เห็นแจ้ง ให้สมาทาน ให้อาจหาญ ให้ร่าเริง ด้วยธรรมิกเถา
เกี่ยวด้วยพระนิพพาน ถ้ากระไร

เราพึงเข้าไปใกล้พระสมณโคดมถึงที่ประทับ

เพื่อการกำบังตาเถิด ฯ

[๔๗๑] ครั้งนั้นแล มารผู้มีบาปจึงนิรมิตเพศเป็นชาวนาแบกไหใหญ่
ถือปะณุกมีด้ามยาว มีผมยาวรุงรังปกหน้าปกหลัง นุ่งผ้าเนื้อหยาบ
มีเท้าทั้งสองเปื้อน

โคลน เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ครั้นแล้วได้กราบทูลว่า
ข้าแต่สมณะ

ท่านได้เห็นโคทั้งหลายบ้างไหม ฯ

พระผู้มีพระภาคตรัสถามว่า แะมารผู้มีบาป ท่านจะต้องการอะไรด้วย

โคทั้งหลายเล่า ฯ

มารกราบทูลว่า ข้าแต่พระสมณะ จักษุเป็นของเราแท้ รูปก็เป็นของเรา
อายตนะคือวิญญาณอันเกิดแก่จักษุสัมผัสก็เป็นของเรา

ท่านจะหนีเราไปไหนพ้น

ข้าแต่สมณะ โสตเป็นของเรา เสียงเป็นของเรา

อายตนะคือวิญญาณอันเกิดแต่

โสตสัมผัสก็เป็นของเรา ท่านจะหนีเราไปไหนพ้น ข้าแต่สมณะ

จมูกเป็นของเรา

กลิ่นเป็นของเรา อายตนะคือวิญญาณอันเกิดแต่ฆานสัมผัส ก็เป็นของเรา
ท่านจะ

หนีเราไปไหนพ้น ข้าแต่สมณะ ลิ้นเป็นของเรา รสเป็นของเรา อายตนะคือ
วิญญาณอันเกิดแต่ชีวหาสัมผัสก็เป็นของเรา ท่านจะหนีเราไปไหนพ้น
ข้าแต่

สมณะ กายเป็นของเรา โผฏฐัพพะเป็นของเรา

อายตนะคือวิญญาณอันเกิดแต่กาย

สัมผัสก็เป็นของเรา ท่านจะหนีเราไปไหนพ้น ข้าแต่สมณะ ใจเป็นของเรา

ธรรมารมณ์เป็นของเรา

อายตนะคือวิญญาณอันเกิดแต่มนโสัมผัสก็เป็นของเรา

ท่านจะหนีเราไปไหนพ้น ฯ

[๔๗๒] พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรมารผู้มีบาป จักษุเป็นของท่าน
รูปเป็นของท่าน

อายตนะคือวิญญาณอันเกิดแต่จักษุสัมผัสก็เป็นของท่านแท้ ดูกร

มารผู้มีบาป แต่ในทีใด ไม่มีจักษุ ไม่มีรูป

ไม่มีอายตนะคือวิญญาณอันเกิดแต่จักษุ

สัมผัส ที่นั่นมิใช่ทางดำเนินของท่าน โสตเป็นของท่าน เสียงเป็นของท่าน

อายตนะคือวิญญาณอันเกิดแต่โสตสัมผัสก็เป็นของท่าน แต่ในทีใด

ไม่มีโสต ไม่

มีเสียง ไม่มีอายตนะคือวิญญาณอันเกิดแต่โสตสัมผัส

ที่นั่นมิใช่ทางดำเนินของ

ท่าน จมูกเป็นของท่าน กลิ่นเป็นของท่าน
อายตนะคือวิญญาณอันเกิดแต่ฆาน
สัมผัสเป็นของท่าน ฯลฯ ลิ้นเป็นของท่าน รสเป็นของท่าน
อายตนะคือวิญญาณ
อันเกิดแต่ชีวหาสัมผัสเป็นของท่าน ฯลฯ กายเป็นของท่าน
โณภูตัพพะเป็นของท่าน
อายตนะคือวิญญาณอันเกิดแต่กายสัมผัสเป็นของท่าน ฯลฯ
ใจเป็นของท่าน
ธรรมาภรณ์ทั้งหลายเป็นของท่าน
อายตนะคือวิญญาณอันเกิดแต่มนัสสัมผัสก็เป็น
ของท่าน แต่ในที่ใด ไม่มีใจ ไม่มีธรรมาภรณ์
ไม่มีอายตนะคือวิญญาณอันเกิดแต่
มนัสสัมผัส ที่นั่นมิใช่ทางดำเนินของท่าน ฯ

[๔๗๓] มารกราบทูลว่า

ชนเหล่าใดกล่าวถึงสิ่งใดว่า นี่ของเรา และกล่าวว่า นี่เป็นเรา
ถ้าใจของท่านมีอยู่ในสิ่งนั้น ข้าแต่สมณะ ท่านก็จะไม่พ้น
เราไปได้ ฯ

[๔๗๔] พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า ชนเหล่าใดกล่าวถึงสิ่งใด สิ่งนั้น
ไม่มีแก่เรา ชนเหล่าใดกล่าว ชนเหล่านั้นมิใช่เรา ดูกรมารผู้มีบาป
ท่านจงรู้

อย่างนี้ ท่านย่อมไม่เห็นแม่ทางของเรา ฯ

ลำดับนั้น มารผู้มีบาปเป็นทุกข์ เสียใจว่า พระผู้มีพระภาคทรงรู้จักเรา
พระสุคตทรงรู้จักเรา ดังนี้ จึงได้หายไปในที่นั้นนั่นเอง ฯ

รัชชสูตรที่ ๑๐

[๔๗๕] สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ กระท่อมอันตั้งอยู่ใน
ป่า ในประเทศหิมวันต์ แคว้นโกศล ฯ

ครั้งนั้นแล พระผู้มีพระภาคประทับทรงพักผ่อนอยู่ในที่ลับได้ทรงปริวิตก
ว่า เราจะสามารถเสวยรัชสมบัติโดยธรรม โดยที่ไม่เบียดเบียนเอง
มิใช่ให้ผู้อื่น

เบียดเบียน ไม่ทำผู้อื่นให้เสื่อมเอง ไม่ใช้ให้เขาทำผู้อื่นให้เสื่อม
ไม่เศร้าโศกเอง

ไม่ทำให้ผู้อื่นเศร้าโศกได้หรือไม่ ฯ

[๔๗๖] ครั้งนั้นแล มารผู้มีบาปทราบความปริวิตกแห่งพระหฤทัยของ-
*พระผู้มีพระภาคด้วยจิตแล้ว เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ
ครั้นแล้วจึง

กราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า ขอพระผู้มีพระภาคจงเสวยรัชสมบัติเกิด
พระเจ้าข้า

ขอพระสุตตจงเสวยรัชสมบัติโดยธรรม โดยที่ไม่เบียดเบียนเอง
ไม่ใช้ให้ผู้อื่น

เบียดเบียน ไม่ทำให้ผู้อื่นเสื่อมเอง ไม่ใช้ให้เขาทำคนอื่นให้เสื่อม
ไม่เศร้าโศก

เอง ไม่ทำให้ผู้อื่นเศร้าโศก ฯ

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรมารผู้มีบาป ท่านเห็นอะไรของเรา
ทำไมจึงได้

พูดกะเราอย่างนี้ว่า ขอพระผู้มีพระภาคจงเสวยรัชสมบัติเกิด พระเจ้าข้า
ขอพระ

สุตตจงเสวยรัชสมบัติโดยธรรม โดยที่ไม่เบียดเบียนเอง
ไม่ใช้ให้ผู้อื่นเบียดเบียน

ไม่ทำให้ผู้อื่นเสื่อมเอง ไม่ใช้ให้เขาทำผู้อื่นให้เสื่อม ไม่เศร้าโศกเอง
ไม่ทำให้ผู้อื่น

เศร้าโศก ฯ

มารกราบทูลว่า พระเจ้าข้า อิทธิบาททั้ง ๔ พระองค์ทรงบำเพ็ญให้เจริญ
กระทำให้มาก กระทำให้เป็นดุจยาน ทำให้เป็นวัตถุที่ตั้ง กระทำไม่หยุด
สั่งสม

ปรารภด้วยดีแล้ว พระเจ้าข้า ก็เมื่อพระองค์ทรงพระประสงค์
ทรงอธิษฐานอุปัชฌาย์

หลวงชี้อหิมพานต์ให้เป็นทองคำล้วน อุปัชฌาย์นั้นก็พึงเป็นทองคำล้วน ฯ

[๔๗๗] พระผู้มีพระภาคตรัสกะมารด้วยพระคาถาว่า

อุปัชฌาย์ทองคำล้วนมีสี่สูก ถึงสองเท่าก็ยังไม่พอแก่บุคคลคน

หนึ่ง บุคคลทราบดังนี้แล้ว พึงประพาสตสภ ผู้ใดได้เห็น
ทุกข์มีกามเป็นเหตุแล้ว โฉนผู้นั้นจะพึงน้อมใจไปในกามเล่า
บุคคลทราบอุปริว่า เป็นเครื่องข้องในโลกแล้ว พึงศึกษาเพื่อ
กำจัดอุปรินั้นเสีย ฯ

ลำดับนั้น มารผู้มีบาปเป็นทุกข์ เสียใจว่า พระผู้มีพระภาคทรงรู้จักเรา
พระสุคตทรงรู้จักเรา ดังนี้ จึงได้หายไปในที่นั้นนั่นเอง ฯ

จบวรรคที่ ๒

รวมพระสูตรในวรรคที่ ๒ นี้มี ๑๐ สูตร คือ

ปาสาณสูตรที่ ๑ สีหสูตรที่ ๒ สกลิกสูตรที่ ๓ ปฏิกุรูปสูตรที่ ๔ มานส
สูตรที่ ๕ ปัตตสูตรที่ ๑ อายตนสูตรที่ ๗ ปิณฑิกสูตรที่ ๘ กัสสกสูตรที่ ๙
กัปรัชชสูตร ครบ ๑๐ ฯ

----- ตติยวรรคที่ ๓

สัมพหุลสูตรที่ ๑

[๔๗๘] ข้าพเจ้าได้สดับมาแล้วอย่างนี้-

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ที่นครศิวาสวดี ในแคว้นสัถกะ ฯ

ก็สมัยนั้นแล ภิกษุมากด้วยกัน เป็นผู้ไม่ประมาท มีความเพียร มีตน
อันสงบแล้ว อยู่ในที่ใกล้พระผู้มีพระภาค ฯ

[๔๗๙] ครั้งนั้นแล มารผู้มีบาปนิรมิตเพศเป็นพราหมณ์มุนีชฎาใหญ่
นุ่ง

หนังเสือ แกหลังโก่ง หายใจเสียงดังครีตคราด ถือไม้เท้าทำด้วยไม้มะเดื่อ
เข้า

ไปหาภิกษุเหล่านั้นถึงที่อยู่ ครั้นแล้วจึงกล่าวกะภิกษุเหล่านั้นว่า
ท่านบรรพชิตผู้-

*เจริญทั้งหลายล้วนแต่เป็นคนหนุ่มกระชุ่มกระชวย มีพมด่า
ประกอบด้วย ความหนุ่ม

แน่น ยังไม่เปื้อนในกามารมณ์ทั้งหลายด้วยปฐมวัย

ขอท่านจงบริโภคกามอันเป็น

ของมนุษย์ อย่าละผลอันเห็นเอง รุ่งไปสู่ผลชั่วคราวเลย ฯ

ภิกษุเหล่านั้นตอบว่า ดูกุรพราหมณ์ พวกเราย่อมไม่ละผลอันเห็นเอง
วิ่งไปสู่ผลชั่วคราว แต่เราทั้งหลายละผลชั่วคราววิ่งไปสู่ผลอันเห็นเอง ดูกุร
พราหมณ์ เพราะว่ากามทั้งหลาย พระผู้มีพระภาคตรัสว่าเป็นของชั่วคราว
มีทุกข์

มาก มีความคับแค้นมาก โทษในกามทั้งหลายมีโดยยิ่ง
ธรรมนี้มีผลอันเห็นเอง

ให้ผลไม่จำกัดกาล เป็นของควรเรียกกันมาดู ควรน้อมมาไว้ในตน
อันวิญญูชน

ทั้งหลายพึงรู้ได้เฉพาะตน ฯ

เมื่อภิกษุเหล่านั้นกล่าวอย่างนี้แล้ว มารผู้มีบาปจึงสั่นศีรษะ แลปลิ้น
ทำหน้าขมวดเป็นสามรอย จดจ้องไม่เท่าหลีกไป ฯ

[๔๘๐] ครั้งนั้นแล ภิกษุเหล่านั้นเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคยังที่ประทับ
ถวายอภิวาทพระผู้มีพระภาคแล้ว นั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง
ภิกษุเหล่านั้นครั้น

นั่งแล้ว จึงกราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า พระเจ้าข้า
ข้าพระองค์ทั้งหลายเป็นผู้ไม่

ประมาท บำเพ็ญความเพียร มีตนอันส่งไปแล้ว อยู่ในที่ใกล้พระองค์ ณ ที่นี้
พระเจ้าข้า มีพราหมณ์คนหนึ่ง มุนชญาใหญ่ นุ่งหนังเสือเป็นคนแก่
หลังโก่ง

หายใจเสียงดังครืดคราด ถือไม้เท้าทำด้วยไม้มะเดื่อ
เข้าไปหาข้าพระองค์ยังที่อยู่

ครั้นแล้วได้กล่าวกะข้าพระองค์ว่า ท่านบรรพชิตผู้เจริญทั้งหลาย
ล้วนแต่เป็นคน

หนุ่มกระชุ่มกระชวย มีผมดำ ประกอบด้วยความหนุ่มแน่น ยังไม่เปื้อนใน
กามารมณ์ทั้งหลายด้วยปฐมวัย ขอท่านจงบริโภคกามอันเป็นของมนุษย์
อย่าละ

ผลอันเห็นเอง วิ่งไปสู่ผลชั่วคราวเลย พระเจ้าข้า
เมื่อพราหมณ์กล่าวอย่างนี้แล้ว

พวกข้าพระองค์ได้กล่าวกะพราหมณ์นั้นว่า ดูกุรพราหมณ์
พวกเราอย่าละผล

อันเห็นเอง รุ่งไปสู่ผลชั่วคราว แต่พวกเราละผลชั่วคราว
รุ่งไปสู่ผลอันเห็นเอง

ดูกรพราหมณ์ เพราะกามทั้งหลาย พระผู้มีพระภาคตรัสว่า
เป็นของชั่วคราว มี

ทุกข์มาก มีความคับแค้นมาก โทษในกามทั้งหลายนั้นมีโดยยิ่ง
ธรรมนี้มีผลอัน

เห็นเอง ให้ผลไม่จำกัดกาล เป็นของควรเรียกมาดู ควรน้อมไว้ในตน อัน
วิญญูชนทั้งหลายพึงรู้เฉพาะตน พระเจ้าข้า
เมื่อข้าพระองค์กล่าวอย่างนี้แล้ว
พราหมณ์นั้นสั่นศีรษะ แลบลิ้น ทำหน้าขมวดเป็นสามรอย จดจ้องไม่เท่า
หลีกไป ฯ

[๔๘๑] พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย นั้นมิใช่พราหมณ์
นั้นเป็นมารผู้มีบาป มาเพื่อกำบังตาเธอทั้งหลาย ฯ

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคทรงทราบเนื้อความนั้นแล้ว
จึงภาสิตพระคาถา
นี้ในเวลานั้นว่า

ผู้ใดได้เห็นทุกข์มีกามเป็นเหตุแล้ว โฉนผู้นั้นจะพึงน้อมใจ
ไปในกามเล่า บุคคลผู้ทราบอุปริว่า เป็นเครื่องข้องอยู่ในโลก
แล้ว พึงศึกษาเพื่อกำจัดอุปธินั้นเสีย ฯ

สมิทธิสูตรที่ ๒

[๔๘๒] ข้าพเจ้าได้สดับมาแล้วอย่างนี้-

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ที่กรุงศิลาวัต ในแคว้นสักกะ ฯ
ก็สมัยนั้นแล ท่านสมิทธิเป็นผู้ไม่ประมาท มีความเพียร มีตนอัน
สงบไปแล้ว อยู่ในที่ใกล้พระผู้มีพระภาค ฯ

ครั้งนั้นแล ท่านสมิทธิผู้พักผ่อนอยู่ในที่ลับ มีความปริวิตกแห่งจิตเกิดขึ้น
อย่างนี้ว่า เป็นลาภของเราดีแท้ที่เราได้พระอรหันต์ผู้ตรัสรู้เองโดยชอบ
เป็น

พระศาสดาของเรา เป็นลาภของเราดีแท้ที่เราได้บวชในพระธรรมวินัย อัน
พระศาสดาตรัสดีแล้วอย่างนี้
เป็นลาภของเราดีแท้ที่เราได้เพื่อนพรหมจรรย์อันมี

ศีลมีกัลยาณธรรม ๔

[๔๘๓] ครั้งนั้นแล มารผู้มีบาปทราบความปริวิตกแห่งจิตของท่านสมิทธิ ด้วยจิตแล้ว เข้าไปหาท่านสมิทธิถึงที่อยู่ ครั้นแล้ว จึงทำเสียงดังน่ากลัว น่าหวาดเสียวประดุจแผ่นดินจะถล่ม ณ ที่ใกล้ท่านสมิทธิ ๔

[๔๘๔] ลำดับนั้น ท่านสมิทธิเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคยังที่ประทับ ถวายอภิวาทพระผู้มีพระภาค แล้วนั่ง ณ ที่ควรข้างหนึ่ง ท่านสมิทธิครั้นนั่ง ณ

ที่ควรข้างหนึ่งแล้ว จึงได้กราบทูลว่า พระเจ้าข้า
ข้าพระองค์เป็นผู้ไม่ประมาท

มีความเพียร มีตนอันส่งไปแล้ว อยู่ในที่ใกล้พระองค์ ณ ที่นี้ พระเจ้าข้า
ข้าพระองค์อยู่ในที่ลับเร้น มีความปริวิตกแห่งจิตเกิดขึ้นอย่างนี้ว่า
เป็นลาภของ

เราดีแท้ที่เราได้พระอรหันต์ผู้ตรัสรู้เองโดยชอบ เป็นพระศาสดาของเรา
เป็นลาภ

ของเราดีแท้ที่เราได้บวชในพระธรรมวินัยอันพระศาสดาตรัสดีแล้วอย่างนี้
เป็น

ลาภของเราดีแท้ที่เราได้เพื่อนพรหมจรรย์ อันมีศีลมีกัลยาณธรรม
พระเจ้าข้า

ขณะนั้น ก็ได้มีเสียงดังน่ากลัว น่าหวาดเสียวประดุจแผ่นดินจะถล่ม
เกิดขึ้นใน
ที่ใกล้ข้าพระองค์ ๔

[๔๘๕] พระผู้มีพระภาคตรัสว่า สมิทธิ นั้นไม่ใช่แผ่นดินจะถล่ม นั้น
เป็นมารผู้มีบาปมาเพื่อกำบังตาเธอ เธอจงไปเถิด สมิทธิ
จงเป็นผู้ไม่ประมาท

มีความเพียร มีตนอันส่งไปแล้วอยู่ในที่นั้นตามเดิมเถิด ๔

ท่านสมิทธิรับพระดำรัสแล้วลุกขึ้นจากอาสนะ ถวายอภิวาทพระผู้มี
พระภาค ทำประทักษิณแล้วหลีกไป ๔

[๔๘๖] แม้ครั้งที่สอง ท่านสมิทธิเป็นผู้ไม่ประมาท มีความเพียร มีตน
อันส่งไปแล้วอยู่ในที่นั้นนั่นเอง แม้ในครั้งที่สอง
ท่านสมิทธิไปในที่ลับเร้นอยู่ มี

ความปริวิตกเกิดขึ้นอย่างนี้ ฯลฯ แม้ในครั้งที่สอง

มารผู้มีบาปทราบความปริวิตก

แห่งจิตของท่านสมิทธิด้วยจิตแล้ว ฯลฯ จึงทำเสียงดังน่ากลัว น่าหวาดเสียว
ประดุจแผ่นดินจะถล่ม ณ ที่ใกล้ท่านสมิทธิ ฯ

[๔๘๗] ลำดับนั้น ท่านสมิทธิทราบว่ ผู้นี้เป็นมารผู้มีบาป จึงกล่าว
กะมารผู้มีบาปด้วยคาถาว่า

เราหลีกออกจากเรือนบวชเป็นผู้ไม่มีเรือนด้วยศรัทธา สติ
และปัญญาของเรา เรารู้แล้ว อนึ่ง จิตของเราตั้งมั่นดีแล้ว ท่าน
จักบันดาลรูปต่างๆ อันน่ากลัวอย่างไร ก็จักไม่ยังเราให้หวาด
กลัวได้เลยโดยแท้ ฯ

ลำดับนั้น มารผู้มีบาปเป็นทุกข์ เสียใจว่า ภิกษุสมิทธิรู้จักเรา ดังนี้
จึงได้หายไปในที่นั้นนั่นเอง ฯ

จบตอนที่ ๑

ตอนที่ ๒

ข้อ ๔๘๘/หน้า๑๖๙ - จบ

พระสุตตันตปิฎก เล่มที่ ๗ สังยุตตนิกาย สคาถวรรค โคธิกสูตรที่ ๓

[๔๘๘] ข้าพเจ้าได้สดับมาแล้วอย่างนี้-

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระวิหารเวฬุวัน
อันเป็นสถานที่

พระราชทานเหยื่อแก่กระแต เขตกรุงราชคฤห์ ฯ

ก็สมัยนั้นแล ท่านโคธิกะ อยู่ที่กาลศิลาข้างภูเขาสีลิลี ฯ

[๔๘๙] ครั้งนั้นแล ท่านโคธิกะเป็นผู้ไม่ประมาท มีความเพียร มีจิต
มั่นคงอยู่ ได้บรรลุเจโตวิมุตติอันเป็นโลกีย์
ภายหลังท่านโคธิกะได้เสื่อมจากเจโต-

*วิมุตติอันเป็นโลกีย์นั้น แม้ครั้งที่ ๒ ท่านโคธิกะเป็นผู้ไม่ประมาท
มีความเพียร

มีจิตมั่นคงอยู่ ได้บรรลุเจโตวิมุตติอันเป็นโลกีย์ แม้ในครั้งที่ ๒ ก็ได้เสื่อมจาก
เจโตวิมุตติอันเป็นโลกีย์นั้น แม้ครั้งที่ ๓ ท่านโคธิกะเป็นผู้ไม่ประมาท มีความ
เพียร มีจิตมั่นคงอยู่ ได้บรรลุเจโตวิมุตติอันเป็นโลกีย์ แม้ในครั้งที่ ๓
ก็ได้เสื่อม

จากเจโตวิมุตติอันเป็นโลกีย์นั้น แม้ครั้งที่ ๔ ท่านโคธิกะเป็นผู้ไม่ประมาท
มีความ

เพียร มีจิตมั่นคงอยู่ ได้บรรลุเจโตวิมุตติอันเป็นโลกีย์ แม้ในครั้งที่ ๔
ก็ได้เสื่อม

จากเจโตวิมุตติอันเป็นโลกีย์นั้น แม้ครั้งที่ ๕ ท่านโคธิกะเป็นผู้ไม่ประมาท มีความ

เพียร มีจิตมั่นคงอยู่ ได้บรรลุเจโตวิมุตติอันเป็นโลกีย์ แม้ในครั้งที่ ๕ ก็ได้เสื่อม

จากเจโตวิมุตติอันเป็นโลกีย์นั้น แม้ครั้งที่ ๖ ท่านโคธิกะเป็นผู้ไม่ประมาท มีความ

เพียร มีจิตมั่นคงอยู่ ได้บรรลุเจโตวิมุตติอันเป็นโลกีย์ แม้ในครั้งที่ ๖ ก็ได้เสื่อม

จากเจโตวิมุตติอันเป็นโลกีย์นั้น แม้ครั้งที่ ๗ ท่านโคธิกะเป็นผู้ไม่ประมาท มีความเพียร มีจิตมั่นคงอยู่ ก็ได้บรรลุเจโตวิมุตติอันเป็นโลกีย์อีก ๑

ครั้งนั้นแล ท่านโคธิกะได้เกิดความคิดอย่างนี้ว่า เราได้เสื่อมจากเจโตวิมุตติอันเป็นโลกีย์ถึง ๖ ครั้งแล้ว ถ้ากระไรเราพึงนำศัสตรามา ๑

[๔๙๐] ลำดับนั้นแล มารผู้มีบาปทราบความปริวิตกแห่งจิตของท่านโคธิกะด้วยจิตแล้ว จึงเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ครั้นแล้ว ได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคด้วยคาถาว่า

ข้าแต่พระองค์ผู้มีจักขุ มีเพียรใหญ่ มีปัญญามาก รุ่งเรือง

ด้วยฤทธิและยศ ก้าวล่วงเวรและภัยทั้งปวง ข้าพระองค์ขอถวายบังคมพระบาททั้งคู่ ข้าแต่พระองค์ผู้มีเพียรใหญ่ สาวกของพระองค์อันมรณะครอบงำแล้ว ย่อมคิดจ้านงหวังความตาย ข้าแต่พระองค์ผู้ทรงไว้ซึ่งความรุ่งเรือง ขอพระองค์จงห้ามสาวกของพระองค์นั้นเสียเถิด ๑

ข้าแต่พระผู้มีพระภาคผู้ปรากฏในหมู่ชน สาวกของพระองค์ ยินดีในพระศาสนา ยังไม่ได้บรรลุพระอรหันต์อันตัดเสียซึ่งมานะ ยังเป็นพระเสขะอยู่ ไฉนจะพึงกระทำกาลเสียเล่า ๑

ก็เวลานั้น ท่านโคธิกะได้นำศัสตรามาแล้ว ๑

[๔๙๑] ครั้งนั้น พระผู้มีพระภาคทรงทราบว่า ผู้นี้เป็นมารผู้มีบาป จึงได้ตรัสกะมารผู้มีบาปด้วยพระคาถาว่า

ปราชญ์ทั้งหลายย่อมทำอย่างนี้แล ย่อมไม่หวั่นไยชีวิต โคธิกะ ภิกษุ ถอนตัณหาพร้อมด้วยราก นิพพานแล้ว ๑

[๔๙๒] ครั้งนั้นแล พระผู้มีพระภาคตรัสเรียกภิกษุทั้งหลายมาแล้วตรัส

ว่า ภิกษุทั้งหลาย เรามาไปสู่กาลศิลา ข้างภูเขาสีคิลิ
อันเป็นที่โคธิกกุลบุตร

นำศีลสมาแล้ว ฯ

ภิกษุเหล่านั้น กราบทูลรับพระดำรัสของพระผู้มีพระภาคแล้ว ฯ
ครั้งนั้นแล

พระผู้มีพระภาคพร้อมด้วยภิกษุหลายรูปได้เข้าไปยังกาลศิลา
ข้างภูเขาสีคิลิ ฯ

พระผู้มีพระภาคได้ทอดพระเนตรเห็นโคธิกะมีคออันพลิกแล้ว นอนอยู่
บนเตียงที่ไกลเทียว ก็เวลานั้นแล ควันหรือหมอกพลุ่งไปสู่ทิศตะวันออก
ทิศ

ตะวันตก ทิศเหนือ ทิศใต้ ทิศเบื้องบน ทิศเบื้องต่ำ และอนุทิศ ฯ

[๔๙๓] ครั้งนั้นแล พระผู้มีพระภาคตรัสเรียกภิกษุทั้งหลายว่า ดูกร
ภิกษุทั้งหลาย พวกเธอเห็นไหม ควันหรือหมอกนั้นพลุ่งไปสู่ทิศตะวันออก
ทิศ

ตะวันตก ทิศเหนือ ทิศใต้ ทิศเบื้องบน ทิศเบื้องต่ำ และอนุทิศ เมื่อภิกษุ
เหล่านั้นกราบทูลรับพระดำรัสแล้วจึงตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย
นั้นมารผู้มีบาป

เทียวแสวงหาวิญญานของโคธิกกุลบุตร ด้วยคิดว่า
วิญญานของโคธิกกุลบุตรตั้ง

อยู่ ณ ที่ไหน ดูกรภิกษุทั้งหลาย โคธิกกุลบุตร มีวิญญานอันไม่ตั้งอยู่แล้ว
ปรินิพพานแล้ว ฯ

[๔๙๔] ครั้งนั้นแล มารผู้มีบาปถือพิณมีสีเหลืองเหมือนมะตูมสุก เข้า
ไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ครั้นแล้ว
ได้ทูลถามพระผู้มีพระภาคด้วยคาถาว่า

ข้าพระองค์ได้ค้นหาวิญญานของโคธิกกุลบุตร ทั้งในทิศ
เบื้องบน ทั้งทิศเบื้องต่ำ ทั้งทางขวาง ทั้งทิศใหญ่ ทิศน้อย
ทั่วแล้ว มิได้ประสบ โคธิกะนั้นไป ณ ที่ไหน ฯ

[๔๙๕] พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า

นักปราชญ์ผู้ใดสมบูรณ์ด้วยธิดิ มีปรกติเพ่งพินิจ ยินดีแล้ว
ในมานทุกเมื่อ พากเพียรอยู่ตลอดวันและคืน ไม่มีความ

อาลัยในชีวิต ชนະเสนาของมัจจุราชแล้ว ไม่กลับมาสู่ภพ
ใหม่ นักปราชญ์นั้นคือโคธิกกุลบุตร ได้ถอนตัณหาพร้อม
ด้วยราก ปรินิพพานแล้ว ฯ

พินได้พลัดตกจากรักแร้ของมารผู้มีความเศร้าโศก ในลำดับนั้น ยักษ์
นั้นมีความโหม่นส หายไปในที่นั้นนั่นเอง ฯ

สัตตวัสสสูตรที่ ๔

[๔๙๖] ข้าพเจ้าได้สดับมาแล้วอย่างนี้-

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับที่ต้อนชปาณิโครธ ริมฝั่งแม่น้ำ
เนรัญชรา ณ ตำบลอรุเวลา ฯ

ก็สมัยนั้นแล มารผู้มีบาปติดตามพระผู้มีพระภาค คอยมุ่งหาช่องโอกาส
สิ้น ๗ ปี ก็ยังไม่ได้ช่อง ฯ

[๔๙๗] ภายหลังมารผู้มีบาป จึงเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ
ครั้นแล้ว ได้ทูลถามพระผู้มีพระภาคด้วยคาถาว่า

ท่านถูกความโศกทัฬหหรือ จึงได้มาชบเซาอยู่ในป่าอย่างนี้
ท่านเสื่อมจากทรัพย์เครื่องปลื้มใจแล้วหรือ หรือว่ากำลัง
ปรารถนาอยู่ ท่านได้ทำความชั่วอะไรๆ ไว้ในบ้านหรือ เหตุ
ไรท่านจึงไม่ทำมิตรภาพกับชนทั้งปวงเล่า หรือว่าท่านทำมิตร-
*ภาพกับใครๆ ไม่สำเร็จ ฯ

[๔๙๘] พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า

ดูกรมารผู้เป็นเฝ้าของบุคคลผู้ประมาทแล้ว เราขุดรากของ
ความเศร้าโศกทั้งหมดแล้ว ไม่มีความชั่ว ไม่เศร้าโศก เพ่ง
อยู่ เราชนะความติดแน่น กล่าวคือความโลภในภพทั้งหมด
เป็นผู้ไม่มีอาสวะ เพ่งอยู่ ฯ

[๔๙๙] มารทูลว่า

ถ้าใจของท่านยังข้องอยู่ในสิ่งที่ชนทั้งหลาย กล่าวว่าสิ่งนี้
เป็นของเรา แล้วสิ่งนี้เป็นเราแล้ว สมณะ ท่านจักไม่พัว
เราไปได้ ฯ

[๕๐๐] พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

สิ่งที่ชนทั้งหลายกล่าวว่าเป็นของเรานั้น ย่อมไม่เป็นของเรา
และสิ่งที่ชนทั้งหลายกล่าวว่าเป็นเรา ก็ไม่เป็นเราเหมือน

กัน นะ มารผู้มีบาป ท่านจงทราบอย่างนี้เถิด แม้ท่านก็
จักไม่เห็นทางของเรา ฯ

[๕๐๑] มารทูลว่า

ถ้าท่านรู้จักทางอันปลอดภัย เป็นที่ไปสู่อมตมหานิพพาน ก็จง
หลีกเลี่ยงไปแต่คนเดียวเถิด จะพรา้สอนคนอื่นทำไมเล่า ฯ

[๕๐๒] พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

ชนเหล่าใดมุ่งไปสู่ฝั่ง ย่อมถึงพระนิพพาน อันมิใช่อโอกาส
ของมาร เราถูกชนเหล่านั้นถามแล้ว จักบอกว่า สิ่งใดเป็น
ความจริง สิ่งนั้นหาอุปธิกิเลสมิได้ ฯ

[๕๐๓] มารทูลว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ เหมือนอย่างว่ามีสระโบกขรณี
ในที่ไม้ไผ่แห่งบ้านหรือนิคม ในสระนั้นมีปูอยู่ ครั้นนั้น

พวกเด็กชายหรือพวก

เด็กหญิงเป็นอันมาก

ออกจากบ้านหรือนิคมนั้นแล้วเข้าไปถึงที่สระโบกขรณินั้นตั้ง

อยู่ ครั้นแล้วจึงจับปูนั้นขึ้นจากน้ำให้อยู่บนบก พระเจ้าข้า

ก็ปูนั้นยังกำมทุกๆ

กำมให้ยื่นออก พวกเด็กชายหรือเด็กหญิงเหล่านั้น

พึงริดพึงหักพึงทำลายกำมนั้น

เสียทุกๆ กำมด้วยไม้หรือก้อนหิน พระเจ้าข้า ก็เมื่อเป็นอย่างนั้น

ปูนั้นมีกำม

ถูกริด ถูกหัก ถูกทำลายเสียหมดแล้ว

ย่อมไม่อาจกำลงไปสู่สระโบกขรณินั้น

อีกเหมือนแต่ก่อน ฉันทไ อารมณ์แม้ทุกชนิดอันเป็นวิสัยของมาร

อันให้สัตว์

เสพผิด ทำให้สัตว์ดิ้นรน อารมณ์นั้นทั้งหมด อันพระผู้มีพระภาคตรอน

หักรานย่ำยีเสียหมดแล้ว บัดนี้ ข้าพระองค์ผู้คอยหาโอกาส

ย่อมไม่อาจเข้าไปใกล้

พระผู้มีพระภาคได้อีก ฉันทนั้น ฯ

[๕๐๔] ครั้นแล้ว มารผู้มีบาปได้ภาสิตคาถาอันเป็นที่ตั้งแห่งความเปื้อ-

*หน่ายเหล่านี้ ในสำนักพระผู้มีพระภาคว่า

ฝูงกาเห็นก้อนหินมีสีดจมน้ำจืด จึงบินเข้าไปใกล้ด้วยเข้าใจว่า
เราทั้งหลาย พึงประสบอาหารในที่นี้เป็นแน่ ความยินดีพึงมี
โดยแท้ ฯ

เมื่อพยายามอยู่ไม่ได้อาหารสมประสงค์ในที่นั้น จึงบิน
หลีกไป ฯ

ข้าแต่พระโคตม ข้าพระองค์ก็เหมือนกามาพบศิลา ฉะนั้น
ขอหลีกไป ฯ

ครั้งนั้นแล มารผู้มีบาปครั้นกล่าวคาถาอันเป็นที่ตั้งแห่งความเบื่อหน่าย
เหล่านี้ ในสำนักพระผู้มีพระภาคแล้ว จึงหลีกจากที่นั้น
ไปนั่งขัดสมาธิที่พื้นดิน
ไม่ไกลจากพระผู้มีพระภาค เป็นผู้หนึ่ง เกื้อเขิน คอตก กัมหน้า ชบเซา หมด
ปฏิกาน เอาไม้ขีดแผ่นดินอยู่ ฯ

มารอิติสูตรที่ ๕

[๕๐๕] ครั้งนั้นแล มารธิดาทั้ง ๓ คือ นางตณหา นางอรดี นางราคา
จึงพากันเข้าไปหาพระยามารถึงที่อยู่
ครั้นแล้วจึงถามพระยามารด้วยคาถาว่า

ข้าแต่คุณพ่อ คุณพ่อมีความเสียใจด้วยเหตุอะไร หรือ
เศร้าโศกถึงผู้ชายคนไหน หม่อมฉันจักผูกผู้ชายคนนั้นด้วย
บ่วง คือราคะ นำมาถวาย เหมือนบุคคลผูกช้างมาจากป่า ฉะนั้น
ชายนั้นจักตกอยู่ในอำนาจของคุณพ่อ ฯ

[๕๐๖] พระยามารกล่าวว่า

ชายนั้นเป็นพระอรหันต์ผู้ดำเนินไปดีแล้วในโลก ไม่เป็นผู้
อันใครๆ พึงนำมาด้วยราคะได้ง่ายๆ ก้าวล่วงบ่วงมาร
ไปแล้ว เพราะฉะนั้น เราจึงเศร้าโศกมาก ฯ

[๕๐๗] ครั้งนั้นแล มารธิดา คือ นางตณหา นางอรดี นางราคา จึง
พากันเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ
ครั้นแล้วกราบทูลพระผู้มีพระภาคอย่าง
นี้ว่า ข้าแต่พระสมณะ พวกหม่อมฉันจักขอบำเรอพระบาทของพระองค์ ฯ
ลำดับนั้น

พระผู้มีพระภาคมิได้ทรงใส่พระทัยถึงคำของนางมารธิดาเหล่า

นั้น เพราะพระองค์ทรงน้อมพระทัยไปในความสิ้นอุปธิกิเลสอย่างยอดเยี่ยม
๑

[๕๐๘] ลำดับนั้น มารธิดา คือนางตณหา นางอรดี นางราคา จึง
หลีกออกไป ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง แล้วร่วมคิดกันอย่างนี้ว่า
ความประสงค์ของ
บุรุษมีต่างๆ กันแล อย่ากระนั้นเลย
พวกเราควรนิรมิตเพศเป็นนางกุมาริกาคน
ละร้อยๆ ๑

ลำดับนั้น มารธิดา คือ นางตณหา นางอรดี นางราคา จึงพากันนิรมิต
เพศเป็นนางกุมาริกาคนละร้อยๆ เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ
แล้ว

กราบทูลพระผู้มีพระภาคอย่างนี้ว่า ข้าแต่พระสมณะ
พวกหม่อมฉันจะขอบำเรอ
พระบาทของพระองค์ ๑

พระผู้มีพระภาคมิได้ทรงใส่พระทัยถึงถ้อยคำของมารธิดา เพราะพระองค์
ทรงน้อมพระทัยไปในความสิ้นอุปธิกิเลสอย่างยอดเยี่ยม ๑

[๕๐๙] ลำดับนั้น มารธิดาทั้ง ๓ คือ นางตณหา นางอรดี นางราคา
พากันหลีกไป ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้ว ร่วมกันคิดอย่างนี้ว่า
ความประสงค์ของ
บุรุษมีต่างๆ กัน อย่ากระนั้นเลย
พวกเราควรพากันจำแลงเพศเป็นหญิงยังไม่เคย
คลอดบุตรคนละร้อยๆ ๑

ลำดับนั้นแล มารธิดาทั้ง ๓ คือ นางตณหา นางอรดี นางราคา จึง
พากันจำแลงเพศเป็นหญิงยังไม่เคยคลอดบุตรคนละร้อยๆ
เข้าไปเฝ้าพระผู้มี-

*พระภาคถึงที่ประทับ แล้วกราบทูลพระผู้มีพระภาคอย่างนี้ว่า
ข้าแต่พระสมณะ

พวกหม่อมฉันจะขอบำเรอบาทของพระองค์ ๑

ถึงอย่างนั้น พระผู้มีพระภาคก็มิได้ทรงใส่พระทัยถึงเลย เพราะพระองค์
ทรงน้อมพระทัยไปในความสิ้นอุปธิกิเลสอย่างยอดเยี่ยม ๑

[๕๑๐] ฝ่ายนางตันทหา นางอรรดี นางราคา พากันหลีกไป ณ ที่ควร
ข้างหนึ่งแล้ว ร่วมคิดกันอย่างนี้ว่า ความประสงค์ของบุรุษทั้งหลายมีต่าง
กัน

อย่ากระนั้นเลย

พวกเราควรจำแลงเพศเป็นหญิงที่คลอดบุตรแล้วคราวเดียวคนละ
ร้อยละ ๑

ลำดับนั้นแล นางตันทหา นางอรรดี นางราคา พากันจำแลงเพศเป็นหญิง
คลอดแล้วคราวเดียวคนละร้อยละ ๑ เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ
แล้ว

กราบทูลพระผู้มีพระภาคอย่างนี้ว่า ข้าแต่พระสมณะ

พวกหม่อมฉันจะขอบำเรอ

พระบาทของพระองค์ ฯ

ถึงอย่างนั้น พระผู้มีพระภาคก็มีได้ทรงใส่พระทัยถึง เพราะพระองค์ทรง
น้อมพระทัยไปในความสันุบัติกิเลสอย่างยอดเยี่ยม ฯ

[๕๑๑] ลำดับนั้นแล นางตันทหา นางอรรดี นางราคา ฯลฯ จึงพากัน
จำแลงเพศเป็นหญิงที่คลอดบุตรแล้ว ๒ คราว คนละร้อยละ ๑
เข้าไปเฝ้าพระผู้มี-

*พระภาคถึงที่ประทับ ฯลฯ แม้ถึงอย่างนั้น

พระผู้มีพระภาคก็มีได้ทรงใส่พระทัยถึง

เพราะพระองค์ทรงน้อมพระทัยไปในความสันุบัติกิเลสอย่างยอดเยี่ยม ฯ

[๕๑๒] ลำดับนั้น นางตันทหา นางอรรดี นางราคา ฯลฯ จึงพากัน
จำแลงเพศเป็นหญิงกลางคน คนละร้อยละ ๑
เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ

ฯลฯ ถึงอย่างนั้น พระผู้มีพระภาคก็มีได้ทรงใส่พระทัยถึงเลย

เพราะพระองค์

ทรงน้อมพระทัยไปในความสันุบัติกิเลสอย่างยอดเยี่ยม ฯ

[๕๑๓] ลำดับนั้น นางตันทหา นางอรรดี นางราคา ฯลฯ จึงพากัน
จำแลงเพศเป็นหญิงผู้ใหญ่คนละร้อยละ ๑
เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคจนถึงที่ประทับ

๔๗๔ แม้ถึงอย่างนั้น พระผู้มีพระภาคก็มีได้ทรงใส่พระทัยถึง
เพราะพระองค์ทรง

น้อมพระทัยไปในความสิ้นอุปธิกิเลสอย่างยอดเยี่ยม ๔

[๕๑๔] ลำดับนั้น มารธิดา คือ นางตันหา นางอรดี นางราคา พากัน
หลีกไป ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้ว จึงพูดกันว่า
เรื่องนี้จริงดังบิดาของเราได้พูด
ไว้ว่า

ชายนั้นเป็นพระอรหันต์ ผู้ดำเนินไปดีแล้วในโลก ไม่เป็นผู้
อันใครๆ พึงนำมาด้วยราคะได้ง่ายๆ ก้าวล่วงบ่วงมารไป
ได้แล้ว เพราะฉะนั้น เราจึงเศร้าโศกมาก ๔

ก็ถ้าพวกเราพึงเล่าโลมสมณะหรือพราหมณ์คนใดที่ยังไม่หมดราคะ
ด้วย

ความพยายามอย่างนี้ หทัยของสมณะหรือพราหมณ์คนนั้นพึงแตก
หรือโลहितอุ่น

พึงพลุ่งออกจากปาก หรือพึงถึงกับเป็นบ้า หรือถึงความมีจิตฟุ้งซ่าน
(จิตลอย)

เหมือนอย่างไม้้อสดอันลมพัดขาดแล้ว ย่อมหงอยเหงานไหวไหวไป
แม้ฉันใด

สมณะหรือพราหมณ์นั้นพึงชুবชืดเหี่ยวแห้งไป ฉะนั้นเหมือนกัน ๔

ครั้นแล้ว นางตันหา นางอรดี นางราคา
พากันเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาค

ถึงที่ประทับ แล้วยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ๔

[๕๑๕] นางตันหามารธิดา ครั้นยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้ว ได้
กราบทูลพระผู้มีพระภาคด้วยคาถาว่า

ท่านถูกความโศกทับถมหรือ จึงได้มาชบเซาอยู่ในป่าอย่างนี้
ท่านเสื่อมจากทรัพย์เครื่องปลื้มใจแล้วหรือ หรือว่ากำลัง
ปรารถนาอยู่ ท่านได้ทำความชั่วอะไรๆ ไว้ในบ้านหรือ
เพราะเหตุไร ท่านจึงไม่ทำมิตรภาพกับชนทั้งปวงเล่า หรือว่า
ท่านทำมิตรภาพกับใครๆ ไม่สำเร็จ ๔

[๕๑๖] พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า

เราชนะเสนาคือปิยรูปและสาตรูป (รูปที่รักและรูปที่พอใจ)
เป็นผู้ๆ เดียวเพ่งอยู่ ได้รู้ความบรรลุประโยชน์ และความ
สงบแห่งหทัย ว่าเป็นความสุข ฯ

เพราะฉะนั้น เราจึงไม่ทำความเป็นมิตรกับชนทั้งปวง และ
ความเป็นมิตรกับใครๆ ย่อมไม่อำนวยประโยชน์ให้แก่เรา ฯ

[๕๑๗] ลำดับนั้น

นางอรติมารธิดาได้ทูลถามพระผู้มีพระภาคด้วยคาถาว่า

ภิกษุในพระศาสนานี้ มีปรกติดอยู่ด้วยธรรมเป็นเครื่องอยู่อย่าง
ไหนดมาก จึงข้ามโอชะทั้ง ๕ แล้ว เวลานี้ได้ข้ามโอชะที่ ๖
แล้ว กามสัญญาทั้งหลายย่อมห้อมล้อมไม่ได้ซึ่งบุคคลผู้เพ่ง-
ฌานอย่างไหนดมาก ฯ

[๕๑๘] พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า

บุคคลมีกายอันสงบแล้ว มีจิตหลุดพ้นดีแล้ว เป็นผู้ไม่มี
อะไรๆ เป็นเครื่องปรุงแต่ง มีสติ ไม่มีความอาลัย ได้รู้ทั่ว
ซึ่งธรรม มีปรกติเพ่งอยู่ด้วยฌานที่ ๔ อันหาวิตกมิได้ ย่อม
ไม่กำเริบ ไม่ชานไป ไม่เป็นผู้ย่อห่อ ฯ

ภิกษุในศาสนานี้ เป็นผู้ที่มีปรกติดอยู่ด้วยธรรมเป็นเครื่องอยู่
อย่างนี้มาก จึงข้ามโอชะทั้ง ๕ ได้แล้ว บัดนี้ได้ข้ามโอชะที่
๖ แล้ว กามสัญญาทั้งหลายย่อมห้อมล้อมไม่ได้ ซึ่งภิกษุผู้
เพ่งฌานอย่างนี้มาก ฯ

[๕๑๙] ลำดับนั้นแล นางราคามารธิดา ได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคด้วย
คาถาว่า

พระศาสดาผู้เป็นหัวหน้าดูแลคณะสงฆ์ ได้ตัดตณหาขาดแล้ว
และชนผู้มีศรัทธาเป็นอันมาก จักประพฤติตามได้แน่แท้
พระศาสดานี้เป็นผู้ไม่มีความอาลัย ได้ตัดขาดจากมือมัจจุราช
แล้ว จักนำหมู่ชนเป็นอันมาก ไปสู่ฝั่งพระนิพพาน ฯ

[๕๒๐] พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า

ตถาคตมีความแก่ล้าแก่ใหญ่ ย่อมนำสัตว์ไปด้วยพระสั-
ตธรรมแล เมื่อตถาคตนำไปอยู่โดยธรรม ในความริษยา
จะพึงมีแก่ท่านผู้รู้เล่า ฯ

[๕๒๑] ลำดับนั้นแล มารธิดาทั้ง ๓ คือ นางตันหา นางอรดี นางราคาพากันเข้าไปหาพระยามารถึงที่อยู่ ฯ

พระยามารเห็นมารธิดา คือ นางตันหา นางอรดี นางราคา มาแต่ไกล ครั้นเห็นแล้ว ได้กล่าวพ้อด้วยคาถาทั้งหลายว่า

พวกคนโง่พากันทำลายภูเขาด้วยกำนบัว ขุดภูเขาด้วยเล็บ
เคียวเหล็กด้วยฟันทั้งหลาย ท่านทั้งหลายจะทำพระโคดมให้
เบื่อเข้าต้องหลีกไป เป็นประดุกบุคคลวางหินไว้บนศีรษะแล้ว
แทรกลงไปใบบาดาล หรือดุกบุคคลเอาอกระแทกตอ
ฉะนั้น ฯ

พระศาสดาได้ขับไล่ นางตันหา นางอรดี และนางราคา ผู้มีรูป
น่าทัศนา ซึ่งได้มาแล้วในที่นั้นให้หนีไป เหมือนลมพัด
ปยุ่นุน ฉะนั้น ฯ

จบวรรคที่ ๓

รวมสูตรในวรรคที่สามมี ๕ สูตร คือ สัมพหุสูตรที่ ๑

สมิทธิสูตรที่ ๒

โคธิกสูตรที่ ๓ สัตตวัสสสูตรที่ ๔ มารธิตุสูตรที่ ๕ นี้

พระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐ

ทรงแสดงแล้วกะมารธิดา ฯ

จบมารสังยุต

ภิกขุนี้สังยุต

อาฬวกาสสูตรที่ ๑

[๕๒๒] ข้าพเจ้าได้สดับมาแล้วอย่างนี้-

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระวิหารเชตวัน อารามของ
ท่านอนาถปิณฑิกเศรษฐี เขตพระนครสาวัตถี ฯ

ครั้งนั้น เวลาเช้า อาฬวกาภิกษุณีนั่งหมั่นแล้วถือบาตรและจีวร เข้าไป
บิณฑบาตยังพระนครสาวัตถี เทียบบิณฑบาตไปในพระนครสาวัตถีแล้ว
เวลา

ปัจฉาภัต กลับจากบิณฑบาต มีความต้องการด้วยวิเวก
จึงเข้าไปในป่าอันธวัน ฯ

[๕๒๓] ลำดับนั้น

มารผู้มีบาปใครจะให้อาฬวกฤกษ์นี้บังเกิดความกลัว
ความหวาดเสียว ความขนพองสยองเกล้า และใครจะให้เคลื่อนจากวิเวก
จึง

เข้าไปหาอาฬวกฤกษ์นี้ถึงที่อยู่
ครั้นแล้วได้กล่าวกะอาฬวกฤกษ์นี้ด้วยคาถาว่า
ในโลก ไม่มีทางออกไปจากทุกข์ได้ ท่านจักทำอะไรด้วย
วิเวก จงเสวยความยินดีในกามเกิด อย่าได้มีความเดือดร้อน
ในภายหลังเลย ฯ

[๕๒๔] ลำดับนั้น อาฬวกฤกษ์นี้ได้มีความดำริว่า นี่ใครหนอกล่าว
คาถา จะเป็นมนุษย์หรืออมมนุษย์ ฯ

ทันใดนั้น อาฬวกฤกษ์นี้ได้มีความดำริว่า นี่คือมารผู้มีบาป ใครจะให้
เราบังเกิดความกลัว ความหวาดเสียว ความขนพองสยองเกล้า
และใครจะให้

เคลื่อนจากวิเวก จึงกล่าวคาถา ฯ
ครั้นอาฬวกฤกษ์นี้ทราบว่าเป็นมารผู้มีบาปแล้ว
จึงได้กล่าวกะมารผู้มี
บาปด้วยคาถาว่า

ในโลกนี้มีทางออกไปจากทุกข์ได้ เรารู้ชัดดีแล้วด้วยปัญญา
ดูกรมารผู้มีบาปซึ่งเป็นเผ่าพันธุ์ของผู้ประมาท ท่านไม่รู้จัก
ทางนั้น กามทั้งหลายเปรียบด้วยหอกและหลาว กองกาม
ทั้งหลายนั้นประหนึ่งว่าผีร้าย เราไม่ไยดีถึงความยินดีในกามที่
ท่านกล่าวถึงนั้น ฯ

ลำดับนั้น มารผู้มีบาปเป็นทุกข์ เสียใจว่า อาฬวกฤกษ์นี้รู้จักเรา ดังนี้
จึงได้อันตรธานไปในที่นั้นเอง ฯ

โสมาสูตที่ ๒

[๕๒๕] สาวตถินทาน ฯ

ครั้งนั้น เวลาเช้า โสมากฤกษ์นี้นั่งห่มแล้ว ถือบาตรและจีวรเข้าไป

บิณฑบาตยังพระนครสาวตถิ เทียวบิณฑบาตไปในพระนครสาวตถิแล้ว
เวลา-

*ปัจฉาภัต กลับจากบิณฑบาตแล้ว

เข้าไปยังป่าอันธวันเพื่อพักผ่อนกลางวัน ครั้น

ถึงป่าอันธวันแล้ว จึงนั่งพักกลางวันในที่โคนไม้ต้นหนึ่ง ฯ

[๕๒๖] ลำดับนั้น มารผู้มีบาปใครจะให้โสมาภิกษุณีบ้งเกิดความกลัว
ความหวาดเสียว ความขนพองสยองเกล้า และใครจะให้เคลื่อนจากสมาธิ
จึง

เข้าไปหาโสมาภิกษุณิถึงที่นั่งพัก

ครั้นแล้วได้กล่าวกะโสมาภิกษุณิด้วยคาถาว่า

สตรีมีปัญญาเพียงสองนิ้ว ไม่อาจถึงฐานะอันจะพึงอดทนได้

ด้วยยาก ซึ่งท่านผู้แสวงทั้งหลายจะพึงถึงได้ ฯ

[๕๒๗] ลำดับนั้น โสมาภิกษุณิได้มีความดำริว่า นี่ใครหนอกล่าวคาถา
จะเป็นมนุษย์หรืออมนุษย์ ฯ

ทันใดนั้น โสมาภิกษุณิได้มีความดำริว่า นี่คือมารผู้มีบาป ใครจะให้เรา
บังเกิดความกลัว ความหวาดเสียว ความขนพองสยองเกล้า
และใครจะให้เคลื่อน

จากสมาธิ จึงกล่าวคาถา ฯ

ครั้นโสมาภิกษุณิทราบว่ นี่คือมารผู้มีบาปแล้ว

จึงได้กล่าวกะมารผู้มีบาป

ด้วยคาถาว่า

ความเป็นสตรีจะทำอะไรได้ เมื่อจิตตั้งมั่นดีแล้ว เมื่อญาณ
เป็นไปแก่ผู้เห็นธรรมอยู่โดยชอบ ผู้ใดจะพึงมีความคิดเห็น
แน่อนางนี้ว่า เราเป็นสตรี หรือว่าเราเป็นบุรุษ หรือจะยังมี
ความเกะเกี้ยวว่า เรามีอยู่ มารควรจะกล่าวกะผู้นั้น ฯ

ลำดับนั้น มารผู้มีบาปเป็นทุกข์ เสียใจว่า โสมาภิกษุณิรู้จักเรา ดังนี้
จึงได้อันตรธานไปในที่นั้นเอง ฯ

โคตมสูตรที่ ๓

[๕๒๘] สาวตถินิทาน ฯ

ครั้งนั้น เวลาเช้า กิสาโคตมภิกษุณินุ่งห่มแล้ว ถือบาตรและจีวรเข้าไป

บิณฑบาตในพระนครสาวัตถี เทียบบิณฑบาตไปในพระนครสาวัตถีแล้ว
เวลาปัจ-

*ฉากลับจากบิณฑบาตแล้วเข้าไปยังป่าอันธวันเพื่อพักผ่อนกลางวัน
ครั้นถึงป่า

อันธวันแล้ว จึงนั่งพักกลางวันในที่โคนไม้ต้นหนึ่ง ฯ

[๕๒๙] ลำดับนั้น มารผู้มีบาปใคร่จะให้กิสาคอตมิกิษุณิบังเกิดความ-
*กลัว ความหวาดเสียว ความขนพองสยองเกล้า
และใคร่จะให้เคลื่อนจากสมาธิ

จึงเข้าไปหากิสาคอตมิกิษุณิถึงที่นั่งพัก ครั้นแล้ว
ได้กล่าวกะกิสาคอตมิกิษุณิ

ด้วยคาถาว่า

ท่านมีบุตรตายแล้ว มานั่งอยู่คนเดียว มีหน้าเหมือนคน
ร้องไห้ มาอยู่กลางป่าคนเดียว กำลังแสวงหาบุรุษบ้างหรือ
หนอ ฯ

[๕๓๐] ลำดับนั้น กิสาคอตมิกิษุณิได้มีความดำริว่า นี่ใครหนอกล่าว
คาถา จะเป็นมนุษย์หรืออมมนุษย์

ทันใดนั้น กิสาคอตมิกิษุณิได้มีความดำริว่า นี่คือมารผู้มีบาป ใคร่จะ
ให้เราบังเกิดความกลัว ความหวาดเสียว ความขนพองสยองเกล้า
และใคร่จะ

ให้เคลื่อนจากสมาธิ จึงกล่าวคาถา ฯ

ครั้นกิสาคอตมิกิษุณิทราบว่ นี่คือมารผู้มีบาปแล้ว จึงได้กล่าวกะมาร
ผู้มีบาปด้วยคาถาว่า

เรามีบุตรตายแล้ว เหมือนความตายของบุตร ถึงที่สุดแล้ว
บุรุษทั้งหลายก็มีความตายของบุตรนี้เป็นที่สุดเหมือนกัน เรา
ไม่เศร้าโศก ไม่ร้องไห้ ไม่กลัวความตายนั้นดอก ฯ
ผู้มีอายุ ความเพลิดเพลนในส่วนทั้งปวง เรากำจัดแล้ว
กองมิดเราทำลายแล้ว เราชนะเสนาแห่งมัจจุแล้ว ไม่มี
อาสวะอยู่ ฯ

ลำดับนั้น มารผู้มีบาปเป็นทุกข์ เสียใจว่า กิสาคอตมิกิษุณิรู้จักเรา
ดังนี้ จึงได้อันตรธานไปในที่นั่นเอง ฯ

วิชาสูตรที่ ๔

[๕๓๑] สำนวนนิทาน ๙

ครั้งนั้น เวลาเช้า วิชาภิกษุณีนุ่งห่มแล้ว ถือบาตรและจีวร ๙๗ จึ่งนั่งพักกลางวันโคนไม้ต้นหนึ่ง ๙

[๕๓๒] ลำดับนั้น มารผู้มีบาปใคร่จะให้วิชาภิกษุณีบังเกิดความกลัว ความหวาดเสียว ความชนพองสยองเกล้า และใคร่จะให้เคลื่อนจากสมาธิ จึ่งเข้า

ไปหาวิชาภิกษุณีถึงที่นั่งพัก ครั้นแล้ว
ได้กล่าวกะวิชาภิกษุณีด้วยคาถาว่า

เธอยังเป็นสาวมีรูปงาม และฉันทก็ยังเป็นหนุ่มแน่น มาเกิด

นาง เรามาอภิรมย์กันด้วยดนตรี มีองค์ห้า ๙

[๕๓๓] ลำดับนั้น วิชาภิกษุณีได้มีความดำริว่า นี่ใครหนอกล่าวคาถาจะเป็นมนุษย์หรืออมนุษย์ ๙

ทันใดนั้น วิชาภิกษุณีได้มีความดำริว่า นี่คือมารผู้มีบาป ใคร่ให้เราบังเกิดความกลัว ความหวาดเสียว ความชนพองสยองเกล้า และใคร่จะให้เคลื่อน

จากสมาธิ จึ่งได้กล่าวคาถา ๙

ครั้นวิชาภิกษุณีทราบว่ นี่คือมารผู้มีบาปแล้ว
จึงได้กล่าวกะมารผู้มีบาป
ด้วยคาถาว่า

ดูกรมาร รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ อันนารีนรมย์ใจ
เราขอมอบให้ท่านผู้เดียว เพราะเราไม่ต้องการมัน เราอึดอัด
ระอาด้วยกายเน่า อันจะแตกทำลาย เปื่อยพังไปนี้ กาม-
ตัณหา เราถอนได้แล้ว ความมืดในรูปภพที่สัตว์ทั้งหลาย
เข้าถึง ในรูปภพที่สัตว์ทั้งหลายเป็นภาติ และในสมาบัติอัน
สงบทั้งปวง เรากำจัดได้แล้ว ๙

ลำดับนั้น มารผู้มีบาปเป็นทุกข์ เสียใจว่า วิชาภิกษุณีรู้จักเรา
ดังนี้ จึ่งได้อันตรธานไปในที่นั้นเอง ๙

อุบลวรรณาสูตรที่ ๕

[๕๓๔] สำนวนนิทาน ๙

ครั้งนั้น เวลาเช้า อุบลวรรณาภิกษุณีนั่งห่มแล้ว ถือบาตรและจีวร ฯลฯ
ได้ยืนอยู่ที่โคนต้นสาละพฤกษ์ซึ่งมีดอกบานสะพรั่ง ต้นหนึ่ง ฯ

[๕๓๕] ลำดับนั้น มารผู้มีบาปใคร่จะให้อุบลวรรณาภิกษุณีบังเกิดความ-
*กลัว ความหวาดเสียว ความขนพองสยองเกล้า
และใคร่จะให้เคลื่อนจากสมาธิ
จึงเข้าไปหาอุบลวรรณาภิกษุณีถึงที่ที่ยืนอยู่
ครั้นแล้วได้กล่าวกะอุบลวรรณาภิกษุณี
ด้วยคาถาว่า

ดูกรภิกษุณี ท่านคนเดียว เข้ามายังต้นสาละพฤกษ์ ซึ่งมีดอก
บานสะพรั่งตลอดยอด แล้วยืนอยู่ที่โคนต้นสาละพฤกษ์ ก็
ฉวีวรรณของท่านไม่มีที่สอง คนทั้งหลายก็จะมาในที่นี้เช่นท่าน
ท่านกลัวพวกนักเลงเพราะความเขลาหรือ ฯ

[๕๓๖] ลำดับนั้น อุบลวรรณาภิกษุณีได้มีความดำริว่า นี่ใครหนอกล่าว
คาถา จะเป็นมนุษย์หรืออมมนุษย์ ฯ

ทันใดนั้น อุบลวรรณาภิกษุณีได้มีความดำริว่า นี่คือมารผู้มีบาป ใคร่จะ
ให้เราบังเกิดความกลัว ความหวาดเสียว ความขนพองสยองเกล้า
และใคร่จะให้

เคลื่อนจากสมาธิ จึงกล่าวคาถา ฯ

ครั้นอุบลวรรณาภิกษุณีทราบว่ นี่คือมารผู้มีบาปแล้ว
จึงได้กล่าวกะมารผู้-

*มีบาปด้วยคาถาว่า

แม้นักเลงตั้งแสนมาในที่นี้ ก็ตามเถิด เราไม่สะเทือนชน
ไม่สะดุ้ง ดูกรมาร ถึงเราคนเดียว ก็ไม่กลัวท่าน ฯ
เรานี้จะหายตัวหรือเข้าห้องพวกท่าน แม้จะยืนอยู่ ณ ระหว่าง
ดวงตาบนตั่งจุมุก ท่านจักไม่เห็นเรา ฯ

เราเป็นผู้ชำนาญในจิต อิทธิบาทเราเจริญดีแล้ว เราพ้นแล้ว
จากเครื่องผูกทุกชนิด เราไม่กลัวท่านดอก ท่านผู้มีอายุ ฯ

ลำดับนั้น มารผู้มีบาปเป็นทุกข์ เสียใจว่า อุบลวรรณาภิกษุณีรู้จักเรา
ดังนี้ จึงได้อันตรธานไปในที่นั่นเอง ฯ

จาลาสูตฺรที่ ๖

[๕๓๗] สāvattanihan ๑

ครั้งนั้น เวลาเช้า จาลาภิกษุณีนั่งห่มแล้ว ถือบาตรและจีวรเข้าไป
บิณฑบาตยังพระนครสāvatti เทียบบิณฑบาตไปในพระนครสāvattiแล้ว
เวลาปัจ-

*ฉนากัถกลับจากบิณฑบาตแล้วเข้าไปยังป่าอันธวันเพื่อพักกลางวัน
ครั้นถึงป่าอันธวัน

แล้วจึงนั่งพักกลางวันทีโคนไม้ต้นหนึ่ง ๑

[๕๓๘] ลำดับนั้น มารผู้มีบาปใคร่จะให้จาลาภิกษุณีบังเกิดความกลัว
ความหวาดเสียว ความชนพองสยองเกล้า และใคร่จะให้เคลื่อนจากสมาธิ
จึง

เข้าไปหาจาลาภิกษุณีถึงที่นั่งพัก ครั้นแล้วได้กล่าวกะจาลาภิกษุณีว่า
ดูกรภิกษุณี

ท่านไม่ชอบใจอะไรหนอ ๑

จาลาภิกษุณีตอบว่า ดูกรท่านผู้มีอายุ เราไม่ชอบความเกิดเลย ๑

[๕๓๙] ม. เพราะเหตุไรหนอ ท่านจึงไม่ชอบความเกิดผู้เกิดมาแล้วย่อม
บริโภคคาม ไรหนอให้ท่านยึดถือเรื่องนี้อย่าเลยภิกษุณี
ท่านจงชอบความเกิดขึ้น ๑

[๕๔๐] จา. ความตายย่อมมีแก่ผู้ที่เกิดมาแล้ว ผู้ที่เกิดมาแล้วย่อมพบ
เห็นทุกข์ คือ การจองจำ การฆ่า ความเศร้าหมอง
เพราะฉะนั้น เราจึงไม่ชอบความเกิด ๑

พระพุทธเจ้าทรงแสดงธรรมเป็นเครื่องกำลวงความเกิด
พระองค์สอนให้เราตั้งอยู่ในสัจจะ ๑- เพื่อละทุกข์ทั้งมวล ๑
สัตว์เหล่าใดเข้าถึงรูปภพ และสัตว์เหล่าใดเป็นภาคีแห่ง
อรุภพ สัตว์เหล่านั้นเมื่อยังไม่รู้โรธ ต้องมาสุภพอีก ๑

ลำดับนั้น มารผู้มีบาปเป็นทุกข์ เสียใจว่า จาลาภิกษุณีรู้จักเรา ดังนี้
จึงได้อันตรธานไปในที่นั่นเอง ๑

อุปจาลาสูตฺรที่ ๗

[๕๔๑] สāvattanihan ๑

ครั้งนั้น เวลาเช้า อุปจาลาภิกษุณีนั่งห่มแล้ว ถือบาตรและจีวรเข้าไป

บิณฑบาตยังพระนครสาวัตถิ เทียบบิณฑบาตไปในพระนครสาวัตถิแล้ว
เวลา

ปัจฉาภัต กลับจากบิณฑบาตแล้วเข้าไปยังป่าอันธวันเพื่อพักกลางวัน
ครั้นถึงป่า

อันธวันแล้ว จึงนั่งพักกลางวันอยู่ที่โคนไม้ต้นหนึ่ง ฯ

[๕๔๒] ลำดับนั้น มารผู้มีบาปใคร่จะให้อุปจาลาภิกษุณีบังเกิดความกลัว
ความหวาดเสียว ความขนพองสยองเกล้า และใคร่จะให้เคลื่อนจากสมาธิ
จึง

เข้าไปหาอุปจาลาภิกษุณีถึงที่นั่งพัก
ครั้นแล้วได้กล่าวกะอุปจาลาภิกษุณีว่า ดูกร
ภิกษุณี อย่างไรก็ตามท่านจึงอยากให้เกิด ฯ

อุปจาลาภิกษุณีตอบว่า ดูกรท่านผู้มีอายุ เราไม่อยากเกิดในที่ไหนๆ
เลย ฯ

[๕๔๓] ม. ท่านจงตั้งใจไว้ในพวกเทพชั้นดาวดึงส์ ชั้นยาม ชั้นดุสิต
ชั้นนิมมานรดี และชั้นวสวัตตีเถิด ท่านจักได้เสวยความ
ยินดี ฯ

@๑ หมายเอาพระนิพพาน

[๕๔๔] อ. พวกเทพชั้นดาวดึงส์ ชั้นยาม ชั้นดุสิต ชั้นนิมมานรดี
และชั้นวสวัตตี ยังผูกพันอยู่ด้วยเครื่องผูกคือกาม จำต้อง
กลับมาสู่อำนาจมารอีก โลกทั้งหมดเร่าร้อน โลกทั้งหมด
คุเป็นควัน โลกทั้งหมดลุกโพลง โลกทั้งหมดสั่น
สะเทือน ฯ

ใจของเรายินดีแน่วในพระนิพพาน อันไม่สั่นสะเทือน
อันไม่หวั่นไหว ที่ปุถุชนเสพไม่ได้ มิใช่คติของมาร ฯ

ลำดับนั้น มารผู้มีบาปเป็นทุกข์ เสียใจว่า อุปจาลาภิกษุณีรู้จักเรา ดังนี้
จึงได้อันตรธานไปในที่นั้นเอง ฯ

สัสสปจาลาสูตที่ ๘

[๕๔๕] สาวัตถินิทาน ฯ

ครั้งนั้น เวลาเช้า สัสสปจาลาภิกษุณีนั่งหมั่นแล้ว ถือบาตรและจีวรเข้าไป

บิณฑบาตยังพระนครสาวัตถิ เทียวบิณฑบาตไปในพระนครสาวัตถิแล้ว
เวลาปัจ-

*ฉากัตกลับจากบิณฑบาตแล้วเข้าไปยังป่าอันธวันเพื่อพักกลางวัน
ครั้นถึงป่าอันธวัน

จึงนั่งพักกลางวันโคนไม้ต้นหนึ่ง ฯ

[๕๔๖] ลำดับนั้น มารผู้มีบาปเข้าไปหาสีสุปจาลาภิกษุณีถึงที่นั่งพัก
ครั้นแล้วได้กล่าวกะสีสุปจาลาภิกษุณีว่า ดูกรภิกษุณี
ท่านชอบใจทิฐิของใคร

หนอ ฯ

สีสุปจาลาภิกษุณีตอบว่า ดูกรท่านผู้มีอายุ เราไม่ชอบใจทิฐิของใคร
เลย ฯ

[๕๔๗] ม. ท่านจงใจเป็นคนโล้น ปราภฏตัวเหมือนสมณะ แต่ใจ
ท่านจึงไม่ชอบใจทิฐิ ท่านจึงประพฤติเรื่องนี้ เพราะความ
งมงายดอกหรือ ฯ

[๕๔๘] ส. คนเจ้าทิฐิ ภายนอกพระศาสนานี้ ย่อมจมอยู่ใน
ทิฐิทั้งหลาย เราไม่ชอบใจธรรมของพวกเขา พวกเขาเป็นคน
ไม่ฉลาดต่อธรรม ยังมีพระพุทธเจ้าผู้เสด็จอุบัติในศากยสกุล
หาบุคคลอื่นเปรียบมิได้ ทรงครอบงำส่วนทั้งปวง ทรงบรรเทา
เสียซึ่งมาร ไม่ปราศัยในที่ทุกสถาน ทรงพ้นแล้วในส่วน
ทั้งปวง เป็นผู้อันตณหาและทิฐิอาศัยไม่ได้ มีพระจักขุทรง
เห็นธรรมทั้งปวง ทรงบรรลุธรรมเป็นที่สิ้นกรรมทุกอย่าง
ทรงโน้มไปในธรรมเป็นที่สิ้นอุปธิ พระผู้มีพระภาคพระองค์
นั้นเป็นศาสดาของเรา เราชอบใจคำสอนของพระองค์ท่าน ฯ

ลำดับนั้น มารผู้มีบาปเป็นทุกข์ เสียใจว่า สีสุปจาลาภิกษุณีรู้จักเรา
ดังนี้ จึงได้อันตรธานไปในที่นั่นเอง ฯ

เสลาสูตรที่ ๙

[๕๔๙] สาวัตถินิทาน ฯ

ครั้งนั้น เวลาเช้า เสลาภิกษุณีนุ่งห่มแล้ว ถือบาตรและจีวรเข้าไป
บิณฑบาตยังพระนครสาวัตถิ เทียวบิณฑบาตไปในพระนครสาวัตถิแล้ว
เวลา

ปัจฉาภัต กลับจากบิณฑบาตแล้วเข้าไปยังป่าอันธวัณเพื่อพักกลางวัน ครั้นถึงป่า

อันธวัณแล้ว จึงนั่งพักกลางวันในที่โคนไม้ต้นหนึ่ง ฯ

[๕๕๐] ลำดับนั้น มารผู้มีบาปใคร่จะให้เสลาภิกษุณีบังเกิดความกลัว ความหวาดเสียว ความขนพองสยองเกล้า และใคร่จะให้เคลื่อนจากสมาธิ จึงเข้า

ไปหาเสลาภิกษุณีถึงที่นั่งพัก ครั้นแล้ว

ได้กล่าวกะเสลาภิกษุณีด้วยคาถาว่า

รูปนี้ ใครสร้าง ผู้สร้างรูปอยู่ที่ไหน รูปบังเกิดในที่ไหน
รูปดับไปในที่ไหน ฯ

[๕๕๑] ลำดับนั้น เสลาภิกษุณีได้มีความดำริว่า นี่ใครหนอกล่าวคาถา จะเป็นมนุษย์หรืออมนุษย์ ฯ

ทันใดนั้น เสลาภิกษุณีได้มีความดำริว่า นี่คือมารผู้มีบาป ใคร่จะให้เรา บังเกิดความกลัว ความหวาดเสียว ความขนพองสยองเกล้า และใคร่จะให้เคลื่อน

จากสมาธิ จึงกล่าวคาถา ฯ

ครั้นเสลาภิกษุณีทราบว่ นี่คือมารผู้มีบาปแล้ว

จึงได้กล่าวกะมารผู้มีบาป

ด้วยคาถาว่า

รูปนี้ ไม่มีใครสร้าง อตภาพนี้ ไม่มีใครก่อ รูปเกิดขึ้น

เพราะอาศัยเหตุ ดับไป เพราะเหตุดับ ฯ

พีชชนิดใดชนิดหนึ่งที่บุคคลหว่านลงในนา ย่อมงอกขึ้น

เพราะอาศัยเหตุ ๒ ประการ คือ รสในแผ่นดิน และยาง

ในพีช ฉันทไธ ชันธ ธาตุ และอายตนะ ๖ เหล่านี้ ก็เกิดขึ้น

เพราะอาศัยเหตุ ดับไป เพราะเหตุดับ ฉันทนั้น ฯ

ลำดับนั้น มารผู้มีบาปเป็นทุกข์ เสียใจว่า เสลาภิกษุณีรู้จักเรา ดังนี้ จึงได้อันตรธานไปในที่นั้นเอง ฯ

วชิราสูตรที่ ๑๐

[๕๕๒] ข้าพเจ้าได้สดับมาแล้วอย่างนี้-

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระวิหารเชตวัน อารามของ

ท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐี เขตพระนครสาวัตถี ฯ

ครั้งนั้น เวลาเช้า วชิราภิกษุณีนุ่งห่มแล้ว ถือบาตรและจีวรเข้าไป
บิณฑบาตยังพระนครสาวัตถี เทียบบิณฑบาตไปในพระนครสาวัตถีแล้ว
เวลา

ปัจฉาภัต กลับจากบิณฑบาตแล้วเข้าไปยังป่าอันธวันเพื่อพักกลางวัน
ครั้นถึงป่า

อันธวันแล้ว จึงนั่งพักกลางวันในที่โคนไม้ต้นหนึ่ง ฯ

[๕๕๓] ลำดับนั้น มารผู้มีบาปใคร่จะให้วชิราภิกษุณีบังเกิดความกลัว
ความหวาดเสียว ความชนพองสยองเกล้า และใคร่จะให้เคลื่อนจากสมาธิ
จึงเข้า

ไปหาวชิราภิกษุณีถึงที่นั่งพัก

ครั้นแล้วได้กล่าวกะวชิราภิกษุณีด้วยคาถาว่า

สัตว์นี้ ใครสร้าง ผู้สร้างสัตว์อยู่ที่ไหน สัตว์บังเกิดใน
ที่ไหน สัตว์ดับไปในที่ไหน ฯ

[๕๕๔] ลำดับนั้น วชิราภิกษุณีได้มีความดำริว่า นี่ใครนอกกล่าวคาถา
จะเป็นมนุษย์หรืออมนุษย์ ฯ

ทันใดนั้น วชิราภิกษุณีได้มีความดำริว่า นี่คือมารผู้มีบาปใคร่จะให้เรา
บังเกิดความกลัว ความหวาดเสียว ความชนพองสยองเกล้า
และใคร่จะให้เคลื่อน

จากสมาธิ จึงกล่าวคาถา ฯ

ครั้นวชิราภิกษุณีทราบว่าเป็นมารผู้มีบาป
แล้วจึงได้กล่าวกะมารผู้มีบาป
ด้วยคาถาว่า

ดูกรมาร เพราะเหตุไรหนอ ความเห็นของท่านจึงหวนกลับ
มาว่าสัตว์ ฯ

ในกองสังขารล้วนนี้ ย่อมไม่ได้นามว่าสัตว์ ฯ

เหมือนอย่างว่า เพราะคุณส่วนทั้งหลายเข้า เสียงวารทย่อมมี
ฉันใด ฯ

เมื่อขันธ์ทั้งหลายยังมีอยู่ การสมมติว่าสัตว์ย่อมมี ฉันนั้น ฯ

ความจริงทุกข์เท่านั้นย่อมเกิด ทุกข์ย่อมตั้งอยู่และเสื่อมสิ้น

ไป นอกจากทุกข์ ไม่มีอะไรเกิด นอกจากทุกข์ ไม่มี
อะไรดับ ฯ

ลำดับนั้น มารผู้มีบาปเป็นทุกข์ เสียใจว่า วชิราภิกษุณีรู้จักเรา ดังนี้
จึงได้อันตรธานไปในที่นั่นเอง ฯ

จบภิกษุณีสังยุต

รวมพระสูตรในภิกษุณีสังยุตนี้มี ๑๐ สูตร คือ

อาฬวกสูตรที่ ๑ โสมาสูตรที่ ๒ โคตมสูตรที่ ๓ วิชยาสูตรที่ ๔
อุบลวรรณาสูตรที่ ๕ จาลาสูตรที่ ๖ อุปจาลาสูตรที่ ๗ สีสุปจาลาสูตรที่ ๘
เสลาสูตรที่ ๙ กัปปวชิราสูตรครบ ๑๐ ฯ

พรหมสังยุต

ปฐมวรรคที่ ๑

อายาจนสูตรที่ ๑

[๕๕๕] ข้าพเจ้าได้สดับมาแล้วอย่างนี้-

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคแรกตรัสรู้ ประทับอยู่ที่ต้นอชปาลนิโครธ
แถบฝั่งแม่น้ำเนรัญชรา เขตอรัเวลาประเทศ ฯ

ครั้งนั้น

ความปริวิตกแห่งพระหฤทัยบังเกิดขึ้นแก่พระผู้มีพระภาคผู้เสด็จ
เข้าที่ลับ ทรงพักพ่อนอยู่อย่างนี้ว่า ธรรมที่เราตรัสรู้แล้วนี้ ลึกซึ้ง
เห็นได้ยาก

รู้ตามได้ยาก สงบ ประณีต คาดคะเนเอาไม่ได้ ละเอียดยุติได้เฉพาะบัณฑิต
ก็หมู่สัตว์นี้แล ยังยินดีด้วยอาลัย ยินดีแล้วในอาลัย เบิกบานแล้วในอาลัย ก็
ฐานะนี้ คือ ความเป็นปัจจัยแห่งธรรมมีสังขารเป็นต้นนี้

เป็นธรรมอาศัยกันและกัน

เกิดขึ้น อันหมู่สัตว์ผู้ยินดีด้วยอาลัย ยินดีแล้วในอาลัย
เบิกบานแล้วในอาลัย

จะพึงเห็นได้ยาก แม้ฐานะนี้ ก็เห็นได้ยาก คือ
ธรรมเป็นที่ระงับสังขารทั้งปวง

ธรรมเป็นที่สละคืนอุปธิทั้งปวง ธรรมเป็นที่สันตันทหา ธรรมเป็นที่สำรอก
ธรรม

เป็นที่ดับ นิพพาน ก็ถ้าเราจะพึงแสดงธรรม

แต่ชนเหล่าอื่นจะไม่พึงรู้ทั่วถึงธรรม

ของเรา ชื่อนั้น จะพึงเป็นความเหน็ดเหนื่อยของเรา ชื่อนั้น จะพึงเป็นความ
ลำบากของเรา ฯ

อนึ่ง ได้ยินว่า คาถาอันน่าอัศจรรย์ยิ่งนักเหล่านี้ ที่พระผู้มีพระภาค
ไม่เคยได้ทรงสดับมาก่อน เกิดแจ่มแจ้งกะพระผู้มีพระภาคว่า
บัดนี้ เราไม่ควรจะประกาศธรรม ที่เรตรัสรู้แล้วโดยยาก
ธรรมนี้ เหล่าสัตว์ผู้ถูกราคะโทสะครอบงำแล้ว จะตรัสรู้
ไม่ได้ง่าย เหล่าสัตว์ผู้ยินดีแล้วด้วยความกำหนัด ถูกกองแห่ง
ความมืดมืมห่อแล้ว จักไม่เห็นธรรมอันทวนกระแส ละเอียด
ลึกซึ้ง เห็นได้ยาก เป็นอญ ฯ

เมื่อพระผู้มีพระภาคทรงพิจารณาเห็นดังนี้ พระหฤทัยก็ทรงโน้มไปเพื่อ
ความชวนชวายน้อย ไม่ทรงโน้มไปเพื่อทรงแสดงธรรม ฯ

[๕๕๖] ครั้งนั้น สหัมบดีพรหม ทราบความปริวิตกแห่งพระหฤทัยของ
พระผู้มีพระภาคด้วยใจแล้ว ได้มีความดำริว่า ท่านผู้เจริญทั้งหลาย
โลกจะฉิบหาย

หนอ ท่านผู้เจริญทั้งหลาย โลกจะพินาศหนอ

เพราะพระตถาคตอรหันตสัมมา-

*สัมพุทโธเจ้า ทรงโน้มพระหฤทัยไปเพื่อความชวนชวายน้อย

ไม่ทรงโน้มพระหฤทัย

ไปเพื่อทรงแสดงธรรม ฯ

ลำดับนั้น สหัมบดีพรหมอันตรธานไปในพรหมโลก
มาปรากฏอยู่เฉพาะ

พระพักตร์พระผู้มีพระภาค เหมือนบุรุษมีกำลังพึงเหยียดออกซึ่งแขนที่คู้อยู่
หรือ

พึงคู้เข้าซึ่งแขนที่เหยียดอยู่ ฉะนั้น ฯ

ครั้นแล้ว สหัมบดีพรหมกระทำผ้าห่มเฉวียงป่าข้างหนึ่งแล้ว คุกชาณ-

*มณฑลเบื้องขวาอยู่ที่แผ่นดิน ประนมอัญชลีไปทางพระผู้มีพระภาค
แล้วได้กราบทูล

พระผู้มีพระภาคว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ

ขอพระผู้มีพระภาคจงทรงแสดงธรรมเถิด

ขอพระสุคตจงทรงแสดงธรรมเถิด

สัตว์ทั้งหลายผู้มีกิเลสจลฺลํในดวงตาน้อยเป็น

ปรกติก็มีอยู่ เพราะมิได้สตัปปยอมเสื่อมจากธรรม

สัตว์ทั้งหลายผู้รู้ทั่วถึงธรรม

จักมี ฯ

สัทมบดีพรหม ได้กราบทูลดังนี้แล้ว ครั้นแล้วได้กราบทูลเป็นนิคมคาถา
อีกว่า

เมื่อก่อนธรรมที่ไม่บริสุทธิ์ซึ่งศาสดาผู้มีมลทินทั้งหลายคิดแล้ว
ปรากฏขึ้นในหมู่ชนชาวมคธ ขอพระองค์จงทรงเปิดประตูมตะ
เถิด ขอสัตว์ทั้งหลายจงฟังธรรมซึ่งพระพุทธเจ้า ผู้ปราศจาก
มลทินตรัสรู้แล้วเถิด ขอพระองค์ผู้มีพระปัญญาดี มีพระจักขุ
โดยรอบ มีความโศกอันปราศจากแล้ว จงเสด็จขึ้นสู่
ปราสาทอันสำเร็จด้วยธรรม จงพิจารณาชุมชนผู้จมอยู่ใน
ความโศก ถูกชาติและชราครอบงำแล้ว อุปมาเหมือนบุคคล
ผู้อยู่บนยอดภูเขา อันล้วนด้วยศิลา จะพึงเห็นชุมชนโดยรอบ
ฉะนั้น ฯ

ข้าแต่พระองค์ผู้แก่แล้วกล้า ผู้ทรงชนะสงครามแล้ว ผู้ทรงนำ
พวก ผู้ไม่มีหนี้ ขอพระองค์จงเสด็จลุกขึ้นเถิด จงเสด็จ
เที่ยวไปในโลกเถิด ขอพระผู้มีพระภาคจงทรงแสดงธรรมเถิด
ผู้รู้ทั่วถึงธรรมจักมี ฯ

[๕๕๗] ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคทรงทราบการเชื่อเชิญของพรหม
และ

ทรงอาศัยพระกรุณาในสัตว์ทั้งหลาย

จึงทรงสอดส่องดูโลกด้วยพระพุทธจักขุ ฯ

เมื่อพระผู้มีพระภาคทรงสอดส่องดูโลกด้วยพระพุทธจักขุ ก็ได้ทรงเห็น

สัตว์ทั้งหลาย บางพวกมีกิเลสจุลลในดวงตาน้อย
บางพวกมีกิเลสจุลลในดวงตา
มาก บางพวกมีอินทรีย์กล้า บางพวกมีอินทรีย์อ่อน บางพวกมีอาการดี
บางพวก

มีอาการเลว บางพวกจะพึงสอนให้รู้ได้โดยง่าย
บางพวกจะพึงสอนให้รู้ได้โดยยาก
บางพวกมีปรกติเห็นโทษในปรโลกว่าเป็นภัยอยู่ ฯ

ในกอบุบลกัฏฐิ ในกอบทุมกัฏฐิ ในกอบุณทริกัฏฐิ ดอกอบุบลกัฏฐิ ดอกปทุม
กัฏฐิ ดอกบุณทริกัฏฐิ บางเหล่าเกิดแล้วในน้ำ เจริญแล้วในน้ำ
อาศัยอยู่ในน้ำ

จมอยู่ในน้ำ อันน้ำเลี้ยงอยู่ บางเหล่าเกิดแล้วในน้ำ เจริญแล้วในน้ำ ตั้งอยู่
เสมอน้ำ บางเหล่าเกิดแล้วในน้ำ เจริญแล้วในน้ำ ตั้งขึ้นพ้นน้ำ
อันน้ำไม่ติดแล้ว

แม้ฉันใด พระผู้มีพระภาคทรงสอดส่องดูโลกด้วยพระพุทธานุภาพ
ก็ได้ทรงเห็นสัตว์

ทั้งหลาย บางพวกมีกิเลสจุลลในดวงตาน้อย
บางพวกมีกิเลสจุลลในดวงตา
มาก บางพวกมีอินทรีย์กล้า บางพวกมีอินทรีย์อ่อน บางพวกมีอาการดี
บางพวก

มีอาการเลว บางพวกจะพึงสอนให้รู้ได้โดยง่าย
บางพวกจะพึงสอนให้รู้ได้โดยยาก

บางพวกมีปรกติเห็นโทษในปรโลกว่าเป็นภัยอยู่ ฉะนั้น ครั้นทรงเห็นแล้ว
จึงได้

ตรัสตอบสหัมบดีพรหมด้วยพระคาถาว่า

ประต้อมตะ เราเปิดแล้วเพราะท่าน ชนผู้ฟังจงปล่อยศรัทธา
มาเถิด ดูกรพรหม เราจะไม่มีความสำคัญในความลำบาก
แสดงธรรมอันประณีตที่ขำขันน่าทึ่งในหมู่มนุษย์ ฯ

[๕๕๘] ลำดับนั้น สหัมบดีพรหมดำริว่า เราอันพระผู้มีพระภาคทรงทำ
โอกาสเพื่อทรงแสดงธรรมแล้ว จึงถวายอภิवाทพระผู้มีพระภาค
ทำประหทัยแล้ว

อันตรธานไปในที่นั่นเอง ฯ

การวิสุตรที่ ๒

[๕๕๙] ข้าพเจ้าได้สดับมาแล้วอย่างนี้-

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคแรกตรัสรู้ ประทับอยู่ที่ต้นอชปาลนิโครธ
แถบฝั่งแม่น้ำเนรัญชรา เขตอุรุเวลาประเทศ ฯ
ครั้งนั้น

ความปริวิตกแห่งพระหฤทัยบังเกิดแก่พระผู้มีพระภาคผู้เสด็จเข้า
ที่ลับ ทรงพักพ่อนอยู่อย่างนี้ว่า บุคคลผู้ไม่มีที่เคารพ ไม่มีที่ยำเกรง ย่อมอยู่
เป็นทุกข์ เราจะพึงสักการะ เคารพ

อาศัยสมณะหรือพราหมณ์ใครผู้ใดอยู่หนอ ฯ

[๕๖๐] ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคได้มีพระดำริว่า เราควรสักการะ
เคารพสมณะหรือพราหมณ์อื่นแล้วอาศัยอยู่
เพื่อความบริบูรณ์แห่งศีลชั้นที่ยังไม่
บริบูรณ์ แต่ว่า

เรายังไม่เห็นสมณะหรือพราหมณ์อื่นที่ถึงพร้อมด้วยศีลยิ่งกว่าตน
ในโลก พร้อมทั้งเทวโลก มารโลก พรหมโลก

ในหมู่สัตว์พร้อมทั้งสมณพราหมณ์

เทวดาและมนุษย์ ซึ่งเราควรสักการะเคารพแล้วอาศัยอยู่

เราควรสักการะเคารพ

สมณะหรือพราหมณ์อื่นแล้วอาศัยอยู่

เพื่อความบริบูรณ์แห่งสมาธิที่ยังไม่บริบูรณ์

แต่ว่าเรายังไม่เห็นสมณะหรือพราหมณ์อื่นที่ถึงพร้อมด้วยสมาธิยิ่งกว่าตนใน
โลก

พร้อมทั้งเทวโลก มารโลก พรหมโลก ในหมู่สัตว์พร้อมทั้งสมณพราหมณ์
เทวดา

และมนุษย์ซึ่งเราควรสักการะเคารพแล้วอาศัยอยู่

เราควรสักการะเคารพสมณะ-

*หรือพราหมณ์อื่นแล้วอาศัยอยู่

เพื่อความบริบูรณ์แห่งปัญญาชั้นที่ยังไม่บริบูรณ์

แต่ว่า
เรายังไม่เห็นสมณะหรือพราหมณ์อื่นที่ถึงพร้อมด้วยปัญญายิ่งกว่าตนในโลก

พร้อมทั้งเทวโลก มารโลก พรหมโลก ในหมู่สัตว์พร้อมทั้งสมณพราหมณ์
เทวดา

และมนุษย์ ซึ่งเราควรสักการะเคารพแล้วอาศัยอยู่
เราควรสักการะเคารพสมณะ-

*หรือพราหมณ์อื่นแล้วอาศัยอยู่
เพื่อความบริบูรณ์แห่งวิมุตติขั้นที่ยังไม่บริบูรณ์
แต่ว่าเรายังไม่เห็นสมณะหรือพราหมณ์อื่น ที่ถึงพร้อมด้วยวิมุตติยิ่งกว่าตน
ในโลก

พร้อมทั้งเทวโลก มารโลก พรหมโลก ในหมู่สัตว์พร้อมทั้งสมณพราหมณ์
เทวดา

และมนุษย์ ซึ่งเราควรสักการะเคารพแล้วอาศัยอยู่
เราควรสักการะเคารพสมณะ-

*หรือพราหมณ์อื่นแล้วอาศัยอยู่
เพื่อความบริบูรณ์แห่งวิมุตติญาณทัสสนขั้นที่ยังไม่
บริบูรณ์ แต่ว่า

เรายังไม่เห็นสมณะหรือพราหมณ์อื่นที่ถึงพร้อมด้วยวิมุตติญาณ-

*ทัสสนะ ยิ่งกว่าตน ในโลกพร้อมทั้งเทวโลก มารโลก พรหมโลก
ในหมู่สัตว์

พร้อมทั้งสมณพราหมณ์ เทวดาและมนุษย์

ซึ่งเราควรสักการะเคารพแล้วอาศัยอยู่

อย่ากระนั้นเลย เราควรสักการะเคารพธรรมที่เราตรัสรู้นั้นแหละ
แล้วอาศัยอยู่ ฯ

[๕๖๑] ลำดับนั้น สหัมบดีพรหม ทราบความปริวิตกแห่งพระหฤทัย
ของพระผู้มีพระภาคด้วยใจแล้ว ก็อันตรธานไปในพรหมโลก
มาปรากฏเฉพาะ

พระพักตร์พระผู้มีพระภาค เหมือนบุรุษมีกำลัง
พึงเหยียดออกซึ่งแขนที่คู้อยู่

หรือพึงคู่เข้าซึ่งแขนที่เหยียดอยู่ ฉะนั้น ฯ

ครั้นแล้ว สหัมบดีพรหมกระทำผ้าห่มเฉวียงบ่าข้างหนึ่ง ประนมอัญชลี
ไปทางพระผู้มีพระภาค แล้วได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า

ข้าแต่พระผู้มีพระภาค

เรื่องนี้เป็นอย่างนั้น ข้าแต่พระสุคต เรื่องนี้เป็นอย่างนั้น

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ

พระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าเหล่าใดได้มีมาแล้วตลอดกาลอันล่วงแล้ว
แม้พระผู้มี

พระภาคเหล่านั้น ก็ทรงสักการะเคารพธรรมนั้นเองแล้วอาศัยอยู่

ข้าแต่พระองค์

ผู้เจริญ

พระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าเหล่าใดจักมีตลอดกาลไกลอันยังไม่มาถึง
แม้พระผู้มีพระภาคเหล่านั้น

ก็จักทรงสักการะเคารพธรรมนั้นเองแล้วอาศัยอยู่

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ แม้พระผู้มีพระภาค

อรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าในบัดนี้ ก็

ขอจงทรงสักการะเคารพธรรมนั้นแหละ แล้วอาศัยอยู่ ฯ

[๕๖๒] สหัมบดีพรหม ได้กราบทูลดังนี้แล้ว ครั้นแล้วได้กล่าวนิคม
คาถาอีกว่า

พระสัมพุทธเจ้าทั้งหลายเหล่าใดที่ล่วงไปแล้วก็ดี พระพุทธเจ้า
ทั้งหลายเหล่าใดที่ยังไม่มีมาก็ดี และพระสัมพุทธเจ้าพระองค์
ใดในบัดนี้ผู้ยังความโศกของชนเป็นอันมากให้เสื่อมหายก็ดี
พระพุทธานุภาพเหล่านั้นทุกพระองค์ ทรงเคารพพระสัทธรรม
อยู่แล้ว ยังอยู่ และจักอยู่ต่อไป ข้อนี้เป็นธรรมดาของ
พระพุทธานุภาพทั้งหลาย เพราะเหตุนี้แหละ กุลบุตรผู้รักตน
หวังความเป็นผู้ใหญ่ เมื่อระลึกถึงคำสอนของพระพุทธานุภาพ
ทั้งหลาย พึงเคารพพระสัทธรรม ฯ

พรหมเทวสูตรที่ ๓

[๕๖๓] ข้าพเจ้าได้สดับมาแล้วอย่างนี้-

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระวิหารเชตวัน อารามแห่ง

ท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐี เขตพระนครสาวัตถิ ๕

ก็สมัยนั้นแล บุตรแห่งนางพราหมณีคนหนึ่ง ชื่อพรหมเทวะ ออก
บวชในสำนักของพระผู้มีพระภาค ครั้นนั้นแล

ท่านพระพรหมเทวะเป็นผู้เดียว

หลีกออกแล้ว ไม่ประมาท มีความเพียร มีตนอันส่งไปแล้ว อยู่ไม่นานเท่าไร
ก็ได้กระทำให้แจ้งประโยชน์ที่กุลบุตรทั้งหลายผู้ออกจากเรือน

บวชเป็นบรรพชิตโดย

ชอบต้องประสงค์อันนั้นอย่างยอดเยี่ยม เป็นที่สุดแห่งพรหมจรรย์

เพราะรู้แจ้งชัด

เองในปรตฺยบันนี้แหละเข้าถึงอยู่ ท่านได้ทราบว่ ชาติสิ้นแล้ว

พรหมจรรย์อยู่

จบแล้ว กิจที่จะต้องทำ ได้ทำเสร็จแล้ว

กิจอื่นเพื่อความเป็นอย่างนี้อีกมิได้มี ก็

แหละท่านพรหมเทวะได้เป็นพระอรหันต์องค์หนึ่งในบรรดาพระอรหันต์แล้ว

๕

[๕๖๔] ครั้นนั้นแล ท่านพระพรหมเทวะ ในเวลารุ่งเช้ารุ่งห่มแล้ว ถือ

บาตรจีวรเข้าไปบิณฑบาตในพระนครสาวัตถิ

ท่านเที่ยวบิณฑบาตในพระนคร

สาวัตถิตตามลำดับตรอก เข้าไปยังนิเวศน์แห่งมารดาของตนแล้ว ๕

ก็สมัยนั้นแล

นางพราหมณีผู้มารดาของท่านพระพรหมเทวะถือการบูชา

บิณฑะแก่พรหมมันคงเป็นนิตย ๕

ครั้นนั้นแล ท้าวสหัมบดีพรหมคิดว่า นางพราหมณีผู้มารดาของท่าน
พระพรหมเทวะนี้แล ถือการบูชาบิณฑะแก่พรหมมันคงเป็นนิตย ๕ โฉนหนอ
เราพึง

เข้าไปหานางแล้วทำให้สลดใจ ๕

[๕๖๕] ลำดับนั้น ท้าวสหัมบดีพรหมหายไปในพรหมโลกปรากฏแล้วใน
นิเวศน์ของมารดาแห่งท่านพระพรหมเทวะ

เปรียบเหมือนบุรุษผู้มีกำลังพึงเหยียด

ออกซึ่งแขนที่คู้เข้าแล้ว หรือพึงคู้เข้าซึ่งแขนที่เหยียดออกแล้ว ฉะนั้น ๕

ครั้งนั้นแล ท้าวสหัมบดีพรหมลอยอยู่ในอากาศ
ได้กล่าวกะนางพราหมณี

ผู้มารดาของท่านพระพรหมเทวะด้วยคาถาทั้งหลายว่า

ดูกรนางพราหมณี ท่านถือการบูชาด้วยก้อนข้าวแก่พรหมใด
มั่นคงเป็นนิตย์ พรหมโลกของพรหมนั้นอยู่ไกลจากที่นี่ ดูกร
นางพราหมณี ภักษาของพรหมไม่ใช่เช่นนี้ ท่านไม่รู้จักทางของ
พรหม ทำไมจึงบ่นถึงพรหม ฯ

ดูกรนางพราหมณี ก็ท่านพระพรหมเทวะของท่านนั้น เป็นผู้
หมดอุปธิกิเลส ถึงความเป็นอติเทพ ไม่มีกิเลสเป็นเครื่อง
กัณฐ มีปรกติขอ ไม่เลี้ยงดูผู้อื่น ท่านพระพรหมเทวะที่เข้าสู่
เรือนของท่านเพื่อบิณฑบาต เป็นผู้สมควรแก่บิณฑบาตที่บุคคล
พืงนำมาบูชา ถึงเวท มีตนอันอบรมแล้ว สมควรแก่ทักษิณา-
ทานของมนุษย์และเทวดาทั้งหลาย ลอยบาปเสียแล้ว อัน
ตณหาและทิฐิไม่ฉาบทาแล้ว เป็นผู้เยือกเย็นกำลังเที่ยวแสวงหา
อาหารอยู่ ฯ

อดีตอนาคตไม่มีแก่ท่านพระพรหมเทวะนั้น ท่านพระพรหม
เทวะเป็นผู้สงบบรรพ์ ปราศจากครัน ไม่มีทุกข์ไม่มีความ
หวัง วางอาชญาในปุถุชนผู้ยังมีความหวาดหวั่น และ
พระชินาสพผู้มั่นคงแล้ว ขอท่านพระพรหมเทวะนั้นจงบริโภค
บิณฑบาตอันเลิศสำหรับบูชาพรหมของท่าน ฯ

ท่านพระพรหมเทวะซึ่งเป็นผู้มีเสนามารไปปราศแล้ว มีจิต
สงบบรรพ์ ฝึกตนแล้ว เที่ยวไปเหมือนช้างตัวประเสริฐ ไม่
หวั่นไหว เป็นภิกษุมีศีลดี มีจิตพ้นวิเศษแล้ว ขอท่านพระ-
พรหมเทวะนั้น จงบริโภคบิณฑบาตอันเลิศสำหรับบูชาพรหม
ของท่าน ฯ

ท่านจงเป็นผู้เลื่อมใสในท่านพระพรหมเทวะนั้น เป็นผู้ไม่
หวั่นไหว ตั้งทักษิณาไว้ในท่านผู้เป็นทักษิณียบุคคล ดูกร
นางพราหมณี ท่านเห็นมุณีผู้มีโอชะอันข้ามแล้วจงทำบุญ อัน
จะนำความสุขต่อไปมาให้ ฯ

ท่านจงเป็นผู้เลื่อมใสในท่าน พระพรหมเทวะนั้นเป็นผู้ไม่หวั่น

โหว ตั้งทักษิณาไว้ในท่านผู้เป็นทักษิณียบุคคล ดูกร
นางพราหมณ์ ท่านเห็นผู้มีโอชะอันข้ามแล้ว ได้ทำบุญอัน
จะนำความสุขต่อไปมาให้แล้ว ฯ

พกสูตรที่ ๔

[๕๖๖] สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระวิหารเชตวัน
อารามของท่านอนาถปิณฑิกเศรษฐี เขตพระนครสาวัตถี ฯ
ก็สมัยนั้นแล พกพรหมได้เกิดทิฐิอันชั่วช้าเห็นปานดังนี้ว่า ฐานะแห่ง
พรหมนี้เที่ยง ยั่งยืน ติดต่อกัน คงที่ มีความไม่เคลื่อนไหวเป็นธรรมดา
ไม่เกิด

ไม่แก่ ไม่ตาย ไม่จุติ ไม่อุปบัติ
ก็หละอุปายเป็นเครื่องออกไปอันยังอย่างอื่น
จากฐานะแห่งพรหมนี้ไม่มี ฯ

[๕๖๗] ครั้งนั้นแล พระผู้มีพระภาคทรงทราบความปริวิตกแห่งใจของ
พกพรหมด้วยพระทัยแล้ว
ทรงหายไปในพระเชตวันวิหารแล้วได้ปรากฏในพรหม-
*โลกนั้น เปรียบเหมือนบุรุษมีกำลังพึงเหยียดออกซึ่งแขนที่คู้เข้า
หรือคู้เข้าซึ่ง
แขนที่เหยียดออก ฉะนั้น ฯ

พกพรหมได้เห็นพระผู้มีพระภาคกำลังเสด็จมาแต่ไกลทีเดียว
ครั้นแล้วได้

กราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เป็นรทุกซ์
ขอพระองค์จงเสด็จมาเถิด

ข้าแต่พระองค์ผู้เป็นรทุกซ์ พระองค์เสด็จมาดีแล้ว ข้าแต่พระองค์ผู้เป็นรทุกซ์
นาน

เทียวแลพระองค์ได้กระทำปริยายเพื่อการเสด็จมา ณ พรหมโลกนี้
ข้าแต่พระองค์

ผู้เป็นรทุกซ์ ก็ฐานะแห่งพรหมนี้เที่ยง ยั่งยืน ติดต่อกัน คงที่ มีความไม่เคลื่อนไหวเป็นธรรมดา ไม่เกิด ไม่แก่ ไม่ตาย ไม่จุติ ไม่อุปบัติ ก็อุปายเป็นเครื่อง
ออกไปอันยังอย่างอื่นจากฐานะแห่งพรหมนี้ไม่มี ฯ

[๕๖๘] เมื่อพกพรหมกล่าวเช่นนี้แล้ว พระผู้มีพระภาคได้ตรัสคำนี้กะ

พกพรหมว่า ท่านผู้เจริญทั้งหลาย พกพรหมนั้นถึงความโง่เขลาแล้วหนอ
ท่านผู้

เจริญทั้งหลาย พกพรหมนั้นถึงความโง่เขลาแล้วหนอ

พกพรหมกล่าวฐานะแห่ง

พรหมที่เป็นของไม่เที่ยงเลยว่าเที่ยง

กล่าวฐานะแห่งพรหมที่เป็นของไม่ยั่งยืนเลยว่า

ยั่งยืน กล่าวฐานะแห่งพรหมที่เป็นของไม่ติดต่อกันเลยว่าติดต่อกัน

กล่าวฐานะแห่ง

พรหมที่เป็นของไม่คงที่เลยว่าคงที่

กล่าวฐานะแห่งพรหมที่เป็นของความเคลื่อนไหว

เป็นธรรมดาทีเดียวว่า มีความไม่เคลื่อนไหวเป็นธรรมดา

และกล่าวฐานะแห่ง

พรหมอันเป็นที่เกิดแก่ ตาย และเป็นที่จุติและอุปบัติแห่งตนว่า

ฐานะแห่งพรหมนี้

ไม่เกิด ไม่แก่ ไม่ตาย ไม่จุติ ไม่อุปบัติ

ก็แหละย่อมกล่าวอุบายเป็นเครื่องออก

ไปอันยิ่งอย่างอื่นซึ่งมีอยู่ว่าไม่มี ดังนี้ ฯ

[๕๖๙] พกพรหมทูลว่า

ข้าแต่พระโคตม พวกข้าพระองค์ ๗๒ คน บังเกิดในพรหม
โลกนี้เพราะบุญกรรม ยังอำนาจให้เป็นไป ล่วงชาติชราได้
แล้ว การอุปบัติในพรหมโลก ซึ่งถึงฝั่งไตรภพนี้เป็นที่สุด
แล้ว ชนมิใช่น้อยย่อมปรารภนาเป็นดังพวกข้าพระองค์ ฯ

[๕๗๐] พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

ดูกรพกพรหม ท่านสำคัญอายุไฉนว่ายาว ก็อายุนั้นสั้น ไม่
ยาวเลย ดูกรพรหม เรารู้อายุหนึ่งแสนนิรพพุท ๑- ของท่าน
ได้ดี ฯ

[๕๗๑] พกพรหมทูลว่า

ข้าแต่พระผู้มีพระภาค พระองค์ตรัสว่า เราเป็นผู้มีปรกติเห็น

ไม่มีที่สิ้นสุด ล่วงชาติชราและความโศกได้แล้วดังนี้ อะไร

เป็นศีลวัตรเก่าแก่ของข้าพระองค์หนอ ขอพระองค์จงตรัส

บอกศีลวัตรซึ่งข้าพระองค์ควรรู้แจ้งชัด ฯ

[๕๗๒] พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า

๑. ข้อที่ท่านยังมนุษย์เป็นอันมาก ผู้ซึ่งกระหายน้ำอันแดดแผดเผาแล้ว ในฤดูร้อนให้ได้ดื่มน้ำกิน เป็นศีลวัตรเก่าแก่ของท่าน เรายังระลึกได้อยู่ ประดุจกลับแล้วและตื่นขึ้น ฉะนั้น ฯ

๒. ข้อที่ท่านช่วยปลดเปลื้องประชุมชน ซึ่งถูกโจรจับพาไปอยู่ที่ฝั่งแม่น้ำคงคา เป็นศีลวัตรเก่าแก่ของท่าน เรายังระลึกได้อยู่ ประดุจกลับแล้วและตื่นขึ้น ฉะนั้น ฯ

๓. ข้อที่ท่านข่มขี่ด้วยกำลัง แล้วช่วยปลดเปลื้องเรือซึ่งถูกนาครผู้ร้ายกาะจับไว้ในกระแสนของแม่น้ำคงคา เพราะความเอ็นดูในหมู่มนุษย์ ข้อนั้นเป็นศีลวัตรเก่าแก่ของท่าน เรายังระลึกได้อยู่ ประดุจกลับแล้วและตื่นขึ้น ฉะนั้น ฯ

๔. และเราได้เป็นอันเตวาลิกของท่าน นามว่ากัปปมาณพ เราได้เข้าใจท่านแล้วว่า มีความรู้ชอบ มีวัตร ข้อนั้นเป็น

@๑. นิรพพุท เป็นสังขยาซึ่งมีจำนวนสูญ ๖๘ สูญ

ศีลวัตรเก่าแก่ของท่าน เรายังระลึกได้อยู่ ประดุจกลับแล้วและตื่นขึ้น ฉะนั้น ฯ

พกพรหมทูลว่า

พระองค์ทรงทราบอายุนี้ของข้าพระองค์แน่แท้ แม้สิ่งอื่นๆ พระองค์ก็ทรงทราบได้ เพราะพระองค์เป็นพระพุทฺธเจ้า ฉะนั้น อานุภาพอันรุ่งโรจน์ของพระองค์นี้ จึงยังพรหมโลกให้สว่างไสวตั้งอยู่ ฯ

อปราทิฏฐิสูตฺรที่ ๕

[๕๗๓] ข้าพเจ้าได้สดับมาแล้วอย่างนี้-

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระวิหารเชตวัน

อารามของท่าน

อนาถบิณฑิกเศรษฐี เขตพระนครสาวัตถี ฯ

ก็โดยสมัยนั้นแล พรหมองค์หนึ่งได้เกิดทิฐิอันชั่วช้าเห็นปานดังนี้ว่า สมณะหรือพราหมณ์ที่จะพึงมาในพรหมโลกนี้ได้ไม่มีเลย ฯ

[๕๗๔] ครั้งนั้นแล พระผู้มีพระภาคทรงทราบความปริวิตกแห่งใจของ
พรหมนั้นด้วยพระทัยแล้ว
ทรงหายไปในพระวิหารเชตวันปราภุแล้วในพรหมโลก
นั้นเปรียบเหมือนบุรุษมีกำลังพึงเหยียดออกซึ่งแขนที่คู้ไว้
หรือพึงคู้เข้าซึ่งแขนที่
เหยียดออก ฉะนั้น ฯ

ลำดับนั้นแล พระผู้มีพระภาคประทับนั่งขัดสมาธิในเวหาเบื้องบนของ
พรหมนั้น เข้าเตโชธาตุกสิณแล้ว ฯ

[๕๗๕] ครั้งนั้นแล ท่านพระมหาโมคคัลลานะได้มีความคิดเช่นนี้ว่า
บัดนี้พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ ที่ไหนหนอ ฯ

ท่านพระมหาโมคคัลลานะ ได้เห็นแล้วแลซึ่งพระผู้มีพระภาคผู้ประทับนั่ง
ขัดสมาธิในเวหาเบื้องบนของพรหมนั้น เข้าเตโชธาตุกสิณแล้ว
ด้วยจักษุเพียงดัง

ทิพย์อันบริสุทธิล่วงจักษุของมนุษย์ ครั้นแล้วได้หายไปในพระวิหารเชตวัน
ปราภุ

แล้วในพรหมโลกนั้น ปานดังบุรุษมีกำลังพึงเหยียดออกซึ่งแขนที่คู้เข้า
หรือพึงคู้

เข้าซึ่งแขนที่เหยียดออกแล้ว ฉะนั้น ฯ

ลำดับนั้นแล ท่านพระมหาโมคคัลลานะอาศัยทิสบุรพา นั่งขัดสมาธิ
ในเวหาเบื้องบนของพรหมนั้น (แต่)

ต่ำกว่าพระผู้มีพระภาคเข้าเตโชธาตุกสิณ
แล้ว ฯ

[๕๗๖] ครั้งนั้นแล ท่านพระมหากัสสปได้มีความคิดนี้ว่า บัดนี้พระผู้
มีพระภาคประทับอยู่ ณ ที่ไหนหนอแล

ท่านพระมหากัสสปได้เห็นแล้วแลซึ่งพระผู้

มีพระภาค ฯล ฯ ด้วยจักษุเพียงดังทิพย์ ฯล ฯ

ครั้นแล้วได้หายไปในพระวิหาร

เชตวัน ปราภุแล้วในพรหมโลกนั้น ปานดังบุรุษมีกำลัง ฯล ฯ ฉะนั้น ฯ

ลำดับนั้นแล ท่านพระมหากัสสปอาศัยทิสทัทกนิณนั่งขัดสมาธิในเวหา

เปื้องบนของพรหมนั้น (แต่) ต่ำกว่าพระผู้มีพระภาค
เข้าเตโชธาตุกสิณแล้ว ฯ

[๕๗๗] ครั้งนั้นแล ท่านพระมหากัปปินะได้มีความคิดนี้ว่า บัดนี้พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ ที่ไหนหนอแล ฯ

ลำดับนั้นแล ท่านพระมหากัปปินะได้เห็นพระผู้มีพระภาค ฯล ฯ ด้วย
จักขุเพียงดังทิพย์
ครั้นแล้วได้หายไปในพระวิหารเชตวันปราภุแล้วในพรหมโลก
นั้น ปานดังบุรุษมีกำลัง ฯล ฯ ฉะนั้น ฯ

ลำดับนั้นแล ท่านพระมหากัปปินะอาศัยปัจฉิมทิศ นั่งขัดสมาธิในเวหา
เปื้องบนพรหมนั้น (แต่) ต่ำกว่าพระผู้มีพระภาค เข้าเตโชธาตุกสิณแล้ว ฯ

[๕๗๘] ครั้งนั้นแล ท่านพระอนรุทธได้มีความคิดนี้ว่า บัดนี้พระผู้มี
พระภาคประทับอยู่ ณ ที่ไหนหนอแล
ท่านพระอนรุทธได้เห็นแล้วแลซึ่งพระผู้มี
พระภาค ฯล ฯ ด้วยจักขุเพียงดังทิพย์
ครั้นแล้วได้หายไปในพระวิหารเชตวัน ปราภุ
แล้วในพรหมโลกนั้น ปานดังบุรุษมีกำลัง ฯล ฯ ฉะนั้น ฯ

ลำดับนั้นแล ท่านพระอนรุทธ อาศัยทิศอุดรนั่งขัดสมาธิในวิเวหาเปื้อง
บนของพรหมนั้น (แต่) ต่ำกว่าพระผู้มีพระภาค เข้าเตโชธาตุกสิณแล้ว ฯ

[๕๗๙] ครั้งนั้นแล ท่านพระมหาโมคคัลลานะได้กล่าวกะพรหมด้วย
คาถาว่า

ผู้มีอายุ ทิฐิในก่อนของท่าน แม้ในวันนี้ก็ยังมีแก่ท่านหรือ
ท่านเห็นพระผู้มีพระภาคผู้เป็นไปล่วงวิเศษ ผู้เป็นเบื้องหน้า
ของสัตว์ในพรหมโลกหรือ ฯ

[๕๘๐] พรหมนั้นตอบว่า ข้าแต่ท่านผู้บริบูรณ์ ทิฐิในเก่าก่อน
ของข้าพเจ้ามิได้มีแก่ข้าพเจ้า ข้าพเจ้าย่อมเห็นพระผู้มี
พระภาคผู้เป็นไปล่วงวิเศษ ผู้เป็นเบื้องหน้าของสัตว์ในพรหม
โลก โฉนในวันนี้ ข้าพเจ้าจะพึงกล่าวว่า "เราเป็นผู้เที่ยง
เป็นผู้ติดต่อกัน" ดังนี้เล่า ฯ

[๕๘๑] ลำดับนั้นแล พระผู้มีพระภาคยังพรหมนั้นให้สลดใจแล้ว ได้หาย

ไปในพรหมโลกนั้น
ปรากฏแล้วในพระวิหารเซตวันปานดังบุรุษมีกำลังพึงเหยียด
ออกซึ่งแขนที่คู้เข้า หรือพึงคู้เข้าซึ่งแขนที่ได้เหยียดออกแล้ว ฉะนั้น ฯ
ลำดับนั้นแล พรหมได้เรียกพรหมปารีสัชชะ ๑- องค์หนึ่งมาว่า

แนะท่านผู้

นิรทุกซ์ ท่านจงมา ท่านจงเข้าไปหาท่านพระมหาโมคคัลลანะจนถึงที่อยู่
ครั้นแล้ว

จงกล่าวกะท่านพระมหาโมคคัลลานะอย่างนี้ว่า ข้าแต่ท่านผู้นิรทุกซ์
สาวกทั้งหลาย

ของพระผู้มีพระภาคพระองค์นั้น แม้เหล่าอื่นซึ่งมีฤทธิ์มากมีอำนาจมาก
เหมือน

กับท่านพระมหาโมคคัลลานะ ท่านพระกัสสป

ท่านพระกัปปินะและท่านพระ-

*อนรุทธะผู้เจริญ ก็ยังมีอยู่หรือหนอแล ฯ

พรหมปารีสัชชะนั้นรับคำของพรหมนั้นว่า อย่างนั้นท่านผู้นิรทุกซ์ แล้ว
หายไปในพรหมโลกนั้น ปรากฏแล้วข้างหน้าท่านพระมหาโมคคัลลานะ
ปานดัง

บุรุษมีกำลัง ฯล ฯ ฉะนั้น ฯ

@๑. คือพรหมสำหรับใช้ของพวกพรหม

เพราะแม้พวกพรหมก็มีพรหมไว้รับใช้เหมือน

@พระเถระมีภิกษุหนุ่มๆ ไว้ช่วยถือบริวาร ฉะนั้น

[๕๘๒] ครั้นนั้นแล พรหมปารีสัชชะนั้น อภิวัตน์ท่านพระมหาโมค-

*คัลลานะแล้ว ได้ยืนอยู่ในที่ควรส่วนข้างหนึ่ง

พรหมปารีสัชชะนั้นยืน ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้วได้กล่าวคำนี้กะท่าน
พระมหาโมคคัลลานะว่า ข้าแต่ท่านผู้นิรทุกซ์

สาวกทั้งหลายของพระผู้มีพระภาค

พระองค์นั้นแม้เหล่าอื่นซึ่งมีฤทธิ์มาก

มีอำนาจมากเหมือนกับท่านพระมหาโมค-

*คัลลานะ ท่านพระกัสสป ท่านพระกัปปินะ และท่านพระอนรุทธะก็ยังมิอยู่
หรือหนอ ฯ

[๕๘๓] ลำดับนั้นแล ท่านพระมหาโมคคัลลานะได้กล่าวกะพรหม
ปารีสัชชะด้วยคาถาว่า

สาวกทั้งหลายของพระพุทธเจ้า ซึ่งได้วิชา ๓ บรรลุอิทธิ
วิญญาน และฉลาดในเจโตปริยญาณ หมดอาสวะ ไกลจาก
กิเลส มีอยู่มาก ดังนี้ ฯ

[๕๘๔] ลำดับนั้นแล พรหมปารีสัชชนั้นชื่นชมอนุโมทนาภาสิตของ
ท่านมหาโมคคัลลานะแล้ว เข้าไปหาพรหมนั้นถึงที่อยู่
ครั้นแล้วได้กล่าวคำนี้

กะพรหมนั้นว่า ข้าแต่ท่านผู้นิรทุกข์ พระมหาโมคคัลลานะกล่าวเช่นนี้ว่า
สาวกทั้งหลายของพระพุทธเจ้า ซึ่งได้วิชา ๓ บรรลุอิทธิ
วิญญาน และฉลาดในเจโตปริยญาณ หมดอาสวะ ไกลจาก
กิเลส มีอยู่มาก ดังนี้ ฯ

[๕๘๕] พรหมปารีสัชชะได้กล่าวคำนี้แล้ว พรหมมีใจยินดีชื่นชมภาสิต
ของพรหมปารีสัชชนั้นแล ฯ

ปมาทสูตรที่ ๖

[๕๘๖] สาวัตถินิทาน ฯ

ก็สมัยนั้นแล พระผู้มีพระภาคเป็นผู้ประทับพักกลางวัน หลีกเร้นอยู่ ฯ
ครั้งนั้นแล สุพรหมปัจเจกพรหม และสุทธาวาสปัจเจกพรหมเข้าไป
ใกล้ที่ประทับของพระผู้มีพระภาค ครั้นแล้วได้ยื่นพึงบานประตูดนละข้าง ฯ
ลำดับนั้นแล สุพรหมปัจเจกพรหมได้กล่าวกะสุทธาวาสปัจเจกพรหมว่า
แนะนำท่านผู้นิรทุกข์ ไม่ใช่กาลอันควรที่จะเข้าเฝ้าพระผู้มีพระภาคก่อน
พระผู้มี

พระภาคทรงประทับพักกลางวันหลีกเร้นอยู่
ก็พรหมโลกโน้นบริบูรณ์และเบิกบาน
แล้ว แต่พรหมในพรหมโลกนั้น ย่อมอยู่ด้วยความประมาท
แนะนำท่านผู้นิรทุกข์
มาไปด้วยกัน เราทั้งหลายจักเข้าไปยังพรหมโลกนั้น
ครั้นแล้วพึงยังพรหมนั้นให้
สลดใจ

สุทธาวาสปัจเจกพรหมได้รับคำของสุพรหมปัจเจกพรหมแล้ว ฯ

ครั้งนั้นแล สุพรหมปัจเจกพรหมและสุทธาวาสปัจเจกพรหม ได้หายไป
จากเบื้องพระพักตร์ของพระผู้มีพระภาค ปราภฏแล้วในพรหมโลกนั้น
ปานดังบุรุษมี

กำลัง ฯลฯ ฉะนั้น ฯ

พรหมนั้นได้เห็นแล้วแลซึ่งพรหมทั้งหลายเหล่านั้น
ผู้มาอยู่แต่ที่ไกลเทียว
ครั้นแล้ว ได้กล่าวคำนี้กะพรหมเหล่านั้นว่า แน่ท่านผู้นิรทุกข์ทั้งหลาย
เชิญเถิด

พวกท่านมากันแต่ที่ไหนหนอ ฯ

พรหมเหล่านั้นกล่าวว่า แน่ท่านผู้นิรทุกข์ พวกเรามาแต่สำนักของ
พระผู้มีพระภาค ผู้เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น
แน่ท่านผู้-

*นิรทุกข์ ก็ท่านจะไปสู่ที่บำรุงของพระผู้มีพระภาคพระองค์นั้น
ผู้เป็นพระอรหันต

สัมมาสัมพุทธเจ้าบ้างหรือ ฯ

[๕๘๗] เมื่อพรหมเหล่านั้นกล่าวแล้วเช่นนี้แล พรหมนั้นอดกลั้นคำนั้น
ไม่ได้ จึงนิรมิตตนเป็นพันทน แล้วได้กล่าวคำนี้กะสุพรหมปัจเจกพรหมว่า
ฯ

"แน่ท่านผู้นิรทุกข์ ท่านเห็นอิทธานุภาพเห็นปานดังนี้ของเราหรือไม่"

ฯ

สุพรหมปัจเจกพรหมกล่าวว่า "แน่ท่านผู้นิรทุกข์ เราเห็นอยู่แลซึ่ง
อิทธานุภาพเห็นปานดังนี้ของท่าน" ฯ

พรหมนั้นกล่าวว่า "แน่ท่านผู้นิรทุกข์ เรานั้นแลเป็นผู้มีฤทธิ์มากอย่างนี้
มีอานุภาพมากอย่างนี้ จักไปสู่ที่บำรุงของสมณะหรือพราหมณ์อื่นทำไม"

ฯ

[๕๘๘] ลำดับนั้นแล สุพรหมปัจเจกพรหมนิรมิตตนเป็นสองพันทน
แล้วได้กล่าวคำนี้กะพรหมว่า

"แน่ท่านผู้นิรทุกข์ ท่านเห็นอิทธานุภาพ เห็นปานดังนี้ของเราหรือไม่"

ฯ

พรหมนั้นกล่าวว่า "แน่ท่านผู้นิรทุกข์ เราเห็นอยู่แลซึ่งอิทธานุภาพ

เห็นปานดังนี้ของท่าน ฯ

สุพรหมปัจเจกพรหมกล่าวว่า "แน่ท่านผู้นิรทุกข์ พระผู้มีพระภาค
พระองค์นั้นเท่านั้นเป็นผู้มีฤทธิ์มากกว่า
และมีอานุภาพใหญ่กว่าท่านและเราด้วย ฯ

"แน่ท่านผู้นิรทุกข์ ท่านพึงไปสู่ที่บำรุงของพระผู้มีพระภาคพระองค์นั้น
ผู้เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า" ฯ

[๕๘๙] ครั้งนั้นแล พรหมนั้นได้กล่าวกะสุพรหมปัจเจกพรหมด้วย-
*คาถาว่า

"แน่พรหม ครุฑ ๓๐๐ หงส์ ๔๐๐ เหยี่ยวตะไกร ๑- ๕๐๐
และวิมานของเราผู้มีมานี่นั้นย่อมรุ่งโรจน์ส่องสว่างอยู่ในทิศ
อุดร" ฯ

[๕๙๐] สุพรหมปัจเจกพรหมกล่าวว่า

"วิมานของท่านนั้นถึงจะรุ่งโรจน์ส่องสว่างอยู่ในทิศอุดรก็จริง ถึงเช่นนั้น
เพราะเห็นโทษในรูป [และ]
เพราะเห็นรูปอันหวั่นไหวด้วยความหนาวเป็นต้นอยู่
เป็นนิจ ฉะนั้นพระศาสดาผู้มีเมธาดีจึงไม่ยินดีในรูป"

[๕๙๑] ครั้งนั้นแล สุพรหมปัจเจกพรหมและสุทธาวาสปัจเจกพรหม
ยังพรหมนั้นให้สลดใจแล้วหายไปในที่นั้นเอง ฯ

ก็พรหมนั้น โดยสมัยต่อมาได้ไปสู่ที่บำรุงของพระผู้มีพระภาคผู้เป็น-
*พระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้วแล ฯ

@๑. พยคุษินิสสา น่าจะแปลว่า มฤค มีรูปคล้ายพยัคฆ์ (ตามอรรถกถา)
ที่อ้างถึง

@สัตว์เหล่านี้ น่าจะเป็นรูปสัตว์ประดับวิมาน
หรือจะมีสัตว์เหล่านั้นห้อมล้อมเป็น

@บริวารอยู่ ฯ

ปฐมโกกาสิกสูตรที่ ๗

[๕๙๒] สาวตถินิทาน ฯ

ก็สมัยนั้นแล พระผู้มีพระภาคทรงประทับพักกลางวันหลีกเร้นอยู่แล้ว ฯ

ครั้งนั้นแล สุพรหมปัจเจกพรหมและสุทธาวาสปัจเจกพรหมเข้าไปใกล้
ที่ประทับของพระผู้มีพระภาค ครั้นแล้วได้ยืนฟังบานประตูคนละข้าง ฯ

[๕๙๓] ลำดับนั้นแล สุพรหมปัจเจกพรหมปรารภพระโกกาลิกภิกษุ ได้กล่าวคาถานี้ในสำนักพระผู้มีพระภาคว่า

"ใครผู้มีปัญญาในโลกนี้ จะพึงกำหนดวัดซึ่งพระชินาสพผู้มีคุณอันใครๆ ประมาณไม่ได้ เราเห็นว่าผู้นั้นไม่มีอุตธรรม เป็นปุถุชน วัดอยู่ซึ่งพระชินาสพผู้มีคุณ อันใครๆ ประมาณมิได้ ฯ

ติสสกสูตรที่ ๘

[๕๙๔] สāvattānihanam ฯ

ก็โดยสมัยนั้นแล พระผู้มีพระภาคทรงประทับพักกลางวันหลีกเร้นอยู่แล้ว ฯ

ครั้งนั้นแล สุพรหมปัจเจกพรหมและสุทธาวาสปัจเจกพรหมเข้าไปใกล้ที่ประทับของพระผู้มีพระภาค ครั้นแล้วได้ยืนฟังبانประตูคนละข้าง ฯ

[๕๙๕] ลำดับนั้นแล สุทธาวาสปัจเจกพรหมปรารภกตโมรคติสสภิกษุ ได้กล่าวคาถานี้ในสำนักของพระผู้มีพระภาคว่า

ใครผู้มีปัญญาในโลกนี้จะพึงกำหนดวัดซึ่งพระชินาสพผู้มีคุณอันใครๆ ประมาณไม่ได้ เราเห็นว่าผู้นั้นไม่มีอุตธรรม เป็นคนไม่มีปัญญา วัดอยู่ซึ่งพระชินาสพผู้มีคุณอันใครๆ ประมาณมิได้

ตทุพรหมสูตรที่ ๙

[๕๙๖] สāvattānihanam ฯ

ก็โดยสมัยนั้นแล พระโกกาลิกภิกษุ เป็นผู้อาพาธ ถึงความลำบาก เป็นไข้หนัก ฯ

ครั้งนั้นแล ตทุปัจเจกพรหม เมื่อราตรีปฐมยามล่วงไปแล้วมีรัศมีอันงามยิ่งนัก ยังพระวิหารเชตวันทั้งสิ้นให้สว่าง เข้าไปหาพระโกกาลิกภิกษุจนถึง

ที่อยู่ ครั้นแล้วได้ยืนในเวหาส กล่าวคำนี้กะพระโกกาลิกภิกษุว่า

"ข้าแต่ท่านโกกาลิก ท่านจงทำให้เลื่อมใสในพระสารีบุตรและพระโมคคัลลานะ พระสารีบุตรและพระโมคคัลลานะ เป็นผู้ที่มีศีลเป็นที่รัก" ฯ

พระโกกาลิกภิกษุถามว่า "ผู้มีอายุ ท่านเป็นใคร" ฯ

ตทุปัจเจกพรหมตอบว่า "เราคือตทุปัจเจกพรหม" ฯ

พระโกกาลิกภิกษุกล่าวว่า "ผู้มีอายุ
พระผู้มีพระภาคได้ทรงพยากรณ์ท่าน
แล้วว่าเป็นพระอนาคามี มิใช่หรือ ไฉนเล่า ท่านจึงยังมาเที่ยวอยู่ในที่นี้
จงเห็น

เถิดว่า กิเลสเป็นความผิดของท่านเพียงไร ฯ

[๕๙๗] ตฤปฐเจกพรหมได้กล่าวว่า

ชนพาลเมื่อกล่าวคำเป็นเหตุพาชีวิต ชื่อว่าย่อมตัดตนด้วย
ศีลตราใด ก็ศีลตรานั้นย่อมเกิดในปากของบุรุษผู้เกิดแล้ว ฯ
ผู้ใดสรรเสริญผู้ที่ควรถูกติ หรือติผู้ที่ควรได้รับความสรรเสริญ
ผู้นั้นชื่อว่าสั่งสมโทษด้วยปาก เพราะโทษนั้น เขาย่อมไม่
ประสบความสุข ฯ

ความปราศด้วยทรัพย์ ในเพราะการพินทุ์ทั้งหลาย พร้อม
ด้วยสิ่งของของตนทั้งหมดก็ดี พร้อมด้วยตนก็ดี ก็เป็นโทษ
เพียงเล็กน้อย ฯ

บุคคลใดทำให้ประทุษร้ายในท่านผู้ปฏิบัติดีทั้งหลาย ความ
ประทุษร้ายแห่งใจของบุคคลนั้นเป็นโทษใหญ่กว่า ฯ

บุคคลตั้งวาจาและใจอันลามกไว้ เป็นผู้มักติเตียนพระอริยเจ้า
ย่อมเข้าถึงนรก ซึ่งมีปริมาณแห่งอายุถึงแสนสามสิบหก

นิรพพุท กัปห้าอัพพุท ๑- ฯ

หุติยโกกาลิกสูตรที่ ๑๐

[๕๙๘] สāvātthīnīhan ฯ

ครั้งนั้นแล พระโกกาลิกภิกษุเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ
ครั้นแล้วถวายอภิวาทพระผู้มีพระภาค แล้วนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ฯ

พระโกกาลิกภิกษุนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้วแล ได้กราบทูลคำนี้
กะพระผู้มีพระภาคว่า

"พระเจ้าข้า พระสารีบุตรและพระโมคคัลลานะมีความปรารถนาลามก
ไปแล้วสู่อำนาจแห่งความปรารถนาอันลามก" ฯ

[๕๙๙] เมื่อพระโกกาลิกภิกษุกล่าวเช่นนั้นแล้ว พระผู้มีพระภาคได้ตรัส
คำนี้กะพระโกกาลิกภิกษุว่า

"โกกาลิก ก็เธออย่าได้กล่าวเช่นนั้น โกกาลิก ก็เธออย่าได้กล่าวเช่นนั้น

โกกาลิก เธอจงทำจิตให้เลื่อมใสในภิกษุชื่อว่าสารีบุตรและโมคคัลลานะ
ภิกษุชื่อ

ว่าสารีบุตรและโมคคัลลานะเป็นผู้มีศีลเป็นที่รัก" ๑

แม้ครั้งที่สองแล

พระโกกาลิกภิกษุก็ได้กราบทูลคำนี้กะพระผู้มีพระภาคว่า

"พระเจ้าข้า บุคคลผู้มีวาจาควรเชื่อได้ควรไว้วางใจได้ของข้าพระองค์
จะมีอยู่ก็จริง ถึงเช่นนั้นแล

พระสารีบุตรและพระโมคคัลลานะก็ยังเป็นผู้ปรารถนา

ลามก ไปแล้วสู่อำนาจแห่งความปรารถนาลามก ๑

แม้ครั้งที่สองแล พระผู้มีพระภาคก็ได้ตรัสคำนี้กะพระโกกาลิกภิกษุว่า
@๑. อัพพุท เป็นสงขยา ซึ่งมีจำนวนสุญญ ๖๑ สุญญ

"โกกาลิก ก็เธออย่าได้กล่าวเช่นนั้น โกกาลิก ก็เธออย่าได้กล่าวเช่นนั้น
โกกาลิก เธอจงทำจิตให้เลื่อมใสในภิกษุชื่อว่าสารีบุตรและโมคคัลลานะ
ภิกษุ

ชื่อว่าสารีบุตรและโมคคัลลานะเป็นผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑

แม้ครั้งที่สามแล พระโกกาลิกภิกษุก็ทูลคำนี้กะพระผู้มีพระภาคว่า

"๑ล๑ ไปแล้วสู่อำนาจแห่งความปรารถนาอันลามก" ๑

แม้ครั้งที่สามแล พระผู้มีพระภาคก็ตรัสคำนี้กะพระโกกาลิกภิกษุว่า

"๑ล๑ ภิกษุชื่อว่าสารีบุตรและโมคคัลลานะเป็นผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑

[๖๐๐] ลำดับนั้นแล พระโกกาลิกภิกษุลุกจากอาสนะถวายอภิวาท

พระผู้มีพระภาค กระทำประทักษิณหลีกไปแล้ว ๑

ก็เมื่อพระโกกาลิกภิกษุหลีกไปแล้วไม่นาน ต่อมาทั้งหลายขนาดเมล็ด
พรรณผักกาดได้ผุดขึ้นทั่วกายของเธอ

ต่อมาเหล่านั้นได้โตขึ้นเป็นขนาดถั่วเขียว

แล้วก็โตขึ้นเป็นขนาดถั่วดำ แล้วก็โตขึ้นเป็นขนาดเมล็ดพุดชา

แล้วก็โตขึ้นเป็น

ขนาดลูกพุดชา แล้วก็โตขึ้นเป็นขนาดผลมะขามป้อม

แล้วก็โตขึ้นเป็นขนาด

ผลมะตูมอ่อน แล้วก็โตขึ้นเป็นขนาดผลมะตูม ต่อจากนั้นก็แตกทั่ว

แล้วหนอง

และเลือดหลังไหลออกแล้ว ๑

ครั้งนั้นแล พระโกกาลิกภิกษุได้กระทำกาละแล้ว เพราะอาพาธอันนั้น
เอง ครั้นกระทำกาละแล้วก็เข้าถึงปทุมนรก ๑-
เพราะจิตอาฆาตในพระสารีบุตร
และพระโมคคัลลานะ ๑

[๖๐๑] ครั้งนั้นแล ท้าวสหัมบดีพรหม เมื่อราตรีปฐมยามล่วงแล้ว
มีรัศมีงามยิ่งนัก
ยังพระวิหารเชตวันทั้งสิ้นให้สว่างเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่-
ประทับ ครั้นแล้วถวายอภิวาทพระผู้มีพระภาค แล้วได้ยืนอยู่ ณ
ที่ควรส่วน
ข้างหนึ่ง ๑

ท้าวสหัมบดีพรหมยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้วแล ได้ทูลคำนี้
กะพระผู้มีพระภาคว่า

@๑. ปทุมนรก เป็นส่วนหนึ่งแห่งมหานรกอเวจี ผู้ที่เกิดในมหานรกอเวจี
@ส่วนนี้จะต้องหมกไหม้อยู่สิ้นกาลปทุมหนึ่ง
ปทุมนั้นเป็นสังขยาซึ่งมีจำนวนสุญ ๑๒๔

@สุญ

พระเจ้าข้า พระโกกาลิกภิกษุได้กระทำกาละแล้ว และเข้าถึงแล้ว
ซึ่งปทุมนรก เพราะจิตอาฆาตในพระสารีบุตรและพระโมคคัลลานะ ๑

ท้าวสหัมบดีพรหมได้กล่าวคำนี้แล้ว ครั้นแล้วถวายอภิวาทพระผู้มี
พระภาค กระทำประทักษิณแล้วหายไปในที่นั้นแล ๑

[๖๐๒] ครั้นล่วงราตรีนั้นแล้ว พระผู้มีพระภาคตรัสเรียกภิกษุทั้งหลาย
มาว่า ภิกษุทั้งหลาย
เมื่อคืนนี้ท้าวสหัมบดีพรหมเมื่อราตรีล่วงปฐมยามไปแล้ว
มีรัศมีงามยิ่งนัก ยังวิหารเชตวันทั้งสิ้นให้สว่าง เข้าไปหาเราถึงที่อยู่
ครั้นแล้ว

ไหว้เราแล้วได้ยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ๑

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ท้าวสหัมบดีพรหมยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง
แล้วแล ได้กล่าวคำนี้กะเราว่าพระเจ้าข้า
พระโกกาลิกภิกษุได้กระทำกาละแล้ว

และเข้าถึงแล้วซึ่งปทุมนรก

เพราะจิตอาฆาตในพระสารีบุตรและพระโมคคัลลานะ ฯ

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ท้าวสหัมบดีพรหมได้กล่าวคำนี้แล้ว ครั้นแล้ว
ให้เรากระทำประทักษิณ แล้วหายไปในที่นั้นเอง ฯ

[๖๐๓] เมื่อพระผู้มีพระภาคตรัสเช่นนั้นแล้ว ภิกษุรูปหนึ่งได้ทูลคำนี้
กะพระผู้มีพระภาคว่า "พระเจ้าข้า
ประมาณแห่งอายุในปทุมนรกนานเท่าไรหนอ ฯ

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า "ดูกรภิกษุ ประมาณแห่งอายุในปทุมนรก
นานแล อันใครๆ ไม่กระทำได้โดยง่าย เพื่ออันนับว่าเท่านี้ปี หรือว่าเท่านี้
ร้อยปี หรือว่าเท่านี้พันปี หรือว่าเท่านี้แสนปี ฯ

ภิกษุนั้นทูลถามว่า พระเจ้าข้า พระองค์อาจที่จะทรงกระทำอุปมา
ได้หรือ ฯ

[๖๐๔] พระผู้มีพระภาคตรัสว่า "ดูกรภิกษุ เราอาจอยู่ แล้วตรัสว่า
ดูกรภิกษุ เปรียบเหมือนเกวียนบรรทุกษาแห่งชาวโกศลซึ่งบรรทุกษาได้ ๒๐
ขารี ๑-

บุรุษพึงเก็บงาขึ้นจากเกวียนนั้นโดยล่องร้อยปีๆ ต่อเมล็ดหนึ่งๆ ฯ

@๑. ๒๐ ขารีเท่า ๑ เกวียน คือ ๔ แล่งโดยแล่งที่เป็นของชาวมคธ
เป็นหนึ่งในแล่งใน

@แคว้นโกศล ๔ แล่งโดยแล่งนั้นเป็นหนึ่งในอาพหก ๔

อาพหกเป็นหนึ่งในทะนาน ๔ ทะนาน

@เป็นหนึ่งในมาณิกา ๔ มาณิกาเป็นหนึ่งในขารี ๒๐ ขารีเป็นหนึ่งในเกวียน

"ดูกรภิกษุ เกวียนบรรทุกษาแห่งชาวโกศลซึ่งบรรทุกษาได้ ๒๐ ขารีนั้น
พึงถึงความสิ้นไปหมดไป เพราะความเพียรนี้เร็วกว่า
ส่วนอัพพุทธรกหนึ่งยังไม่
ถึงความสิ้นหมดไปเลย ฯ

"ดูกรภิกษุ ๒๐ อัพพุทธรกเป็นหนึ่งในนิรพพุทธรก ๒๐ นิรพพุทธรกเป็น
หนึ่งอพพนรก ๒๐ อพพนรกเป็นหนึ่งในอฏฏนรก ดูกรภิกษุ ๒๐
อฏฏนรกเป็น

หนึ่งอหนรก ๒๐ อหนรกเป็นหนึ่งในกมุทนรก ๒๐

กมุทนรกเป็นหนึ่งในโสคันธิก

นรก ดุกรภิกษุ ๒๐ โสคันธิกนรกเป็นหนึ่งในอุปปลกนรก ๒๐
อุปปลกนรกเป็น

หนึ่งปุนทริกนรก ๒๐ ปุนทริกนรกเป็นหนึ่งในปทุมนรก ดุกรภิกษุ
ก็ภิกษุโกกาลิก

เข้าถึงปทุมนรกแล้วแล เพราะจิตอาฆาตในภิกษุ
ชื่อว่าสารีบุตรและโมคคัลลานะ ฯ

[๖๐๕] พระผู้มีพระภาคผู้พระสุคตศาสดา ครั้นตรัสไวยากรณภาษิตนี้
จบลงแล้ว จึงได้ตรัสคาถาประพันธ์ต่อไปอีกว่า

ชนพาลเมื่อกล่าวคำเป็นเหตุพาสิตชื่อว่ายอมตัดตนด้วยศัสตรา

ใดก็ศัสตรานั้นยอมเกิดในปากของบุรุษผู้เกิดแล้ว ฯ

ผู้ใดสรรเสริญผู้ที่ควรถูกติ หรือติผู้ที่ควรได้รับความสรรเสริญ

ผู้นั้นชื่อว่าสังสมโทษด้วยปาก เพราะโทษนั้น เขายอมไม่

ประสบความสุข ฯ

ความปราศด้วยทรัพย์ในเพราะการพนันทั้งหลาย พร้อมด้วย

สิ่งของๆ ตนทั้งหมดก็ดี พร้อมด้วยตนก็ดี ก็เป็นโทษเพียง

เล็กน้อยๆ ฯ

บุคคลใดทำให้ประทุษร้ายในท่านผู้ปฏิบัติดีทั้งหลาย ความ

ประทุษร้ายแห่งใจของบุคคลนั้นเป็นโทษใหญ่กว่า ฯ

บุคคลตั้งวาจาและใจอันลามกไว้ เป็นผู้มักติเตียนพระอริยเจ้า

ยอมเข้าถึงนรกซึ่งมีปริมาณ แห่งอายุถึงแสนสามสิบหกนิรพ-

พุท กับห้าอัปพุทะ ฯ

จบวรรคที่ ๑

รวมพระสูตรในปฐมวรรคนี้ มี ๑๐ สูตร คือ อายาจนสูตรที่ ๑ คารวสูตร
ที่ ๒ พรหมเทวสูตรที่ ๓ พกพรหมสูตรที่ ๔ อปราติภูตสูตรที่ ๕
ปมาทสูตรที่ ๖

โกกาลิกสูตรที่ ๗ ติสสกสูตรที่ ๘ ตฤพรหมสูตรที่ ๙ อปรโกกาลิกสูตรที่
๑๐ ฯ

ทุติยวรรคที่ ๒

สนังกุมารสูตรที่ ๑

[๖๐๖] ข้าพเจ้าได้สดับมาแล้วอย่างนี้-

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ที่ฝั่งแม่น้ำสัปปีนิ เขตพระนครราชคฤห์ ฯ

ครั้งนั้นแล สนังกุมารพรหม เมื่อราตรีปฐมยามล่วงไปแล้วมีรัศมีอันงดงามยิ่ง ยังฝั่งแม่น้ำสัปปีนิทั้งสิ้นให้สว่างแล้ว เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคยังที่ประทับ ครั้นแล้วถวายอภิวาทพระผู้มีพระภาค แล้วได้ยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วน

ข้างหนึ่ง ฯ

[๖๐๗] สนังกุมารพรหม ยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้วได้ภาสิตคาถานี้ในสำนักแห่งพระผู้มีพระภาคว่า

กษัตริย์เป็นผู้ประเสริฐที่สุดในหมู่ชนผู้รังเกียจด้วยโคตร แต่
ท่านผู้ถึงพร้อมด้วยวิชาและจรณะ เป็นผู้ประเสริฐที่สุดใน
เทวดาและมนุษย์ ฯ

[๖๐๘] สนังกุมารพรหมได้กราบทูลคำนี้แล้ว พระศาสดาได้ทรงพอพระทัยแล้ว ฯ

ครั้งนั้นแล สนังกุมารพรหมทราบบว่า พระศาสดาทรงพอพระทัยต่อเรา ถวายอภิวาทพระผู้มีพระภาค ทำประทักษิณแล้วอันตรธานไปในที่นั้นเอง ฯ

เทวทัตตสูตรที่ ๒

[๖๐๙] ข้าพเจ้าได้สดับมาแล้วอย่างนี้-

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ที่ภูเขาคิชฌกูฏ เขตกรุงราชคฤห์ ในเมื่อพระเทวทัตต์หลีกไปแล้วไม่นาน ฯ

ครั้งนั้นแล ท้าวสหัมบดีพรหม เมื่อราตรีปฐมยามล่วงไปแล้ว มีรัศมีอันงดงามยิ่ง ยังภูเขาคิชฌกูฏทั้งสิ้นให้สว่างแล้ว
เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคยังที่

ประทับ ถวายอภิวาทพระผู้มีพระภาคแล้วได้ยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ฯ

[๖๑๐] ท้าวสหัมบดีพรหมยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้วปรารภพระเทวทัตต์ ได้ภาสิตคาถานี้ในสำนักพระผู้มีพระภาคว่า

ผลกล้วยแลย่อมฆ่าต้นกล้วย ขยไผ่ย่อมฆ่าต้นไผ่ ขยอ้อยย่อม

ฆ่าต้นอ้อ สักการะย้อมฆ่าบุรุษชั่ว เหมือนลูกในท้องฆ่าแม่มา
อัสตร ฉะนั้น ๑

อรรถวินยสูตรที่ ๓

[๖๑๑] สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ในอรรถวินยคต ใน
แคว้นมคธ ๑

ก็โดยสมัยนั้นแล พระผู้มีพระภาคประทับนั่งอยู่ในที่แจ้งในราตรีอันมืด
และฝนกำลังตกประปรายอยู่ ๑

ลำดับนั้นแล ท้าวสหัมบดีพรหม เมื่อราตรีปฐมยามล่วงไปแล้ว มีรัศมี
อันงดงามยิ่ง ยังอรรถวินยคตทั้งสิ้นให้สว่างแล้ว
เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาค
ถึงที่ประทับ ถวายอภิวาทพระผู้มีพระภาคแล้วได้ยืนอยู่ ณ ที่ควรข้างหนึ่ง
๑

[๖๑๒] ท้าวสหัมบดีพรหมยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้ว ได้ภาษิต
คาถาเหล่านี้ในสำนักพระผู้มีพระภาคว่า

ภิกษุพึงเสพที่นอนและที่นั่งอันสงัด พึงประพฤติเพื่อความ
หลุดพ้นจากสญฺญาณชน ถ้าวาภิกษุไม่พึงได้ความยินดีในที่นั้น
ไซร้ ก็พึงเป็นผู้มีตนอันรักษาแล้ว มีสติ พึงอยู่ในหมู่ภิกษุ
ผู้เที่ยวไปอยู่จากตระกูลสู่ตระกูล เพื่อบิณฑบาต มีอินทริย
อันคุ้มครองแล้ว มีปัญญารักษาดตน มีสติ พึงเสพที่นอน
และที่นั่งอันสงัด ภิกษุพ้นแล้วจากภัย น้อมไปแล้วในธรรม
อันไม่มีภัย ปราศจากความสยดสยอง นั่งอยู่แล้วในที่มีสัตว์
เลื้อยคลาน อันน่ากลัว สายฟ้าฉวัดเฉวียน ฝนตกในราตรี
อันมืด ก็ข้าพระองค์ไม่อาจกำหนดนับในใจของข้าพระองค์
ได้เลยว่า เหตุนี้ข้าพระองค์เคยเห็นแล้วแน่ ข้าพระองค์
ไม่กล่าวถึงเหตุนี้ว่าเป็นอย่างนี้ในพรหมจรรย์ (คือธรรม
เทศนา) คราวหนึ่งเกิดมีพระชินาสพผู้ละความตายได้มีจำนวน
พัน พระเสขะมากกว่าห้าร้อย และพระเสขะทั้งสิบ ทั้งร้อย
ทั้งหมดถึงกระแสนรรคแล้ว ไม่ไปสู่กำเนิดสัตว์ดิรัจฉาน
ส่วนหมู่สัตว์นอกนี้เป็นผู้มีส่วนบุญดังนี้ เพราะกล่าวมุลสาพา ๑

อรุณวตีสสูตรที่ ๔

[๖๑๓] สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ในพระวิหารเชตวัน อารามของท่านอนาถปิณฑิกเศรษฐี เขตกรุงสาวัตถี ฯ

ในที่นั้นแล พระผู้มีพระภาคตรัสเรียกภิกษุทั้งหลายว่า
ดูกรภิกษุทั้งหลาย

ภิกษุเหล่านั้นทูลรับพระดำรัสของพระผู้มีพระภาคแล้ว ฯ

[๖๑๔] พระผู้มีพระภาคได้ตรัสคำนี้ว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรื่องเคยมี
มาแล้ว มีพระราชาพระนามว่า "อรุณวา"

ราชธานีของพระเจ้าอรุณวามีนามว่า

"อรุณวดี" พระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธพระนามว่าสีขี
ทรงเข้าไปอาศัย

ราชธานีอรุณวดีประทับอยู่ ฯ

ก็พระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธพระนามว่าสีขี ได้มีคู่พระสาวก
นามว่าพระอภิกุและพระสัมภวะ เป็นคู่พระสาวกที่เจริญเลิศ ฯ

[๖๑๕] ดูกรภิกษุทั้งหลาย ครั้นนั้นแล พระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมา
สัมพุทธพระนามว่าสีขี ตรัสเรียกภิกษุชื่อว่าอภิกุมาวา ดูกรพราหมณ์
มาเถิด

เราจักไปพรหมโลกชั้นใดชั้นหนึ่งชั่วคราว กว่าจะถึงเวลาฉัน ฯ

ภิกษุอภิกุทูลรับพระดำรัสของพระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธ
พระนามว่าสีขีแล้ว ฯ

ลำดับนั้นแล พระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธพระนามว่าสีขี และ
ภิกษุอภิกุได้หายไปจากอรุณวดีราชธานี ปราภฏในพรหมโลกนั้น
เหมือนอย่างบุรุษ

ผู้มีกำลังเหยียดแขนทิ้งอเข้ามาแล้วออกไป
หรืออแขนที่เหยียดออกไปแล้วเข้ามา
ฉะนั้น ฯ

ลำดับนั้นแล พระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระนามว่าสีขี
ตรัสกะภิกษุอภิกุว่า ดูกรพราหมณ์ ธรรมิกถาจงแจ่มแจ้งแก่พรหม
พรหมบริษัท

และพรหมปารีสัชชะทั้งหลายเกิด ดูกรภิกษุทั้งหลาย
ภิกษุอภิกุรับพระดำรัสของ

พระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธพระนามว่าสีซีแล้ว แล้วยังพรหม
พรหม

บริษัท และพรหมปารีสชชะทั้งหลาย ให้เห็นแจ้ง ให้สมาทาน ให้อาจหาญ
ให้

รื่นเริง ด้วยธรรมมีกตาแล้ว ฯ

[๖๑๖] ดุกรภิกษุทั้งหลาย ได้ยินว่า ในกาลนั้น พรหม พรหมบริษัท
และพรหมปารีสชชะทั้งหลาย ยกโทษติเตียนโพนทะนาว่า เนะท่านผู้เจริญ
นำอัสจรรย์จริง ไม่เคยมีมาเลย ก็เมื่อพระศาสดาประทับอยู่เฉพาะหน้า
เหตุไฉน

พระสาวกจึงแสดงธรรม ฯ

ลำดับนั้นแล พระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธพระนามว่าสีซี ตรัส
เรียกภิกษุอภิกุมว่า ดุกรพราหมณ์ พรหม พรหมบริษัท
และพรหมปารีสชชะ

เหล่านั้นติเตียนว่า เนะท่านผู้เจริญ นำอัสจรรย์จริง ไม่เคยมีมาเลย
ก็เมื่อพระ

ศาสดาประทับอยู่เฉพาะหน้า เหตุไฉนพระสาวกจึงแสดงธรรม
ดุกรพราหมณ์

ถ้าอย่างนั้น เธอจงให้พรหม พรหมบริษัท
และพรหมปารีสชชะทั้งหลายหลากใจ
ยิ่งขึ้นกว่าประมาณ ฯ

ภิกษุภิกษุทูลรับพระดำรัส
ของพระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธพระ
นามว่าสีซีแล้ว มีกายปรากฏแสดงธรรมบ้าง
มีกายไม่ปรากฏแสดงธรรมบ้าง มีกาย
ปรากฏกึ่งหนึ่งตอนล่าง ไม่ปรากฏกึ่งหนึ่งตอนบนแสดงธรรมบ้าง
มีกายปรากฏ

กึ่งหนึ่งตอนบน ไม่ปรากฏ กึ่งหนึ่งตอนล่างแสดงธรรมบ้าง ฯ

[๖๑๗] ดุกรภิกษุทั้งหลาย ได้ยินว่า ในกาลนั้น พรหม พรหมบริษัท
และพรหมปารีสชชะทั้งหลาย ได้มีจิตพิศวงเกิดแล้วว่า นำอัสจรรย์จริง
ไม่เคย

มีมาเลย ท่านผู้เจริญทั้งหลาย ความที่สมณะผู้เป็นมีฤทธิ์มาก
มีอานุภาพมาก ดุคร

ภิกษุทั้งหลาย ครั้งนั้นแล

ภิกษุอภิกุได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมา

สัมพุทธพระนามว่าสิชีว่า พระเจ้าข้า ข้าพระองค์ย่อมนทราบ

ข้าพระองค์เป็นผู้กล่าว

วาทาเห็นปานนี้ ในท่ามกลางภิกษุสงฆ์ว่า ท่านผู้มีอายุทั้งหลาย
เราอยู่ที่พรหมโลก

สามารถยังหมิ่นโลกธาตุให้รู้แจ่มแจ้งด้วยเสียงได้ ฯ

พระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระนามว่าสิชีตรัสว่า ดุคร
พราหมณ์ เป็นกาลของเธอที่เธอยืนอยู่ที่พรหมโลก

พึงยังหมิ่นโลกธาตุให้รู้แจ่ม

แจ้งด้วยเสียงได้ ดุครภิกษุทั้งหลาย

พระอภิกุทูลรับพระดำรัสของพระผู้มีพระภาค

อรหันตสัมมาสัมพุทธพระนามว่าสิชีว่า อย่างนั้นพระเจ้าข้า ดังนี้แล้ว
ยืนอยู่ใน

พรหมโลก ได้ภาสิตคาถาเหล่านี้ว่า

ท่านทั้งหลายจงริเริ่ม จงก้าวหน้า จงประกอบ (ความเพียร)

ในพระพุทธศาสนา จงกำจัดเสนาแห่งมัจจุเหมือนช้างกำจัด

เรือนไม้ล้อ ฉะนั้น ผู้ใดจักไม่ประมาทในพระธรรมวินัยนี้

อยู่ ผู้นั้นจักละสงสารคือชาติ แล้วกระทำที่สุดแห่งทุกข์ได้ ฯ

[๖๑๘] ดุครภิกษุทั้งหลาย ครั้งนั้นแล พระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมา

สัมพุทธพระนามว่าสิชี และภิกษุอภิกุยังพรหม พรหมบริษัท

และพรหมปารีสัชชะ

ทั้งหลายให้หลากใจแล้ว ได้หายไปจากพรหมโลกนั้น (มา)

ปรากฏในอรุณวดี

ราชธานี เหมือนบุรุษผู้มีกำลังเหยียดแขนทิ้งอเข้ามาแล้วออกไป
หรืองอแขนที่

เหยียดออกไปแล้วเข้ามาฉะนั้น ดุครภิกษุทั้งหลาย ครั้งนั้นแล

พระผู้มีพระภาค

อรหันตสัมมาสัมพุทธพระนามว่าสิขี ตรัสเรียกภิกษุทั้งหลายมาว่า
ดูกรภิกษุ

ทั้งหลาย เมื่อภิกษุอภิญญ์อยู่ในพรหมโลก กล่าวคาถาทั้งหลายอยู่
เธอทั้งหลาย
ได้ยินหรือไม่ ฯ

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า เมื่อภิกษุอภิญญ์อยู่ในพรหมโลก กล่าวคาถา
ทั้งหลายอยู่ ข้าพระองค์ทั้งหลายได้ยินแล้ว พระเจ้าข้า ฯ

พระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธพระนามว่าสิขี ตรัสถามว่า
ดูกรภิกษุ

ทั้งหลาย ก็เมื่อภิกษุอภิญญ์อยู่ในพรหมโลก กล่าวคาถาทั้งหลายอยู่
เธอทั้งหลาย
ได้ยินว่าอย่างไร ฯ

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า พระเจ้าข้า เมื่อภิกษุอภิญญ์อยู่ในพรหมโลก
กล่าวคาถาทั้งหลายอยู่ ข้าพระองค์ทั้งหลายได้ยินอย่างนี้ว่า

"ท่านทั้งหลายจงริเริ่ม จงก้าวหน้า จงประกอบ (ความเพียร)
ในพระพุทธศาสนา จงกำจัดเสนาแห่งมัจจุเหมือนช้างกำจัด
เรือนไม้้อ ฉะนั้น ผู้ใดจักไม่ประมาทในพระธรรมวินัยนี้
อยู่ ผู้นั้นจักละสังสารคือชาติ แล้วจักกระทำที่สุดทุกข์ได้
พระเจ้าข้า ฯ

เมื่อภิกษุอภิญญ์อยู่ในพรหมโลกกล่าวคาถาทั้งหลายอยู่ ข้าพระองค์
ทั้งหลายได้ยินแล้วอย่างนี้ ฯ

[๖๑๙] พระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธพระนามว่าสิขีตรัสว่า ดิละ
ดิละ ภิกษุทั้งหลาย ดีแท้ ภิกษุทั้งหลาย เมื่อภิกษุอภิญญ์อยู่ในพรหมโลก
กล่าว

คาถาทั้งหลายอยู่ เธอทั้งหลายได้ยินแล้ว ฯ

พระผู้มีพระภาคได้ตรัสพระพุทธพจน์นี้แล้ว ภิกษุทั้งหลายเหล่านั้นมีใจ
ยินดีชื่นชมภาสิตของพระผู้มีพระภาคแล้ว ดังนี้แล ฯ

ปรินิพพานสูตรที่ ๕

[๖๒๐] สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ที่สาละวัน อันเป็นที่แหวะพัก
แห่งมัลลกะศัตถีย์ทั้งหลาย เขตเมืองกุสินารา ระหว่างแห่งสาละพฤกษ์ทั้งคู่

ในสมัยจะเสด็จปรินิพพาน ฯ

ครั้งนั้นแล พระผู้มีพระภาคตรัสเรียกภิกษุทั้งหลายมาว่า ดูภิกษุ
ทั้งหลาย เอาเถิด บัดนี้ เราขอเตือนเธอทั้งหลายว่า
สังขารทั้งหลายมีความเสื่อม
ไปเป็นธรรมดา

เธอทั้งหลายจงยังกิจทั้งปวงให้ถึงพร้อมด้วยความไม่ประมาทเถิด
ดังนี้ นี่เป็นวาทะครั้งสุดท้ายของตถาคต ฯ

[๖๒๑] ลำดับนั้นแล พระผู้มีพระภาคทรงเข้าปฐมฌาน ออกจากปฐม-
*ฌานแล้ว ทรงเข้าทุติยฌาน ออกจากทุติยฌานแล้ว ทรงเข้าตติยฌาน
ออกจาก

ตติยฌานแล้ว ทรงเข้าจตุตถฌาน ออกจากจตุตถฌานแล้ว

ทรงเข้าอากาสนัญญายตน

ฌาน ออกจากอากาสนัญญายตนฌานแล้ว

ทรงเข้าวิญญานัญญายตนฌาน ออกจาก

วิญญานัญญายตนฌานแล้ว ทรงเข้าอาภิกขัญญายตนฌาน
ออกจากอาภิกขัญญายตน

ฌานแล้ว ทรงเข้าเนวสัญญานาสัญญายตนฌาน

ออกจากเนวสัญญานาสัญญายตน

ฌานแล้ว ทรงเข้าสัญญาเวทิตนโรธสมาบัติ

ออกจากสัญญาเวทิตนโรธสมาบัติ

แล้ว ทรงเข้าเนวสัญญานาสัญญายตนฌาน

ออกจากเนวสัญญานาสัญญายตนฌาน

แล้ว ทรงเข้าอาภิกขัญญายตนฌาน

ออกจากอาภิกขัญญายตนฌานแล้ว ทรงเข้า

วิญญานัญญายตนฌาน ออกจากวิญญานัญญายตนฌานแล้ว

ทรงเข้าอากาสา-

*นัญญายตนฌาน ออกจากอากาสนัญญายตนฌานแล้ว

ทรงเข้าจตุตถฌาน ออกจาก

จตุตถฌานแล้ว ทรงเข้าตติยฌาน ออกจากตติยฌานแล้ว

ทรงเข้าทุติยฌาน

ออกจากหุติยฌานแล้ว ทรงเข้าปฐมฌาน ออกจากปฐมฌานแล้ว
ทรงเข้าหุติยฌาน

ออกจากหุติยฌานแล้ว ทรงเข้าตติยฌาน ออกจากตติยฌานแล้ว
ทรงเข้าจตุตถฌาน

พระผู้มีพระภาคออกจากจตุตถฌานแล้ว เสด็จปรินิพพานในลำดับนั้น ฯ

[๖๒๒] เมื่อพระผู้มีพระภาคปรินิพพานแล้ว ท้าวสหัมบดีพรหมได้กล่าว
คาถานี้พร้อมกับกาลเป็นที่ปรินิพพานว่า

สัตว์ทุกหมู่เหล่า จักทอดทิ้งร่างกายไว้ในโลก พระตถาคต
ผู้ศาสดา ผู้หาบุคคลเปรียบมิได้ในโลก ถึงแล้วซึ่งกำลัง
พระญาณเป็นพระสัมพุทธชนนี้ ยังปรินิพพานแล้ว ฯ

[๖๒๓] เมื่อพระผู้มีพระภาคปรินิพพานแล้ว ท้าวสักกะผู้เป็นใหญ่ของ
หวยเทพได้กล่าวคาถานี้ พร้อมกับกาลเป็นที่ปรินิพพานว่า

สังขารทั้งหลาย ไม่เที่ยงหนอ มีความเกิดขึ้น และเสื่อมไป
เป็นธรรมดา เกิดขึ้นแล้วย่อมดับไป ความเข้าไปสงบสังขาร
เหล่านั้นเป็นสุข ฯ

[๖๒๔] เมื่อพระผู้มีพระภาคปรินิพพานแล้ว ท่านพระอานนทได้กล่าว
คาถานี้พร้อมกับกาลเป็นที่ปรินิพพานว่า

เมื่อพระสัมพุทธเจ้าผู้ประกอบด้วยอาการอันประเสริฐทั้งปวง
ปรินิพพานแล้ว ความสยดสยอง (และ) ความชูชันแห่งชน
ได้มีแล้วในกาลนั้น ฯ

[๖๒๕] เมื่อพระผู้มีพระภาคปรินิพพานแล้ว ท่านพระอนรุทธได้กล่าว
คาถานี้ พร้อมกับกาลเป็นที่ปรินิพพานว่า

ลมอัสสาสะปัสสาสะ (หายใจเข้าออก) มิได้มีแล้วแต่พระผู้มี
พระภาคผู้มีจิตตั้งมั่นคงที่ พระผู้มีพระภาคมีจักขุไม่ทรงหวั่น
ไหว ทรงปรารภสันติปรินิพพานแล้ว พระผู้มีพระภาคมีจิต
ไม่หวั่นไหว ทรงอดกลั้นเวทนาเสียได้ ความพ้นแห่งจิตได้มี
แล้ว เหมือนความดับแห่งประทีป ฉะนั้น ฯ

จบพรหมปัญจกะ

รวมพระสูตร

พรหมปัญจะนี้ พระธรรมสังคากาจารย์แสดงด้วยสังฆมุต
เทวทัตตสูตร อันทกวินทสูตร อรุณวตีสสูตร และปรินิพพานสูตร ฯ
จบพรหมสังยุตต์

พราหมณสังยุตต์
อรหันตวรรคที่ ๑
ธัญยานิสสูตรที่ ๑

[๖๒๖] ข้าพเจ้าได้สดับมาแล้วอย่างนี้-

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ในพระวิหารเวฬุวัน อันเป็นที่
พระราชทานเหยื่อแก่กระแต เขตพระนครราชคฤห์
ก็โดยสมัยนั้นแล นางพราหมณีชื่อธัญยานีแห่งพราหมณ

ผู้การทวาช

โคตรคนหนึ่ง เป็นผู้เลื่อมใสยิ่งในพระพุทธเจ้า พระธรรม และพระสงฆ์ ฯ

[๖๒๗] ครั้งนั้นแล นางธัญยานีพราหมณี กำลังนำภัตเข้าไปเพื่อ
พราหมณการทวาชโคตร ก้าวเท้าพลาดจึงเปล่งอุทาน ๓ ครั้งว่า
ขอนอบน้อมแด่

พระผู้มีพระภาคพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ...

ขอนอบน้อมแด่

พระผู้มีพระภาคพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ฯ

เมื่อนางธัญยานีพราหมณีกล่าวอย่างนี้แล้ว

พราหมณการทวาชโคตรได้

กล่าวกะนางธัญยานีพราหมณีว่า

ก็หญิงถ้อยนี้กล่าวคุณของสมณะโง่อย่างนี้

อย่างนี้ ไม่ว่าที่ไหนๆ แะหญิงถ้อย บัดนี้ เราจักยกวาหะต่อพระศาสดานั้น
ของเจ้า ฯ

นางธัญยานีพราหมณีกล่าวว่า พราหมณ

ฉันยังไม่เห็นบุคคลผู้จะพึงยก

ถ้อยคำต่อพระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้นในโลก
พร้อมด้วย

เทวโลก มารโลก พรหมโลก

ในหมู่สัตว์พร้อมด้วยสมณพราหมณ์เทวดาและ

มนุษย์ ข้าแต่พราหมณ์ เอาเถิด ท่านจงไป แม้ไปแล้วก็จักรู้ ฯ

[๖๒๘] ลำดับนั้นแล พราหมณ์การทวาชโคตรโกรธขัดใจ เข้าไปเฝ้า

พระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ครั้นแล้ว

สนทนาปราศรัยกับพระผู้มีพระภาคแล้ว

นั่งอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ฯ

พราหมณ์การทวาชโคตรนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้ว ได้กล่าวกะ
พระผู้มีพระภาคด้วยคาถาว่า

บุคคลฆ่าอะไรได้ ย่อมนอนเป็นสุข ฆ่าอะไรได้ ย่อมไม่

เศร้าโศก ข้าแต่พระโคตม พระองค์ย่อมชอบใจการฆ่าธรรม

อะไรเป็นธรรมอันเอก ฯ

[๖๒๙] พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า บุคคลฆ่าความโกรธได้

ย่อมนอนเป็นสุข ฆ่าความโกรธได้ย่อมไม่เศร้าโศก ดูกร

พราหมณ์ พระอริยะเจ้าทั้งหลายย่อมสรรเสริญการฆ่าความ

โกรธ อันมีมูลเป็นพิษ มีที่สุดอันคั่นคลาย เพราะว่าบุคคลฆ่า

ความโกรธนั้นได้แล้ว ย่อมไม่เศร้าโศก ฯ

[๖๓๐] เมื่อพระผู้มีพระภาคตรัสอย่างนี้แล้ว

พราหมณ์การทวาชโคตรได้

กราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า ข้าแต่พระโคตมผู้เจริญ

ภาชิตของพระองค์แจ่มแจ้งนัก

ข้าแต่พระโคตมผู้เจริญ ภาชิตของพระองค์แจ่มแจ้งนัก

พระโคตมผู้เจริญทรง

ประกาศพระธรรมโดยปริยายเป็นอันมาก

เปรียบเหมือนบุคคลหงายของที่คว่ำ

เปิดของที่ปิด บอกทางแก่คนหลงทาง หรือส่องประทีปในที่มืดด้วยคิดว่า
คนมีจักขุ

ย่อมเห็นรูปได้ ฉะนั้น ข้าพระองค์นี้

ขอถึงพระโคตมผู้เจริญกับทั้งพระธรรมและ

พระภิกษุสงฆ์ว่าเป็นสรณะ ขอข้าพระองค์พึงได้บรรพชา
พึงได้อุปสมบทในสำนัก
ของพระโคตมผู้เจริญ ฯ

พราหมณ์การทวาชโคตรได้บรรพชาได้อุปสมบทแล้วในสำนักของพระผู้มี
พระภาค ก็ท่านพระการทวาชอุปสมบทแล้วไม่นาน
หลีกไปอยู่ผู้เดียวไม่ประมาท
มีความเพียร มีตนสงไปอยู่ไม่นานเท่าไรนัก
ก็กระทำให้แจ้งซึ่งคุณวิเศษอันยอด
เยี่ยม เป็นที่สุดแห่งพรหมจรรย์
ซึ่งกุลบุตรทั้งหลายผู้ออกจากเรือนบวชเป็น
บรรพชิตโดยชอบ มีความต้องการ
ด้วยปัญญาเป็นเครื่องรู้อย่างเองในปัจจุบันนี้เข้าถึง
อยู่ ได้ทราบว่า ชาติสิ้นแล้ว พรหมจรรย์อยู่จบแล้ว
กิจที่จะต้องทำได้ทำเสร็จแล้ว
กิจอื่นอีกเพื่อความเป็นอย่างนี้มีได้มี
ก็หละท่านพระการทวาชได้เป็นพระอรหันต์
รูปหนึ่ง ในบรรดาพระอรหันต์ทั้งหลาย ดังนี้แล ฯ

อภิกโกสกสูตรที่ ๒

[๖๓๑] สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ในพระวิหารเวฬุวัน อัน
เป็นที่พระราชทานเหยื่อแก่กระแต เขตพระนครราชคฤห์ ฯ

อภิกโกสกการทวาชพราหมณ์ได้สดับมาว่า ได้ยินว่า

พราหมณ์การทวาช

โคตรออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิต ในสำนักของพระสมณโคตมแล้ว
ดังนี้

โกธ ชัดใจ เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ครั้นแล้ว
ด่าบริภาษพระผู้มี

พระภาคด้วยวาจาอันหยาบคาย มิใช่ของสัตบุรุษ ฯ

[๖๓๒] เมื่ออภิกโกสกการทวาชพราหมณ์กล่าวอย่างนี้แล้ว พระผู้มี

พระภาคได้ตรัสกะอัครโกสภการทวาชพราหมณ์ว่า ดูกรพราหมณ์
ท่านย่อมสำคัญ
ความชื่อนั้นเป็นไฉน มิตรและอำมาตย์ ญาติสาโลหิต ผู้เป็นแขกของท่าน
ย่อม

มาบ้างไหม ฯ

อัครโกสภการทวาชพราหมณ์ตอบว่า พระโคตมผู้เจริญ
มิตรและอำมาตย์

ญาติสาโลหิต ผู้เป็นแขกของข้าพระองค์ย่อมมาเป็นบางครั้ง ฯ

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรพราหมณ์ ท่านย่อมสำคัญความชื่อนั้นเป็น
ไฉน
ท่านจัดของเคี้ยวของบริโภคหรือของดื่มต้อนรับมิตรและอำมาตย์ญาติสา
โลหิต

ผู้เป็นแขกเหล่านั้นบ้างหรือไม่ ฯ

อ. พระโคตมผู้เจริญ ข้าพระองค์จัดของเคี้ยวของบริโภคหรือของดื่ม
ต้อนรับมิตรและอำมาตย์ญาติสาโลหิตผู้เป็นแขกเหล่านั้นบ้างในบางครั้ง
ฯ

พ. ดูกรพราหมณ์

ก็ถ้าว่ามีมิตรและอำมาตย์ญาติสาโลหิตผู้เป็นแขกเหล่า
นั้นไม่รับ ของเคี้ยวของบริโภคหรือของดื่มนั้นจะเป็นของใคร ฯ

อ. พระโคตมผู้เจริญ

ถ้าว่ามีมิตรและอำมาตย์ญาติสาโลหิตผู้เป็นแขกเหล่า
นั้นไม่รับ ของเคี้ยวของบริโภคหรือของดื่มนั้น

ก็เป็นของข้าพระองค์อย่างเดิม ฯ

พ. ดูกรพราหมณ์ ข้อนี้ก็อย่างเดียวกัน ท่านดำเราผู้ไม่ดำอยู่ ท่านโกรธ
เราผู้ไม่โกรธอยู่ ท่านหมายมั่นเราผู้ไม่หมายมั่นอยู่
เราไม่รับเรื่องมีการดำเป็นต้น

ของท่านนั้น ดูกรพราหมณ์ เรื่องมีการดำเป็นต้นนั้นก็เป็นของท่านผู้เดียว
ดูกร

พราหมณ์ เรื่องมีการดำเป็นต้นนั้นก็เป็นของท่านผู้เดียว แล้วตรัสต่อไปว่า
ดูกร

พราหมณ์ ผู้ใดดำตอบบุคคลผู้ดำอยู่ โกรธตอบบุคคลผู้โกรธอยู่
หมายมั่นตอบ

บุคคลผู้หมายมั่นอยู่ ดุกรพราหมณ์ ผู้นี้เรากล่าวว่า ย่อมบริโภคร่วมกัน
ย่อม

กระทำตอบกัน เรานั้นไม่บริโภคร่วม ไม่กระทำตอบด้วยท่านเป็นอันขาด
ดุกร

พราหมณ์ เรื่องมีการดำเป็นต้นนั้นเป็นของท่านผู้เดียว ดุกรพราหมณ์
เรื่องมีการ

ดำเป็นต้นนั้นเป็นของท่านผู้เดียว ฯ

อ. บริษัทพร้อมด้วยพระราชา ย่อมทราบพระโคดมผู้เจริญ อย่างนี้ว่า
พระสมณโคดมเป็นพระอรหันต์ ก็เมื่อเป็นเช่นนั้น ไฉนพระโคดมผู้เจริญ
จึงยัง

โกรธอยู่เล่า ฯ

[๖๓๓] พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

ผู้ไม่โกรธ ฝึกฝนตนแล้ว มีความเป็นอยู่สม่ำเสมอ หลุดพ้น
แล้ว เพราะรู้ชอบ สงบ คงที่อยู่ ความโกรธจักมีมาแต่
ที่ไหน ผู้ใดโกรธตอบบุคคลผู้โกรธแล้ว ผู้นั้นเป็นผู้ลามก
กว่าบุคคลนั้นแหละ เพราะการโกรธตอบนั้น บุคคลไม่
โกรธตอบ บุคคลผู้โกรธแล้ว ชื่อว่าย่อมชนะสงครามอัน
บุคคลชนะได้โดยยาก ผู้ใดรู้ว่าผู้อื่นโกรธแล้ว เป็นผู้ที่มีสติ
สงบเสียได้ ผู้นั้นชื่อว่าย่อมประพฤติประโยชน์แก่ทั้งสอง
ฝ่าย คือแก่ตนและแก่บุคคลอื่น เมื่อผู้นั้นรักษาประโยชน์
อยู่ทั้งสองฝ่าย คือของตนและของบุคคลอื่น ชนทั้งหลาย
ผู้ไม่ฉลาดในธรรมย่อมสำคัญบุคคลนั้นว่า เป็นคนเขลา
ดังนี้ ฯ

[๖๓๔] เมื่อพระผู้มีพระภาคตรัสอย่างนี้แล้ว

อภิกโกสการทวาชพราหมณ์

ได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า ข้าแต่พระโคดมผู้เจริญ

ภาสิตของพระองค์แจ่มแจ้ง

นัก ข้าแต่พระโคตมผู้เจริญ ภาสิตของพระองค์แจ่มแจ้งนัก
พระโคตมผู้เจริญ

ทรงประกาศพระธรรมโดยปริยายเป็นอันมาก

เปรียบเหมือนบุคคลหงายของทีคว่า

เปิดของที่ปิด บอกทางแก่คนหลงทาง หรือส่องประทีปในที่มืดด้วยคิดว่า
คนมีจักขุ

ย่อมเห็นรูปได้ฉะนั้น ข้าพระองค์นี้ขอถึงพระโคตมผู้เจริญ พระธรรม
และพระ

ภิกษุสงฆ์ว่าเป็นสรณะ

ขอข้าพระองค์พึงได้บรรพชาพึงได้อุปสมบทในสำนักของ

พระโคตมผู้เจริญ ฯ

อภิกโกสภการทวาชพราหมณ์ได้บรรพชาได้อุปสมบทแล้วในสำนักของ
พระผู้มีพระภาค ก็ท่านอภิกโกสภการทวาชอุปสมบทแล้วไม่นานแล
หลีกไปอยู่

ผู้เดียว ไม่ประมาท มีความเพียร มีตนส่งไปอยู่ ไม่นานเท่าไรนัก
ก็กระทำให้

แจ้งซึ่งคุณวิเศษอันยอดเยี่ยมเป็นที่สุดแห่งพรหมจรรย์ซึ่งกุลบุตรทั้งหลาย
ออกจาก

เรือนบวชเป็นบรรพชิตโดยชอบมีความต้องการ

ด้วยปัญญาเป็นเครื่องรู้ยิ่งเองใน

ปัจจุบันนี้เข้าถึงอยู่ ได้ทราบวาทาตีสันแล้ว พรหมจรรย์อยู่จบแล้ว
กิจที่จะต้อง

ทำได้ทำเสร็จแล้ว กิจอื่นอีกเพื่อความเป็นอย่างนี้มีได้มี

ก็หละท่านพระอภิกโกสภ-

*การทวาชะได้เป็นพระอรหันต์รูปหนึ่ง ในบรรดาพระอรหันต์ทั้งหลาย
ดังนี้แล ฯ

อสุรินทกสูตรที่ ๓

[๖๓๕] สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ในพระวิหารเวฬุวัน อัน
เป็นที่พระราชทานเหยื่อแก่กระแต เขตพระนครราชคฤห์ ฯ

อสุรินทภักทวาชพราหมณ์ได้สดับมาว่า ได้ยินว่า
พราหมณ์ภักทวาช-
*โคตร ออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิตในสำนักของพระสมณโคดม โกรธ
ขัดใจ
เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ครั้นแล้ว ต่ำ
บริภาษพระผู้มีพระภาคด้วย
วาจาอันหยาบคาย มิใช่ของสัตบุรุษ ฯ
เมื่ออสุรินทภักทวาชพราหมณ์กล่าวอย่างนี้แล้ว
พระผู้มีพระภาคได้ทรง
นิ่งเสีย ฯ
ลำดับนั้นแล

อสุรินทภักทวาชพราหมณ์ได้กล่าวกะพระผู้มีพระภาคว่า
พระสมณะ เราชนะท่านแล้ว พระสมณะ เราชนะท่านแล้ว ฯ

[๖๓๖] พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

ชนพาลกล่าวคำหยาบด้วยวาจา ย่อมสำคัญว่าชนะที่เดียว แต่
ความอดกลั้นได้เป็นความชนะของบัณฑิตผู้รู้แจ้งอยู่ ผู้ใด
โกรธตอบบุคคลผู้โกรธแล้ว ผู้นั้นเป็นผู้ลามกกว่าบุคคลผู้
โกรธแล้ว เพราะการโกรธตอบนั้น บุคคลไม่โกรธตอบบุคคล
ผู้โกรธแล้ว ย่อมชื่อว่าชนะสงครามอันบุคคลชนะได้โดยยาก
ผู้ใดรู้ว่า ผู้อื่นโกรธแล้ว เป็นผู้มีสติสงบอยู่ได้ ผู้นั้นชื่อว่า
ย่อมประพฤติประโยชน์แก่ทั้งสองฝ่าย คือแก่ตนและแก่ผู้อื่น
เมื่อผู้นั้นรักษาประโยชน์อยู่ทั้งสองฝ่าย คือของตนและของ
ผู้อื่น ชนทั้งหลายผู้ไม่ฉลาดในธรรม ย่อมสำคัญบุคคลนั้นว่า
เป็นคนเขลา ดังนี้ ฯ

[๖๓๗] เมื่อพระผู้มีพระภาคตรัสอย่างนี้แล้ว

อสุรินทภักทวาชพราหมณ์
ได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า ข้าแต่พระโคตมผู้เจริญ
ภักษิตของพระองค์แจ่มแจ้ง
นัก ข้าแต่พระโคตมผู้เจริญ ภักษิตของพระองค์แจ่มแจ้งนัก
พระโคตมผู้เจริญ

ทรงประกาศพระธรรมโดยปริยายเป็นอันมาก
เปรียบเหมือนบุคคลหงายของทีความ
เปิดของที่ปิด บอกทางแก่คนหลงทาง
หรือสองประทีปในที่มืดด้วยคิดว่าคนมีจักขุ
ย่อมเห็นรูปได้ฉะนั้น ข้าพระองค์นี้ขอถึงพระโคตมผู้เจริญ พระธรรม
และพระภิกษุ
สงฆ์ว่าเป็นสรณะ ขอข้าพระองค์ พึงได้บรรพชา
พึงได้อุปสมบทในสำนักของ
พระโคตมผู้เจริญ ฯ

อสุรินทภักขพรหมณ์ได้บรรพชา ได้อุปสมบทแล้วในสำนักของ
พระผู้มีพระภาค ก็ท่านอสุรินทภักขพรหมณ์อุปสมบทแล้วไม่นานแล
หลีกไปอยู่

ผู้เดียว ไม่ประมาท มีความเพียร มีตนส่งไปอยู่ ไม่นานเท่าไรนัก
ก็กระทำให้

แจ้งซึ่งคุณวิเศษอันยอดเยี่ยมเป็นที่สุดแห่งพรหมจรรย์
ซึ่งกุลบุตรทั้งหลายผู้ออก

จากเรือนบวชเป็นบรรพชิตโดยชอบมีความต้องการ
ด้วยปัญญาเป็นเครื่องรู้ยิ่งเอง

ในปัจจุบันนี้เข้าถึงอยู่ ได้ทราบวาทาติสิ้นแล้ว พรหมจรรย์อยู่จบแล้ว
กิจที่จะต้อง

ทำได้ทำเสร็จแล้ว กิจอื่นเพื่อความเป็นอย่างนี้มิได้มี

ก็แหละท่านพระอสุรินท-

*การทวาชะได้เป็นพระอรหันต์รูปหนึ่ง ในบรรดาพระอรหันต์ทั้งหลาย
ดังนี้แล ฯ

พิลังคิกสูตรที่ ๔

[๖๓๘] สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ในพระวิหารเวฬุวัน อัน
เป็นที่พระราชทานเหยื่อแก่กระแต เขตพระนครราชคฤห์ ฯ

พิลังคิกการทวาชพรหมณ์ได้สดับมาว่า ได้ยินว่า
พรหมณ์การทวาชโคตร

ออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิตในสำนักของพระสมณโคดม ดังนี้ โกรธ
ขัดใจ

เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ครั้นแล้ว ได้ยืนนิ่งอยู่ ณ
ที่ควรส่วนข้าง
หนึ่ง ฯ

[๖๓๙] ลำดับนั้นแล พระผู้มีพระภาคทรงทราบความปริวิตก แห่งใจของ
พิลังคิกการทวาชพราหมณ์ด้วยพระหฤทัยแล้ว
ได้ตรัสกะพิลังคิกการทวาชพราหมณ์
ด้วยพระคาถาว่า

ผู้ใดประทุษร้ายต่อคนผู้ไม่ประทุษร้าย เป็นบุรุษผู้หมดจด
ไม่มีกิเลสเป็นเครื่องยั่ววน บาปย่อมกลับสนองผู้นั้นผู้เป็น
พาลนั่นเอง เปรียบเหมือนธูลีอันละเอียด ที่บุคคลชดไปสู่
ที่ทวนลม ฉะนั้น ฯ

[๖๔๐] เมื่อพระผู้มีพระภาคตรัสอย่างนี้แล้ว พิลังคิกการทวาชพราหมณ์
ได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า ข้าแต่พระโคดมผู้เจริญ
ภาชิตของพระองค์แจ่มแจ้ง

นัก ข้าแต่พระโคดมผู้เจริญ ภาชิตของพระองค์แจ่มแจ้งนัก
พระโคดมผู้เจริญ

ทรงประกาศพระธรรมโดยปริยายเป็นอันมาก
เปรียบเหมือนบุคคลหายของทีคว่า

เปิดของที่ปิด บอกทางแก่คนหลงทาง
หรือสองประทีปในที่มืดด้วยคิดว่าคนมีจักขุ

ย่อมเห็นรูปได้ฉะนั้น ข้าพระองค์นี้ขอถึงพระโคดมผู้เจริญ พระธรรม และ
พระภิกษุสงฆ์ว่าเป็นสรณะ

ขอข้าพระองค์พึงได้บรรพชาพึงได้อุปสมบทในสำนัก
ของพระโคดมผู้เจริญ ฯ

พิลังคิกการทวาชพราหมณ์ ได้บรรพชา ได้อุปสมบทแล้วในสำนักของ
พระผู้มีพระภาค ก็ท่านพิลังคิกการทวาชอุปสมบทแล้วไม่นานแล
หลีกไปอยู่ผู้เดียว

ไม่ประมาท มีความเพียร มีตนส่งไปอยู่ ไม่นานเท่าไรนัก ก็กระทำให้แจ้งซึ่ง

คุณวิเศษอันยอดเยี่ยม
เป็นที่สุดแห่งพรหมจรรย์ซึ่งกุลบุตรทั้งหลายผู้ออกจาก
เรือนบวชเป็นบรรพชิตโดยชอบ
มีความต้องการด้วยปัญญาเป็นเครื่องรู้ยิ่งเองใน
ปัจจุบันนี้ เข้าถึงอยู่ ได้ทราบว่าชาติสิ้นแล้ว พรหมจรรย์อยู่จบแล้ว
กิจที่จะต้อง
ทำได้ทำเสร็จแล้ว กิจอื่นอีกเพื่อความเป็นอย่างนี้มีได้มี
ก็หละหล่อนการทวาชะ
ได้เป็นพระอรหันตรูปหนึ่ง ในบรรดาพระอรหันต์ทั้งหลาย ดังนี้แล ฯ
อหิงสกสูตรที่ ๕

[๖๔๑] สāvattānihan ฯ

ครั้งนั้นแล อหิงสกการทวาชพราหมณ์ เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคยังที่
ประทับ ครั้นแล้ว สนทนาปราศรัยกับพระผู้มีพระภาคแล้ว
ครั้นผ่านการปราศรัย
พอให้ระลึกถึงกันไปแล้ว จึงนั่งอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ฯ
อหิงสกการทวาชพราหมณ์ นั่งอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง
แล้วได้กราบทูล
พระผู้มีพระภาคว่า ข้าแต่พระโคตมผู้เจริญ ข้าพระองค์ชื่อว่าอหิงสกะ
ข้าแต่
พระโคตมผู้เจริญ ข้าพระองค์ชื่อว่าอหิงสกะ ฯ

[๖๔๒] พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

ถ้าว่าท่านมีชื่อว่าอหิงสกะ ท่านพึงเป็นผู้ไม่เบียดเบียนด้วยกาย
ด้วยวาจาและด้วยใจ ผู้นั้นย่อมเป็นผู้ชื่อว่า อหิงสกะ โดยแท้
เพราะไม่เบียดเบียนซึ่งผู้อื่น ฯ

[๖๔๓] เมื่อพระผู้มีพระภาคตรัสอย่างนี้แล้ว อหิงสกการทวาชพราหมณ์
ได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า ข้าแต่พระโคตมผู้เจริญ
ภาชิตของพระองค์แจ่มแจ้ง
นัก ข้าแต่พระโคตมผู้เจริญ ภาชิตของพระองค์แจ่มแจ้งนัก ฯล ฯ ก็หละ
พระอหิงสกการทวาชะ ได้เป็นพระอรหันตรูปหนึ่ง
ในบรรดาพระอรหันต์ทั้งหลาย

ดังนี้แล ฯ

ชฎาสูตที่ ๖

[๖๔๔] สาวัตถินิทาน ฯ

ครั้งนั้นแล

ชฎาการทวาชพราหมณ์เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคยังที่ประทับ
ครั้นแล้ว สนนนาปราศรัยกับพระผู้มีพระภาค
ครั้นผ่านการปราศรัยพอให้ระลึกถึง
กันไปแล้ว จึงนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ฯ

[๖๔๕] ชฎาการทวาชพราหมณ์ นั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้ว ได้
กราบทูลพระผู้มีพระภาคด้วยคาถาว่า

ตณหาพายุงในภายใน พายุงในภายนอก หมุ่สัตว์ถูกตณหา
พายุงรัดรังไว้แล้ว ข้าแต่พระโคตม เพราะเหตุนั้น ข้าพระองค์
ขอทูลถามพระองค์ว่า ใครพึงสาธตตณหาพายุงนี้ได้ ฯ

[๖๔๖] พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

ภิกษุใดเป็นคนมีปัญญา ตั้งมั่นอยู่ในศีล อบรมจิตและปัญญา
ให้เจริญ มีความเพียร มีปัญญารักษาทน ภิกษุนั้นพึงสาธ
ตณหาพายุงนี้ได้ ราคะโทสะและอวิชชา อันชนเหล่าใด
สำรอกแล้ว ชนเหล่านั้นเป็นพระอรหันต์ มีอาสวะสิ้นแล้ว
ตณหาพายุงอันชนเหล่านั้นสาธได้แล้ว นามและรูปย่อมดับไป
ไม่เหลือในที่ใด ปฏิกขสัณญา รูปสัณญา และตณหาพายุง
นั้น ย่อมขาดไปในที่นั้น ฯ

[๖๔๗] เมื่อพระผู้มีพระภาคตรัสอย่างนี้แล้ว

ชฎาการทวาชพราหมณ์ได้

กราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า ข้าแต่พระโคตมผู้เจริญ

ภาสิตของพระองค์แจ่มแจ้งนัก

ข้าแต่พระโคตมผู้เจริญ ภาสิตของพระองค์แจ่มแจ้งนัก ฯล ฯ

ก็แหละท่านชฎา

การทวาชะ ได้เป็นพระอรหันตรูปหนึ่ง ในบรรดาพระอรหันต์ทั้งหลาย
ดังนี้แล ฯ

สุทธกิสูตที่ ๗

[๖๔๘] สาวตถินิทาน ๑

ครั้งนั้นแล สุทธิการทวาชพราหมณ์ เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคยังที่ประทับ ครั้นแล้วสนทนาปราศรัยกับพระผู้มีพระภาค ครั้นผ่านการปราศรัยพอให้

ระลึกถึงกันไปแล้ว จึงนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ๑

[๖๔๙] สุทธิการทวาชพราหมณ์ นั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้ว ได้กล่าวคาถานี้ในสำนักของพระผู้มีพระภาคว่า

พราหมณ์บางคน ในโลกแม้เป็นผู้มีศีล กระทำตบะอยู่ ย่อม
หมดจดไม่ได้ พราหมณ์นั้นถึงพร้อมแล้วด้วยวิชาและจรณะ
ย่อมหมดจดได้ หมู่สัตว์อื่นนอกนี้ย่อมหมดจดไม่ได้ ๑

[๖๕๐] พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

พราหมณ์ผู้กล่าวถ้อยคำแม้มาก เป็นผู้เฒ่าและเศร้าหมองใน
ภายใน อาศัยการโกหก (ลวงโลก) ย่อมไม่เป็นพราหมณ์
เพราะชาติกษัตริย์ พราหมณ์ แพทย์ สุทร คนจัณฑาล และ
คนเทหยากเยื่อ มีความเพียรอันปรารภแล้ว มีตนส่งไปแล้ว
มีความบากบั่นมั่นเป็นนิตย์ ย่อมถึงความหมดจดอย่างยิ่ง ท่าน
จงรู้อย่างนี้เถิดพราหมณ์

[๖๕๑] เมื่อพระผู้มีพระภาคตรัสอย่างนี้แล้ว สุทธิการทวาชพราหมณ์
ได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า ข้าแต่พระโคตมผู้เจริญ
ภาสิตของพระองค์แจ่มแจ้ง

นัก ข้าแต่พระโคตมผู้เจริญ ภาสิตของพระองค์แจ่มแจ้งนัก ๑ล๑
ก็แหละท่าน

พระการทวาชะ ได้เป็นพระอรหันต์รูปหนึ่ง ในบรรดาพระอรหันต์ทั้งหลาย
ดังนี้แล ๑

อัคคิกสูตรที่ ๘

[๖๕๒] สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ในพระวิหารเวฬุวันอันเป็น
ที่พระราชทานเหยื่อแก่กระแต เขตพระนครราชคฤห์ ๑

ก็โดยสมัยนั้นแล อัคคิกการทวาชพราหมณ์ปรุข้าวปายาสด้วยเนยใส
ด้วยคิดว่า เราจักบูชาไฟ จักบำเรอการบูชาไฟ ๑

[๖๕๓] ครั้งนั้นแล พระผู้มีพระภาคทรงนั่งแล้ว ทรงถือบาตรและจีวร

เสด็จเข้าไปสู่กรุงราชคฤห์ เพื่อบิณฑบาตในเวลาเช้า
เสด็จไปบิณฑบาตในกรุง
ราชคฤห์ตามลำดับตรอก
เสด็จเข้าไปยังที่อยู่ของอัคคิกการทวาชพราหมณ์ ครั้นแล้ว
ได้ประทับยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ฯ

[๖๕๔] อัคคิกการทวาชพราหมณ์ ได้เห็นพระผู้มีพระภาคประทับยืน
เพื่อบิณฑบาต ครั้นแล้วได้กราบทูลกะพระผู้มีพระภาคด้วยคาถาว่า
พราหมณ์ผู้ถึงพร้อมแล้วด้วยไตรวิชชา มีชาติพึ่งคัมภีร์เป็น
อันมาก ถึงพร้อมแล้วด้วยวิชาและจรณะ พราหมณ์นั้นควร
บริโภคปายาสนี้ ฯ

[๖๕๕] พระผู้มีพระภาคตรัสว่า
พราหมณ์ผู้กล่าวถ้อยคำมั่วมาก เป็นผู้เฒ่าและเสรำหมอง
ในภายใน อันความโกหกแวดล้อมแล้ว ย่อมไม่เชื่อว่าเป็น
พราหมณ์เพราะชาติ ผู้ใดรู้บุพเพนิวาส และเห็นทั้งสวรรค์
ทั้งอบาย อนึ่ง ถึงความสิ้นไปแห่งชาติ เป็นมุนีผู้อยู่จบ
แล้วเพราะรู้ยิ่ง ผู้นั้นเป็นผู้มีไตรวิชชาด้วยวิชาสามเหล่านี้ ชื่อ
ว่าเป็นพราหมณ์ผู้ถึงพร้อมแล้วด้วยวิชาและจรณะ พราหมณ์
นั้นควรบริโภคปายาสนี้ ฯ

อัคคิกการทวาชพราหมณ์กราบทูลว่า พระโคตมผู้เจริญ
ขอเชิญบริโภค
เถิด พระโคตมเป็นพราหมณ์ผู้เจริญ ฯ

[๖๕๖] พระผู้มีพระภาคตรัสว่า
เราไม่พึงบริโภคโภชนะที่ได้เพราะการขับกล่อม ดุกรพราหมณ์
นั้นไม่ใช่ธรรมของผู้พิจารณาอยู่ พระพุทธเจ้าทั้งหลายย่อม
รังเกียจโภชนะที่ได้เพราะการขับกล่อม ดุกรพราหมณ์ เมื่อ
ธรรมมีอยู่ ความเลียงชีพนี้ก็มี อนึ่ง ท่านจงบำรุงพระชินาสพ
ทั้งสิ้นผู้แสวงหาคุณอันใหญ่ ผู้มีความคณองอันสงบแล้ว
ด้วยข้าวน้ำอันอื่น เพราะว่าการบำรุงนั้น ย่อมเป็นเขตของผู้
มุงบุญ ฯ

[๖๕๗] เมื่อพระผู้มีพระภาคตรัสอย่างนี้แล้ว อัคคิกการทวาชพราหมณ์

ได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า ข้าแต่พระโคตมผู้เจริญ
ภาชิตของพระองค์แจ่มแจ้ง
นัก ข้าแต่พระโคตมผู้เจริญ ภาชิตของพระองค์แจ่มแจ้งนัก ฯลฯ
ก็แหละท่าน
พระการทวาชได้เป็นพระอรหันต์รูปหนึ่ง ในบรรดาพระอรหันต์ทั้งหลาย
ดังนี้แล ฯ

สุนทรียสูตรที่ ๙

[๖๕๘] สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ที่ฝั่งแม่น้ำสุนทรียา ใน
โกศลชนบท ฯ

ก็โดยสมัยนั้นแล สุนทรียการทวาชพราหมณ์ บุชาไฟ
บำเรอการบูชาไฟ
อยู่ที่ฝั่งแม่น้ำสุนทรียา ฯ

ลำดับนั้นแล สุนทรียการทวาชพราหมณ์ บุชาไฟ
บำเรอการบูชาไฟแล้ว
ลุกขึ้นจากอาสนะ เหลียวดูทิศทั้ง ๔ โดยรอบ ด้วยคิดว่า
ใครหนอควรบริโภค
ปายาสอันเหลือจากการบูชานี้ ฯ

[๖๕๙] สุนทรียการทวาชพราหมณ์ ได้เห็นพระผู้มีพระภาค ทรงคลุม
อวัยวะพร้อมด้วยพระเศียร ประทับนั่งที่โคนต้นไม้ต้นหนึ่ง
ครั้นแล้วถือข้าวปายาส
ที่เหลือจากการบูชาไฟด้วยมือซ้าย ถือเต้าน้ำด้วยมือขวา
เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาค
ยังที่ประทับ ฯ

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคทรงเปิดพระเศียรด้วยเสียงเท้าของสุนทรีย-
*การทวาชพราหมณ์

ครั้งนั้นแล สุนทรียการทวาชพราหมณ์กล่าวว่า
นี่พระสมณะโล้นผู้เจริญ
นี่พระสมณะโล้นผู้เจริญ แล้วประสงค์จะกลับจากที่นั่นทีเดียว ฯ
ลำดับนั้นแล สุนทรียการทวาชพราหมณ์ได้มีความดำริว่า
พราหมณ์บาง

พวกในโลกนี้เป็นผู้โล้นบ้างก็มี
ถ้ากระไรเราพึงเข้าไปหาพระสมณะผู้โล้นนั้นแล้ว
ถามถึงชาติ ฯ

ลำดับนั้นแล สุนทริกการทวาชพราหมณ์
เข้าไปหาพระผู้มีพระภาคยังที่
ประทับ ครั้นแล้ว ได้ถามพระผู้มีพระภาคว่า ท่านเป็นชาติอะไร ฯ

[๖๖๐] พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

ท่านอย่าถามถึงชาติ แต่จงถามถึงความประพัตติเกิด ไฟย่อม
เกิดจากไม้แล บุคคลแม้เกิดในตระกูลต่ำเป็นมุนี มีความเพียร
เป็นผู้รู้ทั่วถึงเหตุ ห้ามโทษเสียด้วยhiri ฝึกตนแล้วด้วยสัจจะ
ประกอบด้วยการปราบปราม ถึงที่สุดแห่งเวท มีพรหมจรรย์
อันอยู่จบแล้ว ผู้ใดมียัญอันนุ่มเข้าไปแล้ว บุษยาพราหมณ์ผู้
นั้น ผู้นั้นชื่อว่าย่อมบุษยาพระทักษิโณยบุคคลโดยกาล ฯ

[๖๖๑] สุนทริกการทวาชพราหมณ์กราบทูลว่า

การบุษยานี้ของข้าพระองค์เป็นอันบุษยาดีแล้ว เช่นสร้างดีแล้ว
เป็นแน่ เพราะข้าพระองค์ได้พบผู้ถึงเวทเช่นนั้น และเพราะ
ข้าพระองค์ไม่พบบุคคลเช่นพระองค์ ชนอื่นจึงบริโภคปายาส
อันเหลือจากการบุษยา ฯ

สุนทริกการทวาชพราหมณ์กราบทูลว่า
พระโคตมผู้เจริญเป็นพราหมณ์
เชิญบริโภคเถิด ฯ

[๖๖๒] พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

เราไม่บริโภคโภชนะที่ขับด้วยคากา ดุกรพราหมณ์ นั้นไม่ใช่
ธรรมของผู้พิจารณาอยู่ พระพุทธเจ้าทั้งหลาย ย่อมบรรเทา
โภชนะที่ขับด้วยคากา ดุกรพราหมณ์ เมื่อธรรมมีอยู่ นั้น
เป็นความประพัตติ อนึ่ง ท่านจงบำรุงพระชินาสพทั้งสิ้น
ผู้แสวงหาคุณอันใหญ่ ผู้มีความคณองอันสงบแล้ว ด้วยสิ่ง
อื่นคือข้าวน้ำ เพราะว่าการบำรุงนั้นย่อมเป็นเขตของผู้ม่งบุญ ฯ

[๖๖๓] ลำดับนั้น สุนทริกการทวาชพราหมณ์กราบทูลว่า ข้าแต่พระ-

*โคดมผู้เจริญ

ถ้าเช่นนั้นข้าพระองค์จะให้ปายาสอันเหลือจากการบูชานี้แก่ใคร ๆ

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรพราหมณ์ เรายังไม่เคยเห็นบุคคลในโลก
พร้อมทั้งเทวโลก มารโลก พรหมโลก ในหมู่สัตว์พร้อมทั้งสมณพราหมณ์
เทวดาและมนุษย์ ซึ่งจะบริโภคปายาสที่เหลือจากการบูชาแล้ว
จะพึงถึงความ

ย่อยไปโดยชอบ นอกจากตถาคตหรือสาวกของตถาคต ดูกรพราหมณ์
ถ้าอย่างนั้น

ท่านจงทิ้งปายาสอันเหลือจากการบูชา นั้น ณ ที่ปราศจากของเขียว
หรือทิ้งให้จม

ลงไปในน้ำที่ไม่มีตัวสัตว์ ฯ

[๖๖๔] ลำดับนั้น

สุนทรภิกขุทวาชพราหมณ์ทิ้งปายาสอันเหลือจากการ
บูชา นั้น ให้จมลงไปในน้ำที่ไม่มีตัวสัตว์ ฯ

ครั้งนั้นแล ปายาสอันเหลือจากการบูชา นั้น

อันสุนทรภิกขุทวาชพราหมณ์

เพลงแล้วในน้ำย่อมมีเสียงดัง วิจิฐะ วิฐิจิฐะ และเดือดเป็นควันกลุ่ม เหมือน
อย่างผาลที่ร้อนแล้วตลอดอัน อันบุคคลใส่ลงแล้วในน้ำ ย่อมมีเสียงดัง
วิจิฐะ

วิฐิจิฐะ และเดือดเป็นควันกลุ่ม ฉะนั้น ฯ

ลำดับนั้น สุนทรภิกขุทวาชพราหมณ์ หลากใจเกิดขนชูชัน
เข้าไปเฝ้า

พระผู้มีพระภาคยังที่ประทับ ครั้นแล้ว ได้ยืนอยู่ในที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ฯ

[๖๖๕] พระผู้มีพระภาคได้ตรัสกะสุนทรภิกขุทวาชพราหมณ์ ผู้ยืนอยู่
ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ด้วยพระคาถาทั้งหลายว่า

ดูกรพราหมณ์ ท่านเผาไม้อยู่อย่าสำคัญซึ่งความบริสุทธิ์ ก็
การเผาไม้นี้เป็นของภายนอก ผู้ฉลาดทั้งหลายย่อมไม่กล่าว
ความบริสุทธิ์ด้วยการเผาไม้นั้น ดูกรพราหมณ์ เราละการ
เผาไม้ซึ่งบุคคลพึงปรารถนาความบริสุทธิ์ด้วยการเผาไม้อันเป็น
ของมีในภายนอก แล้วยังไฟคือญาณให้โพลงภายในตนที่

เดียว เราเป็นพระอรหันต์ มีไฟอันโพลงแล้วเป็นนิตย มี
จิตตั้งไว้ชอบแล้วเป็นนิตย ประพฤติพรหมจรรย์อยู่ ดูกร-
พราหมณ์ มานะแลเป็นดุจภาวะคือ หาบของท่าน ความ
โกรธดุจคว้น มุสาวาทเป็นดุจเถ้า ลิ่นเป็นประดุจภาชนะ
เครื่องบูชา หทัยเป็นที่ตั้งกองกุณห์ ตนที่ฝึกดีแล้ว เป็น
ความรุ่งเรืองของบุรุษ ดูกรพราหมณ์ บุคคลผู้ถึงเวททั้งหลาย
นั้นแล อาบในห้วงน้ำคือธรรมของบุรุษทั้งหลาย มีทำคือศีล
ไม่ขุ่นมัว อันบัณฑิตทั้งหลายสรรเสริญแล้ว มีตัวไม่เปียก
แล้ว ย่อมข้ามถึงฝั่ง ดูกรพราหมณ์ สัจจะธรรม ความ
สำรวม พรหมจรรย์ การถึงธรรมอันประเสริฐ อาศัยใน
ท่ามกลาง ท่านจงกระทำความนอบน้อมในพระชินาสพผู้ตรง
ทั้งหลาย เรากล่าวคนนั้นว่าผู้มีธรรมเป็นสาระ ฯ

[๖๖๖] เมื่อพระผู้มีพระภาคตรัสอย่างนี้แล้ว สุนทริกภารทวาชพราหมณ์
ได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า ข้าแต่พระโคตมผู้เจริญ
ภาสิตของพระองค์แจ่มแจ้ง
นัก ข้าแต่พระโคตมผู้เจริญ ภาสิตของพระองค์แจ่มแจ้งนัก ฯลฯ
ก็แหละท่าน
พระภารทวาชะ ได้เป็นพระอรหันต์รูปหนึ่ง ในบรรดาพระอรหันต์ทั้งหลาย
ดังนี้
แล ฯ

พหุทธิสูตรที่ ๑๐

[๖๖๗] สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ในชฎปาแห่งหนึ่ง ใน
โกศลชนบท ฯ
ก็โดยสมัยนั้นแล โคใช้ ๑๔ ตัว ของพราหมณ์ภารทวาชโคตรคนหนึ่ง
หายไป ฯ
[๖๖๘] ครั้งนั้นแล
พราหมณ์ภารทวาชโคตรเที่ยวแสวงหาโคใช้เหล่านั้น
อยู่ เข้าไปถึงชฎปานั้น ครั้นแล้ว
ได้เห็นพระผู้มีพระภาคประทับอยู่ในชฎปานั้น

ทรงคู้บัลลังก์ ตั้งพระกายตรง ทรงดำรงพระสติเฉพาพระพักตร์ ครั้นแล้ว
เข้า

ไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับแล้ว

ได้กล่าวคาถาเหล่านี้ในสำนักของพระผู้มี-

*พระภาควา

โคใช้ ๑๔ ตัว ของพระสมณะนี้ไม่มีแน่ แต่ของเราหายไป
ได้ ๖๐ วันเข้าวันนี้ เพราะเหตุนั้น พระสมณะนี้จึงเป็นผู้มี
ความสุข งามทั้งหลายอันเลวมีใบหนึ่งและสองใบในไร ของ
พระสมณะนี้ไม่มีเป็นแน่ เพราะเหตุนั้น พระสมณะนี้จึง
เป็นผู้มีความสุข หนุทั้งหลายในฉางเปล่า ย่อมไม่รบกวณแก่
พระสมณะนี้ด้วยการยกหูหางขึ้นแล้วกระโดดโลดเต้นเป็นแน่
เพราะเหตุนั้น พระสมณะนี้จึงเป็นผู้มีความสุข เครื่องลาด
ของพระสมณะนี้ใช้ตั้งเจ็ดเดือนไม่ดาดาดแล้ว ด้วยสัตว์
ทั้งหลายที่บังเกิดขึ้นเป็นแน่ เพราะเหตุนั้น พระสมณะนี้จึง
เป็นผู้มีความสุข หญิงหม้าย บุตรธิดามีบุตรคนหนึ่งและ
สองคนของพระสมณะนี้ย่อมไม่มีแน่ เพราะเหตุนั้น พระ-
สมณะนี้จึงเป็นผู้มีความสุข แมลงวันมีตัวอันลาย ใต้ตอม
บุคคลผู้หลับด้วยเท้า ย่อมไม่ใต้ตอมพระสมณะนี้เป็นแน่
เพราะเหตุนั้น พระสมณะนี้จึงเป็นผู้มีความสุข ในเวลาใกล้
รุ่ง เจ้าหนี้ทั้งหลาย ย่อมไม่ทวงพระสมณะนี้ว่า ท่าน
ทั้งหลายจงให้ ท่านทั้งหลายจงให้ ดังนี้เป็นแน่ เพราะ
เหตุนั้น พระสมณะนี้จึงเป็นผู้มีความสุข ฯ

[๖๖๙] พระผู้มีพระภาคได้ภาษิตพระคาถาตอบว่า

ดูกรพราหมณ์ โคใช้ ๑๔ ตัวของเราไม่มีเลย แต่ของท่าน
หายไปได้ ๖๐ วันเข้าวันนี้ ดูกรพราหมณ์ เพราะเหตุนั้น
เราจึงเป็นผู้มีความสุข ดูกรพราหมณ์ งามทั้งหลายอันเลวมี
ใบหนึ่งและสองใบในไร ของเราไม่มีเลย ดูกรพราหมณ์
เพราะเหตุนั้น เราจึงเป็นผู้มีความสุข ดูกรพราหมณ์ หนุ
ทั้งหลายในฉางเปล่า ย่อมไม่รบกวณเราเลย ด้วยการยกหูหาง
ขึ้นแล้วกระโดดโลดเต้น ดูกรพราหมณ์ เพราะเหตุนั้น เรา

จึงเป็นผู้มีความสุข ดุกรพราหมณ์ เครื่องลาดของเราใช้ตั้ง
เจ็ดเดือนไม่ดาดาเลย ด้วยสัตว์ทั้งหลายที่บังเกิดขึ้น ดุกร
พราหมณ์ เพราะเหตุนั้น เราจึงเป็นผู้มีความสุข ดุกรพราหมณ์
หญิงหม้าย บุตรธิดามีบุตรคนหนึ่งและสองคน ของเราไม่มี
เลย ดุกรพราหมณ์ เพราะเหตุนั้น เราจึงเป็นผู้มีความสุข
แมลงวันมีตัวอันลาย ไตตอมบุคคลผู้หลับด้วยเท้า ย่อมไม่
ไตตอมเราเลย ดุกรพราหมณ์ เพราะเหตุนั้น เราจึงเป็นผู้
มีความสุข ดุกรพราหมณ์ ในเวลาใกล้รุ่ง เจ้าหนี้ทั้งหลาย
ย่อมไม่ทวงเราเลยว่า ท่านทั้งหลายจงให้ ท่านทั้งหลายจงให้
ดุกรพราหมณ์ เพราะเหตุนั้น เราจึงเป็นผู้มีความสุข ฯ

[๖๗๐] เมื่อพระผู้มีพระภาคตรัสอย่างนี้แล้ว พราหมณ์ภารทวาชโคตร
ได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า ข้าแต่พระโคตมผู้เจริญ
ภาชิตของพระองค์แจ่มแจ้ง
นัก ข้าแต่พระโคตมผู้เจริญ ภาชิตของพระองค์แจ่มแจ้งนัก
พระโคตมผู้เจริญ
ทรงประกาศพระธรรมโดยปริยายเป็นอันมาก
เปรียบเหมือนบุคคลหายของทีคว่า
เปิดของที่ปิด บอกทางแก่คนหลงทาง หรือสองประทีปในที่มืดด้วยคิดว่า
คนมี
จักษุย์ย่อมเห็นรูปฉะนั้น ข้าพระองค์นี้ขอถึงพระสมณโคตมผู้เจริญ
พระธรรม และ
พระภิกษุสงฆ์ว่าเป็นสรณะ ข้าพระองค์พึงได้บรรพชา
พึงได้อุปสมบทในสำนัก
ของพระโคตมผู้เจริญ ฯ

พราหมณ์ภารทวาชโคตรได้บรรพชา ได้อุปสมบทแล้วในสำนักของ
พระผู้มีพระภาค ก็ท่านพระภารทวาชะอุปสมบทแล้วไม่นาน
หลีกไปอยู่ผู้เดียว
ไม่ประมาท มีความเพียร มีตนส่งไปอยู่ ไม่นานเท่าไรนัก ก็กระทำให้แจ้งซึ่ง

คุณวิเศษอันยอดเยี่ยมเป็นที่สุดแห่งพรหมจรรย์ซึ่งกุลบุตรทั้งหลายผู้ออกจากเรือน

บวชเป็นบรรพชิตโดยชอบ มีความต้องการ

ด้วยปัญญาเครื่องรู้ยิ่งเองในปัจจุบัน

นี้เข้าถึงอยู่ ได้ทราบว่าชาติสิ้นแล้ว พรหมจรรย์อยู่จบแล้ว กิจที่จะต้องทำได้

ทำเสร็จแล้ว กิจอื่นอีกเพื่อความเป็นอย่างนี้มีได้มี

ก็หละหล่อนพระภาวทวาทะได้

เป็นพระอรหันตรูปหนึ่ง ในบรรดาพระอรหันต์ทั้งหลาย ดังนี้แล ฯ

จบ อรหันตวรรค ที่ ๑

รวมพระสูตรในวรรคนี้ ๑๐ สูตร คือ

ธัญญชาตินสูตร ๑ อัฏโฏกสูตร ๑ อสุรินทกสูตร ๑ พิลังคิก

สูตร ๑ อหิงสกสูตร ๑ ขฌาสูตร ๑ สุตติกสูตร ๑ อัคคิก

สูตร ๑ สุนทริกสูตร ๑ พหุทธิสูตร ๑ ฯ

พราหมณสังยุตต์

อุปาสกวรรคที่ ๒

กสิสูตรที่ ๑

[๖๗๑] ข้าพเจ้าได้สดับมาแล้วอย่างนี้-

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคเสด็จประทับอยู่ ณ พราหมณคามชื่อว่า เอกนาลา ในทักษิณาศรีชนบท แคว้นมคธ ก็ในสมัยนั้น กสิการทวาชพราหมณ์

เทียมไถมีจำนวน ๕๐๐ ในกาล (ฤดู) หวานข้าว ฯ

[๖๗๒] ครั้งนั้นแล พระผู้มีพระภาคทรงนั่งแล้ว ทรงถือบาตรและจีวร เสด็จเข้าไปยังที่ทำการงานของกสิการทวาชพราหมณ์ในเวลาเช้า ฯ

สมัยนั้นแล กสิการทวาชพราหมณ์กำลังเลี้ยงอาหาร (มื่อเช้า) ฯ

ครั้งนั้น พระผู้มีพระภาคเสด็จเข้าไปยังที่เลี้ยงอาหาร (ของเขา) ครั้นแล้วประทับยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ฯ

กสิการทวาชพราหมณ์ ได้เห็นพระผู้มีพระภาคประทับยืนบนหินบาตอยู่ ครั้นแล้วได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า ข้าแต่พระสมณะ ข้าพเจ้าไถและหว่าน

ครั้นไถและหว่านแล้ว ย่อมบริโภค ข้าแต่พระสมณะ แม้พระองค์ก็จงไถและหว่าน ครั้นไถและหว่านแล้ว จงบริโภคเถิด ฯ

พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า ดูกรพราหมณ์ แม้เราก็คไถและหว่าน ครั้นไถและหว่านแล้วก็บริโภค ฯ

กสิการทวาชพราหมณ์กราบทูลว่า ก็ข้าพเจ้าไม่เห็นแอก ไถ ฝาล ประตัก

หรือโคทั้งหลายของท่านพระโคดมเลย

เมื่อเช่นนี้ท่านพระโคดมยังกล่าวอย่างนี้ว่า

ดูกรพราหมณ์ แม้เราก็คไถและหว่าน ครั้นไถและหว่านแล้วก็บริโภค ฯ

[๖๗๓] ครั้งนั้นแล กสิการทวาชพราหมณ์ได้กราบทูลพระผู้มีพระภาค ด้วยคาถาว่า

พระองค์ปฎิญาณว่าเป็นชาวนา แต่ข้าพเจ้าไม่เห็นการไถของ
พระองค์ พระองค์ผู้เป็นชาวนา ข้าพเจ้าถามแล้วขอจงตรัส
บอก โฉน ข้าพเจ้าจะรู้การทํานาของพระองค์นั้นได้ ฯ

[๖๗๔] พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า

ศรัทธาเป็นพืช ความเพียรเป็นฝน ปัญญาของเราเป็นแอก
และไถ หิริเป็นงอนไถ ใจเป็นเชือก สติของเราเป็นฝาล
และประตัก เรามีกายคัมครองแล้ว มีวาจาคุมครองแล้ว เป็นผู้
สำรวมแล้วในการบริโภคอาหาร เราทำการตายหยั่ว (คือวาจา
สับปรบ) ด้วยคำสัตย์ โสรัจจะของเราเป็นเครื่องให้แล้ว
เสร็จงาน ความเพียรของเราเป็นเครื่องนำธุระไปให้สมหวัง
นำไปถึงความเกษมจากโยคะ ไปไม่ถอยหลัง ยังที่ซึ่งบุคคล
ไปแล้วไม่เศร้าโศก ฯ

เราทํานาอย่างนี้ นาที่เราทํานั้นย่อมมีผลเป็นอมตะ บุคคล

ทํานาอย่างนี้แล้ว ย่อมพ้นจากทุกข์ทั้งปวงได้ ฯ

กสิการทวาชพราหมณ์กราบทูลว่า ท่านพระโคดมผู้เป็นชาวนา ขอจง
บริโภคมฤตผลที่ท่านพระโคดมไถนั้นเถิด ฯ

[๖๗๕] พระผู้มีพระภาคตรัสว่า เราไม่พึงบริโภคโภชนะ ซึ่งได้ เพราะความขับกล่อม ดุกรพราหมณ์ นี่เป็นธรรมของบุคคล ผู้เห็นอรรถและธรรมอยู่ ท่านผู้รู้ทั้งหลาย ย่อมรังเกียจโภชนะ ที่ได้เพราะการขับกล่อม ดุกรพราหมณ์ เมื่อธรรมมีอยู่ ความ เป็นไป (อาชีวะ) นี้ก็ยังมีอยู่ แต่ท่านจงบำรุง ซึ่งพระ ชีนาสพทั้งสิ้น ผู้แสวงหาคุณใหญ่ มีความคะนองระบับแล้ว ด้วยข้าวน้ำอันอื่น ด้วยว่าการบำรุงนั้นเป็นนาบุญของผู้มุงบุญ ฯ

[๖๗๖] เมื่อพระผู้มีพระภาคตรัสเช่นนี้แล้ว กสิการทวาชพราหมณ์ได้ กราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า ข้าแต่พระโคตม ภาสิตของพระองค์แจ่มแจ้งนัก ข้าแต่ พระโคตม ภาสิตของพระองค์แจ่มแจ้งนัก พระองค์ทรงประกาศธรรมโดยอเนก-
*ปริยาย ดุจหงายภาชนะที่คว่ำ เปิดช่องที่ปิดไว้ บอกทางแก่คนหลงทาง สอง ประทีปในที่มืด ด้วยหวังว่า คนมีจักษุจักมองเห็นได้ ข้าแต่พระโคตม ข้าพระองค์ นี่ขอถึงพระผู้มีพระภาคกับพระธรรมและพระภิกษุสงฆ์ว่าเป็นสรณะ ขอพระผู้มี-
*พระภาคทรงจำข้าพระองค์ว่าเป็นอุบาสก ผู้ถึงพระรัตนตรัยเป็นสรณะจนตลอดชีวิต ตั้งแต่วันนี้เป็นต้นไป ฯ

อุทฺทยสูตรที่ ๒

[๖๗๗] สāvattihīnaṃ ฯ

ครั้งนั้นเวลาเช้า พระผู้มีพระภาคทรงนั่งแล้ว ทรงถือบาตรและจีวร เสด็จ เข้าไปยังที่อยู่ของอุทฺทยพราหมณ์ ฯ

ลำดับนั้น อุทฺทยพราหมณ์เอาข้าวใส่บาตรถวายพระผู้มีพระภาคจนเต็ม ฯ

[๖๗๘] แม้ครั้งที่ ๒ ในเวลาเช้า พระผู้มีพระภาคทรงนั่งแล้ว ทรงถือ บาตรและจีวรเสด็จเข้าไปยังที่อยู่ของอุทฺทยพราหมณ์ ฯ

ลำดับนั้น อุทัยพราหมณ์เอาข้าวใส่บาตรถวายพระผู้มีพระภาคจนเต็ม

๑

[๖๗๙] แม้ครั้งที่ ๓ เวลาเช้า พระผู้มีพระภาคทรงนั่งแล้ว ทรงถือ
บาตรและจีวรเสด็จเข้าไปยังที่อยู่ของอุทัยพราหมณ์ แม้ในครั้งที่ ๓
อุทัยพราหมณ์

เอาข้าวใส่บาตรถวายพระผู้มีพระภาคจนเต็มแล้ว
ได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า

พระสมณโคดมนี้ติดในรส (ติดใจในอาหาร) จึงเสด็จมาบ่อยๆ ๑

[๖๘๐] พระผู้มีพระภาคจึงตรัสว่า กสิกรย่อมหวานพีชบ่อยๆ ฝนย่อม
ตกบ่อยๆ ชวานาย่อมไถนาบ่อยๆ

แวนแคว้นย่อมบริบูรณ์ด้วยธัญชาติบ่อยๆ

ยาจกย่อมขอบ่อยๆ ทานบดึกให้บ่อยๆ ทานบดให้บ่อยๆ แล้ว
ก็เข้าถึงสวรรค์

บ่อยๆ ผู้ต้องการน้ำนมย่อมรีดนมบ่อยๆ ลูกโคย่อมเข้าหาแม่โคบ่อยๆ
บุคคล

ย่อมลำบากและดิ้นรนบ่อยๆ คนเขลาย่อมเข้าถึงครรภ์บ่อยๆ

สัตว์ย่อมเกิดและ

ตายบ่อยๆ บุคคลทั้งหลายย่อมนำซากศพไปป่าช้าบ่อยๆ

ส่วนผู้มีปัญญาถึงจะเกิด

บ่อยๆ ก็เพื่อได้มรรคแล้วไม่เกิดอีก ดังนี้ ๑

[๖๘๑] เมื่อพระผู้มีพระภาคตรัสอย่างนี้แล้ว อุทัยพราหมณ์ได้กราบทูล
พระผู้มีพระภาคว่า ข้าแต่พระโคดม ภาสิตของพระองค์แจ่มแจ้งนัก ข้าแต่
พระโคดม ภาสิตของพระองค์แจ่มแจ้งนัก

พระองค์ทรงประกาศธรรมโดยอเนก

ปริยาย ดุจหมายภาษนะที่คว่ำเปิดของที่ปิดไว้ บอกทางแก่คนหลงทาง
สองประทีป

ในที่มืดด้วยหวังว่าคนมีจักขุจักมองเห็นรูปได้ ข้าแต่ท่านพระโคดม
ข้าพระองค์

ขอถึงพระผู้มีพระภาคกับพระธรรมและพระภิกษุสงฆ์ว่าเป็นสรณะ
ขอพระองค์ทรง

จำข้าพระองค์ว่า เป็นอุบาสกผู้ถึงพระรัตนตรัยเป็นสรณะจนตลอดชีวิต
ตั้งแต่วันนี้
เป็นต้นไป ฯ

เทวहितสูตรที่ ๓

[๖๘๒] พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระวิหารเชตวัน อันเป็นอาราม
ของอนาถปิณฑิกเศรษฐี เขตพระนครสาวัตถี ฯ

สมัยนั้น พระผู้มีพระภาคประจวรด้วยโรคลม ฯ

ท่านพระอุปาณะ เป็นอุปัฏฐากพระผู้มีพระภาค ฯ

ครั้งนั้น พระผู้มีพระภาคทรงเรียกท่านพระอุปาณะมาตรัสว่า อุปาณะ
เธอจงรู้ น้ำร้อนเพื่อฉัน ท่านพระอุปาณะหูลรับพระผู้มีพระภาคแล้ว
นุ่งสบงถือ

บาตรและจิวรเข้าไปยังที่อยู่ของเทวहितพราหมณ์ แล้วยืนนิ่งอยู่ ณ
ที่ควรส่วน
ข้างหนึ่ง ฯ

[๖๘๓] เทวहितพราหมณ์ได้เห็นท่านพระอุปาณะยืนนิ่งอยู่ ณ
ที่ควรส่วน

ข้างหนึ่ง ได้กล่าวกะท่านพระอุปาณะด้วยคาถาว่า

ท่านเป็นสมณะศิระโล้น ครองผ้าสังฆาฏิยืนนิ่งอยู่ ท่าน
ปรารถนาอะไร แสวงหาอะไร มาเพื่อขออะไรหรือ ฯ

[๖๘๔] ท่านพระอุปาณะตอบว่า

พระสุคตมุนีเป็นอรหันต์ในโลกประจวรด้วยโรคลม ถ้ามี
น้ำร้อน ขอบท่านจงถวายแก่พระสุคตมุนีเกิดพราหมณ์ ฉัน
ปรารถนาจะเอาไปถวายพระผู้มีพระภาค ในบรรดาผู้ที่ควรแก่
การบูชา สักการะ นอบน้อมทั้งหลาย อันบุคคลได้บูชา
สักการะ นอบน้อมแล้วนั้น ฯ

[๖๘๕] ครั้งนั้น เทวहितพราหมณ์ให้บุรุษ (คนใช้) ถือกา
น้ำร้อน และหอน้ำอ้อย (ตามไป) ถวายท่านพระอุปาณะ ฯ

ลำดับนั้น ท่านพระอุปาณะเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคยังที่ประทับแล้ว
อัญเชิญให้พระผู้มีพระภาคทรงสนาน
และละลายน้ำอ้อยด้วยน้ำร้อนแล้วถวาย

พระผู้มีพระภาค ฯ

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคทรงหายประชวรนั้น ฯ

[๖๘๖] ต่อมา เทวहितพราหมณ์เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคยังที่ประทับ
แล้ว ปราศรัยกับพระผู้มีพระภาค
ครั้นผ่านการปราศรัยพอให้ระลึกถึงกันไปแล้ว
นั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ฯ

เทวहितพราหมณ์นั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้ว ได้กราบทูลพระผู้มี
พระภาคด้วยคาถาว่า

พึงให้ไทยธรรมที่ไหนด ทานอันบุคคลให้ที่ไหนมีผลมาก
ทักษิณาสำเร็จในที่ไหน แก่บุคคลผู้บูชาอย่างไร ฯ

[๖๘๗] พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า

ผู้ใดรู้ชั้นที่ที่เคยอาศัยในก่อน แลเห็นสวรรค์และอบาย บรรลุ
พระอรหัตอันเป็นที่สิ้นชาติ อยู่จบแล้วเพราะรู้ยิ่ง เป็นมุนี พึง
ให้ไทยธรรมในผู้นี้ ทานที่ให้แล้วในผู้นี้มีผลมาก ทักษิณา
ย่อมสำเร็จแก่บุคคลผู้บูชาอย่างนี้แหละ ฯ

[๖๘๘] เมื่อพระผู้มีพระภาคตรัสอย่างนี้แล้ว เทวहितพราหมณ์ได้กราบ-
*ทูลพระผู้มีพระภาคว่า ข้าแต่ท่านพระโคตม
ภาสิตของพระองค์แจ่มแจ้งนัก
ข้าแต่ท่านพระโคตม ภาสิตของพระองค์แจ่มแจ้งนัก
พระองค์ทรงประกาศธรรม
โดยอเนกปริยาย ดุจหงายภาชนะที่คว่ำ เปิดของที่ปิด
บอกทางแก่คนหลงทาง
สองประทีปในที่มืดด้วยหวังว่า คนมีจักษุจักมองเห็นรูปได้
ข้าแต่ท่านพระโคตม
ข้าพระองค์ขอถึงพระผู้มีพระภาค
กับพระธรรมและพระภิกษุสงฆ์ว่าเป็นสรณะ ขอ
พระองค์จงทรงจำข้าพระองค์ว่าเป็นอุบาสก
ผู้ถึงพระรัตนตรัยเป็นสรณะตลอดชีวิต
ตั้งแต่วันนี้เป็นต้นไป ฯ

มหาศาลสูตรที่ ๔

[๖๘๙] สาวตถินิทาน ๔

ครั้งนั้น พราหมณ์มหาศาลคนหนึ่ง เป็นคนปอน นุ่งห่มปอน เข้าไป
เฝ้าพระผู้มีพระภาคยังที่ประทับ สนทนาปราศรัยกับพระผู้มีพระภาค
ครั้นผ่านการ

ปราศรัยพอให้ระลึกถึงกันไปแล้วนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง
พระผู้มีพระภาคได้

ตรัสกะพราหมณ์มหาศาลนั้น ผู้นั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้วว่า
ดูกรพราหมณ์

ทำไมท่านจึงเป็นคนปอน นุ่งห่มก็ปอน ๔

พราหมณ์มหาศาลกราบทูลว่า ข้าแต่ท่านพระโคตม พวกบุตรของข้า
พระองค์ ๔ คนในบ้านนี้คบคิดกับภรรยาแล้วขับข้าพระองค์ออกจากเรือน
๔

[๖๙๐] ดูกรพราหมณ์ ถ้าอย่างนั้น ท่านจงเรียนคาถานี้แล้ว เมื่อหมู่
มหาชนประชุมกันที่สภา และเมื่อพวกบุตรมาประชุมพร้อมแล้ว จงกล่าวว่า
เราชื่นชม และปรารถนาความเจริญแก่บุตรเหล่าใด บุตร
เหล่านั้นคบคิดกันกับภรรยารูมว่าเรา ดังสุนัขรุมเห่าสุกร เขา
ว่าพวกมันเป็นอสัตบุรุษลามก ร้องเรียกเราว่าพ่อๆ พวก
มันประดุษย์กษัแปลงเป็นบุตรมา ละทิ้งเราผู้ล่งเข้าปัจฉิม
วัยไว้ ๔

พวกมันกำจัดคนแก่ไม่มีสมบัติออกจากที่ (อาศัย) กิน ดั่งม้า
แก่ที่เจ้าของปล่อยทิ้งฉะนั้น ๔

บิดาของบุตรพาลเป็นผู้เฒ่าต้องขอในเรือนผู้อื่นได้ยืมว่าไม่เท่า
ของเรายังจะดีกว่า พวกบุตรที่ไม่เชื่อฟังจะดีอะไร เพราะ
ไม่เท่ายังป้องกันโคหรือสุนัขขุดได้ ในที่มีดยังใช้ยันไปข้าง
หน้าได้ ในที่ลึกยังใช้หยั่งดูได้ พลาดแล้วยังยังอยู่ได้ด้วย
อานุภาพไม้เท้า ๔

[๖๙๑] ครั้งนั้นแล พราหมณ์มหาศาลนั้นเรียนคาถานี้ในสำนักพระผู้
พระภาคแล้ว เมื่อหมู่มหาชนประชุมกันในสภา
และเมื่อพวกบุตรมาประชุมแล้ว
จึงได้กล่าวว่า

เราชื่นชมและปรารถนาความเจริญแก่บุตรเหล่าใด บุตรเหล่านั้น คบคิดกันกับภรรยาว่าเรา ดังสุนัชมเหาสุกร เขาว่าพวกมันเป็นอสูตบุรุษลามก ร้องเรียกเราว่าพ่อๆ พวกมันประดุจยักษ์แปลงเป็นบุตรมา ละทิ้งเราผู้ล่วงเข้าปัจฉิมวัยไว้ ๔ พวกมันกำจัดคนแก่ไม่มีสมบัติออกจากที่ (อาศัย) กินดั่งม้าแก่ที่เจ้าของปล่อยทิ้งฉะนั้น ๔

บิดาของบุตรพาลเป็นผู้เฒ่าต้องขอในเรือนผู้อื่น ได้ยินว่าไม่เท่าของเราจะดีกว่า พวกบุตรที่ไม่เชื่อฟังจะดีอะไร เพราะไม่เท่ายังป้องกันโคหรือสุนัขได้ ในที่มีดยังไชรันไปข้างหน้าได้ ในที่ลึกยังไชรันยังดูได้ พลาดแล้วยังอยู่ได้ด้วยอานุภาพไม่เท่า ๔

[๖๙๒] ลำดับนั้น พวกบุตรนำพราหมณ์มหาศาลนั้นไปยังเรือนให้อาบน้ำแล้วให้นุ่งห่มผ้าคู่หนึ่งๆ ทุกๆ คน ๔

พราหมณ์มหาศาลนั้น ถือผ้าคู่หนึ่งไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคยังที่ประทับ สันทนาปราศรัยกับพระผู้มีพระภาค แล้วนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง แล้วได้กราบ

ทูลพระผู้มีพระภาคว่า ท่านพระโคตม ข้าพเจ้าชื่อว่าเป็นพราหมณ์ ย่อมแสวง

หาทรัพย์สำหรับอาจารย์มาให้อาจารย์
ขอท่านพระโคตมผู้เป็นอาจารย์ของข้าพเจ้า
จงรับส่วนของอาจารย์เถิด ๔

พระผู้มีพระภาคทรงรับด้วยความอนุเคราะห์ ๔

[๖๙๓] ครั้งนั้น พราหมณ์มหาศาลนั้น ได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า ข้าแต่ท่านพระโคตม ภาชิตของพระองค์แจ่มแจ้งนัก ข้าแต่ท่านพระโคตม ภาชิต

ของพระองค์แจ่มแจ้งนัก พระองค์ทรงประกาศธรรมโดยอเนกปริยาย
ดุจหงาย

ภาชนะที่คว่ำ เปิดของที่ปิดไว้ บอกทางแก่คนหลงทาง
สองประทีปในที่มืดด้วย

หวังว่าคนมีจักขุจักมมองเห็นรูปได้ ข้าแต่ท่านพระโคตม
ข้าพระองค์ขอถึงพระผู้มี

พระภาค กับพระธรรมและพระภิกษุสงฆ์ว่าเป็นสรณะ
ขอพระองค์จงทรงจำข้า-

*พระองค์ว่าเป็นอุบาสก ผู้ถึงพระรัตนตรัยเป็นสรณะตลอดชีวิต ตั้งแต่วันนี้
เป็นต้นไป ฯ

มานัตถัทธสูตรที่ ๕

[๖๙๔] สาวตถินิทาน ฯ

สมัยนั้น พราหมณ์มีนามว่ามานัตถัทธะ สำนักอยู่ในกรุงสาวัตถี เขา
ไม่ไหว้มารดา บิดา อาจารย์ พี่ชาย ฯ

[๖๙๕] สมัยนั้น พระผู้มีพระภาคอันบริษัทหมู่ใหญ่แวดล้อมทรงแสดง
ธรรมอยู่ ฯ

ครั้งนั้น มานัตถัทธพราหมณ์มีความดำริว่า พระสมณโคตมนี้อัน
บริษัทหมู่ใหญ่แวดล้อมแสดงธรรมอยู่ ถ้ากระไร
เราจะเข้าไปเฝ้าพระสมณโคตม
ยังที่ประทับ ถ้าพระสมณโคตมตรัสกะเรา เราก็จะพูดกะท่าน
ถ้าพระสมณโคตม

ไม่ตรัสกะเรา เราก็จะไม่พูดกะท่าน ลำดับนั้นแล
มานัตถัทธพราหมณ์เข้าไปเฝ้า

พระผู้มีพระภาคยังที่ประทับแล้วยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ครั้งนั้น
พระผู้มี

พระภาคไม่ตรัสด้วย มานัตถัทธพราหมณ์ต้องการจะกลับจากที่นั้น
ด้วยคิดว่า

พระสมณโคตมนี้ไม่รู้อะไร ฯ

[๖๙๖] ที่นั้น

พระผู้มีพระภาคทรงทราบความปริวิตกในใจของมานัตถัทธ-

*พราหมณ์ด้วยพระหฤทัยแล้ว

ได้ตรัสกะมานัตถัทธพราหมณ์ด้วยพระคาถาว่า

ดูกรพราหมณ์ ใครในโลกนี้มีมานะไม่ดีเลย ผู้ใดมาด้วย
ประโยชน์ใด ผู้นั้นพึงเพิ่มพูนประโยชน์นั้นแล ฯ

[๖๙๗] ครั้งนั้น มานัตถัทธพราหมณ์คิดว่า พระสมณโคดมทราบจิตเรา
จึงหมอบลงด้วยศีรษะที่ใกล้พระบาทพระผู้มีพระภาค ณ ที่นั่นเอง
แล้วจูบพระบาท

พระผู้มีพระภาคด้วยปากและนวดด้วยมือ ประกาศชื่อว่า
ข้าแต่ท่านพระโคดม

ข้าพระองค์มีนามว่า มานัตถัทธะฯ ฯ

ครั้งนั้น บริษัทนั้นเกิดประหลาดใจว่า น้าอัสจรรยฺจักริ ไม่เคยมีหนอ
มานัตถัทธพราหมณ์นี้ไม่ไหวมารดา บิดา อาจารย์ พี่ชาย
แต่พระสมณโคดม

ทรงทำคนเห็นปานนี้ให้ทำนอบนบได้เป็นอย่างดียิ่ง ฯ

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคตรัสกะมานัตถัทธพราหมณ์ว่า
พอละพราหมณ์

เชญฺญลุกขึ้นนั่งบนอาสนะของตนเถิด เพราะท่านมีจิตเสื่อมใสในเราแล้ว ฯ

[๖๙๘] ลำดับนั้น

มานัตถัทธพราหมณ์นั่งบนอาสนะของตนแล้วได้กราบ

ทูลพระผู้มีพระภาคด้วยคาถาว่า

ไม่ควรทำมานะในใคร ควรมีความเคารพในใคร พึงยำเกรง
ใคร บุชาใครด้วยดีแล้ว จึงเป็นการดี ฯ

[๖๙๙] พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า

ไม่ควรทำมานะในมารดา บิดา พี่ชาย และในอาจารย์เป็น
ที่ ๔ พึงมีความเคารพในบุคคลเหล่านั้น พึงยำเกรงบุคคล
เหล่านั้น บุชาบุคคลเหล่านั้นด้วยดีแล้วจึงเป็นการดี บุคคล
พึงทำลายมานะเสีย ไม่ควรมีความกระด้างในพระอรหันต์ผู้
เย็นสนิท ผู้ทำกิจเสร็จแล้ว หาอาสวะมิได้ ไม่มีผู้อื่นยิ่งกว่า
เพราะอนุสัยนั้น ฯ

[๗๐๐] เมื่อพระผู้มีพระภาคตรัสเช่นนั้นแล้ว มานัตถัทธพราหมณ์ได้
กราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า ข้าแต่ท่านพระโคดม

ภาชิตของพระองค์แจ่มแจ้งนัก

ข้าแต่ท่านพระโคดม ภาชิตของพระองค์แจ่มแจ้งนัก

พระองค์ทรงประกาศธรรม

โดยอเนกปริยายดุจดั่งหงายภาชนะที่คว่ำ เปิดของที่ปิดไว้
บอกทางแก่คนหลงทาง
สองประทีปในที่มืด ด้วยหวังว่า คนมีจักขุจกมองเห็นรูปได้
ข้าแต่ท่านพระโคดม
ข้าพระองค์ขอถึงพระผู้มีพระภาค
กับพระธรรมและพระภิกษุสงฆ์เป็นสรณะ ขอ

พระองค์จึงทรงจำข้าพระองค์ว่าเป็นอุบาสกผู้ถึงพระรัตนตรัยเป็นสรณะตลอด
ชีวิต
ตั้งแต่วันนี้เป็นต้นไป ฯ

ปัจจนิกสูตรที่ ๖

[๗๐๑] สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ในพระเชตวัน อารามของ
ท่านอนาถปิณฑิกเศรษฐี เขตพระนครสาวัตถี สมัยนั้น พราหมณ์มีนามว่า
ปัจจนิกสาตะ สำนักอยู่ในกรุงสาวัตถี ปัจจนิกสาตพราหมณ์มีความดำริว่า
อย่า

กระนั้นเลย เราพึงเข้าไปเฝ้าพระสมณโคดมยังที่ประทับเถิด
พระสมณโคดมจัก

ตรัสคำใดๆ เราจักเป็นข้าศึกคำนั้นๆ ดังนี้ ฯ

[๗๐๒] สมัยนั้น พระผู้มีพระภาคเสด็จลงกรรมอยู่ในที่แจ้ง ลำดับนั้น
ปัจจนิกสาตพราหมณ์เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับแล้ว
เดินตามพระผู้มี-

*พระภาคซึ่งกำลังเสด็จลงกรรมอยู่ ได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า
ขอท่านพระสมณะ
จงตรัสธรรม ฯ

[๗๐๓] พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

คำอันเป็นสุภาสิต อันบุคคลผู้ยินดีจะเป็นข้าศึก มีจิตเศร้า
หมอง มากไปด้วยความแข่งดี จะเห็นแจ้งด้วยดีไม่ได้
ส่วนว่าบุคคลใด กำจัดความแข่งดีและความไม่เลื่อมใส
แห่งใจ ถอนความอาฆาตได้แล้ว ผู้นั้นแลพึงรู้คำอันเป็น
สุภาสิต ฯ

[๗๐๔] เมื่อพระผู้มีพระภาคตรัสเช่นนั้นแล้ว ปัจจนิกสาตพราหมณ์กราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า ท่านพระโคตม ภาชิตของพระองค์แจ่มแจ้งนัก ท่านพระ-

*โคตม ภาชิตของพระองค์แจ่มแจ้งนัก
พระองค์ทรงประกาศธรรมโดยอเนกปริยาย
ดุจหงายภาชนะที่คว่ำ เปิดของที่ปิดไว้ บอกทางแก่คนหลงทาง
สองประทีปในที่
มืด ด้วยหวังว่าคนมีจักขุจะมองเห็นรูปได้ ข้าแต่ท่านพระโคตม
ข้าพระองค์นี้ขอ
ถึงพระผู้มีพระภาค กับพระธรรมและพระสงฆ์เป็นสรณะ
ขอพระองค์จงทรงจำข้า
พระองค์ว่าเป็นอุบาสกผู้ถึงพระรัตนตรัยเป็นสรณะตลอดชีวิต
ตั้งแต่วันนี้เป็นต้น
ไป ฯ

นวกกรรมิกสูตรที่ ๗

[๗๐๕] สมัยนั้น พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ ไพรสณฑ์แห่งหนึ่ง
ในแคว้นโกศล ฯ

สมัยหนึ่ง

นวกกรรมิกการทวาชพราหมณ์ให้คนทำงานอยู่ในไพรสณฑ์นั้น
เขาได้เห็นพระผู้มีพระภาคซึ่งประทับนั่งคู้บัลลังก์ (นั่งขัดสมาธิ)
ตั้งพระกายตรง

ดำรงพระสติไว้เฉพาะหน้า ที่โคนศาลพฤกษัตถ์หนึ่ง ครั้นเห็นแล้ว
เขามีความ

คิดว่า เราให้คนทำงานอยู่ในไพรสณฑ์นี้จึงยินดี ส่วนพระสมณะนี้
ให้คนทำอะไร

อยู่จึงยินดี ฯ

[๗๐๖] ลำดับนั้น

นวกกรรมิกการทวาชพราหมณ์เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาค

ถึงที่ประทับแล้ว ได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคด้วยคาถาว่า

ข้าแต่ท่านภิกษุ ท่านทำงานอะไรหรือ จึงอยู่ในป่าศาลพฤกษ

พระโคดมอยู่ในป่าผู้เดียว ได้ความยินดีอะไร ฯ

[๗๐๗] พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

เราไม่มีกรณียกิจในป่าดอก เพราะเราถอนรากเง่าป่า อันเป็น
ข้าศึกเสียแล้ว เราไม่มีป่าคือกิเลส ปราศจากลูกศรคือกิเลส
ละความกระสันเสียแล้ว จึงยินดีอยู่ผู้เดียวในป่า ฯ

[๗๐๘] เมื่อพระผู้มีพระภาคตรัสเช่นนั้นแล้ว

นวกรรณิกการทวาชพราหมณ์

ได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า ท่านพระโคดม

ภาชิตของพระองค์แจ่มแจ้งนัก

ท่านพระโคดม ภาชิตของพระองค์แจ่มแจ้งนัก

พระองค์ทรงประกาศธรรมโดย

อเนกปริยาย ดุจหมายภาษนะที่คว่ำ เปิดของที่ปิดไว้

บอกทางแก่คนหลงทาง

สองประทีปในที่มืด ด้วยหวังว่า คนมีจักขุจะมองเห็นรูปได้

ข้าแต่ท่านพระโคดม

ข้าพระองค์ขอถึงพระผู้มีพระภาคกับพระธรรมและพระภิกษุสงฆ์เป็นสรณะ
ขอ

พระองค์จึงทรงจำข้าพระองค์ว่าเป็นอุบาสกผู้ถึงพระรัตนตรัยเป็นสรณะตลอด
ชีวิต ตั้ง

แต่วันนี้เป็นต้นไป ฯ

กัณฐหารสูตรที่ ๘

[๗๐๙] สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ ไพรสณฑ์แห่งหนึ่ง
ในแคว้นโกศลโน้น ฯ

ก็สมัยนั้น พวกมาณพหลายคน

ซึ่งเป็นอันเตवासิกของพราหมณ์การทวาช

โคตรคนหนึ่ง เทียวหาพินพากันเข้าไปยังไพรสณฑ์นั้น

แล้วได้เห็นพระผู้มีพระภาค

ประทับนั่งคู้บัลลังก์ ตั้งพระกายตรง ดำรงพระสติไว้เฉพาะหน้า
อยู่ในไพรสณฑ์

นั้น จึงเข้าไปหาพราหมณ์การทวาชโคตรถึงที่อยู่
แล้วบอกพราหมณ์การทวาชโคตร
ว่า ขอท่านพึงทราบ พระสมณโคดมประทับนั่งคู้บัลลังก์ ตั้งพระกายตรง
ดำรง

พระสติไว้เฉพาะหน้า อยู่ในโพรสณส์ ๔

[๗๑๐] ลำดับนั้น พราหมณ์การทวาชโคตรพร้อมด้วยมาณพเหล่านั้น
เข้าไปยังโพรสณส์นั้นแล้ว ได้เห็นพระผู้มีพระภาคประทับนั่งคู้บัลลังก์
ตั้งพระกาย

ตรง ดำรงพระสติไว้เฉพาะหน้า ครั้นเห็นแล้ว จึงเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาค
ณ

ที่นั้น แล้วได้ทูลพระผู้มีพระภาคด้วยคาถาว่า

ภิกษุ ท่านเข้าไปสู่ป่าที่ว่างเปล่าปราศจากคนในป่าหนาทึบ น่า
หวาดเสียวนัก มีกายไม่หวั่นเป็นประโยชน์ งาม เฟ่งพินิจ
อย่างดีหนอ ท่านเป็นมุณีอาศัยป่า อยู่ในป่าผู้เดียว ซึ่งไม่มี
การขบร้อง และการบรรเลง การที่ท่านมีจิตยินดี อยู่ในป่า
แต่ผู้เดียวนี้ ปราภฏเป็นข้อนำอัสจรรยแก่ข้าพเจ้า ข้าพเจ้า
ปรารถนาไตรทิพย์อันสูงสุด จึงมุ่งหมายความเป็นสหายกับ
ท้าวมหาพรหมผู้เป็นอธิบดีของโลก เหตุไร ท่านจึงชอบใจ
ป่าที่ปราศจากคน ท่านทำความเพียรในที่นี้เพื่อบังเกิดเป็น
พรหมหรือ ๔

[๗๑๑] พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

ความมุ่งหวังหรือความเพลิดเพลिनอย่างใดๆ ในอารมณหลาย
ชนิด ซึ่งมีประจำอยู่ทุกเมื่อ นานาประการ หรือตัณหาอัน
เป็นเหตุให้กระชับแน่น ซึ่งมีวิชชาเป็นมูลราก ก่อให้เกิด
ทั้งหมด เราทำให้สิ้นสุดพร้อมทั้งรากแล้ว เราจึงไม่มีความ
มุ่งหวัง ไม่มีตัณหาประจำ ไม่มีตัณหาเข้ามาใกล้ มีปกติ
เห็นหมดจดในธรรมทั้งปวง บรรลุสัมโพธิญาณอันสูงสุด
ประเสริฐ เราควรเป็นพรหม แก่ล้าล้าเฟ่งอยู่ ๔

[๗๑๒] เมื่อพระผู้มีพระภาคตรัสเช่นนั้นแล้ว พราหมณ์การทวาชโคตร

ได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า ท่านพระโคตม
ภาสิตของพระองค์แจ่มแจ้งนัก
ท่านพระโคตม ภาสิตของพระองค์แจ่มแจ้งนัก
พระองค์ทรงประกาศธรรมโดย
อเนกปริยาย ดุจหมายภาชนะที่คว่ำ เปิดของที่ปิดไว้
บอกทางแก่คนหลงทาง
สองประทีปในที่มืด ด้วยหวังว่า คนมีจักขุจะมองเห็นรูปได้
ข้าแต่ท่านพระโคตม
ข้าพระองค์ขอถึงพระผู้มีพระภาคกับพระธรรมและพระภิกษุสงฆ์เป็นสรณะ
ขอ

พระองค์จึงทรงจำข้าพระองค์ว่าเป็นอุบาสกผู้ถึงพระรัตนตรัยเป็นสรณะตลอด
ชีวิต

ตั้งแต่วันนี้เป็นต้นไป ฯ

มาตุโปสกสูตรที่ ๙

[๗๑๓] สาวัตถินิทาน ฯ

ครั้งนั้น มาตุโปสกพราหมณ์เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ
สนทนา
ปราศรัยกับพระผู้มีพระภาค ครั้นผ่านการปราศรัยพอให้ระลึกถึงกันไปแล้ว
นั่ง ณ

ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง มาตุโปสกพราหมณ์นั่งอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้ว
ได้

กราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า ท่านพระโคตมผู้เจริญ

ข้าพเจ้าแสวงหาภิกษาโดยชอบ

แล้วเลี้ยงมารดาและบิดา ข้าพเจ้าทำเช่นนี้ ชื่อว่าทำกิจที่ควรทำหรือไม่ ฯ

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ชอบยิ่ง พราหมณ์ ท่านทำดังนี้ ชื่อว่าได้ทำ
กิจที่ควรทำแล้ว ด้วยว่า ผู้ใดแสวงหาภิกษาโดยชอบแล้ว

เลี้ยงมารดาและบิดา

ผู้นั้นย่อมได้บุญเป็นอันมาก ฯ

[๗๑๔] พระผู้มีพระภาคผู้พระสุคตศาสดา ครั้นตรัสไวยากรณ์ภาสิตนี้

จบลงแล้ว จึงได้ตรัสคาถาประพันธ์ต่อไปอีกว่า

บุคคลใดเลื่อมมารดาและบิดาโดยชอบ เพราะการบำรุงมารดา
และบิดานั้นแล บัณฑิตย่อมสรรเสริญบุคคลนั้นในโลกนี้

ทีเดียว บุคคลนั้นจะไปจากโลกนี้แล้วย่อมบันเทิงในสวรรค์ ฯ

[๗๑๕] เมื่อพระผู้มีพระภาคตรัสเช่นนั้นแล้ว มาตุโปสกพราหมณ์ได้
กราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า ท่านพระโคตม ภาชิตของพระองค์แจ่มแจ้งนัก
ท่าน

พระโคตม ภาชิตของพระองค์แจ่มแจ้งนัก

พระองค์ทรงประกาศธรรมโดยอเนก

ปริยายดุจหงายภาชนะที่คว่ำ เปิดของที่ปิดไว้ บอกทางแก่คนหลงทาง
สอง-

*ประทีปในที่มืด ด้วยหวังว่า คนมีจักขุจะมองเห็นรูปได้

ข้าแต่ท่านพระโคตม

ข้าพระองค์ขอถึงพระผู้มีพระภาคกับพระธรรมและพระภิกษุสงฆ์เป็นสรณะ
ขอพระ

องค์จงทรงจำข้าพระองค์ว่าเป็นอุบาสกผู้ถึงพระรัตนตรัยเป็นสรณะตลอดชีวิ
ต ตั้งแต่

วันนี้เป็นต้นไป ฯ

ภิกขกสูตรที่ ๑๐

[๗๑๖] สาวัตถีนินทาน ฯ

ครั้งนั้น ภิกขกพราหมณ์เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ
สนทนา

ปราศรัยกับพระผู้มีพระภาค ครั้นผ่านการปราศรัยพอให้ระลึกถึงกันไปแล้ว
นั่ง ณ

ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ภิกขกพราหมณ์นั่งอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้ว
ได้กราบทูล

พระผู้มีพระภาคว่า ข้าแต่ท่านพระโคตมผู้เจริญ ข้าพระองค์เป็นคนขอ
พระองค์ก็

เป็นผู้ขอ ในความขอนี้ เราจะต่างอะไรกัน ฯ

[๗๑๗] พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

บุคคลหาชื่อว่าเป็นภิกษุเพียงด้วยการขอคนอื่นไม่ บุคคล
สมาทานธรรมเป็นพิษ หาชื่อว่าเป็นภิกษุได้ไม่ ผู้ใดในโลก
นี้ละบุญและบาปเสียแล้ว ประพฤติพรหมจรรย์ด้วยการ
พิจารณา ผู้นั้นแลชื่อว่าเป็นภิกษุ ฯ

[๗๑๘] เมื่อพระผู้มีพระภาคตรัสเช่นนั้นแล้ว

ภิกษกพรหมณได้กราบทูล

พระผู้มีพระภาคว่า ท่านพระโคตม ภาสิตของพระองค์แจ่มแจ้งนัก
ท่านพระโคตม

ภาสิตของพระองค์แจ่มแจ้งนัก พระองค์ทรงประกาศธรรมโดยอเนกปริยาย
ดูจ-

*หงายภาชนะที่คว่ำ เปิดของที่ปิดไว้ บอกทางแก่คนหลงทาง
สองประทีปในที่มืด

ด้วยหวังว่า คนมีจักษุจักษุมองเห็นรูปได้ ข้าแต่ท่านพระโคตม
ข้าพระองค์ขอถึง

พระผู้มีพระภาคกับพระธรรมและพระสงฆ์เป็นสรณะตลอดชีวิต
ตั้งแต่วันนี้เป็น
ต้นไป ฯ

สังครวสูตรที่ ๑๑

[๗๑๙] สาวัตถีนินทาน ฯ

สมัยนั้น สังครวพรหมณอาศัยอยู่ในกรุงสาวัตถิ
มีลัทธิถือความบริสุทธิ์

ด้วยน้ำ ปรรณาคความบริสุทธิ์ด้วยน้ำ
ประพฤติกการลงอาบน้ำชำระร่างกายทั้งเวลา
เย็นเวลาเช้าเป็นนิตย์ ฯ

ครั้งนั้น ท่านพระอานนท์นั่งแล้วถือบาตรและจีวร
เข้าไปบิณฑบาตในกรุง

สาวัตถิในเวลาเช้า
ครั้นเที่ยวบิณฑบาตในกรุงสาวัตถิแล้วกลับมาเวลาหลังอาหาร

เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ถวายบังคมแล้วนั่ง ณ
ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ฯ

[๗๒๐] ท่านพระอานนทน์ั่งอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้ว ได้กราบทูล
พระผู้มีพระภาคว่า พระเจ้าข้า สังครพราหมณ์อาศัยอยู่ในกรุงสาวัตถี
เขามีลัทธิ

ถือความบริสุทธิ์ด้วยน้ำ ปรรณาคความบริสุทธิ์ด้วยน้ำ
ประพฤติการลงอาบน้ำชำระ

ร่างกาย ทั้งเวลาเย็นเวลาเช้าเป็นนิตย์ ข้าพระองค์ขอโอกาส
ขอพระผู้มีพระภาค

จงเสด็จไปหาสังครพราหมณ์ยังที่อยู่อาศัย
ด้วยความอนุเคราะห์เกิดพระเจ้าข้า ฯ

พระผู้มีพระภาคทรงรับด้วยดุขนิภาพ ฯ

ครั้งนั้นเวลาเช้า พระผู้มีพระภาคทรงนั่งแล้ว ทรงถือบาตรและจีวร
เสด็จเข้าไปหาสังครพราหมณ์ยังที่อยู่อาศัย
แล้วประทับนั่งบนอาสนะที่เขาปู
ลาดไว้ ฯ

[๗๒๑] ลำดับนั้น สังครพราหมณ์เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคแล้ว
สนทนาปราศรัยกับพระผู้มีพระภาค
ครั้นผ่านการปราศรัยพอให้ระลึกถึงกันไปแล้ว
นั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ฯ

พระผู้มีพระภาคได้ตรัสถามสังครพราหมณ์ ซึ่งนั่งอยู่ ณ
ส่วนข้างหนึ่งว่า

ดูกรพราหมณ์ เขาว่า ท่านได้ชื่อว่าถือความบริสุทธิ์ด้วยน้ำ
ปรรณาคความบริสุทธิ์

ด้วยน้ำ ท่านถือการลงอาบน้ำชำระร่างกาย ทั้งเวลาเย็นเวลาเช้าเป็นนิตย์
จริงหรือ ฯ

สังครพราหมณ์กราบทูลว่า จริงเช่นนั้น ท่านพระโคตมผู้เจริญ ฯ

พ. ดูกรพราหมณ์ ท่านเห็นอำนาจประโยชน์อะไรจึงได้ชื่อว่ามิลัทธิถือ
ความบริสุทธิ์ด้วยน้ำ ปรรณาคความบริสุทธิ์ด้วยน้ำ ถือการลงอาบน้ำ
ชำระร่างกาย ทั้งเวลาเย็นเวลาเช้าเป็นนิตย์ ฯ

ส. ท่านพระโคดม บาปกรรมใดที่ข้าพระองค์ทำในเวลากลางวัน
ข้าพระ

องค์ลอบบาปกรรมนั้นเสียด้วยการอาบน้ำในเวลาเย็น

บาปกรรมใดที่ข้าพระองค์ทำ

ในเวลากลางคืน

ข้าพระองค์ลอบบาปกรรมนั้นเสียด้วยการอาบน้ำในเวลาเช้า ท่าน

พระโคดม ข้าพระองค์เห็นอำนาจประโยชน์นี้แหละ จึงได้ชื่อว่า

มีลัทธิถือความ

บริสุทธิ์ด้วยน้ำ ปราศจากความบริสุทธิ์ด้วยน้ำ

ถือการลงอาบน้ำชำระร่างกาย ทั้ง

เวลาเย็นเวลาเช้าเป็นนิตย์ ฯ

[๗๒๒] พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

ดูกรพราหมณ์ หวังน้ำคือธรรมมีศีลเป็นท่าไม่ชุน สัตบุรุษ

สรรเสริญต่อสัตบุรุษ เป็นที่ที่บุคคลผู้ถึงเวทอาบแล้ว บุคคล

ผู้มีตัวไม่เปียกเท่านั้นจึงจะข้ามถึงฝั่งได้ ฯ

[๗๒๓] เมื่อพระผู้มีพระภาคตรัสเช่นนั้นแล้ว

สังครพราหมณ์ได้กราบทูล

พระผู้มีพระภาคว่า ท่านพระโคดม ภาสิตของพระองค์แจ่มแจ้งนัก

ท่านพระโคดม

ภาสิตของพระองค์แจ่มแจ้งนัก พระองค์ทรงประกาศธรรมโดยอเนกปริยาย

ดูจ

หงายภาชนะที่คว่ำ เปิดของที่ปิดไว้ บอกทางแก่คนหลงทาง

สองประทีปในที่มืด

ด้วยหวังว่า คนมีจักษุจักมองเห็นรูปได้ ข้าแต่ท่านพระโคดม

ข้าพระองค์ขอถึง

พระผู้มีพระภาคกับพระธรรมและพระภิกษุสงฆ์เป็นสรณะขอพระองค์ทรงจำ

ข้าพระ

องค์ว่าเป็นอุบาสก ผู้ถึงพระรัตนตรัยเป็นสรณะตลอดชีวิต

ตั้งแต่วันนี้เป็นต้นไป ฯ

โฆมทุสสุตฺตที่ ๑๒

[๗๒๔] ข้าพเจ้าได้สดับมาแล้วอย่างนี้-

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ นิคมชื่อว่า โฆมทุสสะของเจ้าศากยะ ในแคว้นสักกะ ฯ

ครั้งนั้นเวลาเช้า พระผู้มีพระภาคทรงนั่งแล้วทรงถือบาตรและจีวร เสด็จเข้าไปบิณฑบาตยังโฆมทุสสนิคม ฯ

สมัยนั้น พราหมณ์และคฤหบดีชาวโฆมทุสสนิคม ประชุมกันอยู่ในสภา ด้วยกรณียกิจบางอย่าง และฝนกำลังตกอยู่ประปราย ฯ

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคเสด็จเข้าไปยังสถานนั้น ฯ

พราหมณ์และคฤหบดีชาวโฆมทุสสนิคม

ได้เห็นพระผู้มีพระภาคเสด็จมา

แต่ไกล ครั้นแล้วได้กล่าวคำนี้ว่า คนพวกไหนชื่อว่าสมณะโรรัน และคนพวกไหน

รู้จักธรรมของสภา ฯ

[๗๒๕] ครั้งนั้น พระผู้มีพระภาคได้ตรัสกะพราหมณ์และคฤหบดีชาวโฆมทุสสนิคม ด้วยพระคาถาว่า

ในที่ใดไม่มีคนสงบ ที่นั้นไม่ชื่อว่าสภา คนเหล่าใดไม่

กล่าวธรรม คนเหล่านั้นไม่ชื่อว่าคนสงบ คนสงบละราคะ

โทสะ และโมหะแล้วกล่าวธรรมอยู่ ฯ

[๗๒๖] เมื่อพระผู้มีพระภาคตรัสอย่างนี้แล้ว พราหมณ์และคฤหบดีชาวโฆมทุสสนิคม ได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า ท่านพระโคตม ภาสิตของ

พระองค์แจ่มแจ้งนัก ท่านพระโคตม ภาสิตของพระองค์แจ่มแจ้งนัก ท่านพระ

โคตมทรงประกาศธรรมโดยอเนกปริยาย เหมือนหงายของที่คว่ำ เปิดของที่ปิด

บอกทางให้แก่คนหลงทาง หรือส่องประทีปในที่มืด ด้วยหวังว่าคนมีจักขุจักเห็นรูป

ฉะนั้น

พวกข้าพระองค์เหล่านี้ขอถึงท่านพระโคตมผู้เจริญกับพระธรรมและพระภิกษุ

สงฆ์เป็นสรณะ ขอท่านพระโคตมทรงจำพวกข้าพระองค์ว่า
เป็นอุบาสกถึงสรณะ
ตลอดชีวิต ตั้งแต่วันนี้เป็นต้นไป ดังนี้ ฯ

จบอุบาสกวรรคที่ ๒

รวมพระสูตรที่มีในวรรคนี้ คือ

๑. กสิสูตร ๒. อุทัยสูตร ๓. เทวहितสูตร ๔. มหาศาลสูตร
๕. มานัตถัทธสูตร ๖. ปัจจนิกสูตร ๗. นวกรรมิกสูตร ๘. กัณฐหารสูตร
๙. มาตุโปสกสูตร ๑๐. ภิกขกสูตร ๑๑. สังครวสูตร ๑๒. โขมทุสสสูตร ฯ

จบพราหมณสังยุต

วังคีสสังยุต

นิกขันตสูตรที่ ๑

[๗๒๗] ข้าพเจ้าได้สดับมาแล้วอย่างนี้-

สมัยหนึ่ง ท่านพระวังคีสะ อยู่ที่อัคคาพวเจตีย์ เขตเมืองอาฬวี กับท่าน
พระนิโครธกัปปะผู้เป็นอุปัชฌาย์ ก็สมัยนั้น
ท่านพระวังคีสะยังเป็นภิกษุใหม่
บวชได้ไม่นาน ถูกไล่ไว้ให้เฝ้าวิหาร ฯ

[๗๒๘] ครั้งนั้น สตรีเป็นอันมาก ประดับประดาราংกายแล้ว เข้าไป
ยังอารามเที่ยวดูที่อยู่ของพวกภิกษุ

ครั้งนั้นแล ความกระสันย่อมบังเกิดขึ้น

ความกำหนดย่อมรบกวนจิตของ

ท่านพระวังคีสะ เพราะได้เห็นสตรีเหล่านั้น ฯ

ลำดับนั้น ท่านพระวังคีสะ มีความคิดดังนี้ว่า ไม่เป็นลาภของเราหนอ
ไม่ใช่ลาภของเราหนอ เราได้ชั่วเสียแล้วหนอ เราไม่ได้ดีเสียแล้วหนอ
ที่เราเกิด

ความกระสัน ที่ความกำหนัดรบกวนจิตเรา เหตุที่คนอื่น ๆ
จะพึงบรรเทาความ

กระสันแล้วยังความยินดีให้บังเกิดขึ้นแก่เรา
ในความกำหนัดที่บังเกิดขึ้นแล้วนี้เรา
จะได้แต่ที่ไหนด อย่ากระนั้นเลย
เราพึงบรรเทาความกระสันเสียแล้วยังความยินดี
ให้เกิดขึ้นแก่ตนด้วยตนเองเถิด ฯ

[๗๒๙] ในกาลนั้นแล ท่านพระวังคีสะบรรเทาความกระสันเสียแล้ว
ยังความยินดีให้เกิดขึ้นแก่ตนเองแล้ว ได้ภาสิตคาถาเหล่านี้ในเวลานั้นว่า
วิตกทั้งหลายเป็นเหตุให้คะนอง (เกิดมา) แต่ฝ่ายธรรมดำ
เหล่านี้ ย่อมวิ่งเข้ามาสู่เราผู้ออกจากเรือนบวช เป็นผู้ไม่มี
เหย้าเรือนแล้ว ฯ

บุตรของคนชั้นสูงทั้งหลาย ผู้มีฝีมืออันเชี่ยวชาญ ศึกษาดิ
แล้ว ทรงธนูไว้มั่นคง พึงทำจำนวนคนที่ไม่ยอมหนีตั้งพัน ๆ
ให้กระจัดกระจายไปรอบด้าน (ฉันท)

ถึงแม้ว่าสตรียากยิ่งกว่านี้จักมา สตรีเหล่านั้นก็จักเบียดเบียน
เรา ผู้ตั้งมั่นแล้วในธรรมของตนไม่ได้เลย (ฉันท)

เพราะว่า เราได้พึงทางเป็นที่ไปสู่พระนิพพานนี้ในที่เฉพาะ
พระพักตร์ของพระพุทธเจ้า ผู้เป็นเผ่าพันธุ์ พระอาทิตย์แล้ว
ใจของเรายินดีแล้วในทางเป็นที่ไปสู่พระนิพพานนั้น ฯ

แนะนำผู้ชั่วร้าย ถ้าท่านจะเข้ามาหาเราผู้อยู่อย่างนี้ แนะนำ
มฤตยูราช เราจักทำโดยวิธีที่ท่านจักไม่เห็นแม้ซึ่งทางของเรา
ได้เลย ดังนี้ ฯ

อรตีสูตที่ ๒

[๗๓๐] สมัยหนึ่ง ท่านวังคีสะ อยู่ที่อัคคาพวเจตีย์ เขตเมืองอาฬวี
กับท่านพระนิโครธกัปปะผู้เป็นอุปัชฌาย์ โดยสมัยนั้นแล
ท่านพระนิโครธกัปปะ
กลับจากบิณฑบาตในเวลาปัจฉาภัต ย่อมเข้าไปสู่วิหาร
ย่อมออกในเวลาเย็นบ้าง
ในวันรุ่งขึ้นหรือในเวลาภิกษาจารบ้าง ฯ

[๗๓๑] ก็โดยสมัยนั้นแล ความกระสันย่อมบังเกิดขึ้น ความกำหนด
ย่อมรบกวนจิตของท่านพระวังคีสะ ลำดับนั้น
ท่านพระวังคีสะมีความคิดดังนี้ว่า
ไม่เป็นลาภของเราหนอ ไม่ใช่ลาภของเราหนอ เราได้ชั่วเสียแล้วหนอ
เราไม่ได้
ดีเสียแล้วหนอ ที่เราเกิดความกระสันขึ้นแล้ว ที่ความกำหนดรบกวนจิตเรา
เรา
จะได้เหตุที่คนอื่น ๆ
จะพึงบรรเทาความกระสันแล้วยังความยินดีให้เกิดขึ้นแก่เรา
ในความกำหนดที่เกิดขึ้นแล้วนี้แต่ที่ไหน อย่ากระนั้นเลย
เราพึงบรรเทาความ
กระสันแล้ว ยังความยินดีให้เกิดขึ้นแก่ตนด้วยตนเองเถิด ฯ

[๗๓๒] ครั้งนั้นแล ท่านพระวังคีสะบรรเทาความกระสันแล้ว ยังความ
ยินดีให้เกิดขึ้นแก่ตนด้วยตนเอง ได้ภาสิตคาถาเหล่านี้ในเวลานั้นว่า

บุคคลใดละความไม่ยินดี (ในศาสนา) และความยินดี (ใน
กามคุณทั้งหลาย) และวิตกอันอาศัยเรือนโดยประการทั้งปวง
แล้ว ไม่พึงทำปาใหญ่คือกิเลสในอารมณ์ไหนๆ เป็นผู้ไม่
มีปาคือกิเลส เป็นผู้ไม่น้อมใจไปแล้ว ผู้นั้นแลชื่อว่าเป็น
ภิกษุ ฯ

รูปอย่างใดอย่างหนึ่งในโลกนี้ ที่ตั้งอยู่บนแผ่นดินก็ดี ทั้งตั้ง
อยู่ในเวหาสก็ดี ที่อยู่ในแผ่นดินก็ดี ย่อมทรุดโทรม เป็น
ของไม่เที่ยงทั้งหมด บุคคลทั้งหลายผู้สำนึกตน ย่อมถึงความ
ตกลงอย่างนี้เที่ยวไป ฯ

ชนทั้งหลายเป็นผู้ติดแล้ว ในอุปธิทั้งหลายคือ ในรูปอันตน
เห็นแล้ว ในเสียงอันตนได้ฟังแล้ว ในกลิ่นและรสอันตน
ได้กระทบแล้ว และในโผฏฐัพพารมณ์อันตนรู้แล้ว ท่านจง
บรรเทาความพอใจในกามคุณ ๕ เหล่านั้น เป็นผู้ไม่หวั่นไหว
บุคคลใดไม่ติดอยู่ในกามคุณ ๕ เหล่านั้น บัณฑิตทั้งหลาย
เรียกบุคคลนั้นว่า เป็นมุณี ฯ

วิตกของคนทั้งหลายอาศัยปิยรูปสาตรูป ๖๐ เป็นอันมาก

ตั้งลงแล้วโดยไม่เป็นธรรมในหมู่ปุถุชน บุคคลไม่พึงถึงวังวน
กิเลสในอารมณ์ไหนๆ และบุคคลผู้ไม่พุดจาชั่วหยาบ จึง
ชื่อว่าเป็นภิกษุ ฯ

บัณฑิตผู้มีจิตตั้งมั่นแล้วตลอดกาลนาน ผู้ไม่หลงโลก ผู้มี
ปัญญาแก่กล้า ผู้ไม่ทะเยอทะยาน เป็นมุนี ผู้ถึงบทอันระงับ
แล้ว อาศัยพระนิพพาน เป็นผู้ดับกิเลสได้แล้ว ย่อมรอคอย
กาล (เป็นที่ปรินิพพาน) ดังนี้ ฯ

เปสลาติมัญญนาสูตรที่ ๓

[๗๓๓] สมัยหนึ่ง ท่านพระวังคีสะอยู่ที่อัคคาพวเจตีย์ เขตเมืองอาฬวี
กับท่านพระนิโครธกัปปะผู้อุปัชฌาย์ ก็โดยสมัยนั้นแล

ท่านพระวังคีสะนึกดู

หมิ่นภิกษุทั้งหลาย ผู้มีศีลเป็นที่รักเหล่าอื่น ด้วยปฏิกฐานของตน ฯ

ครั้งนั้นแล ท่านพระวังคีสะมีความคิดดังนี้ว่า ไม่เป็นลาภของเราหนอ
ไม่ใช่ลาภของเราหนอ เราได้ชั่วเสียแล้วหนอ เราไม่ได้ดีเสียแล้วหนอ ที่เรา
ดูหมิ่นภิกษุทั้งหลาย ผู้มีศีลเป็นที่รักเหล่าอื่น ด้วยปฏิกฐานของตน ดังนี้ ฯ

[๗๓๔] ครั้งนั้นแล ท่านพระวังคีสะยังความวิปถีสาร์ให้เกิดขึ้นแก่ตน
ด้วยตนเองแล้ว ได้ภาสิตคาถาเหล่านี้ในเวลานั้นว่า

ดูกรท่านผู้เป็นสาวกของพระโคตม ท่านจงละมานะเสีย
ท่านจงละหนทางแห่งมานะในโลกนี้เสีย ท่านจงเป็นผู้ละ
หนทางแห่งมานะในโลกนี้เสีย อย่าให้มีส่วนเหลือได้ (เพราะ)
หมู่สัตว์ผู้อันความลบหลู่ทำให้มัวหมอง แล้วย่อมเป็นผู้มีความ
เดือดร้อนตลอดกาลนาน สัตว์ทั้งหลายผู้อันมานะกำจัดแล้ว
ย่อมตกนรก ชนทั้งหลายผู้อันมานะกำจัดแล้ว เข้าถึงนรก
แล้ว ย่อมเศร้าโศกสิ้นกาลนาน ภิกษุผู้ชำนะกิเลสด้วยมรรค
เป็นผู้ปฏิบัติชอบ ย่อมไม่เศร้าโศกเลยในกาลไหนๆ ย่อม
ได้รับเกียรติคุณและความสุข บัณฑิตทั้งหลายย่อมเรียกภิกษุ
ผู้เช่นนั้นว่า เป็นผู้เห็นธรรม เพราะฉะนั้น ท่านจงเป็นผู้ไม่
มีกิเลสเพียงตะปูเครื่องตรึงใจในโลกนี้ เป็นผู้มีความเพียร
จงละนิวรรณ์ทั้งหลายเสีย เป็นผู้บริสุทธิ์ และละมานะอย่า
ให้มีส่วนเหลือแล้ว ทำที่สุดแห่งกิเลสด้วยวิชชา เป็นผู้สงบ

ระงับ ดังนี้ ๑

อนันตสูตรที่ ๔

[๗๓๕] สมัยหนึ่ง ท่านพระอนนท้อยู่ที่พระวิหารเชตวัน อารามของท่านอนาถปิณฑิกเศรษฐี เขตพระนครสาวัตถี ๑

ครั้งนั้นแล ในเวลาเช้า ท่านพระอนนทน์ุ่งห่มแล้วถือบาตรและจีวรเข้าไปเที่ยวบิณฑบาตในพระนครสาวัตถี มีท่านพระวังคิสะเป็นปัจฉาสมณะ ก็โดยสมัยนั้นแล ความกระสันได้เกิดขึ้น ความกำหนดย่อมรบกวนจิตของท่าน พระวังคิสะ ๑

[๗๓๖] ครั้งนั้นแล ท่านพระวังคิสะได้กล่าวกะท่านพระอนนทด้วยคาถาว่า

ข้าพเจ้าเราร้อนเพราะกามราคะ จิตของข้าพเจ้ารุ่มร้อน ขอท่านจงบอกวิธีเป็นเครื่องดับราคะ เพื่ออนุเคราะห์แก่ข้าพเจ้าด้วยเถิด ท่านผู้โคดม ๑

ท่านพระอนนทจึงกล่าวว่า

[๗๓๗] จิตของท่านรุ่มร้อน เพราะสัญญาอันวิปลาส ท่านจงละเว้นนิमितอันสวयงาม อันเป็นที่ตั้งแห่งราคะเสีย ท่านจงเห็นสังขารทั้งหลาย โดยความเป็นของแปรปรวน โดยเป็นทุกข์ และอย่าเห็นโดยความเป็นตน ท่านจงดับราคะอันแรงกล้า ท่านจงอย่าถูกราคะเผาผลาญบ่อยๆ ท่านจงเจริญจิตในอสุภกัมมัฏฐาน ให้เป็นจิตมีอารมณ์เป็นอันเดียวตั้งมั่นด้วยดีเถิด ท่านจงมีกายคตาสติ ท่านจงเป็นผู้มากด้วยความหน่าย ท่านจงเจริญความไม่มีนิमित และจงถอนมานานุสัยเสีย เพราะการรู้เท่าถึงมานะ ท่านจักเป็นผู้สงบระงับเที่ยวไป ดังนี้ ๑

สุภาสิตสูตรที่ ๕

[๗๓๘] สาวตถินิทาน ๑

ในสมัยนั้นแล พระผู้มีพระภาครับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูภิกษุทั้งหลาย ภิกษุเหล่านั้นถูกรับพระพุทธรูปของพระผู้มีพระภาคแล้ว พระผู้มี-

*พระภาคได้ตรัสพระพุทธพจน์นี้ว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย
วจาอันประกอบด้วยองค์
๔ เป็นวจาสุภาสิต ไม่เป็นวจาหุพภาสิต เป็นวจาไม่มีโทษ
และเป็นวจาอัน
วิญญูชนทั้งหลายไม่ติเตียน องค์ ๔ เป็นไฉน ดูกรภิกษุทั้งหลาย
ภิกษุในธรรม-

*วินัยนี้ ย่อมกล่าวแต่วจาที่บุคคลกล่าวดีแล้วอย่างเดียว
ไม่กล่าววจาที่บุคคล
กล่าวชั่วแล้ว ๑ ย่อมกล่าวแต่วจาที่เป็นธรรมอย่างเดียว
ไม่กล่าววจาที่ไม่เป็น
ธรรม ๑ ย่อมกล่าวแต่วจาอันเป็นที่รักอย่างเดียว
ไม่กล่าววจาอันไม่เป็นที่รัก ๑
ย่อมกล่าวแต่วจาจริงอย่างเดียว ไม่กล่าววจาเท็จ ๑ ดูกรภิกษุทั้งหลาย
วจาอัน
ประกอบด้วยองค์ ๔ เหล่านี้แล เป็นวจาสุภาสิต ไม่เป็นวจาหุพภาสิต
เป็นวจา
ไม่มีโทษ และเป็นวจาอันวิญญูชนทั้งหลายไม่ติเตียน ฯ

[๗๓๙] พระผู้มีพระภาค ผู้พระสุคตศาสดา ครั้นตรัสไวยาภรณ์ภาสิตนี้
จบลงแล้ว จึงได้ตรัสคาถาประพันธ์ต่อไปอีกว่า

สัตบุรุษทั้งหลาย ได้กล่าววจาสุภาสิตว่าเป็นที่หนึ่ง บุคคล
พึงกล่าววจาที่เป็นธรรม ไม่พึงกล่าววจาที่ไม่เป็นธรรม เป็น
ที่สอง บุคคลพึงกล่าววจาอันเป็นที่รัก ไม่พึงกล่าววจาอัน
ไม่เป็นที่รัก เป็นที่สาม บุคคลพึงกล่าววจาจริง ไม่พึงกล่าว
วจาเท็จ เป็นที่สี่ ดังนี้ ฯ

ครั้งนั้นแล ท่านพระวังคิสะลุกขึ้นจากอาสนะ
ทำผ้าห่มเฉียงบ่าข้างหนึ่ง
ประนมอัญชลีเฉพาพระผู้มีพระภาคแล้ว ได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า
ข้าแต่
พระผู้มีพระภาค เนื้อความนี้ย่อมแจ่มแจ้งกะข้าพระองค์ ข้าแต่พระสุคต
เนื้อ

ความนี้ย่อมแจ่มแจ้งกะข้าพระองค์ ฯ

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า เนื้อความนี้แจ่มแจ้งกะเธอเถิด วังคีสะ ฯ

[๗๔๐] ครั้งนั้นแล ท่านพระวังคีสะได้ทูลสรรเสริญพระผู้มีพระภาคด้วย
คาถาทั้งหลายอันสมควร ณ ที่เฉพาะพระพักตร์ว่า

บุคคลพึงกล่าวแต่วาจาที่ไม่เป็นเหตุยังตนให้เดือดร้อน และ
ไม่เป็นเหตุเบียดเบียนผู้อื่น วาจานั้นแลเป็นสุภาสิต บุคคล
พึงกล่าวแต่วาจาอันเป็นที่รัก ที่ชนทั้งหลายชื่นชมแล้ว ไม่
ถือเอาคำที่ชั่วช้าทั้งหลาย กล่าวแต่วาจาอันเป็นที่รักแก่ชน
เหล่าอื่น คำสัตย์แล เป็นวาจาไม่ตาย ธรรมนี้เป็นของมีมา
แต่เกื่อก่อน สัตบุรุษทั้งหลายเป็นผู้ตั้งมั่นแล้วในคำสัตย์ ที่
เป็นอรรถและเป็นธรรม พระพุทธเจ้าตรัสพระวาจาใด ซึ่ง
เป็นวาจาเกษม เพื่อให้ถึงพระนิพพาน เพื่อทำที่สุดแห่งทุกข์
พระวาจานั้นแลเป็นสูงสุดกว่าวาจาทั้งหลาย ดังนี้ ฯ

สาริปุตตสูตรที่ ๖

[๗๔๑] สมัยหนึ่ง ท่านพระสารีบุตรอยู่ ณ พระวิหารเชตวัน อาราม
ของท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐี เขตพระนครสาวัตถี ฯ

ก็สมัยนั้นแล ท่านพระสารีบุตรชี้แจงให้ภิกษุทั้งหลาย เห็นแจ้ง สมာทาน
อาจหาญ ราชเริง ด้วยธรรมิกถา ด้วยวาจาของชาวเมือง สละสลวย
ไม่มีโทษ

ไม่เคลื่อนคลาด อาจยังผู้ฟังให้รู้เนื้อความได้แจ่มแจ้ง ฯ

ส่วนภิกษุเหล่านั้นก็ทำกรรมนั้นให้เป็นประโยชน์ ใส่ใจกำหนดด้วยจิต
ทั้งปวง เจริญโสตลงฟังธรรม ฯ

[๗๔๒] ครั้งนั้นแล ท่านพระวังคีสะมีความคิดดังนี้ว่า ท่านพระสารีบุตร
นี้ แนะนำชักชวนภิกษุทั้งหลายให้อาจหาญ รื่นเริงด้วยธรรมิกถา
ด้วยวาจาของ

ชาวเมือง สละสลวย ไม่มีโทษ ไม่เคลื่อนคลาด อาจยังผู้ฟังให้รู้เนื้อความได้
แจ่มแจ้ง ฯ

ส่วนภิกษุเหล่านั้นเล่า ก็ทำกรรมนั้นให้เป็นประโยชน์ ใส่ใจกำหนดด้วย
จิตทั้งปวง เจริญโสตลงฟังธรรม อย่างกระนั้นเลย
เราควรสรรเสริญท่านพระสารี-

*บุตรด้วยคาถาทั้งหลายอันสมควรในที่เฉพาะหน้าเถิด ฯ

ลำดับนั้นแล ท่านพระวังคีสะลุจากอาสนะ ทำผ้าห่มเฉียงป่าข้างหนึ่ง แล้ว ประนมอัญชลีเฉพาะท่านพระสารีบุตรแล้ว

ได้กล่าวกะท่านพระสารีบุตร

ดังนี้ว่า ท่านสารีบุตร เนื้อความนี้ย่อมแจ่มแจ้งกะข้าพเจ้า ท่านสารีบุตร
เนื้อ

ความนี้ย่อมแจ่มแจ้งกะข้าพเจ้า ฯ

ท่านพระสารีบุตรกล่าวกะท่านพระวังคีสะว่า เนื้อความนั้นจงแจ่มแจ้งกะ
ท่านเถิด ท่านวังคีสะ ฯ

[๗๔๓] ครั้งนั้นแล ท่านพระวังคีสะได้สรรเสริญท่านพระสารีบุตร
ต่อหน้าด้วยคาถาทั้งหลายอันสมควรว่า

ท่านสารีบุตรเป็นนักปราชญ์ มีปัญญาลึกซึ้ง ฉลาดในทาง
และมิใช่ทาง มีปัญญามาก ย่อมแสดงธรรมแก่ภิกษุทั้งหลาย
แสดงโดยย่อก็ได้ แสดงโดยพิสดารก็ได้ เสียงของท่าน
ไพเราะดังก้อง เหมือนเสียงนกสาริกา ปฏิภาณเกิดขึ้นโดย
ไม่รู้สิ้นสุด เมื่อท่านแสดงธรรมอยู่ ภิกษุทั้งหลายย่อมฟัง
เสียงอันไพเราะ เป็นผู้ปลื้มจิตยินดีด้วยเสียงอันเพราะ น่า
ยินดี น่าฟัง เจริญใสตออยู่ ดังนี้ ฯ

ปวารณาสูตรที่ ๗

[๗๔๔] สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับที่พระวิหารบุพพาราม
ปราสาท

ของนางวิสาขาผู้เป็นมารดาภิคารเศรษฐี เขตพระนครสาวัตถี
กับพระภิกษุสงฆ์

หมู่ใหญ่ ประมาณ ๕๐๐ รูป ล้วนเป็นอรหันต์ทั้งหมด ฯ

ก็โดยสมัยนั้นแล พระผู้มีพระภาคเป็นผู้อันภิกษุสงฆ์แวดล้อม ประทับ
นั่งในที่แจ้ง เพื่อทรงปวารณาในวันอุโบสถ ๑๕ ค่ำ ฯ

ครั้งนั้นแล พระผู้มีพระภาคทรงตรวจดูเห็นภิกษุสงฆ์เป็นผู้นิ่งอยู่แล้ว จึง
รับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย บัดนี้
เราขอปวารณาเธอทั้งหลาย

เธอทั้งหลายจะไม่ติเตียนกรรมใดๆ
ที่เป็นไปทางกายหรือทางวาจาของเราบ้าง
หรือ ๕

[๗๔๕] เมื่อพระผู้มีพระภาคตรัสอย่างนี้แล้ว
ท่านพระสารีบุตรลุกขึ้นจาก
อาสนะ ทำผ้าห่มเฉียงบ่าข้างหนึ่งแล้ว
ประนมอัญชลีเฝ้าพระผู้มีพระภาคแล้ว
ได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ
ข้าพระองค์ทั้งหลายติเตียน
กรรมใดๆ
อันเป็นไปทางพระกายหรือทางพระวาจาของพระผู้มีพระภาคไม่ได้เลย
ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ เพราะว่า
พระผู้มีพระภาคทรงยังทางที่ยังไม่เกิดให้เกิดขึ้น
ทรงยังทางที่ยังไม่เกิดมิให้เกิดมิ ทรงบอกทางที่ยังไม่มีผู้บอก
เป็นผู้ทรงรู้ทาง
ทรงรู้แจ้งทาง ทรงฉลาดในทาง ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ
สาวกทั้งหลายในบัดนี้เป็นผู้
เดินตามทาง บัดนี้แลขอพวกราชานาพระผู้มีพระภาค
พระผู้มีพระภาคจะไม่ทรงติเตียน
กรรมใดๆ อันเป็นไปทางกายหรือทางวาจาของข้าพระองค์บ้างหรือ ๕
พระผู้มีพระภาคตรัสว่า สารีบุตร เราติเตียนกรรมใดๆ อันเป็นไปทาง
กายหรือทางวาจาของเธอไม่ได้เลย สารีบุตร เธอเป็นบัณฑิต สารีบุตร
เธอเป็น
ผู้มีปัญญามาก เป็นผู้มีปัญญาแน่นหนา สารีบุตร
เธอเป็นผู้มีปัญญาชวนให้รู้แจ้ง
เป็นผู้มีปัญญาວ່องไว เป็นผู้มีปัญญาหลักแหลม
เป็นผู้มีปัญญาสยายกิเลสได้
สารีบุตร โอรสพระองค์ใหญ่ของพระเจ้าจักรพรรดิ
ย่อมยังจักรอันพระราชบิดา

ให้เป็นไปแล้ว ให้เป็นไปตามได้โดยชอบ ฉันทิ สารีบุตร
เธอก็ฉันทันเหมือนกัน

ย่อมยังธรรมจักรอันยอดเยี่ยม
อันเราให้เป็นไปแล้ว ให้เป็นไปตามได้โดยชอบ
แท้จริง ฯ

ท่านพระสารีบุตรจึงกราบทูลอีกว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ
หากว่าพระผู้มี-

*พระภาค ไม่ทรงติเตียนกรรมใดๆ อันเป็นไปทางกาย
หรือทางวาจาของข้าพระองค์

ไซ้ ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ก็พระผู้มีพระภาคจะไม่ทรงติเตียนกรรมใดๆ อัน
เป็นไปทางกายหรือทางวาจาของภิกษุ ๕๐๐ รูปเหล่านี้บ้างหรือ ฯ

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า สารีบุตร เราไม่ติเตียนกรรมใดๆ อันเป็นไป
ทางกายหรือทางวาจา ของภิกษุ ๕๐๐ รูปแม้เหล่านี้ สารีบุตร
เพราะบรรดาภิกษุ

๕๐๐ รูปเหล่านี้ ภิกษุ ๖๐ รูป เป็นผู้ได้วิชา ๓ อีก ๖๐ รูป
เป็นผู้ได้อภิญญา ๖

อีก ๖๐ รูป เป็นผู้ได้อุภโตภาควิมุตติ ส่วนที่ยังเหลือเป็นผู้ได้ปัญญาวิมุตติ ฯ
ครั้งนั้นแล ท่านพระวังคีสะลุกขึ้นจากอาสนะ

ทำผ้าห่มเฉียงบ่าข้างหนึ่ง

แล้ว ประนมอัญชลีเฝ้าพระผู้มีพระภาคแล้ว

ได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคดังนี้ว่า

ข้าแต่พระผู้มีพระภาค เนื้อความนี้ย่อมแจ่มแจ้งกะข้าพระองค์
ข้าแต่พระสุคต

เนื้อความนี้ย่อมแจ่มแจ้งกะข้าพระองค์ ฯ

พระผู้มีพระภาคได้ตรัสว่า เนื้อความนั้นจงแจ่มแจ้งกะเธอเถิด วังคีสะ ฯ
[๗๔๖] ครั้งนั้นแล ท่านพระวังคีสะ ได้สรรเสริญพระผู้มีพระภาคในที่
เฝ้าพระพักตร์ด้วยคาถาทั้งหลายอันสมควรว่า

วันนี้เป็นวันอุโบสถที่ ๑๕ ภิกษุ ๕๐๐ รูป มาประชุมกันแล้ว
เพื่อความบริสุทธิ์ ล้วนเป็นผู้ตัดกิเลส เครื่องประกอบและ
เครื่องผูกได้แล้ว เป็นผู้ไม่มีความคับแค้น เป็นผู้มีภพใหม่สิ้น

แล้ว เป็นผู้แสวงหาคุณอันประเสริฐ พระเจ้าจักรพรรดิห้อม-
*ล้อมด้วยอำมาตย์เสด็จเลียบพระมหาอาณาจักรนี้ ซึ่งมีสมุทร
สาครเป็นขอบเขตโดยรอบ ฉันทไศ สวาททั้งหลายผู้บรรล
ไตรวิชชา ผู้ละมฤตยราชเสียได้ ย่อมนั่งห้อมล้อมพระผู้มี
พระภาค ผู้ชำนะสงครามแล้ว เป็นผู้นำพวกอันหาผู้นำอื่น
ยิ่งกว่าไม่มี ฉันทนั้น พระสวาททั้งหมดเป็นบุตรของพระผู้มี
พระภาค ผู้ชั่วช้าไม่มีในสมาคมนี้ ข้าพระองค์ขอถวายบังคม
พระผู้มีพระภาค ผู้หักลูกศร คือตณหาเสียได้ ผู้เป็นเผ่า-
*พันธุ์ พระอาทิตย์ ดังนี้ ฯ

ปโรสหัสสสูตรที่ ๘

[๗๔๗] สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระวิหารเชตวัน
อารามของท่านอนาถปิณฑิกเศรษฐี เขตพระนครสาวัตถี
กับภิกษุสงฆ์หมู่ใหญ่

๑,๒๕๐ รูป ฯ

ก็โดยสมัยนั้นแล พระผู้มีพระภาคทรงชี้แจงให้ภิกษุทั้งหลายเห็นแจ้ง
ให้

สมาทาน อัจฉาญ ราชเริง ด้วยธรรมิกถาอันประกอบด้วยนิพพาน ฯ

ฝ่ายภิกษุเหล่านั้น ได้ทำกรรมนั้นให้สำเร็จประโยชน์ ใส่ใจกำหนดด้วย
จิตทั้งปวง เจียโสตกลงฟังธรรม ฯ

[๗๔๘] ครั้งนั้นแล ท่านพระวังคีสะมีความคิดดังนี้ว่า พระผู้มีพระภาคนี้
ทรงแนะนำ ทรงชักชวนภิกษุทั้งหลายให้อัจฉาญ ให้ราชเริง
ด้วยธรรมิกถาอัน

ประกอบด้วยนิพพาน ฝ่ายภิกษุเหล่านั้น ก็ทำกรรมนั้นให้สำเร็จประโยชน์
ใส่ใจ

กำหนดด้วยจิตทั้งปวง เจียโสตกลงฟังธรรมนั้น อย่างกระนั้นเลย เราควรจะ
สรรเสริญพระผู้มีพระภาคในที่เฉพาะพระพักตร์
ด้วยคาถาทั้งหลายอันสมควรเถิด ฯ

ครั้งนั้นแล ท่านพระวังคีสะลุกขึ้นจากอาสนะ
ทำผ้าห่มเฉียงบ่าข้างหนึ่ง

แล้ว ประนมอัญชลีเนาะพระผู้มีพระภาคแล้ว

ได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคดังนี้ว่า

ข้าแต่พระผู้มีพระภาค เนื้อความนี้ย่อมแจ่มแจ้งกะข้าพระองค์

ข้าแต่พระสุคต

เนื้อความนี้ย่อมแจ่มแจ้งกะข้าพระองค์ ฯ

พระผู้มีพระภาคได้ตรัสว่า เนื้อความนั้นจงแจ่มแจ้งกะเธอเถิด วังคีสะ ฯ

[๗๔๙] ครั้นนั้นแล

ท่านพระวังคีสะได้กราบทูลสรรเสริญพระผู้มีพระภาค

ในที่เนาะพระพักตร์ ด้วยคาถาทั้งหลายอันสมควรว่า

ภิกษุมากกว่าพัน ย่อมนั่งห้อมล้อมพระสุคตผู้ทรงแสดงธรรม

อันปราศจากธุลีคือพระนิพพาน ธรรมอันหาภัยแต่ไหนมิได้

ภิกษุทั้งหลายย่อมฟังธรรมอันปราศจากมลทิน ซึ่งพระสัมมา-

สัมพุทธเจ้าทรงแสดงแล้ว พระสัมพุทธเจ้าผู้อันหมู่ภิกษุ

ห้อมล้อมแล้ว ย่อมงามจริงหนอ ข้าแต่พระผู้มีพระภาค

พระองค์เป็นผู้ทรงนามว่าพญาช้างอันประเสริฐ เป็นพระฤาษี

ที่ ๗ แห่งพระฤาษีทั้งหลาย เป็นผู้จุมหาเมฆยังฝนให้ตกใน

พระสาวก ข้าแต่พระองค์ผู้ทรงแก้แล้วกล้าใหญ่ วังคีสะสาวก

ของพระองค์ ออกจากที่พักกลางวันด้วยความใคร่เพื่อเฝ้าพระ-

*ศาสดา ขอถวายบังคมพระบาท ดังนี้ ฯ

พระผู้มีพระภาคตรัสถามว่า วังคีสะ คาถาเหล่านี้เธอตรีกตรองไว้ก่อน
หรือๆ ว่าแจ่มแจ้งกะเธอโดยฉับพลัน ฯ

ท่านพระวังคีสะกราบทูลว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ คาถาเหล่านี้

ข้าพระองค์มิได้ตรีกตรองไว้ก่อนเลย

แต่ย่อมแจ่มแจ้งกะข้าพระองค์โดยทันทีเทียว

แล ฯ

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า วังคีสะ คาถาทั้งหลายที่เธอไม่ได้ตรีกตรองไว้
ในกาลก่อน จงแจ่มแจ้งกะเธอยิ่งกว่าประมาณเถิด ฯ

[๗๕๐] ท่านพระวังคีสะ ทูลรับพระดำรัสของพระผู้มีพระภาคว่า ได้
พระเจ้าข้า

แล้วได้ทูลสรรเสริญพระผู้มีพระภาคด้วยคาถาทั้งหลายซึ่งตนไม่ได้

ตริกตรองไว้ในกาลก่อน โดยยิ่งกว่าประมาณว่า

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์ใด ทรงครอบงำหนทางผิดตั้ง
ร้อยของมารเสียได้ ทรงทำลายกิเลสเครื่องตรึงใจเพียงดังตะปู
ทั้งหลายเสียได้เสด็จเหี่ยวไป ท่านทั้งหลายจงดูพระสัมมา
สัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ผู้ทรงทำการแก้เครื่องผูกเสียได้ ผู้-
อันกิเลสอาศัยไม่ได้แล้ว ผู้ทรงจำแนกธรรมเป็นส่วนๆ
พระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์ใดได้ทรงบอกทางมียอย่างต่างๆ
เพื่อเป็นเครื่องข้ามโอชะ เมื่อหนทางนั้น ซึ่งเป็นทางไม่ตาย
อันพระสัมมาสัมพุทธเจ้านั้นตรัสบอกแล้ว พระสาวกทั้งหลาย
เป็นผู้เห็นธรรมไม่ง่อนแง่น ตั้มนั้นแล้ว พระสัมมาสัมพุทธเจ้า
พระองค์ใด ทรงทำความรุ่งเรืองแห่งตลอดซึ่งธรรมแล้ว ได้
ทรงเห็นธรรมเป็นที่ก้าวล่วงทิฐิทั้งปวง พระสัมมาสัมพุทธเจ้า
พระองค์นั้น ครั้นทรงทราบแล้วและทรงกระทำให้แจ้ง
(ธรรมนั้น) แล้ว ได้ทรงแสดงฐานะทั้ง ๑๐ อันเลิศ ความ
ประมาทอะไร ในธรรมอันพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง
แล้วด้วยดีอย่างนี้ จักมีแก่ผู้รู้ทั้งหลาย เพราะฉะนั้นแล
บุคคลพึงเป็นผู้ไม่ประมาท น้อมใจศึกษาในพระศาสนาของ
พระผู้มีพระภาคพระองค์นั้นทุกเมื่อ ดังนี้ ฯ

โกณฑัญญสูตรที่ ๙

[๗๕๑] สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระวิหารเวฬุวัน อัน
เป็นที่พระราชทานเหยื่อแก่กระแต เขตพระนครราชคฤห์ ฯ

ครั้งนั้นแล

ท่านพระอัญญาโกณฑัญญะได้เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่

ประทับต่อกาลนานนักทีเดียว

ครั้นแล้วได้หมอบลงแทบพระบาททั้งสองของ

พระผู้มีพระภาคด้วยเศียรเกล้า

จูบพระบาททั้งสองของพระผู้มีพระภาคด้วยปาก

นวดพื้นด้วยมือทั้งสอง และประกาศชื่อว่า ข้าแต่พระผู้มีพระภาค

ข้าพระองค์

ชื่อว่า โกณฑัญญะ ข้าแต่พระสุคต ข้าพระองค์ชื่อว่าโกณฑัญญะ ดังนี้ ฯ

[๗๕๒] ครั้งนั้นแล ท่านพระวังคีสะมีความคิดดังนี้ว่า ท่านพระอัญญาโกณฑัญญะนี้ นานนักทีเดียวจึงได้เข้าเฝ้าพระผู้มีพระภาค ครั้นเข้าเฝ้าแล้ว ได้

หมอบลงแทบพระบาททั้งสองของพระผู้มีพระภาคด้วยเศียรเกล้า
จูบพระบาททั้ง-

*สองของพระผู้มีพระภาคด้วยปาก นวดพั้นด้วยมือทั้งสอง
และประกาศชื่อว่า

ข้าแต่พระผู้มีพระภาค ข้าพระองค์ชื่อว่า โกณฑัญญะ ข้าแต่พระสุคต
ข้าพระองค์

ชื่อว่า โกณฑัญญะ อย่ากระนั้นเลย
เราพึงชมเชยท่านพระอัญญาโกณฑัญญะ

ในที่เฉพาะพระพักตร์ของพระผู้มีพระภาคด้วยคาถาทั้งหลายตามสมควรเถิด ๙

ครั้งนั้นแล ท่านพระวังคีสะลุกขึ้นจากอาสนะแล้ว ประนมอัญชลีไปทาง
ที่พระผู้มีพระภาคประทับแล้ว ได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคดังนี้ว่า
ข้าแต่พระผู้มี-

*พระภาค เนื้อความนี้ย่อมแจ่มแจ้งกะข้าพระองค์ ข้าแต่พระสุคต
เนื้อความนี้

ย่อมแจ่มแจ้งกะข้าพระองค์ ๙

พระผู้มีพระภาคได้ตรัสว่า เนื้อความนั้นจงแจ่มแจ้งกะเธอเถิด วังคีสะ
ดังนี้ ๙

[๗๕๓] ครั้งนั้นแล

ท่านพระวังคีสะได้ชมเชยท่านพระอัญญาโกณฑัญญะ

เฉพาะพระพักตร์พระผู้มีพระภาคด้วยคาถาทั้งหลายอันสมควรว่า

พระโกณฑัญญะเถระนี้ เป็นผู้ตรัสรู้ตามพระพุทธรองค์ เป็นผู้
มีความเพียรเครื่องก้าวหน้าอย่างแรงกล้า เป็นผู้ได้ธรรมเครื่อง
อยู่เป็นสุขทั้งหลายอันเกิดแต่วิเวกเนืองนิตย์ คุณอันใดอัน
พระสาวกผู้ทำตามคำสอนของพระศาสดาพึงบรรลุ คุณอันนั้น
ทุกอย่างอันพระโกณฑัญญะเถระนั้น เป็นผู้ไม่ประมาทศึกษา

อยู่บรรลุลแล้วโดยลำดับ พระโกณฑัญญะเถระเป็นผู้มีอำนาจมาก เป็นผู้ได้วิชา ๓ เป็นผู้ฉลาดในเจโตปริยญาณ เป็นทายาทของพระพุทธองค์ ให้อยู่ซึ่งพระบาททั้งสองของพระศาสดา ดังนี้ ๕

โมคคัลลานสูตรที่ ๑๐

[๗๕๔] สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับ ณ กาฬสิลา ข้างภูเขาสีลิลิ เขตพระนครราชคฤห์ พร้อมด้วยภิกษุสงฆ์หมู่ใหญ่ประมาณ ๕๐๐ รูป ล้วนเป็น

พระอรหันต์ทั้งหมด ๕

ได้ยินว่า ท่านพระมหาโมคคัลลานะตามพิจารณาจิตอันหลุดพ้นพิเศษ (จากกิเลส) อันหาอุปมิตได้ ของภิกษุเหล่านั้นด้วยจิตอยู่ ๕

[๗๕๕] ครั้งนั้นแล ท่านพระวังคีสะมีความคิดดังนี้ว่า พระผู้มีพระภาคนี้แลประทับที่กาฬสิลา ข้างภูเขาสีลิลิ เขตกรุงราชคฤห์ พร้อมด้วยภิกษุสงฆ์

หมู่ใหญ่ ประมาณ ๕๐๐ รูป ล้วนเป็นพระอรหันต์ทั้งหมด ท่านพระมหา-
*โมคคัลลานะก็ตามพิจารณาจิตอันหลุดพ้นพิเศษ (จากกิเลส)

อันหาอุปมิตได้

ของภิกษุเหล่านั้นด้วยจิตอยู่ อย่างกระนั้นเลย

เราพึงชมเชยท่านพระมหาโมคคัลลานะ

เฉพาะพระพักตร์ของพระผู้มีพระภาคด้วยคาถาทั้งหลายอันสมควรเถิด ๕

ครั้งนั้นแล ท่านพระวังคีสะลุกขึ้นจากอาสนะ

ทำผ้าห่มเจวียงป่าข้างหนึ่ง

ประนมอัญชลีไปทางที่พระผู้มีพระภาคประทับแล้ว

ได้กราบทูลพระผู้มีพระภาค

ดังนี้ว่า ข้าแต่พระผู้มีพระภาค เนื้อความนี้ย่อมแจ่มแจ้งกะข้าพระองค์
ข้าแต่-

*พระสุคต เนื้อความนี้ย่อมแจ่มแจ้งกะข้าพระองค์ ๕

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า เนื้อความนั้นจงแจ่มแจ้งกะเธอเถิด วังคีสะ ๕

[๗๕๖] ครั้งนั้นแล ท่านพระวังคีสะ ได้ชมเชยท่านพระมหาโมคคัลลานะ
เฉพาะพระพักตร์พระผู้มีพระภาคด้วยคาถาทั้งหลายอันสมควรว่า

พระสาวกทั้งหลายผู้สำเร็จไตรวิชชา ผู้ละมฤตยูเสียได้ ย่อม
นั่งห้อมล้อมพระมุณี ผู้ถึงฝั่งแห่งทุกข ซึ่งประทับนั่งอยู่ที่ข้าง
แห่งภูเขา พระมหาโมคคัลลานะผู้มีฤทธิ์มาก ย่อมสอดส่อง
พระสาวกเหล่านั้นด้วยจิต ตามพิจารณาจิตอันหลุดพ้นพิเศษ
แล้ว อันหาอุปมิตไ้ของพระสาวกเหล่านั้นอยู่ พระสาวก
ทั้งหลายย่อมนั่งห้อมล้อมพระโคดม ผู้เป็นมุณี ซึ่งสมบูรณ์
ด้วยพระคุณทั้งปวงอย่างนี้ ผู้ถึงฝั่งแห่งทุกข ผู้ประกอบด้วย
พระคุณเป็นอนเอกประการ ดังนี้ ฯ

คัคคราสูตที่ ๑๑

[๗๕๗] สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาค ประทับอยู่ที่ริมฝั่งสระบัวชื่อว่า
คัคครา เขตนครจัมปา พร้อมด้วยภิกษุสงฆ์หมู่ใหญ่ ประมาณ ๕๐๐ รูป
อุบาสก

ประมาณ ๗๐๐ คน และเทวดาหลายพันองค์ ฯ

นัยว่า พระผู้มีพระภาครุ่งเรื่องล่วงภิกษุ อุบาสกและเทวดาเหล่านั้น ด้วย
พระวรรณะและด้วยพระยศ ฯ

[๗๕๘] ครั้งนั้นแล ท่านพระวังคีสะ มีความคิดดังนี้ว่า พระผู้มีพระภาค
นี้แล ประทับอยู่ที่ฝั่งสระบัวชื่อว่าคัคครา เขตนครจัมปา
พร้อมด้วยภิกษุสงฆ์

หมู่ใหญ่ ประมาณ ๕๐๐ รูป อุบาสกประมาณ ๗๐๐ คน
และเทวดาหลายพันองค์

นัยว่า พระผู้มีพระภาครุ่งเรื่องล่วงภิกษุ อุบาสกและเทวดาเหล่านั้น
ด้วยพระ-

*วรรณะและด้วยพระยศ อย่างกระนั้นเลย เราพึงชมเชยพระผู้มีพระภาค ณ
ที่เฉพาะ

พระพักตร์ ด้วยคาถาอันสมควรเถิด ฯ

ครั้งนั้นแล ท่านพระวังคีสะ ลุกขึ้นจากอาสนะ ทำผ้าห่มเฉวียงบ่า
ข้างหนึ่ง ประนมอัญชลีไปทางที่พระผู้มีพระภาคประทับอยู่แล้ว
ได้กราบทูลพระผู้มี-

*พระภาคว่า ข้าแต่พระผู้มีพระภาค เนื้อความนี้ย่อมแจ่มแจ้งกะข้าพระองค์
ข้าแต่

พระสุคต เนื้อความนี้ย่อมแจ่มแจ้งกะข้าพระองค์ ฯ

พระผู้มีพระภาคได้ตรัสว่า เนื้อความนั้นจงแจ่มแจ้งกะเธอเถิด วังคีสะ ฯ
[๗๕๙] ครั้งนั้นแล ท่านพระวังคีสะ ได้ชมเชยพระผู้มีพระภาค ณ ที่
เฉพาะพระพักตร์ ด้วยคาถาอันสมควรว่า

พระจันทรพระอาทิตย์ซึ่งปราศจากมลทิน ย่อมแจ่มกระจ่าง
ในห้องฟ้า ซึ่งปราศจากเมฆฝน จันใด ข้าแต่พระองค์ผู้มี
พระรัศมีชานออกแต่พระสรีรกาย ผู้เป็นมหามุนี พระองค์
ย่อมรุ่งเรืองลวงสรรพสัตว์โลก ด้วยพระยศ จันนั้น ดังนี้ ฯ

วังคีสสูตรที่ ๑๒

[๗๖๐] สมัยหนึ่ง ท่านพระวังคีสะ อยู่ที่พระวิหารเชตวัน อารามของ
ท่านอนาถปิณฑิกเศรษฐี เขตพระนครสาวัตถี ฯ

ก็สมัยนั้นแล ท่านพระวังคีสะ เป็นผู้บรรลุพระอรหัตแล้วไม่นาน เสวย
วิมุตติสุขอยู่ ได้ภาสิตคาถาเหล่านี้ ในเวลานั้นว่า

ในกาลก่อน เราเป็นผู้มัวเมาด้วยความเป็นกวี ได้เที่ยวไป
แล้ว สู่บ้านจากบ้าน สู่เมืองจากเมือง ครั้นเราได้เห็น
พระสัมพุทธเจ้า ศรัทธาจึงบังเกิดขึ้นแก่เรา พระสัมพุทธเจ้า
นั้นได้ทรงแสดงธรรมคือชั้นธ อายตนะ ธาตุแก่เรา เราได้ฟัง
ธรรมของพระองค์แล้ว ก็บรรพชาเป็นผู้หาเรือนมิได้ พระมุนี
ได้ตรัสรู้พระโพธิญาณ เพื่อประโยชน์แก่ประชุมชนเป็นอัน-
มากแก่ภิกษุและภิกษุณีทั้งหลาย ผู้ได้ถึง ได้เห็นนิยามธรรม
การมาของเราในสำนักของพระพุทธเจ้าของเรา เป็นการมาดี
จริงหนอ วิชชา ๓ อันเราได้บรรลุแล้วโดยลำดับ พระศาสนา
ของพระพุทธองค์เราได้ทำแล้ว เราย่อมรู้ชั้นธสันดานอันเรา
เคยอยู่ในกาลก่อน ทิพจักขุญาณเราทำให้หมดจดแล้ว เรา
เป็นผู้สำเร็จไตรวิชชา บรรลุอิทธิวิธี ฉลาดในเจโตปริยญาณ
ดังนี้ ฯ

จบวังคีสสังยุต

รวมพระสูตรแห่งวังคีสสังยุตมี ๑๒ สูตร คือ
นิกขันตสูตรที่ ๑ อรติสูตรที่ ๒ เปสลาติมัญญนาสูตรที่ ๓ อานันทสูตร

ที่ ๔ สุภาสิตสูตรที่ ๕ สาริปุตตสูตรที่ ๖ ปวารณาสูตรที่ ๗ ปโรสหัสสสูตร
ที่ ๘ โกณฑัญญสูตรที่ ๙ โมคคัลลานสูตรที่ ๑๐ คัคคราสูตรที่ ๑๑
กัปปังคิยสูตร

ครบ ๑๒ ๗

วนสังยุต

วิเวกสูตรที่ ๑

[๗๖๑] ข้าพเจ้าได้สดับมาแล้วอย่างนี้-

สมัยหนึ่ง ภิกษุรูปหนึ่ง พำนักอยู่ในแนวป่าแห่งหนึ่ง ในแคว้นโกศล
สมัยนั้นแล ภิกษุรูปนั้น พักผ่อนกลางวัน
ตรีกอกุศลวิตกลามกอิงอาศัยเรื้อน ๗

[๗๖๒] ครั้งนั้น เทวดาที่สิงอยู่ในป่านั้น มีความเอ็นดูใคร่ประโยชน์
แก่ภิกษุนั้น หวังจะให้เธอสลัดใจ จึงเข้าไปหาแล้วกล่าวกะเธอด้วยคาถาว่า
ท่านใครวิเวก จึงเข้าป่า ส่วนใจของท่านแสซานไปภายนอก
ท่านเป็นคน ลงกำลังความพอใจในคนเสีย แต่นั่น ท่าน
จักเป็นผู้มีความสุข ปราศจากความกำหนด ท่านมีสติ ละ
ความไม่ยินดีเสียได้ เราเตือนให้ท่านระลึกถึงธรรมของ
สัตบุรุษ ฐลีสือกิเลสประดุจบาดาลที่ข้ามได้ยาก ได้แก่ความ
กำหนดในกามอย่าได้ครอบงำท่านเลย นกที่เปื้อนฝุ่น ย่อม
สลัดฐลีสือกิเลสที่เปื้อนให้ตกไป ฉะนั้น ภิกษุผู้มีเพียร มีสติ
ย่อมสลัดฐลีสือกิเลสที่เปื้อนให้ตกไป ฉะนั้น ดังนี้
ลำดับนั้น ภิกษุนั้นเป็นผู้ฉันทะเตือนให้สังเวช
ถึงซึ่งความสลัดใจ
แล้วแล ๗

อุปนิสฐานสูตรที่ ๒

[๗๖๓] สมัยหนึ่ง ภิกษุรูปหนึ่ง พำนักอยู่ในแนวป่าแห่งหนึ่งในแคว้น
โกศล สมัยนั้นแล ภิกษุรูปนั้น ไปนอนหลับในที่พักกลางวัน ๗

[๗๖๔] ครั้งนั้น เทวดาที่สิงอยู่ในป่านั้น มีความเอ็นดูใคร่ประโยชน์
แก่ภิกษุรูปนั้น
หวังจะให้เธอสลัดใจจึงเข้าไปหาแล้วได้กล่าวกะเธอด้วยคาถาว่า

ท่านจงลุกขึ้นเถิดภิกษุ ท่านจะต้องการอะไรด้วยความหลับ
ท่านผู้เร้าร้อนด้วยกิเลส อันลูกศรคือตัณหาเสียบแทง ดิ้นรน
อยู่ จะมัวหลับมีประโยชน์อะไร ท่านออกจากเรือนบวชด้วย
ความเป็นผู้ไม่มีเรือนด้วยศรัทธาใด ท่านจงเพิ่มพูนศรัทธานั้น
เถิด อย่าไปสู่อำนาจของความหลับเลย ฯ

[๗๖๕] คนเขลาหมกมุ่นอยู่ในกามารมณฺ์เหล่าใด กามารมณฺ์
เหล่านั้น ไม่เที่ยง ไม่ยั่งยืน ความหลับจะแผดเผาบรรพชิต
ผู้พ้นแล้ว ผู้ไม่เกี่ยวข้องกับกามารมณฺ์ซึ่งยังสัตว์ให้ติดอยู่ได้
อย่างไร เพราะกำจัดฉันทราคะเสียได้ และเพราะกำวล่วง
อวิชชาเสียได้ ญาณนั้นเป็นของบริสุทธิ์อย่างยิ่ง ใจในความ
หลับจะแผดเผาบรรพชิตได้ ความหลับจะแผดเผาบรรพชิต
ผู้ไม่มีโสภ ไม่มีความแค้นใจ เพราะทำลายอวิชชาเสียด้วย
วิชา และเพราะอาสวะสิ้นไปหมดแล้วอย่างไรได้ ความ
หลับจะแผดเผาบรรพชิตผู้ปรารภความเพียร ผู้มีตนอันส่งไป
แล้ว ผู้บากบั่นมันเป็นนิตยฺ์ ผู้จำนงพระนิพพานอยู่อย่าง
ไรได้ ฯ

กัสสปโคตตสูตรที่ ๓

[๗๖๖] สมัยหนึ่ง ท่านพระกัสสปโคตร พำนักอยู่ในแนวป่าแห่งหนึ่ง
ในแคว้นโกศล สมัยนั้นแล ท่านอยู่ในที่พักกลางวัน
กล่าวสอนนายพรานเนื้อ
คนหนึ่ง ฯ

[๗๖๗] ครั้งนั้น เทวดาผู้สิงอยู่ในป่านั้น มีความเอ็นดูใคร่ประโยชน์
แก่ท่านพระกัสสปโคตร หวังจะให้ท่านสลดใจจึงเข้าไปหา
แล้วได้กล่าวกะท่าน
ด้วยคาถาว่า

ภิกษุผู้กล่าวสอนนายพรานเนื้อซึ่งเที่ยวไปตามซอกเขาผู้หาม
ปัญญา ไม่รู้เท่าถึงการณ์ ในกาลอันไม่ควร ย่อมปรากฏ
แก่เราประดุจคนเขลา เขาเป็นคนพาล ถึงพึงธรรมอยู่ก็ไม่
เข้าใจเนื้อความ แสงประทีปโพลงอยู่ก็ไม่เห็น เมื่อท่านกล่าว
ธรรมอยู่ ย่อมไม่รู้เนื้อความ ข้าแต่ท่านกัสสป ถึงแม้ท่าน

จักทรงประทีปอันโพล่งตั้ง ๑๐ ดวง เขาก็จักไม่เห็นรูป เพราะ
จักษุ (คือญาณ) ของเขาไม่มี ฯ

ลำดับนั้น ท่านกัสสปโคตร ผู้อันเทวดานั้นให้สังเวช ถึงซึ่งความสลด
ใจแล้ว ฯ

สัมพหุลสูตรที่ ๔

[๗๖๘] สมัยหนึ่ง ภิกษุมากด้วยกัน พำนักอยู่ในแนวป่าแห่งหนึ่งใน
แคว้นโกศล ครั้นนั้นแล

ภิกษุเหล่านั้นอยู่จำพรรษาถ้วนไตรมาสแล้วหลีกไปสู่
จาริก ฯ

[๗๖๙] ครั้นนั้น เทวดาผู้สิงอยู่ในแนวป่านั้น เมื่อไม่เห็นภิกษุเหล่านั้น
ก็คร่ำครวญถึง ได้กล่าวคาถาในเวลานั้นว่า

ความสนิหสนมย่อมปรากฏประจักษ์ความไม่ยินดีเพราะเห็น
ภิกษุเป็นอันมากในอาสนะอันสงัด ท่านเหล่านั้น เป็นพหุสูต
มีถ้อยคำไพเราะ ท่านเป็นสาวกของพระโคดม ไปที่ไหนกัน
เสียแล้ว ฯ

[๗๗๐] เมื่อเทวดานั้นกล่าวอย่างนี้แล้ว เทวดาอีกองค์หนึ่งได้กล่าวกะ
เทวดานั้นด้วยคาถาว่า

ภิกษุทั้งหลายเป็นผู้ไม่อาลัยที่อยู่ เทียวไปเป็นหมู่ประจวบวร
ไปสู่แคว้นมคธและโกศล บางพวกก็บ้ายหน้าไปสู่แคว้นวัชชี ฯ

อาเนนทสูตรที่ ๕

[๗๗๑] สมัยหนึ่ง ท่านพระอาเนนท พำนักอยู่ในแนวป่าแห่งหนึ่งใน
แคว้นโกศล สมัยนั้นแล ท่านพระอาเนนท
เป็นผู้มากไปด้วยการรับแขกฝ่าย
คฤหัสถ์เกินเวลาอยู่ ฯ

[๗๗๒] ครั้นนั้นแล เทวดาผู้สิงอยู่ในแนวป่านั้น มีความเอ็นดู ใคร
ประโยชน์แก่ท่านพระอาเนนท ใครจะให้ท่านสังเวชจึงเข้าไปหาถึงที่อยู่
ครั้นแล้ว

ได้กล่าวกะท่านด้วยคาถาว่า

ท่านเข้าไปสู่ที่รกรคือโคนต้นไม้แล้ว จงใส่ใจถึงพระนิพพาน
โคตมะ ท่านจงเพ่งฌาน อย่าประมาท ถ้อยคำที่สนทนา

ของท่านจักทำอะไรได้ ฯ

ลำดับนั้น ท่านพระอานนท์ เป็นผู้อันเทวดานั้นให้สังเวช
ถึงซึ่งความสลดใจแล้วแล ฯ

อนุรุทสูตรที่ ๖

[๗๗๓] สมัยหนึ่ง ท่านพระอนุรุทพำนักอยู่ในแนวป่าแห่งหนึ่งใน
แคว้นโกศล ฯ

[๗๗๔] ครั้งนั้นแล เทวดาชั้นดาวดึงส์องค์หนึ่งชื่อชาลินีเป็นภรรยาเก่า
ของท่านพระอนุรุท เข้าไปหาท่านถึงที่อยู่
ครั้นแล้วได้กล่าวกะท่านด้วยคาถาว่า

ท่านจงตั้งใจของท่านไว้ในหมู่เทพชั้นดาวดึงส์ ซึ่งพรัง
พร้อมด้วยอารมณ์อันน่าใคร่ทั้งปวง ที่ท่านเคยอยู่ในกาลก่อน
ท่านจะเป็นผู้อันหมู่เทวดาแวดล้อมเป็นบริวาร ย่อมงดงาม ฯ

[๗๗๕] อ. เหล่านางเทพกัลยาผู้มีคติอันทราม ดำรงมั่นอยู่ใน
กายของตน สัตว์ทั้งหลายเหล่านั้น แม้เป็นผู้มีคติอันทราม
ก็ถูกนางเทพกัลยาปรารภนา ฯ

[๗๗๖] ท. เหล่าสัตว์ผู้ไม่ได้เห็นที่อยู่อันเป็นที่น่าเพลิดเพลิน
ของนรเทพชั้นไตรทศ ผู้มียศ ก็ชื่อว่าไม่รู้จักความสุข ฯ

[๗๗๗] อ. ดูกรเทวดาผู้เขลา ท่านไม่รู้แจ้งตามคำของพระ-
อรหันต์ว่า

สังขารทั้งปวงไม่เที่ยง มีอันเกิดขึ้นและเสื่อมไปเป็น
ธรรมดา บังเกิดขึ้นแล้วย่อมเสื่อมไป การเข้าไปประับสังขาร
เหล่านั้นเสียได้เป็นสุข บัดนี้ การอยู่ครอบครองของเราไม่มี
อีกต่อไป ตัณหาประดุจดั่งว่าชายในหมู่เทพของเราก็ไม่มี
สงสารคือชาติสิ้นไปแล้ว บัดนี้ภพใหม่ ไม่มีอีกต่อไป ฯ

นาคหัตตสูตรที่ ๗

[๗๗๘] สมัยหนึ่ง ท่านพระนาคหัตตะ พำนักอยู่ในแนวป่าแห่งหนึ่งใน
แคว้นโกศล สมัยนั้นแล
ท่านพระนาคหัตตะเข้าไปสู่บ้านแต่เช้าตรู่และกลับมา
หลังเที่ยง ฯ

[๗๗๙] ครั้งนั้นแล เทวดาผู้สิงอยู่ในแนวป่านั้น มีความเอ็นดู ใคร่

ประโยชน์แก่ท่านพระนาคทัตตะ ใครจะให้ท่านสังเวช จึงเข้าไปหาถึงที่อยู่
ครั้ง

แล้วได้กล่าวกะท่านด้วยคาถาว่า

ท่านนาคทัตตะ ท่านเข้าไปแล้วในกาลและกลับมาในกลางวัน
(ท่าน) มีปรกติเที่ยวไปเกินเวลา คลุกคลีกับคฤหัสถ์ พลอย
ร่วมสุขร่วมทุกข์กับเขา เราย่อมกลัวพระนาคทัตตะ ผู้คะนอง
สันดี และพัวพันในสกุลทั้งหลาย ท่านอย่าไปสู่อำนาจของ
มัจจุราชผู้มีกำลัง ผู้กระทำซึ่งที่สุดเลย ฯ

ลำดับนั้น ท่านพระนาคทัตตะ เป็นผู้อันเทวดานั้นให้สังเวชถึงซึ่งความ
สลดใจแล้วแล ฯ

กุลฆรณีสสูตรที่ ๘

[๗๘๐] สมัยหนึ่ง ภิกษุรูปหนึ่ง พำนักอยู่ในราวป่าแห่งหนึ่งในแคว้น
โกศล สมัยนั้นแล ภิกษุนั้นไปอยู่คลุกคลีในสกุลแห่งหนึ่งเกินเวลา ฯ

[๗๘๑] ครั้งนั้นแล เทวดาผู้สิงอยู่ในราวป่านั้น มีความเอ็นดูใคร่ประ-
*โยชน์แก่ภิกษุนั้น ใครจะให้เธอสังเวช

จึงเนรมิตเพศแห่งหญิงแม่เรือนในตระกูล

นั้นเข้าไปหาถึงที่อยู่ ครั้นแล้วได้กล่าวกะภิกษุนั้นด้วยคาถาว่า

ชนทั้งหลาย ย่อมประชุมสนทนากันที่ฝั่งแม่น้ำในโรงที่พัก
ในสภา และในถนน ส่วนเราและท่านเป็นดังเรือ ฯ

[๗๘๒] แท้จริงเสียงที่เป็นข้าศึกมีมากอันท่านผู้มีตบะ พึงอดทน
ไม่พึงเก้อเขินเพราะเหตุนั้น เพราะสัตว์หาได้เศร้าหมองด้วย
เหตุนั้นไม่ แต่ผู้ใดมักสะดุ้งเพราะเสียงประดังเนื้อทรายในป่า
นักปราชญ์กล่าวผู้นั้นว่ามีจิตเบา วัตรของเขาย่อมไม่สมบูรณ์ ฯ

วัชชีปุตตสูตรที่ ๙

[๗๘๓] สมัยหนึ่ง ภิกษุวัชชีบุตรรูปหนึ่ง พำนักอยู่ในแนวป่าแห่งหนึ่ง
ใกล้เมืองเวสาลี สมัยนั้นแล

วาระแห่งมหรสพตลอดราตรีทั้งปวงย่อมมีในเมือง
เวสาลี ฯ

[๗๘๔] ครั้งนั้นแล ภิกษุนั้นได้ฟังเสียงกึกก้องแห่งดนตรี อันบุคคลตี
และบรรเลงแล้วในเมืองเวสาลี คร่ำครวญอยู่ ได้ภาสิตคาถานี้ในเวลานั้นว่า

เราเป็นคนอื่นๆ เดี่ยวอยู่ในป่า ประจุท่อนไม้ที่เขาทิ้งแล้วในป่า
ฉะนั้น ใครจะเป็นผู้ลามกกว่าเราในราตรีเช่นนี้หนอ ฯ

[๗๘๕] ลำดับนั้น เทวดาผู้สิงอยู่ในแนวป่านั้น มีความเอ็นดู ใคร
ประโยชน์แก่เธอ ใครจะยังเธอให้สดถึงเข้าไปหาจนถึงที่อยู่
ครั้นแล้วได้กล่าว

กะเธอด้วยคาถาว่า

ท่านเป็นคนอื่นๆ เดี่ยวเท่านั้นอยู่ในป่า ประจุท่อนไม้ที่เขาทิ้ง
แล้วในป่าฉะนั้น เทวดาและมนุษย์ทั้งหลายเป็นอันมากยอม
รักท่าน ประจุสัตว์นรกรักผู้ที่จะไปสวรรค์ ฉะนั้น ฯ
ลำดับนั้นแล ภิกษุนี้เป็นผู้อันเทวดาให้สังเวชถึงซึ่งความ
สดแล้วแล ฯ

สัชฌายสูตรที่ ๑๐

[๗๘๖] สมัยหนึ่ง ภิกษุรูปหนึ่ง พำนักอยู่ในป่าแห่งหนึ่งในแคว้นโกศล
สมัยนั้น ภิกษุนั้น นัยว่าเมื่อก่อนเป็นผู้มากไปด้วยการสำธยายเกินเวลาอยู่
สมัย

ต่อมา เธอเป็นผู้ชวนขวายน้อยเป็นผู้หนึ่ง ยังกาลให้ล่วงไป ฯ

[๗๘๗] ครั้นนั้นแล เทวดาผู้สิงอยู่ในแนวป่านั้น ไม่ได้ฟังธรรมของเธอ
จึงเข้าไปหาถึงที่อยู่ ครั้นแล้วได้กล่าวกะเธอด้วยคาถาว่า

ภิกษุ ท่านอยู่ร่วมกับภิกษุทั้งหลาย ย่อมไม่สำธยายบทแห่ง
พระธรรม เพราะเหตุไร บุคคลฟังธรรมแล้วย่อมได้ความ
เลื่อมใส ผู้กล่าวธรรมย่อมได้รับความสรรเสริญในทิฏฐธรรม
เทียว ฯ

[๗๘๘] ภิ. ความพอใจในบทแห่งพระธรรมได้มีแล้วในกาลก่อน
จนถึงกาลที่เรามาร่วมด้วยวิราคะและเพราะเรามาร่วมด้วยวิราคะ
แล้ว สัตบุรุษทั้งหลายรู้ทั่วถึง รูป เสียง กลิ่น รส และ
โผฏฐัพพะ อย่างใดอย่างหนึ่งแล้ว ได้กล่าวการเสียสละ
(อารมณฺ์นั้นๆ) เสีย ฯ

อโยนิโสมนสิการสูตรที่ ๑๑

[๗๘๙] สมัยหนึ่ง ภิกษุรูปหนึ่ง พำนักอยู่ในแนวป่าแห่งหนึ่งในแคว้น

โกศล สมัยนั้นแล เธอไปที่พักในกลางวัน

ตริกอกุศลวิตกอันลามกคือกามวิตก

พยาบาทวิตก และวิหิงสาวิตก ฯ

[๗๙๐] ครั้งนั้นแล เทวดาผู้สิงอยู่ในแนวป่านั้น มีความเอ็นดู ใคร
ประโยชน์ หวังจะให้ภิกษุนั้นสังเวช จึงเข้าไปหาถึงที่อยู่
ครั้นแล้วได้กล่าวกะภิกษุ
นั้นด้วยคาถาว่า

ท่านถูกวิตกกิน เพราะมนสิการไม่แยบคาย ท่านจงละ
มนสิการไม่แยบคายเสีย และจงใคร่ครวญโดยแยบคาย ท่าน
ปรารภพระศาสดาพระธรรม พระสงฆ์ และศีลของตนแล้ว
จะบรรลุความปราโมทย์ ปิติและสุขโดยไม่ต้องสงสัย แต่นั้น
ท่านจักเป็นผู้มากด้วยความปราโมทย์ จักกระทำที่สุดแห่ง
ทุกข์ได้ ฯ

ลำดับนั้นแล ภิกษุนั้น เป็นผู้อันเทวดานั้นให้สังเวชถึงซึ่งความสลัดใจ
แล้วแล ฯ

มัชฌันติกสูตรที่ ๑๒

[๗๙๑] สมัยหนึ่ง ภิกษุรูปหนึ่ง พำนักอยู่ในแนวป่าแห่งหนึ่งในแคว้น
โกศล ฯ

[๗๙๒] ครั้งนั้นแล เทวดาผู้สิงอยู่ในป่านั้น เข้าไปหาถึงที่อยู่ ครั้น
แล้วได้ภาษิตคาถาเหล่านี้ในสำนักของภิกษุนั้นว่า

ในกาลกำลังเที่ยงวัน เมื่อนกทั้งหลายจับเจ้าแล้ว ภยันัน
ยอมปรากฏแก่เรา ประดุจป่าใหญ่สงเสียงอยู่ ฯ

ภ. ในกาลกำลังเที่ยง เมื่อนกทั้งหลายจับเจ้าแล้ว ความยินดี
นั้นยอมปรากฏแก่เรา ประดุจป่าใหญ่สงเสียงอยู่ ฉะนั้น ฯ

ปากดินทริยสูตรที่ ๑๓

[๗๙๓] สมัยหนึ่ง ภิกษุมาร่วมกัน พำนักอยู่ในแนวป่าแห่งหนึ่ง
ในแคว้นโกศล ล้วนเป็นผู้ฟุ้งซ่าน เหา่เหิม ชี้อ้อ ปากกล้า พุดเหลวไหล
มีสติพินเพื่อน ไม่รู้สึกตน ไม่หนักแน่น จิตไม่มั่นคง มีอินทรีย์อันเปิดเผย ฯ

[๗๙๔] ครั้งนั้นแล เทวดาผู้สิงอยู่ในแนวป่านั้น มีความเอ็นดู
ใคร่ประโยชน์แก่ภิกษุเหล่านั้น หวังจะให้พวกเธอสังเวชจึงเข้าไปหาถึงที่อยู่

ครั้นแล้วได้กล่าวกะพวกเธอด้วยคาถาว่า

ภิกษุทั้งหลายผู้เป็นสาวก ของพระสมณโคดมในกาลก่อน
มีปกติเป็นอยู่ง่าย ไม่มักได้ แสวงหาบิณฑบาต [ตามได้]
ไม่มักได้แสวงหาเสนาสนะ [ตามได้] ท่านเหล่านั้นรู้ความ
ไม่เพียงในโลกแล้ว ได้กระทำที่สุดแห่งทุกข์แล้ว [ส่วน
พวกท่าน] ทำตนให้เป็นผู้เลี้ยงยาก ประดุจผู้เอาเปรียบ
ชาวบ้านในบ้าน กินแล้วๆ กินอนหมกมุ่นอยู่ในเรือนของ
คนอื่น เราขอกระทำอัญชลีแก่พระสงฆ์แล้วขอกล่าวถึงภิกษุ
ที่ควรกล่าวบางพวก ในพระศาสนานี้ ท่านเหล่านั้นถูกเขา
ทอดทิ้งหาที่พึ่งมิได้ เหมือนอย่างคนที่ตายแล้ว ถูกเขา
ทอดทิ้งไว้ในป่าช้า ฉะนั้น เรากล่าวหมายถึงภิกษุจำพวกที่
เป็นผู้ประมาทอยู่ แต่ท่านเหล่าใดเป็นผู้ไม่ประมาทอยู่ เราขอ
กระทำการนอบน้อมแก่ท่านเหล่านั้น ฯ

ลำดับนั้นแล

ภิกษุเหล่านั้นเป็นผู้อันเทวดานั้นให้สังเวชถึงซึ่งความสลัดใจ
แล้วแล ฯ

ปทุมปุปผสูตรที่ ๑๔

[๗๙๕] สมัยหนึ่ง ภิกษุรูปหนึ่ง พำนักอยู่ในแนวป่าแห่งหนึ่งในแคว้น
โกศล สมัยนั้นแล ภิกษุนั้นกลับจากบิณฑบาตภายหลังเวลาฉัน
ลงสู่สระโบกขรณี
แล้วสูดดมดอกปทุม ฯ

[๗๙๖] ครั้งนั้นแล เทวดาผู้สิงอยู่ในแนวป่านั้น มีความเอ็นดู ใคร
ประโยชน์แก่ภิกษุนั้น หวังจะให้เธอสลัด จึงเข้าไปหาถึงที่อยู่
ครั้นแล้วได้กล่าว
กะเธอด้วยคาถาว่า

ท่านสูดดมดอกไม้ที่เกิดในน้ำซึ่งใครๆ ไม่ได้ให้แล้ว นี่เป็น
องค์อันหนึ่งแห่งความเป็นชะโมย ท่านผู้นิรทุกข์ ท่านเป็นผู้
ชะโมยกลืน ฯ

[๗๙๗] ภิ. เราไม่ได้นำไป เราไม่ได้หัก เราดมดอกไม้ที่เกิดใน
น้ำห่างๆ เมื่อเป็นเช่นนี้ท่านจะเรียกว่าเป็นผู้ชะโมยกลืน

ด้วยเหตุดังรื้อ ส่วนบุคคลที่ซัดงาบัว หักดอกบัวบุณฑริก
เป็นผู้มีการงานอันเคลื่อนไหวอย่างนี้ ไฉนท่านจึงไม่เรียก
เขาว่าเป็นชะโมย ฯ

[๗๙๘] เท. บุรุษผู้มีบาปหนา แปรเปื้อนด้วยราคาทิกิเลสเกินเหตุ
เราไม่พูดถึงคนนั้น แต่เราควรจะกล่าวกะท่าน บาปประมาณ
เท่าปลายขนทราย ย่อมปรากฏประจักษ์เท่าก้อนเมฆใน
นภากาศแก่บุรุษผู้ไม่มีกิเลส ดังว่าเนิน ผู้มักแสวงหา
ไตรสิกขาอันสะอาดเป็นนิจ ฯ

[๗๙๙] ภิ. ดูก่อนเหวดา ท่านรู้จักเราแน่ละ และท่านเอ็นดูเรา
ดูก่อนเหวดา ท่านเห็นกรรมเช่นนี้ในกาลใด ท่านพึงกล่าวอีก
[ในกาลนั้น] เกิด ฯ

[๘๐๐] เราไม่ได้อาศัยท่านเป็นอยู่เลย และเราไม่ได้มีความเจริญ
เพราะท่าน ดูก่อนภิกษุ ท่านพึงไปสุคติได้ด้วยกรรมที่ท่าน
พึงรู้ ฯ

ลำดับนั้นแล ภิกษุนั้นเป็นผู้อันเหวดานั้นให้สลด ถึงซึ่งความสังเวช
แล้วแล ฯ

วนสังยุต จบบริบูรณ์

รวมพระสูตรแห่งวนสังยุต มี ๑๔ สูตร คือ

วิเวกสูตรที่ ๑ อပ္ปัญฐานสูตรที่ ๒ กัสสปโคตตสูตรที่ ๓ สัมพหุลสูตรที่

๔

อาเนนทสูตรที่ ๕ อนรุทธสูตรที่ ๖ นาคหัตตสูตรที่ ๗ กุลฆรณีสสูตรที่ ๘

วัชชี-

*ปุตตสูตรที่ ๙ สัชฌายสูตรที่ ๑๐ อโยนิโสมนสิการสูตรที่ ๑๑

มัชฌันติกสูตรที่ ๑๒

ปากตินทริยสูตรที่ ๑๓ กับปทุมปุพผสูตร ครบ ๑๔ ฯ

ยักขสังยุต

อินทกสูตรที่ ๑

[๘๐๑] ข้าพเจ้าได้สดับมาแล้วอย่างนี้-

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่บนภูเขานันทกฏ ซึ่งอินทกษัตริย์
ครอบครอง เขตกรุงราชคฤห์ ฯ

[๘๐๒] ครั้งนั้นแล อินทกษัตริย์เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ
ครั้นแล้วได้กราบทูลด้วยคาถาว่า

"[ถ้า] ท่านผู้รู้ทั้งหลายกล่าวว่า รูปหาใช่ชีพไม่ สัตว์นี้
จะประสพ ร่างกายนี้ได้อย่างไรหนอ กระดูกและก้อนเนื้อ
จะมาแต่ไหน สัตว์นี้จะติดอยู่ในครรภ์ได้อย่างไร"

[๘๐๓] พระผู้มีพระภาคตรัสว่า "รูปนี้เป็นกลละก่อนจากกลละ
เป็นอัมพุทะ จากอัมพุทะเกิดเป็นเปสิ จากเปสิเกิดเป็นฆนะ
จากฆนะเกิดเป็น ๕ ปุม (ปัญจสาขา) ต่อจากนั้น มีผมน
และเล็บ (เป็นต้น) เกิดขึ้น มารดาของสัตว์ในครรภ์บริโภค-
*ข้าวน้ำโภชนาหารอย่างใด สัตว์ผู้อยู่ในครรภ์มารดา ก็ยัง
อรรถภาพให้เป็นไปด้วยอาหารอย่างนั้นในครรภ์นั้น" ฯ

สัณฺฑิตสูตรที่ ๒

[๘๐๔] สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่บนภูเขาคิชฌกูฏ เขต
กรุงราชคฤห์ ฯ

[๘๐๕] ครั้งนั้นแล ยักษมีชื่อว่าสัณฺฑิตะเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึง
ที่ประทับ ครั้นแล้วได้กราบทูลด้วยคาถาว่า

"การสั่งสอนคนอื่นนั้น ไม่เหมาะแก่สมณะเช่นท่าน ผู้ละ
กิเลสได้ทั้งหมด ผู้พ้นจากไตรภพ"

[๘๐๖] พระผู้มีพระภาคตรัสว่า "ดูกรสัณฺฑิตะ ธรรมเครื่องอยู่ร่วมกัน
ย่อมเกิดด้วยเหตุอย่างใดอย่างหนึ่ง คนมีปัญญาไม่ควรที่จะ
ไหวตามเหตุนั้นด้วยใจ ถ้าคนมีใจผ่องใสแล้วสั่งสอนคนอื่น
บุคคลนั้นย่อมไม่เป็นผู้พัวพันด้วยเหตุนั้น นอกจากจะ
อนุเคราะห์เอ็นดู" ฯ

สุจิโลมสูตรที่ ๓

[๘๐๗] สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับบนเตียงชนินฺทมีเท้าตรึงติด
กับแม่แคร่ อันเป็นที่ครอบครองของสุจิโลมยักษ เขตบ้านคยา ฯ

สมัยนั้นแล ยักษชื่อขระและยักษชื่อสุจิโลมะเดินผ่านเข้าไปไม่ไกล
พระผู้มีพระภาค ฯ

ครั้งนั้นแล ยักษ์ชื่อขระได้พูดกับสุจิโลมยักษ์ว่า

นั่นสมณะ ๑

นั่นไม่ใช่สมณะ เป็นสมณะน้อย แต่จะเป็นสมณะหรือสมณะน้อย
เราพอจะรู้ได้ ๑

[๘๐๘] ครั้งนั้นแล สุจิโลมยักษ์ได้เข้าไปใกล้พระผู้มีพระภาคยังที่
ประทับ ครั้นแล้วได้เข้าไปเหนี่ยวพระกายของพระองค์ ๑

พระผู้มีพระภาคทรงกระเถิบถอยพระกายไปเล็กน้อย ๑

ครั้งนั้นแล สุจิโลมยักษ์ได้ถามพระผู้มีพระภาคว่า ท่านกลัวเราไหม
สมณะ ๑

อาวุโส เราไม่กลัวท่านเลย แต่สัมผัสของท่านเลวทราม ๑

สมณะ เราจักถามปัญหาของท่าน ถ้าท่านไม่กล่าวแก้แก่เรา

เราจักทำจิต

ของท่านให้พลุ่งพล่าน หรือจักฉีกหัวใจของท่าน

หรือจักจับที่เท้าแล้วเหวี่ยงไป

ฝั่งโน้นแห่งแม่น้ำคงคา ๑

อาวุโส เราไม่เห็นใครเลยในโลก ทั้งเทวโลก มารโลก พรหมโลก
ในหมู่สัตว์พร้อมทั้งสมณะ พราหมณ์ เทวดาและมนุษย์
ที่จะพึงทำจิตของเรา

ให้พลุ่งพล่าน หรือฉีกหัวใจเรา

หรือจับเราที่เท้าแล้วเหวี่ยงไปฝั่งโน้นแห่งแม่น้ำ

คงคาได้ อาวุโส เอาเถอะ ท่านจงถามตามที่ท่านจำนงเถิด ๑

[๘๐๙] สุจิโลมยักษ์ จึงถามว่า ราคะแลโหสะ มีอะไรเป็นเหตุ
ความไม่ยินดี ความยินดี และความสยดสยอง เกิดแต่อะไร
ความตรึกในใจเกิดแต่อะไรแล้วดับจิตไว้ได้ เหมือนพวก
เด็กดักกา ฉะนั้น ๑

[๘๑๐] พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า ราคะแลโหสะมีอรรถภาพนี้เป็น
เหตุ ความไม่ยินดี ความยินดี และความสยดสยองเกิดแต่
อรรถภาพนี้ ความตรึกในใจเกิดแต่อรรถภาพนี้แล้ว ดับจิตไว้ได้
เหมือนพวกเด็กดักกา ฉะนั้น ๑

อกุศลวิตกเป็นอันมาก เกิดแต่ความเยื่อใยคือตัณหา เกิด

ขึ้นในต้นแล้วแผ่ซ่านไปในวัดทุกามทั้งหลาย เหมือนย่านไทร
เกิดแต่ลำต้นไทรแล้วแผ่ซ่านไปในป่า ฉะนั้น ๑
ชนเหล่าใดย่อมรู้ วัตถุประสงค์นั้นว่าเกิดแต่สิ่งใด ชนเหล่านั้น
ย่อมบรรเทาเหตุเกิดนั้นเสียได้ ดูกรยักข์ ท่านจงฟัง ชน
เหล่านั้นย่อมข้ามห้วงกิเลสนี้ ซึ่งข้ามได้ยาก และไม่เคยข้าม
เพื่อความไม่มีภพอีกต่อไป ๑

มณิกัททสูตรที่ ๔

[๘๑๑] สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ที่เจติยช้อมณิมาฬะ
อันเป็นที่ครอบครองของยักขช้อมณิกัท ในแคว้นมคธ ๑

[๘๑๒] ครั้งนั้นแล ยักขช้อมณิกัททะเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่
ประทับ ครั้นแล้วได้กล่าวคาถาในสำนักพระผู้มีพระภาคว่า

ความเจริญย่อมมีแก่คนมีสติทุกเมื่อ คนมีสติย่อมได้ความสุข
ความดีย่อมมีแก่คนมีสติเป็นนิตย์ และคนมีสติย่อมหลุดพ้น
จากเวร ๑

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

ความเจริญย่อมมีแก่คนมีสติทุกเมื่อ คนมีสติย่อมได้ความสุข
ความดีย่อมมีแก่คนมีสติเป็นนิตย์ แต่คนมีสติยังไม่หลุดพ้น
จากเวร ๑

[๘๑๓] แต่ผู้ใดมีใจยินดีในความไม่เบียดเบียนตลอดวันและคืน
ทั้งหมด และเป็นผู้มีส่วนแห่งเมตตาในสรรพสัตว์ ผู้นั้นย่อม
ไม่มีเวรกับใครๆ ๑

สาณสูตรที่ ๕

[๘๑๔] สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ในพระวิหารเชตวัน
อารามของท่านอนาถปิณฑิกเศรษฐี เขตเมืองสาวัตถี ๑

สมัยนั้นแล บุตรของอุบาสิกคนหนึ่งชื่อสาณ ถูกยักข์เข้าสิง ๑

[๘๑๕] ครั้งนั้นแล อุบาสิกานั้นได้ปริเวนทาการกล่าวคาถาเหล่านี้ใน
เวลานั้นว่า

ฉันได้สดับต่อพระอรหันต์ทั้งหลายว่า ชนเหล่าใดเข้าอยู่
อุโบสถอันประกอบด้วยองค์ ๘ ประการด้วยดี ตลอดดิถีที่ ๑๔
ที่ ๑๕ และที่ ๘ แห่งปักข์ ทั้งตลอดปาริหาริกปักข์ ประพฤติ

พรหมจรรย์อยู่ ยักษ์ทั้งหลายยอมไม่เล่นกับชนเหล่านั้น
บัดนี้ ฉันเห็นในวันนี้ ยักษ์เล่นกับสามเณรสาว ๆ

[๘๑๖] ยักษ์กล่าวว่า

ท่านได้สดับต่อพระอรหันต์ทั้งหลายว่า ชนเหล่าใดเข้าอยู่
อุโบสถอันประกอบด้วยองค์ ๘ ประการ ตลอดตติยที่ ๑๔
ที่ ๑๕ และที่ ๘ แห่งปักษี ทั้งตลอดปาริหาริกปักษี ประพฤติ
พรหมจรรย์อยู่ ยักษ์ทั้งหลายยอมไม่เล่นกับชนเหล่านั้น เป็น
การชอบ ท่านพึงบอกสาวกผู้พินิจขึ้นแล้วว่า ยักษ์สิ่งคำนี้ไว้ว่า
ท่านอย่าได้กระทำความอันลามกทั้งในที่แจ้งและที่ลับ ถ้าท่าน
จักกระทำหรือกำลังกระทำความอันลามกไซ้รู้ ถึงท่านจะเหาะ
หนีไปก็ไม่พ้นจากทุกข์ ฯ

[๘๑๗] สามเณรสาวกผู้พินิจขึ้นแล้วกล่าวว่า

โยม ญาติ และมิตรทั้งหลายยอมร้องให้ถึงคนที่ตายแล้ว
หรือยังเป็นอยู่แต่หายไป โยมยังเห็นฉันเป็นอยู่ ไฉนเหตุไร
โยมจึงร้องให้ถึงฉัน ฯ

[๘๑๘] อุบาสิกากล่าวว่า

ลูกเอ๋ย ญาติและมิตรทั้งหลายยอมร้องให้ถึงคนที่ตายแล้ว
หรือยังเป็นอยู่แต่หายไป แต่คนใดละกามทั้งหลายแล้วจะ
กลับมาในกามนี้อีก ลูกรัก ญาติและมิตรทั้งหลายยอมร้องให้
ถึงคนนั้น เพราะเขาเป็นอยู่ต่อไปอีกก็เหมือนตายแล้ว แน่พ่อ
เรายกท่านขึ้นจากถ้ำร้างที่ยังร้อนระอุแล้ว ท่านอยากจะตกลง
ไปสู่ถ้ำร้างอีก แน่พ่อ เรายกท่านขึ้นจากเหวแล้ว ท่านอยาก
จะตกลงไปสู่เหวอีก เราจะโพนทนาแก่ใครเล่าว่า ขอท่าน
จงช่วยกัน ขอความเจริญจงมีแก่ท่าน ประดุจสิ่งของที่ชน
ออกแล้วจากเรือนที่ไฟไหม้ แต่ท่านอยากจะทำมันเสียอีก ฯ

ปิยักรสูตรที่ ๖

[๘๑๙] สมัยหนึ่ง ท่านพระอนุรุธอยู่ในพระวิหารเชตวัน อารามของ
ท่านอนาถปิณฑิกเศรษฐี เขตกรุงสาวัตถี ฯ

สมัยนั้นแล ท่านพระอนุรุธลุกขึ้นในเวลาใกล้รุ่งแห่งราตรี กล่าวบท
แห่งพระธรรมอยู่ ฯ

[๘๒๐] ครั้งนั้นแล นางยักษิณีผู้เป็นมารดาของปิยงกระพลอบบุตรน้อย
อย่างนี้ว่า

ปิยงกระ อย่าอีกทีก็ไป ภิกษุกำลังกล่าวบทพระธรรมอยู่
อนึ่ง เราผู้แจ้งบทพระธรรมแล้วปฏิบัติ ข้อนั้นจะพึงมีเพื่อ
ประโยชน์เกื้อกูลแก่เรา ฯ

[๘๒๑] เราสำรวมในเหล่าสัตว์มีปราณ เราไม่กล่าวเท็จทั้งที่รู้อยู่
เราศึกษา ทำตนให้เป็นผู้มีศีลดีนั้นแหละ เราจะพ้นจาก
กำเนิดปีศาจ ฯ

ปุณฺพสุตฺตที่ ๗

[๘๒๒] สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ในพระวิหารเชตวัน
อารามของท่านอนาถปิณฑิกเศรษฐี เขตกรุงสาวัตถี ฯ

สมัยนั้นแล พระผู้มีพระภาคทรงยังภิกษุทั้งหลายให้เห็นแจ้ง
ให้สมาทาน
ให้อาจหาญ ให้รื่นเริงอยู่ด้วยธรรมิกถาอันปฏิบัติด้วยพระนิพพาน ฯ
ภิกษุเหล่านั้นตั้งใจมนสิการ ประมวลไว้ด้วยใจทั้งหมด เฝ้ายโสตกลงดับ
พระธรรม ฯ

[๘๒๓] ครั้งนั้นแล นางยักษิณีผู้เป็นมารดาของปุณฺพสุพลอบบุตรน้อย
อย่างนี้ว่า

นิงเสียเกิดลูกอุตรา นิงเสียเกิดลูกปุณฺพสุ จนกว่าแม่จะพึง
ธรรมของพระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐ ผู้เป็นพระศาสดาจบ พระผู้
มีพระภาคตรัสนิพพานอันเป็นเครื่องเปลื้องตนเสีย จาก
กิเลสเครื่องร้อยกรองทั้งปวง เวลาที่ปรารภในธรรมนั้น
จะล่วงเลยแม่ไปเสีย ลูกของตนเป็นที่รักในโลก ผัวของตน
เป็นที่รักในโลก แต่ความปรารภในธรรมนั้น เป็นที่รัก
ของแม่ยิ่งกว่าลูกและผัวนั้น เพราะลูกหรือผัวที่รัก พึงปลด
เปลื้องจากทุกข์ไม่ได้ เหมือนการพึงธรรมย่อมปลดเปลื้อง
เหล่าสัตว์จากทุกข์ได้ ในเมื่อโลกอันทุกข์ขังล้อมแล้ว
ประกอบด้วยชราและมรณะ แม่ปรารภจะพึงธรรม ที่
พระพุทธเจ้าตรัสรู้ด้วยพระปัญญาอันยิ่ง เพื่อพ้นจากชราและ
มรณะจงนิงเสียเกิดลูกปุณฺพสุ ฯ

[๘๒๔] ปุณฺณพสุพูดว่า

แม่จ๋า ฉันจักไม่พูด อุตหราน้องสาวของฉันก็จักเป็นผู้หนึ่ง
เชิญแม่ฟังธรรมอย่างเดียว การฟังพระสัทธรรมนำความสุข
มาให้ แม่จ๋า เราไม่รู้พระสัทธรรมจึงได้เที่ยวไปลำบาก
พระพุทฺธเจ้าพระองค์นี้ เป็นผู้ทำความสว่างไสวแก่เทวดาและ
มนุษย์ผู้ลุ่มหลง มีพระสรีระครั้งสุดท้าย มีพระจักขุ แสดง
ธรรมอยู่ ฯ

[๘๒๕] ยักษิณิพูดว่า

น่าชื่นชมนัก ลูกผู้นอนบนอกของแม่เป็นคนฉลาด ลูกของแม่
ย่อมรักใคร่พระธรรมอันบริสุทธิ์ของพระพุทฺธเจ้าผู้ประเสริฐ
ปุณฺณพสุเจ้าจึงมีความสุขเกิด วันนี้แม่เป็นผู้ย่างขึ้นไปในพระ
ศาสนา แม่และเจ้าเห็นอริยสัจแล้ว แม่แม่อุตราก็จงฟังแม่ ฯ

สุทตฺตสูตรที่ ๘

[๘๒๖] สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับในสี่วัน เขตกรุง

ราชคฤห์ ฯ

สมัยนั้นแล อนาถบิณฑิกคฤหบดีไปถึงกรุงราชคฤห์ด้วยกรณียกิจ
บางอย่าง ฯ

อนาถบิณฑิกคฤหบดีได้สดับว่า

เขาลือกันว่าพระพุทฺธเจ้าเสด็จอุบัติแล้ว

ในโลก จึงในขณะนั้นเอง ประรณานาจะเข้าเฝ้าพระผู้มีพระภาค ฯ

ครั้งนั้นแล ท่านอนาถบิณฑิกคฤหบดีได้ดำริว่า

วันนี้เป็นกาลไม่ควรเพื่อ

จะเข้าเฝ้าพระผู้มีพระภาค พรุ่งนี้เถิด

เราจึงจักเข้าเฝ้าท่านคฤหบดีนอนรำพึงถึง

พระพุทฺธเจ้า สำคัญว่าสว่างแล้วลุกขึ้นในราตรีถึง ๓ ครั้ง ฯ

ลำดับนั้น ท่านคฤหบดีเดินไปทางประตูป่าช้า พวกอมนุษย์เปิดประตูให้
ฯ

[๘๒๗] ครั้นเมื่ออนาถบิณฑิกคฤหบดีออกจากเมืองไป แสงสว่างก็

อันตรธานไป ความมืดปรากฏขึ้น ความกลัว ความหวาดเสียว

ชนพองสยอง

เกล้าบังเกิดขึ้น ท่านคฤหบดีจึงใคร่ที่จะกลับเสียจากที่นั่น ๕

ครั้งนั้น ยักษ์ชื่อสิวกะไม่ปรากฏร่างได้ส่งเสียงให้ได้ยินว่า

ข้างแสนหนึ่ง ม้าแสนหนึ่ง รถเทียมด้วยม้าอัสตรแสนหนึ่ง

หญิงสาวที่สอดสวมแก้วมณีและกุนทลแสนหนึ่ง ย่อมไม่

ถึงเสียวที่ ๑๖ อันจำแนกแล้ว ๑๖ ครั้ง แห่งการยกย่าง

เท้าไปก้าวหนึ่ง ท่านจงก้าวหน้าไปเกิดคฤหบดี ท่านจงก้าว

หน้าไปเกิดคฤหบดี การก้าวหน้าไปของท่านประเสริฐ การ

ถอยหลังไม่ประเสริฐเลย ๕

ครั้งนั้นแล ความมืดได้หายไป แสงสว่างปรากฏขึ้นแก่ท่านอนาถ

บิณฑิกคฤหบดี ความกลัว ความหวาดเสียว

และชนพองสยองเกล้าก็ระงับไป ๕

[๘๒๘] แม้ครั้งที่ ๒ แสงสว่างหายไป ความมืดปรากฏขึ้นแก่ท่าน

อนาถบิณฑิกคฤหบดี ความกลัว ความหวาดเสียว

และชนพองสยองเกล้าบังเกิด

ขึ้น ท่านคฤหบดีจึงใคร่ที่จะกลับเสียจากที่นั่นอีก ๕

แม้ครั้งที่ ๒ ยักษ์ชื่อสิวกะไม่ปรากฏร่างได้ส่งเสียงให้ได้ยินว่า

ข้างแสนหนึ่ง ม้าแสนหนึ่ง ๕ล๕ ย่อมไม่ถึงเสียวที่ ๑๖

อันจำแนกแล้ว ๑๖ ครั้ง แห่งการยกย่างเท้าไปก้าวหนึ่ง

ท่านจงก้าวหน้าไปเกิดคฤหบดี ท่านจงก้าวหน้าไปเกิดคฤหบดี

การก้าวหน้าไปของท่านประเสริฐ การถอยหลังไม่ประเสริฐ

เลย ๕

ครั้งนั้นแล ความมืดได้หายไป

แสงสว่างปรากฏขึ้นแก่ท่านอนาถบิณฑิก

คฤหบดี ความกลัว ความหวาดเสียว และชนพองสยองเกล้าก็ระงับไป ๕

[๘๒๙] แม้ครั้งที่ ๓ แสงสว่างหายไป ความมืดปรากฏขึ้นแก่ท่าน

อนาถบิณฑิกคฤหบดี ความกลัว ความหวาดเสียว

และชนพองสยองเกล้าบังเกิด

ขึ้น ท่านคฤหบดีจึงใคร่ที่จะกลับเสียจากที่นั่นอีก ๕

แม้ครั้งที่ ๓ ยักษ์ชื่อสิวกะไม่ปรากฏร่างได้ส่งเสียงให้ได้ยินว่า

ข้างแสนหนึ่ง ม้าแสนหนึ่ง ๕ล๕ ย่อมไม่ถึงเสียวที่ ๑๖

อันจำแนกแล้ว ๑๖ ครั้ง แห่งการยกย่างเท้าไปก้าวหนึ่ง
ท่านจงก้าวหน้าไปเกิดคฤหบดี ท่านจงก้าวหน้าไปเกิดคฤหบดี
การก้าวหน้าไปของท่านประเสริฐ การถอยหลังไม่ประเสริฐ
เลย ฯ

ครั้งนั้นแล ความมืดได้หายไป แสงสว่างได้ปรากฏขึ้นแก่ท่านอนาถ-
*บิณฑิกคฤหบดี ความกลัว ความหวาดเสียว และชนพองสยองเกล้าก็
ระงับไป ฯ

[๘๓๐] ครั้งนั้นแล อนาถบิณฑิกคฤหบดีเดินเข้าไปถึงสี่วัน ฯ

สมัยนั้นแล พระผู้มีพระภาคเสด็จลุกขึ้นในเวลาใกล้รุ่งแห่งราตรี เสด็จ
จงกรมอยู่ในที่แจ้ง

พระองค์ได้ทอดพระเนตรเห็นอนาถบิณฑิกคฤหบดีผู้มาแต่ไกล

ครั้นแล้วเสด็จลงจากที่จงกรมประทับบนอาสนะที่ปูลาดไว้

ครั้นแล้วได้ตรัสเรียก

อนาถบิณฑิกคฤหบดีว่า มานี้เกิดสุทัตตะ ฯ

ครั้งนั้นแล อนาถบิณฑิกคฤหบดีคิดว่า พระผู้มีพระภาคทรงทักเราโดย
ชื่อ จึงหมอบลงแทบพระบาทของพระผู้มีพระภาคด้วยเศียรเกล้าในที่นั้นเอง
แล้ว

กราบทูลว่า ข้าแต่พระผู้มีพระภาคผู้เจริญ พระองค์ประทับอยู่เป็นสุขหรือ
พระเจ้าข้า ฯ

[๘๓๑] พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า

พราหมณ์ผู้ดับกิเลสเสียได้แล้วไม่ติดอยู่ในกามทั้งหลาย เป็น

ผู้เย็น ปราศจากอุปธิ ย่อมอยู่เป็นสุขเสมอไป ผู้ที่ตัด

ตัณหาเครื่องเกี่ยวข้องได้หมดแล้ว กำจัดความกระวนกระวาย

ในใจเสียได้ เป็นผู้สงบอยู่เป็นสุข เพราะถึงสันติด้วยใจ ฯ

ปฐมสุกกาสูตรที่ ๙

[๘๓๒] สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ในพระวิหารเวฬุวัน อัน
เป็นที่ให้เหยื่อแก่กระแต เขตกรุงราชคฤห์ ฯ

สมัยนั้นแล ภิกษุณีชื่อสุกกา อันบริษัทใหญ่แวดล้อมแสดงธรรมอยู่ ฯ

[๘๓๓] ครั้งนั้นแล ยักษ์ผู้เลื่อมใสยิ่งในสุกกาภิกษุณีจากถนนนี้ไปยัง

ถนนโน้น จากตรอกนี้ไปยังตรอกโน้น ในกรุงราชคฤห์
ได้ภาสิตคาถาเหล่านี้ใน
เวลานั้นว่า

มนุษย์ทั้งหลายในกรุงราชคฤห์ ไม่เข้าไปนั่งใกล้สุกกากิษุณี
ผู้แสดงอมตบทยู่ มัวทำอะไรกัน เป็นผู้ประดุจดื่มน้ำผึ้ง
หอมแล้วก็นอน ก็แลอมตบทยนั้นใครจะคัดค้านไม่ได้ เป็นของ
ไม่ได้เจือปรุง แต่มีโอชา ผู้มีปัญญาคงได้ดื่มอมตธรรม
เหมือนคนเดินทางได้ดื่มน้ำฝน ฉะนั้น ฯ

หุติยสุกกาสูตรที่ ๑๐

[๘๓๔] สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ในพระวิหารเวฬุวัน อัน
เป็นที่ให้เหยื่อแก่กระแต เขตกรุงราชคฤห์ ฯ

สมัยนั้นแล อุบาสกคนหนึ่งได้ถวายโภชนาหารแก่สุกกากิษุณี ฯ

[๘๓๕] ครั้งนั้นแล ยักษ์ผู้เลื่อมใสยิ่งในสุกกากิษุณีจากถนนนี้ไปยัง
ถนนโน้น จากตรอกนี้ไปยังตรอกโน้น ในพระนครราชคฤห์
ได้ภาสิตคาถานี้ใน
เวลานั้นว่า

อุบาสกผู้ได้ถวายโภชนะแก่สุกกากิษุณีผู้หลุดพ้นจากกิเลส
เครื่องร้อยกรองทั้งปวง เป็นคนมีปัญญาแท้ ประสพบุญ
มากหนอ ฯ

จिरาสูตรที่ ๑๑

[๘๓๖] สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ในพระวิหารเวฬุวัน
อันเป็นที่ให้เหยื่อแก่กระแต เขตกรุงราชคฤห์ ฯ

สมัยนั้นแล อุบาสกคนหนึ่งได้ถวายจิวรแก่จिरากิษุณี ฯ

[๘๓๗] ครั้งนั้น ยักษ์ผู้เลื่อมใสยิ่งในจिरากิษุณี จากถนนนี้ไปยังถนน
โน้น จากตรอกนี้ไปยังตรอกโน้น ในพระนครราชคฤห์
ได้ภาสิตคาถานี้ในเวลา
นั้นว่า

อุบาสกผู้ได้ถวายจิวรแก่จिरากิษุณีผู้หลุดพ้นจากกิเลสเครื่อง
ประกอบทั้งปวง เป็นคนมีปัญญาแท้ ประสพบุญมากหนอ ฯ

อาฬวกสูตรที่ ๑๒

[๘๓๘] ข้าพเจ้าได้สดับมาแล้วอย่างนี้

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับในที่อยู่ของอาฬวกยักษ์ เขตเมือง
อาฬวี ๑

ครั้งนั้นแล อาฬวกยักษ์เข้าไปใกล้พระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ครั้นแล้ว
ได้กล่าวว่า ท่านจงออกมา สมณะ ๑

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดีแล้วผู้มีอายุ แล้วก็เสด็จออกมา ๑

ยักษ์กล่าวว่า ท่านจงเข้าไป สมณะ ๑

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดีแล้วผู้มีอายุ แล้วก็เสด็จเข้าไป ๑

แม้ครั้งที่ ๒ ๑ล๑ แม้ครั้งที่ ๓ อาฬวกยักษ์ได้กล่าวว่า ๑ล๑

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ๑ล๑

[๘๓๙] ครั้นครั้งที่ ๔ อาฬวกยักษ์ได้กล่าวว่า ท่านจงออกมา สมณะ ๑

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ผู้มีอายุ เราจักไม่ออกไปละท่านจะทำอะไรก็จง
ทำเถิด ๑

สมณะ เราจักถามปัญหากะท่าน ถ้าท่านพยากรณ์แก่เราไม่ได้
เราจักทำ

จิตของท่านให้ฟุ้งซ่าน

หรือฉีกหัวใจของท่านหรือจักจับที่เท้าแล้วเหวี่ยงไปยังแม่น้ำ
คงคาฝั่งโน้น ๑

อาวุโส เราไม่เห็นใครเลยในโลก พร้อมทั้งเทวโลก มารโลก พรหม
โลก ในหมู่สัตว์พร้อมทั้งสมณพราหมณ์

เทวดาและมนุษย์ที่จะพึงทำจิตของเราให้

ฟุ้งซ่านได้ หรือขยี้หัวใจของเรา

หรือจับเราที่เท้าแล้วเหวี่ยงไปยังแม่น้ำคงคาฝั่ง

โน้น เอาเถิด อาวุโส เชิญถามปัญหาตามที่ท่านจ้านงเถิด ๑

[๘๔๐] อาฬวกยักษ์ทูลถามว่า

อะไรหนอ เป็นทรัพย์เครื่องปล้ำใจอันประเสริฐของคนใน

โลกนี้ อะไรหนอที่บุคคลประพฤติดีแล้วนำความสุขมาให้

อะไรหนอเป็นรสอันล้ำเลิศกว่ารสทั้งหลาย นักปราชญ์

ทั้งหลายกล่าวชีวิตของผู้ที่เป็นอยู่อย่างไร ว่าประเสริฐสุด ๑

[๘๔๑] พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า

ศรัทธาเป็นทรัพย์ อันประเสริฐของคนในโลกนี้ ธรรมอัน
บุคคลประพฤติดีแล้ว นำความสุขมาให้ ความสัตย์แลเป็น
รสอันล้ำเลิศกว่ารสทั้งหลายนักปราชญ์ทั้งหลายกล่าวชีวิตของ
ผู้ที่เป็นอยู่ด้วยปัญญาว่าประเสริฐสุด ฯ

[๘๔๒] อาฬวกยักษ์ทูลถามว่า

คนข้ามโอชะได้อย่างไรหนอ ข้ามอรรณพได้อย่างไร ล่วง
หุบเขาได้อย่างไร บริสุทธิได้อย่างไร

[๘๔๓] พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า

คนข้ามโอชะได้ด้วยศรัทธา ข้ามอรรณพได้ด้วยความไม่
ประมาท ล่วงหุบเขาได้ด้วยความเพียร บริสุทธิได้ด้วย
ปัญญา ฯ

[๘๔๔] อาฬวกยักษ์ทูลถามว่า

คนได้ปัญญาอย่างไรหนอ ทำอย่างไรจึงจะหาทรัพย์ได้ คนได้
ชื่อเสียงอย่างไรหนอ ทำอย่างไรจึงจะผูกมิตรไว้ได้ คน
ละโลกนี้ไปสู่โลกหน้า ทำอย่างไรจึงจะไม่เศร้าโศก ฯ

[๘๔๕] พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า

บุคคลเชื่อธรรมของพระอรหันต์ เพื่อบรรลุนิพพาน พังอยู่
ด้วยดียอมได้ปัญญา เป็นผู้ไม่ประมาท มีวิจาร์ คนทำเหมาะ
เจาะ ไม่ทอดธุระ เป็นผู้หมั่น ย่อมหาทรัพย์ได้ คนยอม
ได้ชื่อเสียงเพราะความสัตย์ ผู้ให้ยอมผูกมิตรไว้ได้ บุคคล
ใดผู้อยู่ครองเรือนประกอบด้วยศรัทธา มีธรรม ๔ ประการนี้
คือ สัจจะ ธรรมะ ธิติ จาคะ บุคคลนั้นแล ละโลกนี้ไป
แล้วย่อมไม่เศร้าโศก เชิญท่านถามสมณพราหมณ์เป็นอัน
มากเหล่าอื่นดูซิว่าในโลกนี้มีอะไรยิ่งไปกว่าสัจจะ ทมะ จาคะ
และขันติ ฯ

[๘๔๖] อาฬวกยักษ์กราบทูลว่า

ทำไมหนอ ข้าพเจ้าจึงจะต้องถามสมณพราหมณ์เป็นอันมากใน
บัดนี้ วันนี้ข้าพเจ้ารู้ชัดถึงสัมปรายิกประโยชน์ พระพุทธเจ้า
เสด็จมาอยู่เมืองอาฬวี เพื่อประโยชน์แก่ข้าพเจ้าโดยแท้
วันนี้ข้าพเจ้ารู้ชัดถึงทานที่บุคคลให้ในที่ใดมีผลมาก ข้าพเจ้า

จักเที่ยวจากบ้านไปสูบ้าน จากบุรีไปสูบุรี พลังนมัสการ
พระสัมพุทธเจ้าและพระธรรมซึ่งเป็นธรรมที่ดี ฯ
จบยักขสังยุตบริบูรณ์

รวมพระสูตรแห่งยักขสังยุต ๑๒ สูตร คือ
อินทสูตรที่ ๑ สักกสูตรที่ ๒ สุจิโลมสูตรที่ ๓ มณิกัทสูตรที่ ๔
सानสูตรที่ ๕ ปิยงกรสูตรที่ ๖ ปุณฺณพสุสูตรที่ ๗ สุหัตตสูตรที่ ๘ สุกกา-
*สูตร ๒ สูตร จีราสูตร ๑ อาฬวกสูตร ๑ รวม ๑๒ สูตร ฯ

สักกสังยุต

ปฐมวรรคที่ ๑

สุวีรสูตรที่ ๑

[๘๔๗] ข้าพเจ้าได้สดับมาแล้วอย่างนี้

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระวิหารเชตวัน อารามของ
อนาถปิณฑิกมหาเศรษฐี เขตพระนครสาวัตถี ฯ

ในกาลนั้นแล พระผู้มีพระภาคตรัสเรียกภิกษุทั้งหลายมาว่า ดูกรภิกษุ
ทั้งหลาย ฯ

ภิกษุเหล่านั้นทูลรับพระดำรัสของพระผู้มีพระภาคแล้ว ฯ

[๘๔๘] พระผู้มีพระภาครับสั่งว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรื่องเคยมีมาแล้ว
พวกอสูรได้รบกับพวกเทวดา ดูกรภิกษุทั้งหลาย ครั้งนั้นแล ท้าวสักกะ
จอมเทวดาตรัสเรียกสุวีรเทพบุตรมาบัญชาว่า พ่อสุวีระ
พวกอสูรเหล่านี้กำลัง

พากันมารบพวกเทวดา พ่อจงไปป้องกันพวกอสูรไว้ ดูกรภิกษุทั้งหลาย
สุวีรเทพ

บุตรรับบัญชาของท้าวสักกะจอมเทวดาว่า ขอเดชะ

ขอพระองค์จงทรงพระเจริญ

ดังนี้ แล้วมัวประมาทเสีย ดูกรภิกษุทั้งหลาย แม้ครั้งที่ ๒ แลท้าวสักกะจอม
เทวดาก็ได้ตรัสเรียกสุวีรเทพบุตรมาสั่งว่า พ่อสุวีระ

พวกอสูรเหล่านี้กำลังพากันมา

รบพวกเทวดา พ่อจงไปป้องกันพวกอสูรไว้ ดูกรภิกษุทั้งหลาย แม้ครั้งที่ ๒

สุวิระเทพบุตรรับบัญชาของท้าวสีกะจอมเทวดาว่า ขอเดชะ
ขอพระองค์จงทรง

พระเจริญ แล้วมัวประมาทเสีย ฯ

ดูกรภิกษุทั้งหลาย แม้ครั้งที่ ๓ ท้าวสีกะจอมเทวดาก็ได้ตรัสเรียกสุวิระ-
*เทพบุตรมาสั่งว่า พ่อสุวิระ พวกอสูรเหล่านี้กำลังพากันมารบพวกเทวดา
พ่อจง

ไปป้องกันพวกอสูรไว้ ดูกรภิกษุทั้งหลาย แม้ครั้งที่ ๓

สุวิระเทพบุตรรับบัญชา

ของท้าวสีกะจอมเทวดาว่า ขอเดชะ ขอพระองค์จงทรงพระเจริญ
แล้วมัวประมาท

เสีย ฯ

[๘๔๙] ดูกรภิกษุทั้งหลาย ลำดับนั้นแล ท้าวสีกะจอมเทวดาตรัสกะ
สุวิระเทพบุตรด้วยคาถาว่า

บุคคลไม่หมั่น ไม่พยายาม จะประสบสุขได้ ณ ที่ใด ดูกร
สุวิระ เจ้าจงไป ณ ที่นั้น และจงพาเราไปให้ถึง ณ ที่
นั้นด้วยเถิด ฯ

[๘๕๐] สุวิระเทพบุตรกราบทูลว่า

บุคคลเป็นผู้เกียจคร้าน ไม่หมั่น และไม่ใช้ใครๆ ให้กระ
ทำกิจทั้งหลายอีกด้วย เขาพึงพร้งพร้อมด้วยกามทุกอย่าง ข้า
แต่ท้าวสีกะ ขอพระองค์จงตรัสบอกภูานะอันประเสริฐนั้น
แก่ข้าพระองค์

[๘๕๑] ท้าวสีกะตรัสตอบว่า

ที่ใด บุคคลเกียจคร้าน ไม่หมั่น ถึงความสุขสว่างส่วนได้
สุวิระ เจ้าจงไป ณ ที่นั้นและจงพาเราไปให้ถึง ณ ที่นั้น
ด้วยเถิด ฯ

[๘๕๒] สุวิระเทพบุตรทูลว่า

ข้าแต่ท้าวสีกะผู้ประเสริฐกว่าเทวดา ข้าพระองค์ทั้งหลายจะ
พึงได้ความสุขใด โดยไม่ต้องทำการงาน ข้าแต่ท้าวสีกะ
ขอพระองค์จงตรัสบอกความสุขนั้นอันประเสริฐ ที่ไม่มีความ
แห่งใจ ไม่มีความคับแค้นแก่ข้าพระองค์เถิด ฯ

[๘๕๓] ท้าวสักกะตรัสตอบว่า

หากความสุขจะมีได้โดยไม่ต้องทำงาน ไม่ว่าในที่ไหนๆ
ใครๆ ย่อมทรงชีพอยู่ไม่ได้ เพราะนั่นเป็นทางแห่งนิพพาน
สุวัระ เจ้าจงไป ณ ที่นั่น และจงพาเราไปให้ถึง ณ ที่
นั้นด้วยเถิด ฯ

[๘๕๔] ดุกรภิกษุทั้งหลาย ก็ท้าวสักกะจอมเทวดาพระองค์นั้น อาศัย
ผลบุญของพระองค์เป็นอยู่
เสวยรัชสมบัติอันมีความเป็นใหญ่ยิ่งด้วยความเป็น
อิสระแห่งเทวดาชั้นดาวดึงส์
จึงจักพรรณนาคุณแห่งความเพียรคือความหมั่น ดุกร
ภิกษุทั้งหลาย พวกเธอบวชในธรรมวินัยที่เรากล่าวชอบแล้วอย่างนี้
พึงหมั่น เพียร
พยายาม เพื่อบรรลุผลที่ยังไม่บรรลุ เพื่ได้มรรคผลที่ยังไม่ได้
เพื่อกระทำ
ให้แจ้งซึ่งมรรคผลที่ยังไม่ได้กระทำให้แจ้ง
ข้อนี้จะพึงดงามในธรรมวินัยนี้โดย
แท้ ฯ

สุลลิมสูตรที่ ๒

[๘๕๕] สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระวิหารเชตวัน
อารามของท่านอนาถปิณฑิกมหาเศรษฐี เขตพระนครสาวัตถี ฯ

ในกาลนั้นแล พระผู้มีพระภาคตรัสเรียกภิกษุทั้งหลายมาว่า ดุกรภิกษุ
ทั้งหลาย ฯ

ภิกษุเหล่านั้นทูลรับพระดำรัสของพระผู้มีพระภาคแล้ว ฯ

[๘๕๖] พระผู้มีพระภาครับสั่งว่า ดุกรภิกษุทั้งหลาย เรื่องเคยมีมาแล้ว
พวกอสูรได้พากันมารบกับพวกเทวดา ดุกรภิกษุทั้งหลาย ครั้งนั้น
ท้าวสักกะ

จอมเทวดาตรัสเรียกสุลลิมเทพบุตรมาบัญชาว่า พ่อสุลลิมะ
พวกอสูรเหล่านี้กำลัง

พากันมารบพวกเทวดา พ่อจงไปป้องกันพวกอสูรไว้ ดุกรภิกษุทั้งหลาย
สุลลิม

เทพบุตรรับบัญชาท้าวสักกะจอมเทวดาว่า ขอเดชะ

ขอพระองค์จงทรงพระเจริญ

ดังนี้ แล้วมัวประมาทเสีย ดุกรภิกษุทั้งหลาย แม้ครั้งที่ ๒ ฯลฯ แม้ครั้งที่ ๓

ท้าวสักกะจอมเทวดาก็ได้ตรัสเรียกสุสิมเทพบุตรมาบัญชาว่า พ่อสุสิมะ

พวกอสูร

เหล่านี้กำลังพากันมารบพวกเทวดา พ่อจงไปป้องกันพวกอสูรไว้

ดุกรภิกษุทั้งหลาย

แม้ในครั้งที่ ๓ สุสิมเทพบุตรรับบัญชาท้าวสักกะจอมเทวดาว่า ขอเดชะ

ขอพระองค์จงทรงพระเจริญ ดังนี้ แล้วมัวประมาทเสีย ฯ

[๘๕๗] ดุกรภิกษุทั้งหลาย ครั้นนั้นแล ท้าวสักกะจอมเทวดาตรัสกะ
สุสิมเทพบุตรด้วยคาถาว่า

บุคคลไม่หมั่น ไม่พยายาม แต่ประสบความสุขได้ ณ ที่ใด
ดุกรสุสิมะ เจ้าจงไป ณ ที่นั้น และจงพาเราไปให้ถึง ณ ที่นั้น
ด้วยเถิด ฯ

[๘๕๘] สุสิมเทพบุตรกราบทูลว่า

บุคคลเป็นผู้เกียจคร้าน ไม่หมั่น และไม่ใช้ใครๆ ให้
กระทำการทั้งหลายอีกด้วย เขาพึงพร้งพร้อมด้วยกามทุกอย่าง
ข้าแต่ท้าวสักกะ ขอพระองค์จงตรัสบอกภูฏานะอันประเสริฐ
นั้นแก่ข้าพระองค์ ฯ

[๘๕๙] ท้าวสักกะตรัสตอบว่า

ที่ใด บุคคลเกียจคร้าน ไม่หมั่น ถึงความสุขล่วงส่วนได้
สุสิมะ เจ้าจงไป ณ ที่นั้น และจงพาเราไปให้ถึง ณ ที่นั้น
ด้วยเถิด ฯ

[๘๖๐] สุสิมเทพบุตรกราบทูลว่า

ข้าแต่ท้าวสักกะผู้ประเสริฐกว่าเทวดา ข้าพระองค์ทั้งหลาย
จะพึงได้ความสุขใด โดยไม่ต้องทำการงาน ข้าแต่ท้าวสักกะ
ขอพระองค์จงตรัสบอกความสุขนั้นอันประเสริฐ ที่ไม่มีความ
แห่งใจ ไม่มีความคับแค้นแก่ข้าพระองค์เถิด ฯ

[๘๖๑] ท้าวสักกะตรัสตอบว่า

หากความสุขจะมีได้โดยไม่ต้องทำการงาน ไม่ว่าในที่ไหนๆ

ใครๆ ย่อมยังชีพอยู่ไม่ได้ เพราะนั่นเป็นทางแห่งนิพพาน
สุสิมะ เจ้าจงไป ณ ที่นั่น และจงพาเราไปให้ถึง ณ ที่นั่น
ด้วยเถิด ฯ

[๘๖๒] ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็ท้าวสักกะจอมเทวดาพระองค์นั้นอาศัย
ผลบุญของพระองค์เป็นอยู่
เสวยรัชสมบัติมีความเป็นใหญ่ยิ่งด้วยความเป็นอิสระ
แห่งเทวดาชั้นดาวดึงส์ จึงจักพรรณนาคุณแห่งความเพียรคือความหมั่น
ศึกษา
ทั้งหลาย พวกเธอบวชแล้วในธรรมวินัยอันเรากล่าวชอบแล้วอย่างนี้
พึงหมั่น
เพียร พยายาม เพื่อบรรลุรรคผลที่ยังไม่บรรลุ เพื่อดำรงรรคผลที่ยังไม่ได้
เพื่อ
กระทำให้แจ้งซึ่งมรรคผลอันตนยังมิได้ทำให้แจ้ง
ข้อนี้จะพึงดงามในธรรมวินัยนี้
โดยแท้ ฯ

ธัชคสูตรที่ ๓

[๘๖๓] สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระวิหารเชตวัน
อารามของท่านอนาถปิณฑิกมหาเศรษฐี เขตพระนครสาวัตถี ฯ
ในกาลนั้นแล พระผู้มีพระภาคตรัสเรียกภิกษุทั้งหลายมาว่า ดูกรภิกษุ
ทั้งหลาย ฯ
ภิกษุเหล่านั้นทูลรับพระดำรัสของพระผู้มีพระภาคแล้ว ฯ
[๘๖๔] พระผู้มีพระภาคตรัสพระพุทฺธพจน์นี้ว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรื่อง
เคยมีมาแล้ว สงครามระหว่างเทวดากับอสูรประชิดกันแล้ว
ดูกรภิกษุทั้งหลาย
ครั้งนั้นแล
ท้าวสักกะผู้เป็นจอมแห่งเทวดาตรัสเรียกเทวดาชั้นดาวดึงส์มาสั่งว่า
แน่ะ ท่านผู้บริบูรณ์ทั้งหลาย หากความกลัวก็ดี ความหวาดเสียวก็ดี ความ
ขนพองสยองเกล้าก็ดี จะพึงเกิดขึ้นแก่พวกเทวดาผู้ไปในสงคราม สมัยนั้น
พวกท่านพึงแลดูยอดธงของเราทีเดียว
เพราะว่าเมื่อพวกท่านแลดูยอดธงของเราอยู่

ความกลัวก็ดี ความหวาดสะดุ้งก็ดี ความขนพองสยองเกล้าก็ดี
ที่จักมีขึ้นก็จัก

หายไป ถ้าพวกท่านไม่แลดูยอดธงของเรา

ที่นั่นพวกท่านพึงแลดูยอดธงของท้าว

ปชาบดีเทวราชเกิด

เพราะว่าเมื่อพวกท่านแลดูยอดธงของท้าวปชาบดีเทวราชอยู่

ความกลัวก็ดี ความหวาดสะดุ้งก็ดี ความขนพองสยองเกล้าก็ดี
ที่จักมีขึ้นก็จัก

หายไป หากพวกท่านไม่แลดูยอดธงของท้าวปชาบดีเทวราช

ที่นั่นพวกท่านพึงแลดู

ยอดธงของท้าววรุณเทวราชเกิด

เพราะว่าเมื่อพวกท่านแลดูยอดธงของท้าววรุณ

เทวราชอยู่ ความกลัวก็ดี ความหวาดสะดุ้งก็ดี ความขนพองสยองเกล้าก็ดี
ที่จัก

มีขึ้นก็จักหายไป หากพวกท่านไม่แลดูยอดธงของท้าววรุณเทวราช

ที่นั่นพวกท่าน

พึงแลดูยอดธงของท้าวอีสานเทวราชเกิด

เพราะว่าเมื่อพวกท่านแลดูยอดธงของ

ท้าวอีสานเทวราชอยู่ ความกลัวก็ดี ความหวาดสะดุ้งก็ดี

ความขนพองสยองเกล้า

ก็ดี ที่จักมีขึ้นก็จักหายไป ฯ

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เมื่อพวกเทวดาแลดูยอดธงของท้าวสักกะผู้เป็นจอม
แห่งเทวดาก็ดี แลดูยอดธงของท้าวปชาบดีเทวราชอยู่ก็ดี

แลดูยอดธงของท้าววรุณ

เทวราชอยู่ก็ดี แลดูยอดธงของท้าวอีสานเทวราชอยู่ก็ดี ความกลัวก็ดี

ความหวาด

สะดุ้งก็ดี ความขนพองสยองเกล้าก็ดี ที่จักมีขึ้นพึงหายไปได้บ้าง ไม่ได้บ้าง

ข้อนั้นเป็นเหตุแห่งอะไร ดูกรภิกษุทั้งหลาย เหตุว่า

ท้าวสักกะผู้เป็นจอมแห่ง

เทวดา ยังเป็นผู้ไม่ปราศจากราคะ ไม่ปราศจากโทสะ ไม่ปราศจากโมหะ
ยังเป็น

ผู้กลัว หวาดสะดุ้ง หันไปอยู่ ฯ

[๘๖๕] ดุกรภิกษุทั้งหลาย ส่วนเราแลกล่าวอย่างนี้ว่า ดุกรภิกษุ
ทั้งหลาย หากความกลัวก็ดี ความหวาดสะดุ้งก็ดี
ความขนพองสยองเกล้าก็ดี

พึงบังเกิดแก่พวกเธอผู้ไปในป่าก็ดี อยู่ที่โคนไม้ก็ดี
อยู่ในเรือนที่ว่างเปล่าก็ดี

ที่นั่นพวกเธอพึงตามระลึกถึงเรานี้แหละว่า แม้เพราะเหตุนี้ๆ
พระผู้มีพระภาค

พระองค์นั้นเป็นพระอรหันต์ เป็นผู้ตรัสรู้เองโดยชอบ
เป็นผู้ถึงพร้อมด้วยวิชา

และจรรณะ เสด็จไปดีแล้ว เป็นผู้รู้แจ้งโลก
เป็นสารถีฝึกบุรุษที่ควรฝึกไม่มีผู้อื่น

จะยิ่งไปกว่า เป็นศาสดาของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย เป็นผู้ตื่นแล้ว เป็นผู้
จำแนกธรรม ดังนี้ ดุกรภิกษุทั้งหลาย เพราะว่า

เมื่อพวกเธอตามระลึกถึงเราอยู่

ความกลัวก็ดี ความหวาดสะดุ้งก็ดี ความขนพองสยองเกล้าก็ดี
ที่จักมีขึ้นก็จัก

หายไป หากพวกเธอไม่ตามระลึกถึงเรา

ที่นั่นพวกเธอพึงตามระลึกถึงพระธรรมว่า

พระธรรมอันพระผู้มีพระภาคตรัสดีแล้ว บุคคลพึงเห็นได้เอง
ไม่ประกอบด้วยกาล

ควรเรียกให้มาดูได้ ควรน้อมเข้าไปในตน

อันวิญญูชนพึงรู้แจ้งได้เฉพาะตน ดังนี้

ดุกรภิกษุทั้งหลาย เพราะว่า เมื่อพวกเธอตามระลึกถึงพระธรรมอยู่
ความกลัวก็ดี

ความหวาดสะดุ้งก็ดี ความขนพองสยองเกล้าก็ดี ที่จักมีขึ้นก็จักหายไป
หาก

พวกเธอไม่ตามระลึกถึงพระธรรม ที่นั่นพวกเธอพึงตามระลึกถึงพระสงฆ์ว่า

พระสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคเป็นผู้ปฏิบัติดีแล้ว เป็นผู้ปฏิบัติตรง
เป็นผู้

ปฏิบัติเป็นธรรม เป็นผู้ปฏิบัติชอบยิ่ง พระสงฆ์นั้นคือใคร ได้แก่คู่แห่งบุรุษสี่
รวมเป็นบุรุษบุคคลแปด นี่คือพระสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาค
เป็นผู้ควรแก่

สักการะที่เขานำมาบูชา เป็นผู้ควรแก่ของต้อนรับ เป็นผู้ควรแก่ทักษิณา
เป็นผู้ควร

แก่การทำอัญชลี เป็นบุญเขตของโลก ไม่มีบุญเขตอื่นยิ่งไปกว่า เพราะว่า
เมื่อ

พวกเธอตามระลึกถึงพระสงฆ์อยู่ ความกลัวก็ดี ความหวาดสะดุ้งก็ดี
ความขนพอง

สยองเกล้าก็ดี ที่จักมีขึ้นก็จักหายไป ข้อนั้นเป็นเพราะเหตุแห่งอะไร
เพราะว่า

พระตถาคตอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นผู้ปราศจากราคะ ปราศจากโทสะ
ปราศจาก

โมหะ ไม่เป็นผู้กลัว ไม่หวาด ไม่สะดุ้ง ไม่หนีไป ฯ

[๘๖๖] พระผู้มีพระภาคผู้สุคตศาสดา
ครั้งได้ตรัสไวยากรณ์ภาษิตนี้จบลง

แล้ว จึงได้ตรัสคาถาประพันธ์ต่อไปอีกว่า

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลายอยู่ในป่าก็ดี อยู่ที่โคนไม้ก็ดี
อยู่ในเรือนว่างเปล่าก็ดี พึงระลึกถึงพระสัมพุทธเจ้าเกิด ความ
กลัวไม่เพียงมีแก่เธอทั้งหลาย ถ้าวาเธอทั้งหลายไม่พึงระลึกถึง
พระพุทธรูปเจ้าผู้เจริญที่สุดในโลก ผู้องอาจกว่านรชน ที่นั่น
เธอทั้งหลายพึงระลึกถึงพระธรรมอันนำออกจากทุกข์ อัน
พระพุทธรูปเจ้าทรงแสดงดีแล้ว ถ้าวาเธอทั้งหลายไม่พึงระลึกถึง
พระธรรมอันนำออกจากทุกข์ อันพระพุทธรูปเจ้าทรงแสดงดีแล้ว
ที่นั่น เธอทั้งหลายพึงระลึกถึงพระสงฆ์ผู้เป็นบุญเขต ไม่มีบุญ
เขตอื่นยิ่งไปกว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เมื่อเธอทั้งหลายระลึกถึง
พระพุทธรูปเจ้า พระธรรมและพระสงฆ์อยู่ ความกลัวก็ดี
ความหวาดสะดุ้งก็ดี ความขนพองสยองเกล้าก็ดี จักไม่มีเลย ฯ

เวปจิตติสูตรที่ ๔

[๘๖๗] สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระวิหารเชตวัน อารามของอนาถปิณฑิกเศรษฐี ฯลฯ

[๘๖๘] พระผู้มีพระภาคได้ตรัสพระพุทธพจน์นี้ว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรื่องเคยมีมาแล้ว สงครามระหว่างเทวดากับอสูรประชิดกันแล้ว ดูกรภิกษุทั้งหลาย

ครั้งนั้นแล ท้าวเวปจิตติจอมอสูรตรัสกะพวกอสูรว่า

ดูกรท่านผู้นิรทุกข์ทั้งหลาย

ถ้าเมื่อสงครามระหว่างเทวดากับอสูรประชิดกัน พวกอสูรพึงชนะ

พวกเทวดาพึง

ปราชัยไซ้ ท่านทั้งหลายพึงมัดท้าวสักกะจอมเทวดา

ด้วยการมัดเท้าแห่งอันมีคอ

เป็นที่ ๕ แล้วพื้งนำมายังอสูรบุรี ในสำนักของเรา ดูกรภิกษุทั้งหลาย แม้ท้าว

สักกะจอมเทวดาก็บัญชากะเทวดาชั้นดาวดึงส์ทั้งหลายว่า

ดูกรท่านผู้นิรทุกข์ทั้งหลาย

ถ้าเมื่อสงครามระหว่างเทวดากับอสูรประชิดกัน พวกเทวดาพึงชนะ

พวกอสูรถึง

ปราชัยไซ้ ท่านทั้งหลายพึงมัดท้าวเวปจิตติจอมอสูร

ด้วยการมัดเท้าแห่งอันมีคอ

เป็นที่ ๕ แล้วพื้งนำมายังสุทธรรมาสภา ในสำนักของเรา ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แล

ในสงครามครั้งนั้น พวกเทวดาชนะ พวกอสูรปราชัย ครั้งนั้น

เทวดาชั้นดาวดึงส์

ได้จับท้าวเวปจิตติจอมอสูรมัดด้วยการมัดเท้าแห่ง อันมีคอเป็นที่ ๕

แล้วนำมายัง

สุทธรรมาสภา ในสำนักของท้าวสักกะจอมเทวดา ฯ

[๘๖๙] ดูกรภิกษุทั้งหลาย ได้ทราบว่าเป็นครั้งนั้น ท้าวเวปจิตติจอมอสูรถูกมัดด้วยการมัดเท้าแห่งอันมีคอเป็นที่ ๕

ได้ดำบริภาษท้าวสักกะจอมเทวดา

ซึ่งกำลังเสด็จเข้าและออกยังสุธรรมาสภา ด้วยวาจาอันหยาบคาย มิใช่ของ
สัตบุรุษ ฯ

[๘๗๐] ดุรภิกษุทั้งหลาย ครั้นนั้นแล มาตลีเทพบุตร ผู้สงเคราะห์ได้
ทูลถามท้าวสักกะจอมเทวดาด้วยคาถาว่า

ข้าแต่ท้าวสักกะมขวาฬ พระองค์ได้ทรงสดับถ้อยคำอัน
หยาบคาย เฉพาะหน้า ของท้าวเวปจิตติจอมอสูร ยังทรง
อดทนได้ เพราะความกลัว หรือเพราะไม่มีกำลัง พระเจ้าข้า ฯ

[๘๗๑] ท้าวสักกะตรัสตอบว่า

เราอดทนถ้อยคำอันหยาบคายของท้าวเวปจิตติได้ เพราะ
ความกลัวหรือเพราะไม่มีกำลัง ก็หาไม่ วิญญูชนผู้เช่นเรา
ไฉนจะพึงโต้ตอบกับคนพาลเล่า ฯ

[๘๗๒] มาตลีเทพบุตรกราบทูลว่า

คนพาลพึงทำลายได้อย่างยิ่ง ถ้าไม่พึงเกียดกันเสียก่อน
เพราะฉะนั้น อีรชนพึงเกียดกันคนพาลด้วยอาชญาอย่าง
รุนแรง ฯ

[๘๗๓] ท้าวสักกะตรัสตอบว่า

ผู้ใดรู้ว่าคนอื่นโกรธแล้ว เป็นผู้มีสติสงบระงับได้ เราเห็นว่า
การสงบระงับได้ของผู้นั้นแล เป็นการเกียดกันคนพาลละ ฯ

[๘๗๔] มาตลีเทพบุตรกราบทูลว่า

ข้าแต่ท้าววาสวะ ข้าพระองค์เห็นโทษในความอดทนนี้แล
เมื่อใด คนพาลย่อมสำคัญบุคคลนั้นว่า ผู้นี้ย่อมอดกลั้น
ต่อเราเพราะความกลัว เมื่อนั้น คนมีปัญญาทราวยิ่งชมเชยผู้นั้น
เหมือนโคยืมชมเชยโคตัวที่แพหนีไป ฉะนั้น ฯ

[๘๗๕] ท้าวสักกะตรัสตอบว่า

บุคคลจงสำคัญเห็นว่า ผู้นี้อดกลั้นต่อเราเพราะความกลัวหรือ
หาไม่ก็ตามที ประโยชน์ทั้งหลายมีประโยชน์ของตนเป็น
อย่างยิ่ง ประโยชน์ยิ่งกว่าชนดิไม่มี ผู้ใดแลเป็นคนมีกำลัง
อดกลั้นต่อคนผู้ทรพลงไว้ได้ ความอดกลั้นของผู้นั้น บัณฑิต
ทั้งหลายกล่าวว่าเป็นชั้นดีอย่างยิ่ง คนทรพลงจำต้องอดทนอยู่
เป็นนิตย์ บัณฑิตทั้งหลายกล่าวกำลังของผู้ซึ่งมีกำลังอย่าง

คนพาลว่ามีใจกำลัง ไม่มีผู้ใดที่จะกล่าวโต้ต่อผู้มีกำลังผู้ซึ่ง
ธรรมคุ้มครองแล้วได้เลย เพราะความโกรธนั้น โทษที่ลามก
จึงมีแก่ผู้ที่โกรธตอบต่อผู้ที่โกรธ บุคคลผู้ไม่โกรธตอบต่อผู้ที่
โกรธ ย่อมชื่อว่าชนะสงครามซึ่งเอาชนะได้ยาก ผู้ใดรู้ว่า
ผู้อื่นโกรธแล้ว เป็นผู้มีสติระงับไว้ได้ ผู้นั้นชื่อว่าประพฤติ
ประโยชน์แก่ทั้งสองฝ่าย คือ ทั้งฝ่ายตนและคนอื่น คนที่
ไม่ฉลาดในธรรม ย่อมสำคัญเห็นผู้รักษาประโยชน์ของ
ทั้งสองฝ่าย คือ ของตนและของคนอื่น ว่าเป็นคนโง่ ดังนี้ ฯ

[๘๗๖] ดุกรภิกษุทั้งหลาย ก็ห้าวสัณณะจอมเทวดาพระองค์นั้น เข้าไป
อาศัยผลบุญของพระองค์เป็นอยู่
เสวยรัชสมบัติมีความเป็นใหญ่ยิ่งด้วยความเป็น
อิสระแห่งเทวดาชั้นดาวดึงส์ ยังจักพรณนาคุณของขันติและโสรัจจะได้อีก ฯ

ดุกรภิกษุทั้งหลาย
ข้อที่พวกเธอบวชแล้วในธรรมวินัยที่เรากล่าวชอบแล้ว
เช่นนี้ เป็นผู้อดทนและสงบเสงี่ยมนี้ จะพึงงามในธรรมวินัยนี้โดยแท้ ฯ

สุภาสิตขยสูตรที่ ๕

[๘๗๗] สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระวิหารเชตวัน
อารามของท่านอนาถปิณฑิกเศรษฐี เขตพระนครสาวัตถี ณ ที่นั้นแล ฯล
[๘๗๘] พระผู้มีพระภาคตรัสพระพุทธพจน์นี้ว่า ดุกรภิกษุทั้งหลาย เรื่อง
เคยมีมาแล้ว สงครามระหว่างพวกเทวดากับอสูรได้ประชิดกันแล้ว

ดุกรภิกษุ
ทั้งหลาย ครั้งนั้นแล

ห้าวเวปจิตติจอมอสูรได้ตรัสกะห้าวสัณณะจอมเทวดาว่า
แน่จอมเทวดา เราจงเอาชนะกันด้วยการกล่าวคำสุภาสิตเถิด ฯ

ห้าวสัณณะจอมเทวดาตรัสว่า แน่ห้าวเวปจิตติ ตกลงเราจงเอาชนะกัน
ด้วยการกล่าวคำสุภาสิต ฯ

ดุกรภิกษุทั้งหลาย ครั้งนั้นแล พวกเทวดาและพวกอสูรได้ร่วมกันตั้ง
ผู้ตัดสินว่า ผู้ตัดสินเหล่านี้จักรู้ทั่วถึงคำสุภาสิต คำหุภาสิต ฯ

ดุกรภิกษุทั้งหลาย ลำดับนั้นแล ห้าวเวปจิตติจอมอสูรได้ตรัสกะห้าว

สักกะจอมเทวดาว่า แนะจอมเทวดา ท่านจงตรัสคาถา ดุกรภิกษุทั้งหลาย
เมื่อ

ท้าวเวปจิตติตรัสเช่นนี้

ท้าวสักกะจอมเทวดาได้ตรัสกะท้าวเวปจิตติจอมอสุรว่า

แนะท้าวเวปจิตติในเทวโลกนี้ท่านเป็นเทพมาก่อน ท่านจงกล่าวคาถาเถิด
ฯ

[๘๗๙] ดุกรภิกษุทั้งหลาย เมื่อท้าวสักกะตรัสเช่นนี้แล้ว ท้าวเวปจิตติ
จอมอสุรได้ตรัสคาถานี้ว่า

พวกคนพาลยิ่งกริ้วโกรธ ถ้าหากบุคคลไม่ตัดรอนเสีย ฉะนั้น

นักปราชญ์ผู้มีปัญญา จึงควรกำจัดคนพาลเสียด้วยอาญา

อันรุนแรง ฯ

ดุกรภิกษุทั้งหลาย เมื่อท้าวเวปจิตติจอมอสุรได้ตรัสคาถาแล้ว
เหล่าอสุร

พากันอนุโมทนา พวกเทวดาต่างก็พากันนิ่ง ดุกรภิกษุทั้งหลาย
ลำดับนั้นแล

ท้าวเวปจิตติจอมอสุรได้กล่าวกะท้าวสักกะจอมเทวดาว่า แนะจอมเทวดา
ท่านจง

กล่าวคาถาเถิด ฯ

[๘๘๐] ดุกรภิกษุทั้งหลาย เมื่อท้าวเวปจิตติตรัสเช่นนี้แล้ว ท้าวสักกะ
จอมเทวดาได้ตรัสคาถานี้ว่า ฯ

ผู้ใดรู้ว่าผู้อื่นโกรธแล้ว เป็นผู้มีสติระงับไว้ได้ เราเห็นว่าการ

ระงับไว้ได้ของผู้นั้น เป็นเครื่องตัดรอนคนพาล ฯ

ดุกรภิกษุทั้งหลาย ก็เมื่อท้าวสักกะจอมเทวดาได้ภาษิตคาถาแล้ว พวก
เทวดาพากันอนุโมทนา เหล่าอสุรต่างก็นิ่ง ดุกรภิกษุทั้งหลาย ลำดับนั้นแล
ท้าว

สักกะจอมเทวดาตรัสกะท้าวเวปจิตติจอมอสุรว่า ดุกรท้าวเวปจิตติ
ท่านจงตรัส

คาถาเถิด ฯ

[๘๘๑] ดุกรภิกษุทั้งหลาย เมื่อท้าวสักกะตรัสเช่นนี้ ท้าวเวปจิตติ
จอมอสุรได้ตรัสคาถานี้ว่า

ดูกรท้าววาสวะ เราเห็นโทษของการอดกลั้นนี้แหละ เพราะ
ว่าเมื่อใดคนพาลสำคัญเห็นผู้นั้นว่า ผู้นี้อดกลั้นต่อเราเพราะ
ความกลัว เมื่อนั้น คนพาลผู้ทรมานปัญญายิ่งข่มขี่ผู้นั้น
เหมือนโคยิ่งข่มขี่โคตัวแพ้ที่หนีไป ฉะนั้น ฯ

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เมื่อท้าวเวปจิตติจอมอสูรภาษิตคาถาแล้ว เหล่าอสูร
พากันอนูโมทนา พวกเทวดาต่างกึ่งิ่ง ดูกรภิกษุทั้งหลาย ลำดับนั้นแล ท้าว
เวปจิตติจอมอสูรได้ตรัสกะท้าวสักกะจอมเทวดาว่า แนะจอมเทวดา
ท่านจงตรัส

คาถาเถิด ฯ

[๘๘๒] ดูกรภิกษุทั้งหลาย เมื่อท้าวเวปจิตติจอมอสูรตรัสเช่นนี้ ท้าว
สักกะจอมเทวดาได้ตรัสคาถาเหล่านี้ว่า

บุคคลจงสำคัญเห็นว่า ผู้นี้อดกลั้นต่อเราเพราะความกลัวหรือ
หาไม่ก็ตามที ประโยชน์ทั้งหลายมีประโยชน์ของตนเป็น
อย่างยิ่ง ประโยชน์ยิ่งกว่าชนดิไม่มี ผู้ใดแลเป็นคนมีกำลัง
อดกลั้นต่อคนทรพลงไว้ได้ ความอดกลั้นไว้ได้ของผู้นั้น
บัณฑิตทั้งหลายกล่าวว่าเป็นชั้นดีอย่างยิ่ง คนทรพลงยอมจะอด
ทนอยู่เป็นนิตย์ บัณฑิตทั้งหลายเรียกกำลังของผู้ที่มีกำลังอย่าง
คนพาลว่ามีใจกำลัง ไม่มีผู้ใดที่จะกล่าวโต้ต่อผู้ที่มีกำลังอัน
ธรรมคุ้มครองแล้วได้เลย เพราะความโกรธนั้น โทษอันลามก
จึงมีแก่ผู้ที่โกรธตอบผู้ที่โกรธแล้ว บุคคลผู้ไม่โกรธตอบผู้ที่
โกรธแล้ว ย่อมชื่อว่าชนะสงครามซึ่งเอาชนะได้ยาก ผู้ใดรู้ว่า
ผู้อื่นโกรธแล้ว เป็นผู้มีสติระงับไว้ได้ ผู้นั้นชื่อว่าประพฤติ
ประโยชน์แก่ทั้งสองฝ่าย คือ ทั้งฝ่ายตนและคนอื่น คนผู้ที่
ไม่ฉลาดในธรรม ย่อมสำคัญเห็นผู้ที่รักษาประโยชน์ของ
ทั้งสองฝ่าย คือ ของตนและคนอื่น ว่าเป็นคนโง่ ดังนี้ ฯ

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เมื่อท้าวสักกะจอมเทวดาได้ภาษิตคาถาเหล่านี้แล้ว
พวกเทวดาพากันอนูโมทนา เหล่าอสูรต่างกึ่งิ่ง ฯ

[๘๘๓] ดูกรภิกษุทั้งหลาย ครั้นนั้นแล ผู้ตัดสินทั้งของพวกเทวดาและ
พวกอสูรได้กล่าวคำนี้ว่า
ท้าวเวปจิตติจอมอสูรได้ตรัสคาถาทั้งหลายแล้วแล แต่

คาถาเหล่านั้นมีความเกี่ยวเกาะด้วยอาชญา มีความเกี่ยวเกาะด้วยศัตรา
เพราะเหตุ

เช่นนี้ จึงมีความหมายมั่น ความแก่งแย่ง ความทะเลาะวิวาท ท้าวสักกะจอม
เทวดาได้ตรัสคาถาทั้งหลายแล้วแล

ก็คาถาเหล่านั้นไม่เกี่ยวเกาะด้วยอาชญา ไม่

เกี่ยวเกาะด้วยศัตรา เพราะเหตุเช่นนี้ จึงมีความไม่หมายมั่น
ความไม่แก่งแย่ง

ความไม่ทะเลาะวิวาท ท้าวสักกะจอมเทวดาชนะเพราะได้ตรัสคำสุภาสิต ฯ

ดูกรภิกษุทั้งหลาย

ชัยชนะด้วยการกล่าวคำสุภาสิตได้เป็นของท้าวสักกะ

จอมเทวดาด้วยประการฉะนี้แล ฯ

กถาบทที่ ๖

[๘๘๔] สาวัตถินิทาน ฯ

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรื่องเคยมีมาแล้ว สงครามระหว่างพวกเทวดาและ
อสูรได้ประชิดกันแล้ว ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็ในสงครามคราวนั้น
พวกอสูรเป็น

ฝ่ายมีชัย พวกเทวดาเป็นฝ่ายปราชัย ดูกรภิกษุทั้งหลาย

พวกเทวดาผู้พ่ายแพ้

ต่างพากันหนีไปทางทิศอุดร

พวกอสูรได้ชวนกันไล่พวกเทวดาเหล่านั้นไปแล้ว

ทีแล้ว ฯ

[๘๘๕] ดูกรภิกษุทั้งหลาย ครั้นนั้นแล ท้าวสักกะจอมเทวดาได้ตรัส
กะมาตลีสังคาหกเทพบุตรด้วยคาถาว่า

ดูกรมาตลี เธอจงหลีกเสี่ยงร้งนกในป่าไม้จ้าว โดยบ่ายหน้า

จนรอกลับ ถึงเราจะต้องเสียสละชีวิตในพวกอสูรก็ตามที่

นกเหล่านี้จะได้ปราศจากรังเสียเลย ฯ

ดูกรภิกษุทั้งหลาย มาตลีสังคาหกเทพบุตรรับพระดำรัสของท้าวสักกะ
จอมเทวดาว่า ขอความเจริญจงมีแด่พระองค์ ดังนี้แล้ว

ให้รถซึ่งเทียมด้วยม้า

อาชาในยพันตัวหันหลังกลับ ฯ

[๘๘๖] ดุกรภิกษุทั้งหลาย ครั้งนั้นแล พวกอสูรคิดว่า บัดนี้รถ ซึ่ง
เทียมด้วยม้าอาชาไนยพันตัวของท้าวสักกะจอมเทวดาหันกลับมาแล้ว
พวกเทวดา

จักทำสงครามกับพวกอสูรแม้เป็นครั้งที่สองแล
พวกอสูรต่างตกใจกลับเข้าไป
สู่อสูรบุรี ดุกรภิกษุทั้งหลาย ชัยชนะโดยธรรมแท้ๆ
ได้เป็นของท้าวสักกะจอม
เทวดาแล้ว ด้วยประการฉะนี้แล ฯ

นทพภิกษุสูตรที่ ๗

[๘๘๗] สาวัตถีนินทาน ฯ

ดุกรภิกษุทั้งหลาย เรื่องเคยมีมาแล้ว
ท้าวสักกะจอมเทวดาผู้หลีกเร้นออก
อยู่ในที่ลับ ได้เกิดความตริกีนึกคิดขึ้นว่า
เราไม่ควรประทุษร้ายแม่แก่ผู้ที่เป็น
ข้าศึกต่อเรา ดุกรภิกษุทั้งหลาย ครั้งนั้นแล ท้าวเวปจิตติจอมอสูร
ได้ทราบความ
ดำริของท้าวสักกะจอมเทวดาด้วยใจของตนแล้ว
เข้าไปหาท้าวสักกะจอมเทวดา
จนถึงที่ประทับ ฯ

[๘๘๘] ดุกรภิกษุทั้งหลาย ท้าวสักกะจอมเทวดาได้ทอดพระเนตรเห็น
ท้าวเวปจิตติจอมอสูรผู้มาแต่ไกลทีเดียว
ครั้นแล้วจึงตรัสกะท้าวเวปจิตติจอมอสูรว่า
หยุดเถอะ ท่านท้าวเวปจิตติ ท่านถูกจับเสียแล้ว ฯ
ท้าวเวปจิตติตรัสถามว่า แน่ะท่านผู้นิรทุกข์
ท่านละทิ้งความคิดเมื่อก่อน
ของท่านเสียแล้วหรือ ฯ

ท้าวสักกะตรัสว่า ท้าวเวปจิตติ ก็ท่านจงสาบานเพื่อที่จะไม่ประทุษร้าย
ต่อเรา ฯ

[๘๘๙] ท้าวเวปจิตติตรัสคาถาว่า

แน่ะท้าวสุขัมบดี บาปของคนพูดเท็จ บาปของคนผู้ตีเตียน

พระอริยะเจ้า บำปของคณผู้ประทุษร้ายต่อมิตร และบำปของ
คณอกตัญญู จงถูกตอ้งผู้ที่ประทุษร้ายต่อท่าน ฯ

วิโรจนอสุรินทสูตรที่ ๘

[๘๙๐] สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระวิหารเชตวัน
อารามของท่านอนาถปิณฑิกเศรษฐี เขตพระนครสาวัตถี สมัยนั้นแล
พระผู้มี

พระภาคกำลังเสด็จเข้าที่พักกลางวัน ครั้นนั้นแล

ห้าวสั๊กกะจอมเทวดากับห้าว

วิโรจนะจอมอสุร เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ

ครั้นแล้วได้ยืนฟังบาน

พระทวารองค์ละข้าง ฯ

[๘๙๑] ลำดับนั้นแล ห้าวเวโรจนะจอมอสุรได้ตรัสคาถานี้ ในสำนักของ
พระผู้มีพระภาคว่า

เป็นชายควรพยายามไปจนกว่าประโยชน์สำเร็จ ประโยชน์งดงามอยู่
ที่ความสำเร็จ นี่เป็นถ้อยคำของเวโรจนะ ฯ

[๘๙๒] ห้าวสั๊กกะจอมเทวดาตรัสว่า

เป็นชายควรพยายามไปจนกว่าประโยชน์สำเร็จ ประโยชน์
ทั้งหลายงดงามอยู่ที่ความสำเร็จ ประโยชน์ยิ่งกว่าชั้นดีไม่มี ฯ

[๘๙๓] ห้าวเวโรจนะจอมอสุรตรัสว่า

สรรพสัตว์ย่อมเกิดความต้องการในสิ่งนั้นๆ ตามควร ส่วน
การบริโภคของสรรพสัตว์มีการปรุงประกอบเป็นอย่างยิ่ง ประ
โยชน์ทั้งหลายงดงามอยู่ที่ความสำเร็จ นี่เป็นถ้อยคำของ
เวโรจนะ ฯ

[๘๙๔] ห้าวสั๊กกะจอมเทวดาตรัสว่า

สรรพสัตว์ย่อมเกิดความต้องการในสิ่งนั้นๆ ตามควร ส่วน
การบริโภคของสรรพสัตว์ มีการปรุงประกอบเป็นอย่างยิ่ง
ประโยชน์ทั้งหลายงดงามอยู่ที่ความสำเร็จ ประโยชน์ยิ่งกว่า
ชั้นดีไม่มี ฯ

อรัญญกสูตรที่ ๙

[๘๙๕] สาวตถินิทาน ฯ

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรื่องเคยมีมาแล้ว ฤาษีผู้มีศีลมีกัลยาณธรรมมาก
รูปด้วยกัน อาศัยอยู่ในกุฎิที่มุงบังด้วยใบไม้ ในราวป่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย
ครั้ง

นั้นแล ท้าวสักกะจอมเทวาทกัณฑ์ท้าวเวปจิตติจอมอสูร
เข้าไปหาฤาษีผู้มีศีลมี
กัลยาณธรรมเหล่านั้นถึงที่อยู่ ฯ

[๘๙๖] ดูกรภิกษุทั้งหลาย ครั้งนั้นแล ท้าวเวปจิตติจอมอสูรสวม
รองเท้านาฬหลายชั้น สะพายดาบ มีผู้กันร่มให้
เข้าไปสู่อาศรมทางทวารอันเลิศ

เข้าไปใกล้ฤาษีผู้มีศีลมีกัลยาณธรรมเหล่านั้นห่างไม่ถึงวา
ดูกรภิกษุทั้งหลาย ครั้ง

นั้นแลท้าวสักกะจอมเทวาทรงทอดฉลองพระบาท
ประทานพระขรรค์ให้แก่ผู้อื่น

รับสั่งให้ลดฉัตรเสด็จเข้าไปทางอาศรมโดยทางทวารเข้าออก
ประทับประคอง

อัญชลินมัสการฤาษีผู้มีศีลมีกัลยาณธรรมเหล่านั้นอยู่ไต้ลม ฯ

[๘๙๗] ดูกรภิกษุทั้งหลาย ลำดับนั้นแล ฤาษีผู้มีศีลมีกัลยาณธรรม
เหล่านั้นได้กล่าวกะท้าวสักกะจอมเทวาทด้วยคาถาว่า

กลืนของพวกฤาษีผู้ประพฤติพรตมานาน ย่อมจะฟุ้งจากกาย
ไปตามลม ดูกรท้าวสหสัณย์น พระองค์จงถอยไปเสียจากที่นี่
ดูกรท้าวเทวราช กลืนของพวกฤาษีไม่สะอาด ฯ

[๘๙๘] ท้าวสักกะตรัสตอบว่า

กลืนของพวกฤาษีผู้ประพฤตพรตมานาน ย่อมจะฟุ้งจากกาย
ไปตามลม ท่านเจ้าข้า พวกข้าพเจ้าต่างก็มุ่งหวังกลืนนี้
เหมือนกับบุคคลมุ่งหวังระเบียบดอกไม้อันวิจิตร งดงาม บน
ศิรชะ ฉะนั้น ก็พวกเทวาทหามีความสำคัญในกลืนของผู้มี
ศีลนี้ว่าเป็นกลืนปฎิกุลไม่ ฯ

สมุททกสูตรที่ ๑๐

[๘๙๙] สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระวิหารเชตวัน
อารามของท่านอนาถปิณฑิกเศรษฐี เขตพระนครสาวัตถี ณ ที่นั้นแล ฯล ฯ

[๙๐๐] พระผู้มีพระภาคได้ตรัสพระพุทธพจน์นี้ว่า ดุกรภิกษุทั้งหลาย
เรื่องเคยมีมาแล้ว ฤาษีผู้มีศีลมีกัลยาณธรรมมากรูปด้วยกัน
อาศัยอยู่ในกุฎิที่มุงบัง
ด้วยใบไม้แทบฝั่งสมุทร ดุกรภิกษุทั้งหลาย สมัยนั้นแล
สงครามระหว่างพวก
เทวดากับอสูรได้ประชิดกันแล้ว ดุกรภิกษุทั้งหลาย ครั้นนั้นแล
พวกฤาษีผู้มีศีล
มีกัลยาณธรรมเหล่านั้นพากันคิดเห็นว่า พวกเทวดาตั้งอยู่ในธรรม
พวกอสูรไม่ตั้ง
อยู่ในธรรม ภัยนั้นพึงเกิดแก่พวกเราเพราะอสูรโดยแท้ อยากระนั้นเลย
พวกเรา

ควรเข้าไปหาท้าวสมพรจอมอสูรแล้วขอภัยทานเถิด ฯ
[๙๐๑] ดุกรภิกษุทั้งหลาย ครั้นนั้นแล
ฤาษีผู้มีศีลมีกัลยาณธรรมเหล่านั้น
ได้อันตรธานไปในบรรณกุฎิแทบฝั่งสมุทร
ไปปรากฏอยู่ตรงหน้าท้าวสมพรจอมอสูร
เหมือนนบุรุษมีกำลังเหยียดแขนที่คู้ หรือคู้แขนที่เหยียด ฉะนั้น
ดุกรภิกษุทั้งหลาย
ลำดับนั้น พวกฤาษีผู้มีศีลมีกัลยาณธรรมเหล่านั้น
ได้กล่าวกะท้าวสมพรจอมอสูร
ด้วยคาถาว่า ฯ

พวกฤาษีมาขอภัยกะท่านท้าวสมพร การให้ภัยหรือให้อภัย
ท่านกระทำได้โดยแท้ ฯ

[๙๐๒] ท้าวสมพรจอมอสูรได้กล่าวตอบว่า
การอภัยไม่มีแก่พวกฤาษี ผู้ชั่วช้าคบหาท้าวสักกะ เราให้
เฉพาะแต่ภัยเท่านั้นแก่พวกท่านผู้ขอภัย ฯ

[๙๐๓] พวกฤาษีกล่าวว่า
ท่านให้เฉพาะแต่ภัยเท่านั้นแก่พวกเราผู้ขอภัย พวกเราขอ
รับเอาแต่ภัยอย่างเดียว ส่วนภัยจะเป็นของท่านเถิด บุคคล
หว่านพืชเช่นใดย่อมได้ผลเช่นนั้น คนทำดีย่อมได้ดี ทำชั่ว

ก็ยอมได้ชั่ว เนะพ่อ ท่านหวานพิชลงไปแล้ว ท่านจักต้อง
เสวยผลของมัน ฯ

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ครั้นนั้นแล ฤาษีผู้มีศีลมีกัลยาณธรรมเหล่านั้น ได้
สาปแช่งท้าวสมพรจอมอสูร
แล้วอันตรธานหายไปในที่ตรงหน้าท้าวสมพรจอม
อสูร แล้วไปปรากฏอยู่ในบรรณกฤฎีแทบฝั่งสมุทร เปรียบเหมือนบุรุษมีกำลัง
เหยียดแขนที่คู้ หรือคู้แขนที่เหยียด ฉะนั้น ฯ

[๙๐๔] ดูกรภิกษุทั้งหลาย ครั้นนั้นแล ท้าวสมพรจอมอสูรถูกฤาษีผู้มี
ศีลมีกัลยาณธรรมเหล่านั้นสาปแช่งแล้ว ได้ยินว่าในคืนวันนั้น
ตกใจหวาดหวั่น
ถึงสามครั้ง ฯ

จบวรรคที่หนึ่ง

รวมพระสูตรแห่งสักกสังยุตมี ๑๐ สูตร คือ
สूरสูตรที่ ๑ สลิมสูตรที่ ๒ ธวัคคสูตรที่ ๓ เวปจิตติสูตรที่ ๔
สุภาสิตขยสูตรที่ ๕ กุลาวกสูตรที่ ๖ นหุพภิกยสูตรที่ ๗ วิโรจนอสุรินทสูตรที่
๘
อารัญญกสูตรที่ ๙ สมุททกสูตรที่ ๑๐ ฯ

หุติยวรรคที่ ๒

ปฐมเทวสูตรที่ ๑

[๙๐๕] สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระวิหารเชตวัน
อารามของอนาถปิณฑิกเศรษฐี เขตพระนครสาวัตถี ในกาลครั้งนั้นแล
ฯลฯ

[๙๐๖] พระผู้มีพระภาคได้ตรัสพระพุทธพจน์นี้ว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย
ท้าวสักกะจอมเทพเมื่อยังเป็นมนุษย์อยู่ในกาลก่อน ได้สมาทานวัตรบท ๗
ประการ

บริบูรณ์ เพราะเป็นผู้สมาทานวัตรบท ๗ ประการ
จึงได้ถึงความเป็นท้าวสักกะ

วัตรบท ๗ ประการเป็นไฉน คือ เราพึงเลี้ยงมารดาบิดาจนตลอดชีวิต ๑
เราพึง

ประพฤติดอ่อนน้อมต่อผู้ใหญ่ในตระกูลจนตลอดชีวิต ๑

เราพึงพูดวาจาอ่อนหวาน

ตลอดชีวิต ๑ เราไม่พึงพูดวาจาส่อเสียดตลอดชีวิต ๑

เราพึงมีใจปราศจากความ

ตระหนี่อันเป็นมลทินอยู่ครองเรือน มีการบริจาคอันปล่อยแล้ว

มีฝ่ามืออันชุ่ม

ยินดีในการสละ ควรแก่การขอ ยินดีในการแจกจ่ายทานตลอดชีวิต ๑

เราพึง

พูดคำสัตย์ตลอดชีวิต ๑ เราไม่พึงโกรธตลอดชีวิต ๑

ถ้าแม้ความโกรธพึงเกิดขึ้น

แก่เรา เราพึงกำจัดมันเสียโดยฉับพลันทีเดียว ๑ ดูกรภิกษุทั้งหลาย

ท้าวสักกะ

จอมเทพ เมื่อยังเป็นมนุษย์อยู่ในกาลก่อน ได้สมาทานวัตรบท ๗ ประการนี้
บริบูรณ์ เพราะเป็นผู้สมาทานวัตรบท ๗ ประการดังนี้ จึงได้ถึงความเป็น
ท้าวสักกะ ฯ

[๙๐๗] พระผู้มีพระภาคผู้สุคตศาสดา
ครั้นตรัสไวยากรณ์ภาษิตนี้จบลง
แล้ว จึงได้ตรัสคาถาประพันธ์ต่อไปอีกว่า

เทวดาชั้นดาวดึงส์ กล่าวถึงนรชน ผู้เป็นบุคคลเลี้ยงมารดาบิดา
มีปกติประพฤติดอ่อนน้อมต่อผู้ใหญ่ในตระกูล เจรจาอ่อน
หวาน กล่าวแต่คำสมานมิตรสหาย ละคำส่อเสียด ประกอบ
ในอุบายเป็นเครื่องกำจัดความตระหนี่ มีวาจาสัตย์ ครองบำ
ความโกรธได้ นั้นแล้ว เป็นสัปบุรุษ ดังนี้

หุติยเทวสูตรที่ ๒

[๙๐๘] สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระวิหารเชตวัน
อารามของอนาถปิณฑิกเศรษฐี เขตพระนครสาวัตถี ในกาลครั้งนั้นแล
ฯลฯ

[๙๐๙] พระผู้มีพระภาคได้ตรัสพระพุทธพจน์นี้ว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย

ท้าวสีกะจอมเทพเมื่อยังเป็นมนุษย์อยู่ในกาลก่อน เป็นมาณพชื่อว่ามฆะ
เพราะ

เหตุนั้น จึงถูกเรียกว่า ท้าวมฆา ดูกรภิกษุทั้งหลาย

ท้าวสีกะจอมเทพเมื่อยัง

เป็นมนุษย์อยู่ในกาลก่อนได้ให้ทานมาก่อน เพราะเหตุนั้น จึงถูกเรียกว่า
ท้าว-

*ปุรินททะ ดูกรภิกษุทั้งหลาย

ท้าวสีกะจอมเทพเมื่อยังเป็นมนุษย์อยู่ในกาลก่อน

ได้ให้ทานโดยเคารพ เพราะเหตุนั้น จึงถูกเรียกว่า ท้าวสีกะ ดูกรภิกษุ
ทั้งหลาย ท้าวสีกะจอมเทพเมื่อยังเป็นมนุษย์อยู่ในกาลก่อน
ได้ให้ที่พัศกาศัย

เพราะเหตุนั้น จึงถูกเรียกว่า ท้าววาสวะ ดูกรภิกษุทั้งหลาย

ท้าวสีกะจอมเทพ

ย่อมทรงคิดเนื้อความได้ตั้งพันโดยครู่เดียว เพราะเหตุนั้น จึงถูกเรียกว่า
ท้าว

สหัสสัยน์ ดูกรภิกษุทั้งหลาย

ท้าวสีกะจอมเทพทรงมีนางอสุรกายนามว่าสุชา

เป็นปชาบดี เพราะเหตุนั้น จึงถูกเรียกว่า ท้าวสุขัมบดี ดูกรภิกษุทั้งหลาย

ท้าวสีกะจอมเทพเสวยรัชสมบัติเป็นอิสราธิบดีของทวยเทพชั้นดาวดึงส์
เพราะ

เหตุนั้น จึงถูกเรียกว่า เทวานมินทะ ฯ

[๙๑๐] ดูกรภิกษุทั้งหลาย ท้าวสีกะจอมเทพเมื่อยังเป็นมนุษย์อยู่ใน
กาลก่อน ได้สมาทานวัตรบท ๗ ประการบริบูรณ์

เพราะเป็นผู้สมาทานวัตรบท ๗

ประการบริบูรณ์ จึงได้ถึงความเป็นท้าวสีกะ วัตรบท ๗ ประการเป็นไฉน
คือ

เราพึงเลี้ยงมารดาบิดาจนตลอดชีวิต ๑ ...

ถ้าแม้ความโกรธพึงเกิดขึ้นแก่เรา เราพึง

ก่าจัดมันเสียโดยฉับพลันทีเดียว ๑ ดูกรภิกษุทั้งหลาย

ท้าวสีกะจอมเทพเมื่อยัง

เป็นมนุษย์อยู่ในกาลก่อน ได้สมาทานวัตรบท ๗ ประการนี้บริบูรณ์
เพราะเป็นผู้

สมาทานวัตรบท ๗ ประการดังนี้ จึงได้ถึงความเป็นท้าวสักกะ ฯ

[๙๑๑] พระผู้มีพระภาค ฯล ฯ จึงได้ตรัสคาถาประพันธ์ต่อไปอีกว่า
เทวดาชั้นดาวดึงส์กล่าวสรรชมผู้เป็นบุคคลเลี้ยงมารดาบิดา...ว่า เป็น
สัพบุรุษ ดังนี้ ฯ

ตติยเทวสูตรที่ ๓

[๙๑๒] ข้าพเจ้าได้สดับมาแล้วอย่างนี้

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ ภูเขาศาลา ในป่ามหาวัน
เขตเมืองเวสาลี ฯ

ครั้งนั้นแล เจ้าลิจฉวีพระนามว่ามหาสิ เสด็จเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาค
ถึงที่ประทับ ครั้นแล้วทรงถวายบังคมพระผู้มีพระภาคแล้วประทับนั่ง ณ
ที่ควร

ส่วนหนึ่ง เมื่อประทับนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งเรียบร้อยแล้ว
ได้ตรัสถามพระผู้มี

พระภาคว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ พระองค์ทรงเห็นท้าวสักกะจอมเทพหรือ
พระพุทธเจ้าข้า ฯ

พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า ดูกรมहाสิ อาตมาเห็นท้าวสักกะจอมเทพ
ถวายพร ฯพระพุทธเจ้าข้า ฯ

[๙๑๓] พ. ดูกรมहाสิ อาตมารู้จักท้าวสักกะด้วย รู้ธรรมเครื่องกระทำ
ให้เป็นท้าวสักกะด้วย

และรู้ถึงธรรมที่ท้าวสักกะได้ถึงความเป็นท้าวสักกะเพราะ

เป็นผู้สมาทานธรรมนั้นด้วย ดูกรมहाสิ

ท้าวสักกะจอมเทพเมื่อยังเป็นมนุษย์ใน

กาลก่อน เป็นมาณพชื่อว่ามฆะ เพราะเหตุนั้น จึงถูกเรียกว่า ท้าวมฆา
ดูกร

มหาสิ ท้าวสักกะจอมเทพเมื่อยังเป็นมนุษย์อยู่ในกาลก่อน
ได้ให้ทานมาก่อน

เพราะเหตุนั้น จึงถูกเรียกว่า ท้าวปุรินททะ ดูกรมहाสิ

ท้าวสักกะจอมเทพเมื่อ

ยังเป็นมนุษย์อยู่ในกาลก่อน ได้ให้ทานโดยเคารพ เพราะเหตุนั้น
จึงถูกเรียกว่า

ท้าวสักกะ ดุกรมहाลี ท้าวสักกะจอมเทพเมื่อยังเป็นมนุษย์อยู่ในกาลก่อน
ได้ให้

ที่พัทอาศัย เพราะเหตุนั้น จึงถูกเรียกว่า ท้าววาสวะ ดุกรมहाลี ท้าวสักกะ
จอมเทพยอมทรงคิดเนื้อความได้ตั้งพันโดยครุเดียว เพราะเหตุนั้น
จึงถูกเรียกว่า

ท้าวสหังสนันน์ ดุกรมहाลี

ท้าวสักกะจอมเทพทรงมีนางอสุรกายญานามว่าสุชา

เป็นปชาบดี เพราะเหตุนั้น จึงถูกเรียกว่าท้าวสุขัมบดี ดุกรมहाลี ท้าวสักกะ
จอมเทพเสวยรัชสมบัติเป็นอิสราธิบดีของทวยเทพชั้นดาวดึงส์
เพราะเหตุนั้น จึง

ถูกเรียกว่า เทวานมินทะ ฯ

[๙๑๔] ดุกรมहाลี ท้าวสักกะจอมเทพเมื่อยังเป็นมนุษย์อยู่ในกาลก่อน
ได้สมาทานวัตรบท ๗ ประการบริบูรณ์ เพราะเป็นผู้สมาทานวัตรบท ๗
ประการ

จึงได้ถึงความเป็นท้าวสักกะ วัตรบท ๗ ประการเป็นไฉน คือ
เราพึงเลี้ยงมารดา

บิดาจนตลอดชีวิต ๑

เราพึงประพฤติอ่อนน้อมต่อผู้ใหญ่ในตระกูลตลอดชีวิต ๑

เราพึงพูดวาจาอ่อนหวานตลอดชีวิต ๑

เราไม่พึงพูดวาจาส่อเสียดตลอดชีวิต ๑ เรา

พึงมีใจปราศจากความตระหนี่อันเป็นมลทินอยู่ครองเรือน
มีการบริจาคอันปล่อย

แล้ว มีฝ่ามืออันชุ่ม ยินดีในการสละ ควรแก่การขอ

ยินดีในการแจกจ่ายทาน

ตลอดชีวิต ๑ เราพึงพูดคำสัตย์ตลอดชีวิต ๑ เราไม่พึงโกรธตลอดชีวิต
ถ้าแม้

ความโกรธพึงเกิดขึ้นแก่เรา เราพึงกำจัดมันเสียโดยฉับพลันทีเดียว ๑
ดุกรมहाลี

ท้าวสักกะจอมเทพเมื่อยังเป็นมนุษย์อยู่ในกาลก่อน ได้สมาทานวัตรบท ๗ ประการ

นี้บริบูรณ์ เพราะเป็นผู้สมาทานวัตรบท ๗ ประการดังนี้ จึงได้ถึงความเป็นท้าวสักกะ ฯ

[๙๑๕] พระผู้มีพระภาคผู้สุคตศาสดา ครั้นตรัสไวยากรณ์ภาษิตนี้จบลงแล้ว จึงได้ตรัสคาถาประพันธ์ต่อไปอีกว่า

เทวดาชั้นดาวดึงส์ กล่าวนรชนผู้เป็นบุคคลเลี้ยงมารดาบิดา
มีปกติประพฤติอ่อนน้อมต่อผู้ใหญ่ในตระกูล เจริญอ่อน
หวาน กล่าวแต่คำสมานมิตรสหาย ละคำส่อเสียด ประกอบ
ในอุบายเป็นเครื่องกำจัดความตระหนี่ มีวาจาสัตย์ ครองบำ
ความโกรธได้ นั้นแล้ว เป็นสัปบุรุษ ดังนี้

ทพิตสูตที่ ๔

[๙๑๖] สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระวิหารเวฬุวัน
กลั่นทกนิวาปสถาน เขตพระนครราชคฤห์ ในกาลนั้นแล

พระผู้มีพระภาคตรัส

เรียกภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย
ภิกษุเหล่านั้นทูลรับพระผู้มีพระภาคว่า
พระพุทธเจ้าข้า ฯ

[๙๑๗] พระผู้มีพระภาคได้ตรัสพระพุทธพจน์นี้ว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย
เรื่องเคยมีมาแล้ว ในพระนครราชคฤห์นี้แล

ได้มีบุรุษคนหนึ่งเป็นมนุษย์ขัดสน

เป็นมนุษย์กำพร้า เป็นมนุษย์ยากไร้ เขายึดมั่นศรัทธา ศีล สุตะ จาคะ
ปัญญา ในธรรมวินัยที่ตถาคตประกาศแล้ว ครั้นเขายึดมั่นศรัทธา ศีล สุตะ
จาคะ ปัญญา ในธรรมวินัยที่ตถาคตประกาศแล้ว เมื่อแตกกายตายไป
ได้อุบัติ

ยังสุคติโลกสวรรค์ คือ ความเป็นสหายของเทวดาชั้นดาวดึงส์ เทพบุตรนั้น
รุ่งเรืองสว่างเทวดาเหล่าอื่นด้วยรัศมีและยศ ฯ

[๙๑๘] ดูกรภิกษุทั้งหลาย ได้ยินว่า ในกาลครั้งนั้น พวกเทวดาชั้น
ดาวดึงส์พากันยกโทษตำหนิติเตียนว่า ดูกรท่านผู้เจริญทั้งหลาย
นำอัสจรรยัณิก

ดูกรท่านผู้เจริญทั้งหลาย ยังไม่เคยมีมาเลย

เทพบุตรผู้นี้เมื่อยังเป็นมนุษย์อยู่ใน

กาลก่อน เป็นมนุษย์ขัดสน เป็นมนุษย์กำพร้า เป็นมนุษย์ยากไร้

เมื่อแตกกาย

ตายแล้ว เขาอุบัติยังสุคติโลกสวรรค์ คือ

ความเป็นสหายของเทวดาชั้นดาวดึงส์

ย่อมรุ่งเรืองล่วงเทวดาเหล่าอื่นด้วยรัศมีและยศ ดูกรภิกษุทั้งหลาย

ครั้งนั้นแล

ท้าวสักกะจอมเทพตรัสกะเทวดาชั้นดาวดึงส์ว่า ดูกรท่านผู้นิรทุกข์ทั้งหลาย ท่าน

ทั้งหลายอย่ายกโทษต่อเทพบุตรนี้เลย ดูกรท่านผู้นิรทุกข์ทั้งหลาย

เทพบุตรนี้แล

เมื่อยังเป็นมนุษย์อยู่ในกาลก่อน ยึดมั่นศรัทธา ศีล สุตะ จาคะ ปัญญา ใน

พระธรรมวินัยที่พระตถาคตทรงประกาศแล้ว ครั้นยึดมั่นศรัทธา ศีล สุตะ

จาคะ ปัญญา ในพระธรรมวินัยที่พระตถาคตประกาศแล้ว

เมื่อแตกกายตายลง

จึงอุบัติยังสุคติโลกสวรรค์ คือ ความเป็นสหายของเทวดาชั้นดาวดึงส์ ย่อม

รุ่งเรืองล่วงเทวดาเหล่าอื่นด้วยรัศมีและยศ ฯ

[๙๑๙] ดูกรภิกษุทั้งหลาย ลำดับนั้นแล ท้าวสักกะจอมเทพเมื่อจะทรง

พลอยยินดีกะพวกเทวดาชั้นดาวดึงส์ จึงได้ตรัสคาถาเหล่านี้ในเวลานั้นว่า

บุคคลใด มีศรัทธาตั้งมั่นไม่หวั่นไหวในพระตถาคต มีศีล

งามที่พระอริยะเจ้าพอใจสรรเสริญ มีความเลื่อมใสใน

พระสงฆ์และมีความเห็นตรง บัณฑิตทั้งหลายเรียกบุคคลนั้น

ว่า เป็นคนไม่ขัดสน ชีวิตของบุคคลนั้นไม่เปล่าประโยชน์

เพราะเหตุนั้น บุคคลผู้มีปัญญา เมื่อระลึกถึงคำสอนของพระ-

พุทธเจ้าทั้งหลาย พึงประกอบเนื่องๆ ซึ่งศรัทธา ศีล ความ

เลื่อมใส และความเห็นธรรมเกิด ฯ

รามณียกสูตรที่ ๕

[๙๒๐] สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระวิหารเชตวัน

อารามของอนาถปิณฑิกเศรษฐี เขตพระนครสาวัตถี ฯ

ครั้งนั้นแล

ท้าวสักกะจอมเทพเสด็จเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ

ครั้นแล้วทรงถวายบังคมแล้วประทับอยู่ ณ ที่ควรส่วนหนึ่ง

ทรงประทับเรียบร้อย

แล้ว ได้ตรัสถามพระผู้มีพระภาคว่า สถานที่เช่นไรหนอ

เป็นภูมิสถานอันน่า

รื่นรมย์ ฯ

[๙๒๑] พระผู้มีพระภาคตรัสตอบด้วยพระคาถาว่า อารามอัน
วิจิตร ป่าอันวิจิตร สระโบกขรณีที่สร้างอย่างดี ย่อมไม่ถึง
เสียที่ ๑๖ อันแบ่งออก ๑๖ ครั้ง แห่งภูมิสถานอันรื่นรมย์
ของมนุษย์ พระอรหันต์ทั้งหลายอยู่ในที่ใด เป็นบ้านหรือป่า
ก็ตาม เป็นที่ลุ่มหรือที่ดอนก็ตาม ที่นั้นเป็นภูมิสถานอันน่า
รื่นรมย์ ฯ

ยชมานสูตรที่ ๖

[๙๒๒] สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ ภูเขาคิชฌกูฏ เขต

พระนครราชคฤห์ ครั้งนั้นแล

ท้าวสักกะจอมเทพเสด็จเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาค

ถึงที่ประทับ ครั้นแล้วทรงถวายบังคมแล้ว ประทับอยู่ ณ ที่สมควรส่วนหนึ่ง

ฯ

[๙๒๓] ท้าวสักกะจอมเทพประทับ ณ ที่สมควรส่วนหนึ่ง เรียบร้อย

แล้ว ได้ทูลถามพระผู้มีพระภาคด้วยคาถาว่า

เมื่อมนุษย์ทั้งหลายผู้เป็นสัตว์ปรารถนาบุญบูชาอยู่ กระทำ
บุญมีอุปธิเป็นผล ทานที่ให้แล้วในที่ไหนมีผลมาก พระ-
พุทธเจ้าข้า ฯ

[๙๒๔] พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า

ท่านผู้ปฏิบัติ ๔ จำพวก ท่านผู้ตั้งอยู่ในผล ๔ จำพวก นั้น
คือพระสงฆ์ เป็นผู้ซื้อตรง ประกอบด้วยปัญญาและศีล
เมื่อมนุษย์ทั้งหลายผู้เป็นสัตว์ปรารถนาบุญบูชาอยู่ กระทำ
บุญมีอุปธิเป็นผล ทานที่ให้แล้วในสงฆ์มีผลมาก ฯ

วันทนสูตรที่ ๗

[๙๒๕] สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระวิหารเชตวัน
อารามของอนาถปิณฑิกเศรษฐี เขตพระนครสาวัตถี ฯ
ก็โดยสมัยนั้นแล พระผู้มีพระภาคทรงหลีกเร้นอยู่ในที่พักกลางวัน ฯ
ครั้งนั้นแล ท้าวสักกะจอมเทพ และท้าวสหัมบดีพรหมเสด็จเข้าไปเฝ้า
พระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ครั้นแล้ว
ได้ประทับยืนฟังبانพระทวารอยู่องค์
ละบาน ฯ

[๙๒๖] ลำดับนั้นแล ท้าวสักกะจอมเทพได้ตรัสพระคาถานี้ ในสำนัก
พระผู้มีพระภาคว่า

ข้าแต่พระองค์ผู้แก้วกล้า ทรงชนะสงครามแล้ว ทรงปลง
ภาระลงแล้ว ไม่ทรงมีหนี้ ขอเชิญพระองค์เสด็จลุกขึ้น
เสด็จเที่ยวไปในโลกเกิด อนึ่ง จิตของพระองค์หลุดพ้นดี
แล้ว เหมือนพระจันทร์ในราตรีวันเพ็ญ ฉะนั้น ฯ

[๙๒๗] ท้าวสหัมบดีพรหมตรัสค้ำว่า ดูกรจอมเทพ พระองค์ไม่ควร
กราบทูลพระตถาคตอย่างนี้เลย
แต่ควรจะกราบทูลพระตถาคตอย่างนี้แล้วว่า

ข้าแต่พระองค์ผู้แก้วกล้า ทรงชนะสงครามแล้ว ทรงเป็น
ผู้นำพวก ไม่ทรงมีหนี้สิน ขอเชิญพระองค์เสด็จลุกขึ้น
เสด็จเที่ยวไปในโลก ขอเชิญพระผู้มีพระภาคทรงแสดงธรรม
จักมีผู้รู้ทั่วถึงธรรมเป็นแน่ ฯ

ปฐมสักกนัมสนสูตรที่ ๘

[๙๒๘] สาวตถีนีทาน ฯ

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรื่องเคยมีมาแล้ว ท้าวสักกะจอมเทพตรัสกะมาตลี-
*สังคาหกเทพบุตรว่า ดูกรสหายมาตลี
ท่านจงเตรียมจัดรถม้าอาชาไนยซึ่งเทียม
ด้วยม้าพันธ์ัว เราจะไปยังพื้นที่อุทยานเพื่อชมภูมิภาคอันงดงาม
ดูกรภิกษุทั้งหลาย
มาตลีสังคาหกเทพบุตรทูลรับพระดำรัสท้าวสักกะจอมเทพว่า ขอเดชะ
ขอความ

เจริญจงมีแต่พระองค์ ดังนี้แล้ว

เตรียมจัดรถม้าอาชาไนยซึ่งเทียมด้วยม้าพันตัว

เสร็จแล้ว กราบทูลแต่ท้าวสีกะจอมเทพว่า ข้าแต่พระองค์ผู้นิรทุกข์ รถม้าอาชาไนยซึ่งเทียมด้วยม้าพันตัวสำหรับพระองค์เตรียมจัดไว้เสร็จแล้ว

ขอพระองค์

ทรงทราบกาลอันควรในบัดนี้เถิด ดุกรภิกษุทั้งหลาย ครั้งนั้นแล ได้ทราบว่า ท้าวสีกะจอมเทพขณะเสด็จลงจากเวชยันตปราสาท

ทรงประนมอัญชลินมัสการ

ทิศเป็นอันมาก ฯ

[๙๒๙] ดุกรภิกษุทั้งหลาย ครั้งนั้นแล มาตลีสังคาหกเทพบุตร ได้ทูลถามท้าวสีกะจอมเทพด้วยคาถาว่า

พราหมณ์ทั้งหลายผู้บรรลุไตรวิชชา กษัตริย์ทั้งหลาย ณ ภูมิภาคทั้งหมด ท้าวมหาราชทั้ง ๔ และทวยเทพชาวไตรทศผู้มียศ ย่อมนอบน้อมพระองค์ ข้าแต่ท้าวสีกะ เมื่อเป็นเช่นนั้น พระองค์ทรงนอบน้อมท่านผู้ควรบูชาคนใด ท่านผู้ควรบูชาคนนั้นชื่อไรเล่า ขอเดชะ ฯ

[๙๓๐] ท้าวสีกะตรัสตอบว่า

พราหมณ์ทั้งหลายผู้บรรลุไตรวิชชา กษัตริย์ทั้งหลาย ณ ภูมิภาคทั้งหมด ท้าวมหาราชทั้ง ๔ และทวยเทพชาวไตรทศผู้มียศ นอบน้อมท่านผู้ใดซึ่งเป็นผู้สมบูรณ์ด้วยศีล มีจิตตั้งมั่นตลอดกาลนาน ผู้บวชแล้วโดยชอบ มีพรหมจรรย์เป็นเบื้องหน้า คฤหัสถ์เหล่าใดเป็นผู้ทำบุญ มีศีล เป็นอุบาสก เลี้ยงดูภรรยาโดยชอบธรรม ดุกรมาตลี เรานอบน้อมคฤหัสถ์เหล่านั้น ฯ

[๙๓๑] มา. ข้าแต่ท้าวสีกะ ได้ยินว่า พระองค์ทรงนอบน้อมบุคคลเหล่าใด บุคคลเหล่านั้นเป็นผู้ประเสริฐที่สุดในโลก เทียว

ข้าแต่ท้าววาสวะ พระองค์ทรงนอบน้อมบุคคลเหล่าใด ถึงข้าพระองค์ก็ขอนอบน้อมบุคคลเหล่านั้น ฯ

[๙๓๒] ท้าวมหาวาสุขัมบดีเทวราชผู้เป็นประมุขของเทวดาทั้งหลาย

ครั้นตรัสดังนี้แล้ว ทรงน้อมนมัสการทิศเป็นอันมาก แล้ว
เสด็จขึ้นรถ ฯ

หุติยสักกนัมสนสูตรที่ ๙

[๙๓๓] สาวัตถีนินทาน ฯ

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรื่องเคยมีมาแล้ว

ท้าวสักกะจอมเทพได้ตรัสกะมาตลี-

สังคาหกเทพบุตรว่า ดูกรสหายมาตลี

ท่านจงเตรียมจัดรถม้าอาชาไนยซึ่งเทียมด้วย

ม้าพันธุ์ เราจะไปยังพื้นที่อุทยานเพื่อชมภูมิภาคอันงดงาม

ดูกรภิกษุทั้งหลาย

มาตลีสังคาหกเทพบุตรทูลรับพระดำรัสท้าวสักกะจอมเทพว่า ขอเดชะ
ขอความ

เจริญจงมีแต่พระองค์ ดังนี้แล้ว

จัดเตรียมรถม้าอาชาไนยซึ่งเทียมด้วยม้าพันธุ์

เสร็จแล้ว กราบทูลแก่ท้าวสักกะจอมเทพว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เป็นรทกษัตริย์ รถม้า
อาชาไนยซึ่งเทียมด้วยม้าพันธุ์สำหรับพระองค์ จัดเตรียมไว้เสร็จแล้ว

ขอพระองค์

ทรงทราบกาลอันควรในบัดนี้เถิด ดูกรภิกษุทั้งหลาย ได้ทราบว่า ครั้งนั้นแล
ท้าวสักกะจอมเทพขณะเสด็จลงจากเวชยันตปราสาท

ทรงประนมอัญชลินมัสการ

พระผู้มีพระภาคอยู่ ฯ

[๙๓๔] ดูกรภิกษุทั้งหลาย ครั้งนั้นแล

มาตลีสังคาหกเทพบุตรได้ทูลถาม

ท้าวสักกะจอมเทพด้วยคาถาว่า

ข้าแต่ท้าววาสวะ เทวดาและมนุษย์ทั้งหลายยอมมอบน้อม

พระองค์นั้นเทียว ข้าแต่ท้าวสักกะ เมื่อเช่นนั้น พระองค์

ทรงมอบน้อมท่านผู้ควรบูชาคนใด ท่านผู้ควรบูชาคนนั้น คือ
ใครเล่า ฯ

[๙๓๕] ท้าวสักกะตรัสตอบว่า

ดูกรมาตลี พระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์ใดในโลกพร้อมทั้ง

เทวโลก เรานอบน้อมพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ผู้
เป็นศาสดามีพระนามไม่หราม ดุจรมาทลี ท่านเหล่าใดสำรอก
ราคะ โทสะและอวิชชาแล้ว เป็นพระอรหันตชินาสพ เรา
นอบน้อมท่านเหล่านั้น ดุจรมาทลี ท่านเหล่าใดกำจัดราคะ
และโทสะกำถ่วงอวิชชา ยังเป็นพระเสขะ ยินดีในธรรม
เครื่องปราศจากการสังสม เป็นผู้ไม่ประมาท ตามศึกษาอยู่
เรานอบน้อมท่านเหล่านั้น ๕

[๕๓๖] มา. ข้าแต่ท้าวสักกะ ได้ยินว่า พระองค์ทรงนอบน้อม
บุคคลเหล่าใด บุคคลเหล่านั้นเป็นผู้ประเสริฐที่สุดในโลก
เทียว ข้าแต่ท้าววาสวะ พระองค์ทรงนอบน้อมบุคคลเหล่าใด
แม้ข้าพระองค์ก็ขอนอบน้อมบุคคลเหล่านั้น ๕

[๕๓๗] ท้าวมหาวาสุขัมบดีเทวราช ผู้เป็นประมุขของเทวดา
ทั้งหลาย ครันตรัสดังนี้แล้ว ทรงน้อมนมัสการพระผู้มี
พระภาค แล้วเสด็จขึ้นรถ ๕

ตติยสังกนัมสนสูตรที่ ๑๐

[๕๓๘] สาวัตถินิทาน ๕

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรื่องเคยมีมาแล้ว

ท้าวสักกะจอมเทพได้ตรัสกะมาตลี-

สังคาหกเทพบุตรว่า ดูกรสหายมาตลี

ท่านจงเตรียมจัดรถม้าอาชาไนยซึ่งเทียมด้วย

ม้าพันธุ์ เราจะไปยังพื้นที่อุทยานเพื่อชมภูมิภาคอันงดงาม

ดูกรภิกษุทั้งหลาย

มาตลีสังคาหกเทพบุตรทูลรับพระดำรัสท้าวสักกะจอมเทพว่า ขอเดชะ
ขอความ

เจริญจงมีแด่พระองค์ ดังนี้แล้ว

จัดเตรียมรถม้าอาชาไนยซึ่งเทียมด้วยม้าพันธุ์

เสร็จแล้ว กราบทูลแก่ท้าวสักกะจอมเทพว่า ข้าแต่พระองค์ผู้นิรทุกข์ รถม้า

อาชาไนยซึ่งเทียมด้วยม้าพันธุ์สำหรับพระองค์ จัดเตรียมไว้เสร็จแล้ว

ขอพระองค์

ทรงทราบกาลอันควรในบัดนี้เถิด ดูกรภิกษุทั้งหลาย ได้ทราบว่ ครั้งนั้นแล

ท้าวสักกะจอมเทพขณะเสด็จลงจากเวชยันตปราสาท

ทรงประนมอัญชลีนม

นมัสการพระภิกษุสงฆ์อยู่ ๔

[๙๓๙] ดุกรภิกษุทั้งหลาย ครั้นนั้นแล

มาตลีสังคาหกเทพบุตรได้ทูลถาม

ท้าวสักกะจอมเทพด้วยคาถาว่า

นรชนผู้นอนทับกายอันเปื่อยเน่าเหล่านี้ พึงนอบน้อมพระองค์
นั้นเทียว พวกเขาจมอยู่ในซากอันเต็มไปด้วยความหิวและ
ความกระหาย ข้าแต่ท้าววาสวะ เพราะเหตุไรหนอพระองค์
จึงทรงโปรดปรานท่านผู้ไม่มีเรือนเหล่านั้น ขอพระองค์ตรัส
บอกมรรยาทของฤาษีทั้งหลาย ข้าพระองค์ขอฟังพระดำรัสของ
พระองค์ ๔

[๙๔๐] ท้าวสักกะตรัสตอบว่า

ดูกรมาตลี เราโปรดปรานมรรยาทของท่านผู้ไม่มีเรือนเหล่านั้น
ท่านเหล่านั้นเป็นผู้ไม่มีความห่วงใยในบ้านที่ท่านหลีกออกไป
บุคคลผู้จะเก็บข้าวเปลือกของท่านเหล่านั้นไว้ในฉางก็ไม่มี ผู้
จะเก็บไว้ในหม้อก็ไม่มี ผู้จะเก็บไว้ในกระเช้าก็ไม่มี ท่าน
เหล่านั้นมีวัตรอันงาม แสวงหาอาหารที่ผู้อื่นทำเสร็จแล้ว
เยียวยาอัตภาพด้วยอาหารนั้น ท่านเหล่านั้นเป็นนักปราชญ์
กล่าวคำสุภาสิต เป็นผู้หนึ่งประพฤติสม่าเสมอ ดูกรมาตลี พวก
เทวดายังโกรธกับพวกอสูร และสัตว์เป็นอันมากยังมีโกรธกัน
และกัน เมื่อเขายังโกรธกัน ท่านเหล่านั้นไม่โกรธ ดับเสีย
ได้ในบุคคลผู้มีอาชญาในตน เมื่อชนทั้งหลายยังมีความถือมั่น
ท่านเหล่านั้นไม่ถือมั่น ดูกรมาตลี เราน้อมนมัสการท่าน
เหล่านั้น ๔

[๙๔๑] มา. ข้าแต่ท้าวสักกะ ได้ยินว่า พระองค์ทรงนอบน้อม

บุคคลเหล่าใด บุคคลเหล่านั้นเป็นผู้ประเสริฐที่สุดในโลก

เทียว ข้าแต่ท้าววาสวะ พระองค์ทรงนอบน้อมบุคคลเหล่าใด

แม้ข้าพระองค์ก็ขอนอบน้อมบุคคลเหล่านั้น ๔

[๙๔๒] ท้าวมหาวาสุชนัมบดีเทวราช ผู้เป็นประมุขของเทวดา

ทั้งหลาย ครั้นตรัสดังนี้แล้วทรงน้อมนมัสการพระภิกษุสงฆ์
แล้วเสด็จขึ้นรถ ฉะนั้นแล ฯ

จบวรรคที่ ๒

รวมพระสูตรที่มีในวรรคนี้ คือ

ปฐมเทวสูตร ๑ ทุติยเทวสูตร ๑ ตติยเทวสูตร ๑ ทพิทสูตร ๑
รามเณยยกสูตร ๑ ยชมานสูตร ๑ วันทนสูตร ๑ ปฐมสักกนัมสนสูตร ๑
ทุติยสักกนัมสนสูตร ๑ ตติยสักกนัมสนสูตร ๑ ฯ

สักกปัญจกะที่ ๓

หัตถวาสูตรที่ ๑

[๙๔๓] สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระวิหารเชตวัน
อารามของอนาถปิณฑิกเศรษฐี เขตพระนครสาวัตถี ฯ
ครั้งนั้นแล

ท้าวสักกะจอมเทพเสด็จเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ
ครั้นแล้วทรงถวายบังคม แล้วประทับอยู่ ณ ที่สมควรส่วนหนึ่ง ฯ

[๙๔๔] ท้าวสักกะจอมเทพประทับอยู่ ณ ที่สมควรส่วนหนึ่ง เรียบร้อย
แล้ว ได้ทูลถามพระผู้มีพระภาคด้วยคาถาว่า

บุคคลฆ่าอะไรแล้วสิ่งจะเป็นสุข ฆ่าอะไรแล้วสิ่งจะไม่
เศร้าโศก ข้าแต่พระโคตม พระองค์ทรงชอบการฆ่าอะไร
อันเป็นธรรมอย่างเอก ฯ

[๙๔๕] พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า

บุคคลฆ่าความโกรธเสียแล้ว ย่อมอยู่เป็นสุข ฆ่าความโกรธ
เสียแล้วย่อมไม่เศร้าโศก ดูกรท้าววาสวะ พระอริยะเจ้า
ทั้งหลายย่อมสรรเสริญ การฆ่าความโกรธอันมีรากเป็นพิษ
มีอดหวาน เพราะว่าบุคคลฆ่าความโกรธนั้นเสียแล้ว ย่อม
ไม่เศร้าโศก ฯ

หุพฺพรณียสูตรที่ ๒

[๙๔๖] สาวตถินิทาน ฯ

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรื่องเคยมีมาแล้ว ยักษ์ตนหนึ่งมีผิวพรรณทรม
ต่ำเตี้ย

พุงพลุ้ย นั่งอยู่บนอาสนะแห่งท้าวสักกะจอมเทพ ดูกรภิกษุทั้งหลาย
ได้ยินว่า

ในทีนั้น พวกเทวดาชั้นดาวดึงส์พากันยกโทษตำหนิติเตียนว่า
ดูกรท่านผู้เจริญ

ทั้งหลาย น้าอัสจรรยหนอ ดูกรท่านผู้เจริญทั้งหลาย ไม่เคยมีมาแล้วหนอ
ยักษ์นี้

มีผิวพรรณทรม ต่ำเตี้ย พุงพลุ้ย นั่งอยู่บนอาสนะแห่งท้าวสักกะจอมเทพ
ดูกร

ภิกษุทั้งหลาย พวกเทวดาชั้นดาวดึงส์ยกโทษตำหนิติเตียนด้วยประการใดๆ
ยักษ์

นั้นยังเป็นผู้มีรูปงามทั้งหน้าดูน่าชมและน่าเลื่อมใสยิ่งขึ้นกว่าเดิมด้วยประการ
นั้นๆ ฯ

[๙๔๗] ดูกรภิกษุทั้งหลาย ครั้นนั้นแล

พวกเทวดาชั้นดาวดึงส์พากันเข้า

ไปเฝ้าท้าวสักกะจอมเทพถึงที่ประทับ ครั้นแล้วได้กราบทูลว่า

ข้าแต่พระองค์ผู้

นิรทุกข์ ขอประทานโอกาสต่อพระองค์ ยักษ์ตนหนึ่งมีผิวพรรณทรม
ต่ำเตี้ย

พุงพลุ้ย นั่งอยู่บนอาสนะของพระองค์ ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ได้ทราบว่า
ณ ที่นั้น

พวกเทวดาชั้นดาวดึงส์พากันยกโทษตำหนิติเตียนว่า

ดูกรท่านผู้เจริญทั้งหลาย น้า

อัสจรรยหนอ ดูกรท่านผู้มีอายุทั้งหลาย ไม่เคยมีมาหนอ
ยักษ์นี้มีผิวพรรณทรม

ต่ำเตี้ย พุงพลุ้ย นั่งอยู่บนอาสนะของท้าวสักกะจอมเทพ

ข้าแต่พระองค์ผู้นิรทุกข์

พวกเทวดาชั้นดาวดึงส์ยกโทษตำหนิติเตียนด้วยประการใดๆ
ยักษ์นั้นยังเป็นผู้มี

รูปร่างทั้งหน้าดูน่าชมและน่าเลื่อมใสยิ่งกว่าเดิม ด้วยประการนั้นๆ
ข้าแต่พระองค์

ผู้นิรทุกข์ ยักษ์นั้นจักเป็นผู้มีความโกรธเป็นอาหารเป็นแน่เทียว ขอเดชะ ฯ

[๙๔๘] ดุกรักษุทั้งหลาย ครั้นนั้นแล ท้าวสักกะจอมเทพเสด็จเข้าไป
หายักษ์ผู้มีความโกรธเป็นอาหารนั้นจนถึงที่อยู่
ครั้นแล้วทรงห่มผ้าเจวียงพระองค์

ข้างหนึ่ง ทรงคุกพระชานุมนทลเบื้องขวา ลง ณ พื้นดิน
ทรงประนมอัญชลีไปทาง

ที่ยักษ์ตนนั้นอยู่ แล้วประกาศพระนาม ๓ ครั้งว่า ดุกรท่านผู้นิรทุกข์ เราคือ
ท้าวสักกะจอมเทพ ... ดุกรท่านผู้นิรทุกข์ เราคือท้าวสักกะจอมเทพ

ดุกรรักษุ

ทั้งหลาย ท้าวสักกะจอมเทพทรงประกาศพระนามด้วยประการใดๆ
ยักษ์ตนนั้น

ยังมีผิวพรรณทรมและต่ำเตี้ยพุงพลุ้ยยิ่งกว่าเดิม

ยักษ์นั้นเป็นผู้มีผิวพรรณทรมและ

ต่ำเตี้ยพุงพลุ้ยยิ่งกว่าเดิมแล้ว ได้หายไป ณ ที่นั้นนั่นเอง ฯ

[๙๔๙] ดุกรักษุทั้งหลาย ครั้นนั้นแล ท้าวสักกะจอมเทพประทับนั่งบน
อาสนะของพระองค์แล้ว เมื่อจะทรงยังพวกเทวดาชั้นดาวดึงส์ให้ยินดี
จึงได้ตรัส

พระคาถาเหล่านี้ไว้ในเวลานั้นว่า

เราเป็นผู้มีจิตอันโหดไม่กระโทกกระทั้ง เป็นผู้อันความหมุน
(มาร) นำไปไม่ได้ง่าย เราไม่โกรธมานานแล ความโกรธ
ย่อมไม่ตั้งอยู่ในเรา ถึงเราโกรธก็ไม่กล่าวคำหยาบ และไม่
กล่าวคำไม่ชอบธรรม เราเห็นประโยชน์ของตนจึงชมตนไว้ ฯ

มหายาสูตที่ ๓

[๙๕๐] สาวตถินิทาน ฯ

ดุกรักษุทั้งหลาย เรื่องเคยมีมาแล้ว ท้าวเวปจิตติจอมอสุรปวย ได้

รับทุกข์ เป็นไฉ่หนัก ดุกรภิกษุทั้งหลาย ครั้นนั้นแล

ท้าวสักกะจอมเทพเสด็จ

ไปเยี่ยมท้าวเวปจิตติจอมอสูรถึงที่ประทับตรัสถามถึงความเจ็บไข้

ดุกรภิกษุทั้งหลาย

ท้าวเวปจิตติจอมอสูรทรงเห็นท้าวสักกะจอมเทพกำลังเสด็จมาแต่ไกลเทียว
ครั้น

แล้วได้ตรัสกะท้าวสักกะจอมเทพว่า ข้าแต่พระองค์ผู้จอมเทพ

ขอจงช่วยรักษา

หม่อมฉันด้วยเถิด ฯ

ท้าวสักกะตรัสว่า ข้าแต่ท้าวเวปจิตติ

ขอเชิญตรัสบอกมายาของอสุรินทร์

กะหม่อมฉันก่อน ฯ

เว. ข้าแต่พระองค์ผู้นิรทุกข์ หม่อมฉันยังกราบทูลไม่ได้จนกว่าจะได้
สอบถามพวกอสูรดูก่อน ฯ

ดุกรภิกษุทั้งหลาย ลำดับนั้นแล

ท้าวเวปจิตติจอมอสูรตรัสสอบถามพวก

อสูรว่า ดุกรท่านผู้นิรทุกข์ทั้งหลาย

เราจะบอกมายาของอสุรินทร์กะท้าวสักกะ

จอมเทพนะ ฯ

พวกอสูรทูลว่า ข้าแต่พระองค์ผู้นิรทุกข์

พระองค์อย่าตรัสบอกมายาของ

อสุรินทร์กะท้าวสักกะจอมเทพเลย ฯ

[๙๕๑] ดุกรภิกษุทั้งหลาย ครั้นนั้นแล ท้าวเวปจิตติจอมอสูรได้ตรัสกะ
ท้าวสักกะจอมเทพด้วยคาถาว่า

ข้าแต่ท้าวมหาสุขัมบดีสักกเทวราช บุคคลผู้มีมายาย่อมเข้า

ถึงนรกครบร้อยปี เหมือนดังอสุรินทร์ ฉะนั้น ฯ

อัจฉยสูตรที่ ๔

[๙๕๒] สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระวิหารเชตวัน
อารามของอนาถปิณฑิกเศรษฐี เขตพระนครสาวัตถี ฯ

ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุสองรูปโต้เถียงกัน ในการโต้เถียงกันนั้น ภิกษุ

รูปหนึ่งได้พูดล่วงเกิน ๔

ครั้งนั้นแล ภิกษุผู้พูดล่วงเกินนั้นแสดงโทษโดยความเป็นโทษ (รับผิดและขอโทษ) ในสำนักของภิกษุนั้น ภิกษุนั้นไม่รับ ๔

[๙๕๓] ครั้งนั้นแล ภิกษุเป็นอันมาก พวกกันเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ครั้นแล้วได้ถวายบังคมพระผู้มีพระภาคแล้วนั่งอยู่ ณ ที่สมควรส่วน

หนึ่ง เมื่อนั่ง ณ ที่ควรส่วนหนึ่งเรียบร้อยแล้ว

ได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ขอประทานพระวโรกาส ภิกษุสองรูปโต้เถียงกันในการ

โต้เถียงกันนั้น ภิกษุรูปหนึ่งได้พูดล่วงเกิน ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ลำดับนั้น ภิกษุผู้พูดล่วงเกินแสดงโทษโดยความเป็นโทษในสำนักของภิกษุนั้น ภิกษุนั้นไม่

รับ พระพุทธเจ้าข้า ๔

[๙๕๔] พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย คนพาลมี ๒ จำพวกนี้ คือ ผู้ไม่เห็นโทษโดยความเป็นโทษ ๑

ผู้ไม่รับตามสมควรแก่กรรมเมื่อผู้อื่น

แสดงโทษ ๑ ดูกรภิกษุทั้งหลาย คนพาลมี ๒ จำพวกนี้แล

ดูกรภิกษุทั้งหลาย

บัณฑิตมี ๒ จำพวกนี้ คือ ผู้เห็นโทษโดยความเป็นโทษ ๑

ผู้รับตามสมควรแก่

กรรมเมื่อผู้อื่นแสดงโทษ ๑ ดูกรภิกษุทั้งหลาย บัณฑิตมี ๒ จำพวกนี้แล ๔

[๙๕๕] ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรื่องเคยมีมาแล้ว ท้าวสักกะจอมเทพ เมื่อจะทรงยังเทวดาชั้นดาวดึงส์ให้พลอยยินดี ณ สุธรรมาสภา จึงได้ตรัสพระคาถานี้

ในเวลานั้นว่า

ขอความโกรธจงตกอยู่ในอำนาจของท่านทั้งหลาย ขอความ
เสื่อมคลายในมิตรธรรมอย่าได้เกิดมีแก่ท่านทั้งหลาย ท่าน
ทั้งหลายอย่าได้ติเตียนผู้ที่ไม่ควรติเตียน และอย่าได้พูดคำ
ส่อเสียดเลย ก็ความโกรธเปรียบปานดังภูเขาย่อมย่ำยีคน

ลามก ฯ

อังกโธสูตรที่ ๕

[๙๕๖] ข้าพเจ้าได้สดับมาแล้วอย่างนี้

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระวิหารเชตวัน อารามของ
อนาถปิณฑิกเศรษฐี เขตพระนครสาวัตถี ในกาลครั้งนั้นแล
พระผู้มีพระภาค

ตรัสเรียกภิกษุทั้งหลาย ฯล ฯ

[๙๕๗] พระผู้มีพระภาคได้ตรัสพระพุทฺธพจน์นี้ว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย
เรื่องเคยมีมาแล้ว ท้าวสักกะจอมเทพ
เมื่อจะทรงยังเทวดาชั้นดาวดึงส์ให้พลอย

ยินดี ณ สุธรรมาสภา จึงได้ตรัสพระคาถาในเวลานั้นว่า

ความโกรธอย่าได้ครอบงำท่านทั้งหลาย และท่านทั้งหลายอย่า
ได้โกรธตอบต่อบุคคลผู้โกรธ ความไม่โกรธและความไม่
เบียดเบียน ย่อมมีในท่านผู้ประเสริฐทุกเมื่อ ก็ความโกรธ
เปรียบปานดังภูเขาย่อมย่ำยีคนลามก ฉะนั้นแล ฯ

จบสักกปัญจกะ

รวมพระสูตรที่มีในวรรคนี้ คือ

หัตถวาสูตร ๑ ทุพฺพรณียสูตร ๑ มายาสูตร ๑ อัจฉยสูตร ๑ อังกโธสูตร

๑

สักกสูตร ๕ สูตรนี้ พระพุทฺธเจ้าผู้ประเสริฐทรงแสดงไว้แล้ว ฯ

จบสักกสังยุตบริบูรณ์

รวมสังยุตที่มีในสคาวรรคนี้ ๑๑ สังยุต คือ

เทวดาสังยุต ๑ เทวปุตตสังยุต ๑ โภคผลสังยุต ๑ มารสังยุต ๑ ภิกขุณี
สังยุต ๑ พรหมสังยุต ๑ พราหมณสังยุต ๑ วังคีสสังยุต ๑ วนสังยุต ๑
ยักษสังยุต ๑ สักกสังยุต ๑ ฯ

จบสคาวรรค

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๕ จบ